Raftul Denisei

Jon Krakauer

În aerul rarefiat

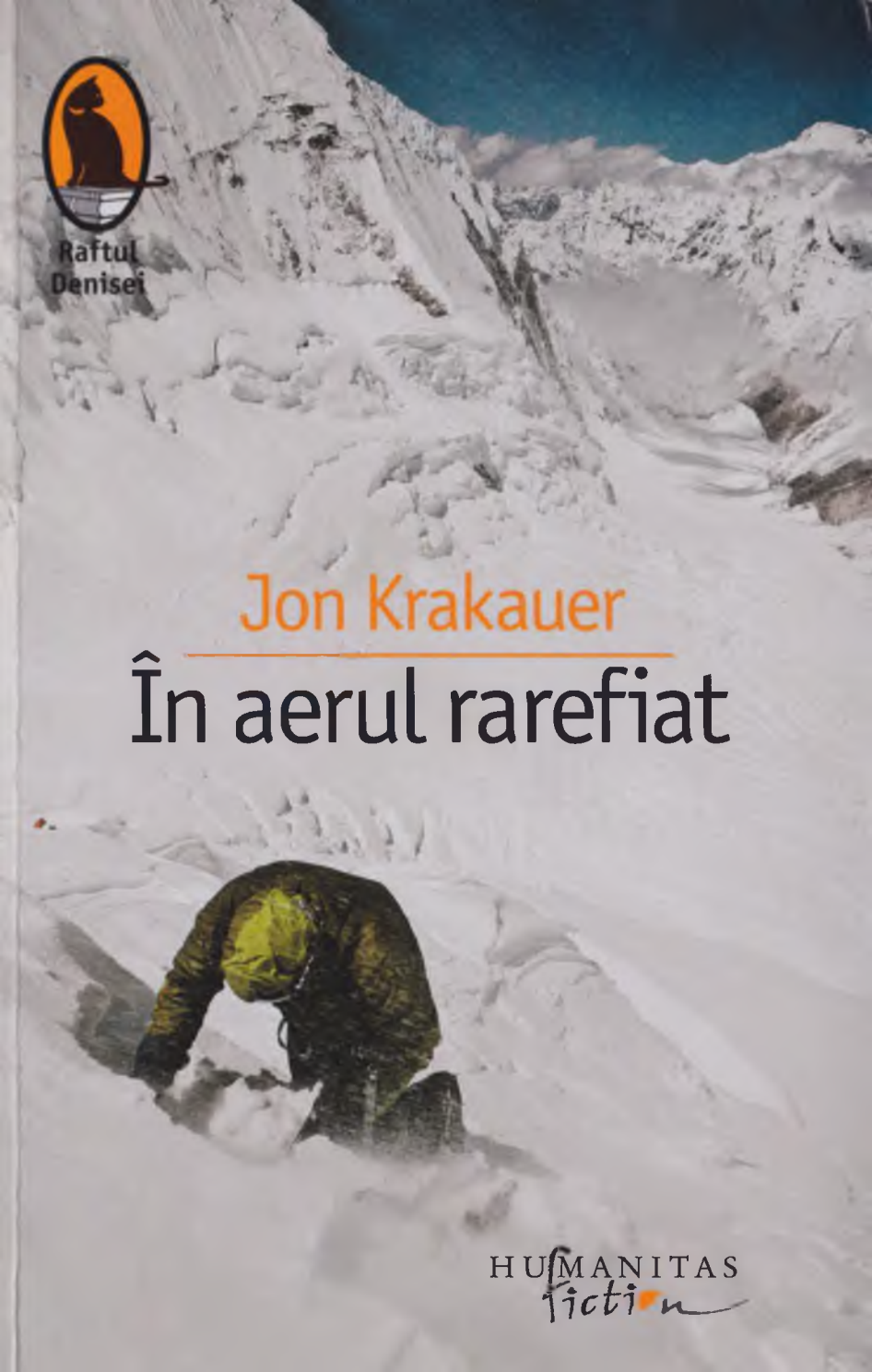

HUMANITAS fiction

În 1996 Jon Krakauer pornește, alături de Rob Hall, unul dintre cei mai respectați și cunoscuți ghizi montani de mare altitudine din lume, în ceea ce avea să devină aventura vieții sale. Spunând povestea celei mai cumplite ascensiuni din istoria alpinismului mondial, a zilei în care și-au pierdut viața patru dintre membrii expediției conduse de Hall (inclusiv acesta), Krakauer își îndrumă pas cu pas cititorii de-a lungul expediției, din Kathmandu până pe vârful muntelui, unde mândria, lăcomia, deciziile greșite și ghinionul i-au făcut pe cățărători să cadă pradă furiei neprevăzute a muntelui. Ascensiunea e plină de pericole și îi face pe alpiniști, profesioniști sau nu, să-și dezvăluie adevăratul caracter, slăbiciunile și dorințele cele mai intime pe măsură ce se apropie de scopul călătoriei lor. ***În aerul rarefiat*** este o carte foarte bine scrisă și minuțios documentată, care îi atrage pe cititori într-o aventură teribilă, pe viață și pe moarte.

JON KRAKAUER

În aerul rarefiat

O relatare personală a tragediei de pe Everest

Traducere din engleză de
IOANA VÎLCU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Andreea Răsuceanu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Lucrare executată la Monitorul Oficial R.A.

JON KRAKAUER
INTO THIN AIR. A PERSONAL ACCOUNT OF THE MT. EVEREST DISASTER
Copyright © 1997 by Jon Krakauer
Postscript copyright © 1999 by Jon Krakauer
This translation published by arrangement with Villard, an imprint of
The Random House Publishing Group, a division of Random House, Inc.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2013, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KRAKAUER, JON
În aerul rarefiat: o relatare personală a tragediei de pe Everest / Jon Krakauer;
trad.: Ioana Vilcu. – București: Humanitas Fiction, 2013
ISBN 978-973-689-558-6
I. Vîlcu, Ioana (trad.)
910.2(235.243)(0:82-34)
910.4(235.243)(0:82-34)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin email: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Pentru Linda;

și în memoria lui Andy Harris, Doug Hansen, Rob Hall, Yasuko Namba, Scott Fischer, Ngawang Topche Sherpa, Chen Yu-Nan, Bruce Herrod, Lopsang Jangbu Sherpa și Anatoli Boukreev

„Omul-masă [...] se joacă de-a tragedia, pentru că nu crede că tragedia efectivă ar putea fi verosimilă într-o lume civilizată."[1]
José Ortega y Gasset

1 „Epoca «domnișorului mulțumit»", în volumul *Revolta maselor*, trad. din spaniolă de Coman Lupu, Humanitas, București, 2002, p. 146.

Introducere

În martie 1996 am luat parte, în calitate de corespondent al revistei *Outside*, la o ascensiune ghidată pe Everest. Am fost unul dintre cei opt clienți ai expediției conduse de renumitul ghid neozeelandez Rob Hall. În data de 10 mai am ajuns pe vârf, dar cu ce preț!

Dintre cei cinci coechipieri ai mei care au urcat pe acoperișul lumii, patru, incluzându-l și pe Hall, au murit într-o furtună nimicitoare care s-a pornit din senin când eram încă pe vârf. Până am ajuns la tabăra de bază, nouă cățărători din alte patru expediții deja muriseră, și până la sfârșitul lunii urmau să mai piară încă trei.

Am fost extrem de afectat de cele întâmplate și mi-a fost greu să scriu articolul respectiv. Totuși, la cinci săptămâni după ce m-am întors din Nepal, am predat revistei *Outside* un material care a apărut în numărul din septembrie. După ce am terminat de scris, am încercat să nu mă mai gândesc la Everest și să-mi văd de viața mea, dar mi-a fost imposibil. Când încercam să-mi dau seama ce se întâmplase acolo eram cuprins de sentimente neclare și mă obsedau împrejurările în care muriseră coechipierii mei.

Articolul din *Outside* era cât de precis se putea date fiind circumstanțele, dar termenul de predare fusese prea strâns, derularea evenimentelor, incredibil de complexă, amintirile celor care supraviețuiseră, deformate de epuizare, lipsă de oxigen și șoc. La un moment dat, în timpul documentării, am rugat trei alpiniști să povestească o întâmplare de sus, de pe vârf, la care luaserăm cu toții parte, și nu am putut să cădem de acord asupra unor aspecte importante, cum ar fi data, ce s-a vorbit sau cine a fost prezent. La câteva zile după ce articolul fusese trimis la tipar, mi-am dat

seama că unele detalii erau greșite. Majoritatea erau inadvertențe minore, de genul celor care apar inevitabil în articolele care trebuie să respecte un termen de predare, dar una dintre greșeli a fost de-a dreptul colosală și i-a afectat puternic pe prietenii și familia uneia dintre victime.

Mai puțin tulburătoare decât greșelile din articol au fost părțile pe care nu am putut să le public din lipsă de spațiu. Mark Bryant, redactorul-șef al revistei *Outside*, și Larry Burke, editorul ei, mi-au alocat un spațiu extraordinar de mare ca să-mi spun povestea: am avut la dispoziție 17 000 de cuvinte, de patru sau de cinci ori mai multe decât are un reportaj obișnuit. Chiar și așa, am simțit că versiunea mea e prea trunchiată, că nu am prezentat cum trebuie tragedia. Escaladarea Everestului m-a marcat puternic, și pentru mine a fost extrem de important să descriu totul în cele mai mici amănunte, fără să mă limitez la un număr de semne. Cartea de față este rodul acelei dorințe.

Am întâmpinat dificultăți în munca de documentare, deoarece creierul nu mai funcționează cum trebuie la mare altitudine. Ca să nu mă bazez prea mult pe cum am văzut eu lucrurile, i-am intervievat pe majoritatea protagoniștilor amănunțit și de mai multe ori. Când a fost posibil, am coroborat detaliile cu înregistrările din jurnalul de la tabăra de bază, unde oamenii încă mai gândeau limpede. Cei care au citit articolul din *Outside* pot observa discrepanțe între anumite detalii (legate de timp, în mare parte) din revistă și cele din carte; modificările sunt urmarea informațiilor nou apărute de la data publicării articolului.

Mai mulți autori și redactori pe care-i respect m-au sfătuit să nu scriu această carte atât de repede; au insistat să aștept doi, trei ani, ca să pot privi lucrurile din altă perspectivă. Sfaturile lor au fost bune, dar m-am hotărât să le ignor – în mare parte pentru că amintirea celor întâmplate pe munte mă chinuia încontinuu. Credeam că dacă scriu cartea o să scap de povara Everestului.

Evident, nu s-a întâmplat așa. Mai mult, sunt de acord că de multe ori cititorii au de suferit atunci când un autor caută catharsisul în scris, așa cum am făcut eu. Dar am sperat că ceva tot o să iasă dacă mă descarc imediat după ce a avut loc tragedia, cât

încă eram cuprins de mâhnire și durere. Voiam ca relatarea mea să aibă acea sinceritate crudă și dură care s-ar fi putut pierde odată cu trecerea timpului și cu vindecarea treptată a suferinței.

Câțiva dintre cei care m-au sfătuit să nu mă grăbesc cu scrisul îmi spuseseră să nu merg pe Everest. Erau multe motive ca să nu plec, dar încercarea de a cuceri Everestul este în sine un act irațional – triumful dorinței asupra rațiunii. Oricine se gândește serios să facă așa ceva nu mai ascultă de nici un argument logic.

Adevărul e că știam că nu trebuie să merg pe Everest, și tot am făcut-o. Astfel am luat parte la moartea unor oameni, iar asta o să-mi rămână mult timp pe conștiință.

Jon Krakauer
Seattle, noiembrie 1996

Dramatis personae
Everest, primăvara anului 1996[1]

Expediția ghidată Adventure Consultants

Rob Hall	Noua Zeelandă, conducător și ghid principal
Mike Groom	Australia, ghid
Andy „Harold" Harris	Noua Zeelandă, ghid
Helen Wilton	Noua Zeelandă, manager la tabăra de bază
Dr. Caroline Mackenzie	Noua Zeelandă, doctor la tabăra de bază
Ang Tshering Sherpa	Nepal, sirdar la tabăra de bază
Ang Dorje Sherpa	Nepal, sirdar alpinist
Lhakpa Chhiri Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Kami Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Tenzing Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Arita Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Ngawang Norbu Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Chuldum Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Chhongba Sherpa	Nepal, bucătar la tabăra de bază
Pemba Sherpa	Nepal, șerpaș la tabăra de bază
Tendi Sherpa	Nepal, ajutor de bucătar
Doug Hansen	SUA, client
Dr. Seaborn Beck Weathers	SUA, client
Yasuko Namba	Japonia, client

1 Nu toți cei care au fost pe Everest în primăvara lui 1996 se află pe această listă. (N. a.)

Dr. Stuart Hutchinson	Canada, client
Frank Fischbeck	Hong Kong, client
Lou Kasischke	SUA, client
Dr. John Taske	Australia, client
Jon Krakauer	SUA, client și jurnalist
Susan Allen	Australia, trekker
Nancy Hutchinson	Canada, trekker

Expediția ghidată Mountain Madness

Scott Fischer	SUA, conducător și ghid-șef
Anatoli Boukreev	Rusia, ghid
Neal Beidleman	SUA, ghid
Dr. Ingrid Hunt	SUA, manager la tabăra de bază și doctorul echipei
Lopsang Jangbu Sherpa	Nepal, sirdar alpinist
Ngima Kale Sherpa	Nepal, sirdar la tabăra de bază
Ngawang Topche Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Tashi Tshering Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Ngawang Dorje Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Ngawang Sya Kya Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Ngawang Tendi Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Tendi Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
„Big" Pemba Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Jeta Sherpa	Nepal, șerpaș la tabăra de bază
Pemba Sherpa	Nepal, ajutor de bucătar la tabăra de bază
Sandy Hill Pittman	SUA, client și jurnalist
Charlotte Fox	SUA, client
Tim Madsen	SUA, client
Pete Schoening	SUA, client
Klev Schoening	SUA, client
Lene Gammelgaard	Danemarca, client
Martin Adams	SUA, client
Dr. Dale Kruse	SUA, client
Jane Bromet	SUA, jurnalist

Expediția MacGillivray Freeman IMAX/IWERKS[1]

David Breashears	SUA, conducător și regizor de film
Jamling Norgay Sherpa	India, conducător adjunct și actor
Ed Viesturs	SUA, alpinist și actor
Araceli Segarra	Spania, alpinist și actor
Sumiyo Tsuzuki	Japonia, alpinist și actor
Robert Schauer	Austria, alpinist și cameraman
Paula Barton Viesturs	SUA, manager la tabăra de bază
Audrey Salkeld	Marea Britanie, jurnalist
Liz Cohen	SUA, manager al echipei de filmat
Liesl Clark	SUA, producător și scriitor
Wongchu Sherpa	Nepal, sirdar
Jangbu Sherpa	Nepal, șerpaș, cameraman principal

Expediția Națională Taiwaneză

„Makalu" Gau Ming-Ho	Taiwan, conducător
Chen Yu-Nan	Taiwan, alpinist
Kao Tien Tzu	Taiwan, alpinist
Chang Jung Chang	Taiwan, alpinist
Hsieh Tzu Sheng	Taiwan, alpinist
Chhiring Sherpa	Nepal, sirdar
Kami Dorje Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
NgimaGombu Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Mingma Tshering Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Tenzing Nuri Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Dorje Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Pasang Tamang	Nepal, șerpaș alpinist
Ki Kami Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist

1 Este vorba despre echipa care a realizat documentarul *Everest*, care a fost filmat la câteva zile după tragedia pe care Jon Krakauer o descrie în carte. (N. tr.)

Expediția *Sunday Times* din Johannesburg

Ian Woodall	Marea Britanie, conducător
Bruce Herrod	Marea Britanie, conducător adjunct și fotograf
Cathy O'Dowd	Africa de Sud, alpinist
Deshun Deysel	Africa de Sud, alpinist
Edmund Februrary	Africa de Sud, alpinist
Andy de Klerk	Africa de Sud, alpinist
Andy Hackland	Africa de Sud, alpinist
Ken Woodall	Africa de Sud, alpinist
Tierry Renard	Franța, alpinist
Ken Owen	Africa de Sud, jurnalist și trekker
Philip Woodall	Marea Britanie, manager la tabăra de bază
Alexandrine Gaudin	Franța, administrator
Dr. Charlotte Noble	Africa de Sud, doctorul expediției
Ken Vernon	Australia, jurnalist
Richard Shorey	Africa de Sud, fotograf
Patrick Conroy	Africa de Sud, radio jurnalist
Ang Dorje Sherpa	Nepal, sirdar alpinist
Pemba Droje Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Jangbu Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Ang Babu Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Dawa Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist

Expediția ghidată Alpine Ascents International

Todd Burleson	SUA, conducător și ghid
Pete Athans	SUA, ghid
Jim Williams	SUA, ghid
Dr. Ken Kamler	SUA, client și doctorul expediției
Charles Corfield	SUA, client
Becky Johnston	SUA, trekker și scenarist

Expediția Comercială Internațională

Mal Duff	Marea Britanie, conducător
Mike Trueman	Hong Kong, conducător adjunct
Michael Burns	Marea Britanie, manager la tabără de bază
Dr. Henrik Jessen Hansen	Danemarca, doctorul expediției
Kim Sejberg	Danemarca, alpinist
Ginge Fullen	Marea Britanie, alpinist
Jaakko Kurvinen	Finlanda, alpinist
Euan Duncan	Marea Britanie, alpinist

Expediția comercială a ghizilor din Himalaya

Henry Todd	Marea Britanie, conducător
Mark Pfetzer	SUA, alpinist
Ray Door	SUA, alpinist
Michael Jorgensen	Danemarca, alpinist
Brigitte Muir	Australia, alpinist
Paul Deegan	Marea Britanie, alpinist
Neil Laughton	Marea Britanie, alpinist
Graham Ratcliffe	Marea Britanie, alpinist
Thomas Sjögren	Suedia, alpinist
Tina Sjögren	Suedia, alpinist
Kami Nuru Sherpa	Nepal, sirdar

Expediția solo suedeză

Göran Kropp	Suedia, alpinist
Frederic Bloomquist	Suedia, producător de film
Ang Rita Sherpa	Nepal, șerpaș și membru al echipei de filmare

Expediția solo norvegiană

Petter Neby	Norvegia, alpinist

Expediția ghidată neozeelandeză-malaeză de pe vârful Pumori

Guy Cotter	Noua Zeelandă, conducător și ghid
Dave Hiddleston	Noua Zeelandă, ghid
Chris Jillet	Noua Zeelandă, ghid

Expediția comercială americană de pe vârfurile Pumori și Lhotse

Dan Mazur	SUA, conducător
Scott Darsney	SUA, alpinist și fotograf
Chantal Maudit	Franța, alpinist
Stephen Koch	SUA, alpinist și snowboarder
Brent Bishop	SUA, alpinist
Jonathan Pratt	Marea Britanie, alpinist
Diane Taliaferro	SUA, alpinist
Dave Sharman	Marea Britanie, alpinist
Tim Horvath	SUA, alpinist
Dana Lynge	SUA, alpinist
Martha Johnson	SUA, alpinist

Expediția nepaleză de curățare a Everestului

Sonam Gyalcheen Sherpa	Nepal, conducător

Clinica Asociației de salvare himalayene
(din satul Pheriche)

Dr. Jim Litch	SUA, doctor
Dr. Larry Silver	SUA, doctor
Dr. Cecile Bouvray	Franța, doctor
Laura Ziemer	SUA, asistent

Expediția Poliției de frontieră indiano-tibetane a Everestului
(au urcat din partea tibetană a muntelui)

Mohindor Singh	India, conducător
Harbhajan Singh	India, conducător adjunct și alpinist
Tsewang Smanla	India, alpinist
Tsewang Paljor	India, alpinist
Dorje Morup	India, alpinist
Hira Ram	India, alpinist
Tashi Ram	India, alpinist
Sange Sherpa	India, șerpaș alpinist
Nadra Sherpa	India, șerpaș alpinist
Koshing Sherpa	India, șerpaș alpinist

Expediția Japonia-Fujuoka
(au urcat din partea tibetană a Everestului)

Koji Yada	Japonia, conducător
Hiroshi Hanada	Japonia, alpinist
Eisuke Shigekawa	Japonia, alpinist
Pasang Tshering	Nepal, șerpaș alpinist
Pasang Kami Sherpa	Nepal, șerpaș alpinist
Any Gyalzen	Nepal, șerpaș alpinist

Vârful Everest
8848 m
Vârful Sudic
Aici a fost găsit corpul lui Rob Hall și tot aici a fost văzut pentru ultima dată Andy Harris.
Pasul lui Hillary
Doug Hansen a fost văzut ultima dată pe creasta îngustă dintre Pasul lui Hillary și Vârful Sudic.
Balconul
8412 m
Aici a fost găsit corpul lui Scott Fischer.
Șaua Sudică
Tabăra IV
7924 m
Spre tabăra III
„Grămada": Neal Beidleman, Klev Schoening, Tim Madsen, Charlotte Fox, Sandy Pittman, Lene Gammelgaard, Tashi Tshering, Ngawang Dorje, Mike Groom, Beck Weathers și Yasuko Namba s-au lipit unii de alții în timpul furtunii care a ținut toată noaptea de 10 spre 11 mai; Weathers și Namba au fost lăsați acolo crezând că sunt morți și au fost găsiți în dimineața de 11 mai de Stuart Hutchinson.

Versanții superiori ai Everestului văzuți de pe vârful Lhotse.
Se poate observa cum pana de zăpadă caracteristică Everestului este spulberată de vânt de pe Creasta Sud-Estică, traseul standard spre vârf.

foto © Ed Viesturs

CAPITOLUL UNU

Vârful Everest, 10 mai 1996, 8848 de metri

Ai impresia că un cordon înconjoară partea de sus a acestor creste semețe și că nimeni nu poate să treacă de el. Dar adevărul e că, la altitudini de peste 7600 de metri, corpul uman este grav afectat de presiunea atmosferică scăzută și, devenind imposibil să faci mișcări prea tehnice, chiar și consecințele unei mici furtuni ar putea fi fatale, că ar fi o mică șansă să reușești dacă ai avea parte de cele mai bune condiții meteorologice, că nimeni nu poate să-și aleagă ziua în care urcă pe ultima porțiune a traseului...

Nu, nu este extraordinar că Everestul nu a cedat în fața primelor încercări de a-l escalada; ba chiar ar fi fost surprinzător și foarte trist dacă s-ar fi întâmplat contrariul, deoarece munții măreți nu sunt așa. Poate că noii noștri colțari, noii bocanci cu tălpi de cauciuc, epoca noastră în care totul se cucerește mai ușor pe cale mecanică ne-au facut puțin mai aroganți. Am uitat că muntele încă are ultimul cuvânt și că vom putea ajunge pe vârf doar la timpul cuvenit. Altfel de ce ni s-ar părea alpinismul atât de fascinant?

Eric Shipton, 1938,
Pe acel munte

În timp ce stăteam cocoțat pe acoperișul lumii, cu un picior în China și celălalt în Nepal, mi-am curățat de gheață masca de oxigen, m-am întors cu un umăr împotriva vântului și, dus pe gânduri, am privit uriașul platou tibetan de jos. Într-un mod vag, detașat, înțelegeam că întinderea de sub picioarele mele constituia

o priveliște spectaculoasă. De multe luni visam la acest moment și la sentimentele care urmau să mă cuprindă. Dar acum, că eram în sfârșit acolo, pe culmea Everestului, nu reușeam să-mi adun energia necesară ca să îmi pese.

Era după-amiaza devreme, în ziua de 10 mai 1996. Nu mai dormisem de 57 de ore. Singurele lucruri pe care m-am forțat să le mănânc în ultimele trei zile fuseseră un bol de supă cu tăiței și niște arahide glazurate. Timp de mai multe săptămâni suferisem de o tuse convulsivă de pe urma căreia m-am ales cu două coaste fracturate. Prin urmare, aveam dureri groaznice și respiram cu mare greutate. La 8848 de metri creierul primea așa de puțin oxigen, încât capacitatea mea mintală era ca a unui copil înapoiat. În aceste condiții, nu prea puteam simți mare lucru în afară de frig și oboseală.

Ajunsesem în vârf la câteva minute după Anatoli Boukreev – un ghid rus care lucra pentru o expediție comercială americană – și chiar înainte să sosească Andy Harris, un ghid din echipa neozeelandeză din care făceam și eu parte. Deși pe Boukreev abia dacă-l știam bine, în ultimele șase săptămâni ajunsesem să-l cunosc bine și să-l simpatizez pe Harris. Le-am făcut rapid amândurora patru poze tipice pe vârf, apoi m-am întors și am început să cobor. Ceasul arăta 13.17. În total petrecusem mai puțin de cinci minute pe acoperișul lumii.

Imediat m-am oprit ca să mai fac o poză, de data aceasta cu Creasta Sud-Estică, cea pe care urcasem. Focalizând imaginea pe niște alpiniști care se apropiau de vârf, am observat ceva ce-mi scăpase până atunci: spre sud, unde cerul fusese senin cu o oră înainte, Pumori, Ama Dablam și celelalte vârfuri mai joase din jurul Everestului erau acum ascunse în spatele norilor.

Mai târziu – după ce șase cadavre fuseseră descoperite, după ce căutările altor doi alpiniști fuseseră abandonate, după ce chirurgii îi amputaseră coechipierului meu Beck Weathers mâna dreaptă cangrenată – lumea s-a întrebat de ce, atunci când vremea a început să se înrăutățească, alpiniștii aflați pe ultima porțiune a traseului nu au acordat atenție semnelor. De ce ghizi veterani himalayeni

au continuat să urce, să împingă de la spate mulțimea de amatori neexperimentați – dar care plătiseră fiecare până la 65 000 de dolari ca să fie duși în siguranță pe Everest – într-o evidentă capcană a morții?

Nimeni nu poate să vorbească în numele celor doi conducători ai grupurilor ghidate, deoarece ambii sunt morți. Dar pot să confirm că nimic din ce am văzut în după-amiaza zilei de 10 mai nu a indicat faptul că o furtună nimicitoare se apropia amenințător. Pentru că mintea mea era afectată de lipsa de oxigen, norii care se ridicau deasupra impresionantei văi de gheață, cunoscută sub numele de Circul Vestic[1], mi s-au părut inofensivi, vagi, lipsiți de substanță. Strălucind în soarele puternic al amiezii, nu păreau diferiți de norii de convecție care se ridicau din vale aproape în fiecare dimineață.

În timp ce coboram eram foarte îngrijorat, dar nu din cauza vremii: verificând manometrul buteliei de oxigen, am văzut că acesta era aproape gol. Trebuia să cobor – rapid!

Porțiunea superioară a Crestei Sud-Estice este formată dintr-o serie de trepte de piatră, cu multe cornișe, și zăpadă bătută de vânt, care șerpuiesc pe o distanță de patru sute de metri, de la vârf până la o creastă secundară, numită Vârful Sudic. Din punct de vedere tehnic, nu e greu să treci de creasta zimțată, dar drumul e foarte expus. După ce am coborât de pe vârf și am mers târșâit timp de cincisprezece minute deasupra unui abis de 2000 de metri, am ajuns la faimosul Pas al lui Hillary. Este o trecătoare importantă de pe creastă, pentru coborârea căreia ai nevoie de anumite cunoștințe tehnice. Când mă prindeam de coarda fixă și mă pregăteam să fac rapel peste marginea Panelului, am văzut ceva îngrijorător.

Nouă metri mai jos, la baza Panelului, mai mult de doisprezece oameni așteptau la rând. Trei alpiniști se cățărau deja pe coarda pe care mă pregătisem să cobor. Nu aveam de ales: m-am desprins de coarda comună și m-am dat la o parte.

---

1 Western Cwm (pronunțat „cum") a fost numit așa de către George Leigh Mallroy. Acesta l-a zărit prima dată în timpul expediției pe Everest din 1921, când se afla în Lho La, o trecătoare înaltă la granița dintre Nepal și Tibet. *Cwm* înseamnă vale, circ, în galeză. (N. a.)

Aglomerația era provocată de alpiniști din trei expediții: echipa din care făceam parte – un grup de clienți aflați sub conducerea renumitului ghid neozeelandez Rob Hall, un alt grup ghidat condus de americanul Scott Fischer și o expediție necomercială taiwaneză. Mișcându-se cu viteza melcului, cum se întâmplă la peste 8000 de metri, cei de jos s-au chinuit să urce Pasul lui Hillary unul câte unul, în timp ce eu îmi așteptam nerăbdător rândul.

Harris, care coborâse de pe vârf la scurt timp după mine, m-a ajuns din urmă. Voiam să economisesc puținul oxigen care-mi mai rămăsese, așa că l-am rugat să închidă valva de la regulatorul care se afla în rucsac, ceea ce a și făcut. În următoarele zece minute m-am simțit surprinzător de bine. Mintea mi s-a limpezit. Chiar eram mai puțin obosit decât atunci când aveam oxigenul pornit. Apoi, dintr-odată, am simțit că mă sufoc. Vederea mi s-a încețoșat și capul a început să mi se învârtă. Eram pe punctul de a-mi pierde cunoștința.

În loc să-mi închidă oxigenul, Harris, afectat de hipoxie, deschisese la maximum valva, golind butelia. Tocmai irosisem puținele resurse pe care le mai aveam. Mai era o butelie la Vârful Sudic, 80 de metri mai jos, dar ca să ajung acolo trebuia să cobor porțiunea cea mai expusă din întregul traseu fără oxigen suplimentar.

Dar în primul rând trebuia să aștept ca mulțimea de alpiniști să se împrăștie. Mi-am scos masca de-acum inutilă, mi-am înfipt pioletul în muntele înghețat și m-am așezat pe creastă. În timp ce schimbam obișnuitele felicitări cu alpiniștii care treceau pe lângă mine, în interior fierbeam: „Grăbiți-vă! Grăbiți-vă odată!“ mă rugam. „În timp ce voi vă mocăiți, eu pierd milioane de neuroni!“

Mulți dintre ei erau din grupul lui Fischer, dar pe la sfârșitul cozii au apărut, în cele din urmă, și doi dintre coechipierii mei, Rob Hall și Yasuko Namba. Modestă și sobră, Namba, la cei patruzeci și șapte de ani ai săi, mai avea un drum de patruzeci de minute până să devină cea mai în vârstă femeie care a escaladat Everestul și a doua japoneză care a urcat pe așa-zisele „Șapte Vârfuri“, cele mai înalte piscuri de pe fiecare continent. Deși avea doar patruzeci și două de kilograme și era slabă ca un țâr, avea o voință

extraordinară; uimitor, dar dorința ei de neclintit fusese cea care o împinsese pe Yasuko în sus pe munte.

Mai târziu a ajuns și Doug Hansen deasupra Pasului. Acest membru al expediției noastre era un poștaș dintr-o suburbie a orașului Seattle care pe munte devenise cel mai bun prieten al meu.

— E în rucsac! am strigat contra vântului, dorind să par mai vesel decât eram.

Istovit, Doug a mormăit ceva de neînțeles de sub masca de oxigen, mi-a strâns fără vlagă mâna și s-a târât mai sus.

La sfârșitul cozii era Scott Fischer, pe care-l știam întâmplător din Seattle, unde locuiam amândoi. Puterea și voința lui Fischer erau legendare – în 1994 urcase pe Everest fără să folosească butelii de oxigen –, așa că am fost surprins de cât de încet se mișca și cât de beat a părut când și-a dat jos masca și m-a salutat.

— Bruuuuuuce! a strigat cu greutate salutul emblematic al frăției lui, încercând să pară voios.

Când l-am întrebat cum se simte, Fischer a insistat că e-n regulă.

— Doar că, habar n-am de ce, mă mișc mai greu. Nu-i nimic grav.

Odată ce s-a eliberat Pasul lui Hillary, mi-am prins blocatorul de coarda portocalie, l-am ocolit pe Fischer, care stătea aplecat peste piolet, și am făcut rapel peste margine.

Era trecut de ora 15 când am ajuns pe Vârful Sudic. Vârtejuri de ceață treceau deja deasupra vârfului Lhotse, înalt de 8516 metri, și începeau să înconjoare vârful piramidal al Everestului. Dintr-odată vremea nu mai părea atât de frumoasă. Am luat o butelie de oxigen, am băgat-o în regulator și m-am grăbit să cobor înspre norul care se forma. Imediat ce am trecut de Vârful Sudic, a început să ningă ușor și vizibilitatea s-a dus naibii.

O sută douăzeci de metri mai sus, unde vârful era scăldat într-o lumină puternică și cerul azuriu era imaculat, coechipierii mei se țineau de fleacuri încercând să-și întipărească în minte momentul în care ajunseseră pe acoperișul lumii, întinzând drapeluri și făcând poze, pierzând timp prețios. Nici unul nu-și imagina ce nenorocire se apropia. Nimeni nu bănuia că până la sfârșitul acelei lungi zile, fiecare minut avea să conteze.

CAPITOLUL DOI

Dehra Dun, India, 1852, 681 de metri

Într-o zi de iarnă, departe de munți, am descoperit o poză neclară a Everestului în cartea lui Richard Halliburton, Book of Marvels *(*Cartea minunilor*). Era o reproducere jalnică, în care vârfurile crestate răsăreau pe fundalul unui cer ridicol de înnegrit și șters. Everestul însuși, așezat undeva în spate, nici nu părea să fie cel mai înalt, dar nu conta. Era cel mai înalt; așa spunea legenda. Cheia către poză erau visele, permițându-i unui băiat să pătrundă acolo, să stea sus, pe creasta bătută de vânt, să se cațere către vârful care acum nu mai era departe* [...].

Acesta a fost unul dintre acele vise neîngrădite, care vin odată cu maturizarea. Eram sigur că nu eram singurul care visa la Everest; punctul cel mai înalt de pe pământ, de neatins, o experiență nemaitrăită, era acolo pentru mulți băieți și bărbați în toată firea să aspire la el.

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[1]

Detaliile efective ale întâmplării nu sunt foarte clare, ci sunt învăluite în mitul care s-a creat în jurul lor. Dar 1852 este anul despre care vorbim, iar acțiunea se petrece la birourile „Marelui studiu trigonometric al Indiei" din stația aflată în dealurile de nord

1 Thomas F. Hornbein, *Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest*, trad. rom. de Elena Málnai, Alexandra Ignățeanu, Editura Karpatia, Brașov, 2009, pp. 34-35. (N. tr.)

din Dehra Dun. Potrivit celei mai plauzibile versiuni care a ajuns până la noi, un funcționar a dat buzna în locuința lui sir Andrew Waugh, geodezul general al Indiei, și a exclamat că un calculator bengalez pe nume Radhanath Sikhdar, care lucra la sediul din Calcutta, a „descoperit cel mai înalt munte din lume". (Pe vremea lui Waugh, un calculator era mai degrabă numele unei slujbe, nu al unui aparat electronic.) Vârful XV ieșea în evidență dintre crestele Himalayei în regatul interzis al Nepalului. Vârful își primise numele cu trei ani în urmă de la geodezii care măsuraseră pentru prima dată unghiul la care se înălța cu un teodolit de jumătate de metru.

Nimeni nu se gândise că ar fi ceva deosebit legat de Vârful XV până când Sikhdar nu a analizat măsurătorile și nu a făcut niște calcule. Cele șase locuri din care vârful fusese triangulat se aflau în nordul Indiei, la mai bine de 160 de kilometri de munte. Pentru cei care au făcut măsurătorile, totul în afară de culmea Vârfului XV era neclar din cauza crestelor din fundal, dintre care unele păreau mult mai înalte decât în realitate. Dar, conform calculelor meticuloase ale lui Sikhdar (care a luat în considerare factori precum curbura Pământului, refracția atmosferică și abaterea firului cu plumb), Vârful XV avea 8839[1] de metri, fiind cel mai înalt din lume.

În 1865, la nouă ani după ce calculele lui Sikhdar au fost confirmate, Waugh a botezat Vârful XV cu numele Everest, în cinstea lui sir George Everest, predecesorul său ca geodez general. Întâmplarea face ca tibetanii care trăiau la nord de marele munte să fi avut deja un nume mai melodios pentru el: Chomolungma, care înseamnă „zeiță, mamă a universului", iar nepalezii din sud îi spuneau Deva-dhunga, adică „Tronul lui Dumnezeu"[2]. Dar

1 Măsurătorile moderne cu laser și transmisiunile de ultimă generație prin sateliți Doppler au mai adăugat încă opt metri la cei 8848 acceptați până acum. (N. a.)

2 Acum numele nepalez oficial al Everestului este Sagarmatha, „zeița cerului". Dar acest nume a fost foarte rar folosit înainte de 1960. Într-o dispută de atunci dintre Nepal și China, prim-ministrul B.P. Koirala a fost de părere că, dacă ar exista un nume nepalez bine cunoscut pentru marele munte, Nepalul ar putea să revendice mai ușor partea sudică a Everestului. (N. a.)

Waugh a ignorat în mod voit aceste apelative indigene (și chiar politica oficială care încuraja păstrarea numelor străvechi), și astfel numele care s-a păstrat a fost Everest.

Odată ce Everestul a fost desemnat drept cel mai înalt vârf din lume, nu a trecut mult până când oamenii au hotărât că vârful trebuie cucerit. După ce exploratorul american Robert Peary a afirmat că a ajuns la Polul Nord în 1909 și Roald Amundsen a condus o expediție norvegiană la Polul Sud în 1911, Everestul – așa-numit „Al Treilea Pol" – a devenit cea mai râvnită destinație a explorărilor terestre. Escaladarea vârfului, a afirmat Gunther O. Dyrenfurth, un alpinist influent și cronicar al începuturilor alpinismului în Himalaya, era „o strădanie umană universală, o cauză de la care nu poți să dai înapoi, oricâți oameni ar pieri".

Așa cum s-a dovedit, pierderile au fost semnificative. După descoperirea lui Sikhdar din 1852, au murit douăzeci și patru de oameni, au avut loc cincisprezece expediții și au trecut 101 ani până când vârful a fost cucerit.

Alpiniștii și alți cunoscători de geologie nu consideră că Everestul este un vârf prea atrăgător. E prea scund și îndesat, are o margine prea lată și e prea grosolan cioplit. Chiar dacă Everestul nu este grațios din punct de vedere arhitectonic, el este totuși un masiv impresionant.

Everestul delimitează granița dintre Nepal și Tibet, dominând valea de la bază de la o înălțime mai mare de 3600 de metri. Vârful arată ca o piramidă cu trei laturi, alcătuită din rocă închisă la culoare, striată și gheață strălucitoare. Primele opt expediții pe Everest au fost britanice și toate au încercat să urce pe vârf prin partea tibetană, din nord – nu pentru că ruta conținea cele mai evidente puncte slabe ale apărării formidabile a vârfului, ci pentru că în 1921 guvernul tibetan a deschis granițele țării de mult închise pentru străini, în timp ce Nepalul rămânea inaccesibil.

Primii alpiniști care au urcat pe Everest au fost nevoiți să străbată, în condiții grele, 640 de kilometri de-a lungul platoului tibetan,

doar ca să ajungă din Darjeeling la baza muntelui. Știau prea puține despre posibilele efecte mortale ale altitudinilor extreme, și, judecând după standardele moderne, echipamentul lor era jalnic. Și totuși, în 1924 un membru al celei de-a treia expediții britanice, Edward Felix Norton, a ajuns la 8572 de metri – mai avea 276 de metri până în vârf – înainte ca oboseala și oftalmia să-l înfrângă. A fost o realizare remarcabilă, care probabil n-a mai fost depășită timp de douăzeci și opt de ani.

Spun „probabil" având în vedere ce s-a aflat la patru zile după ce Norton a încercat să ajungă pe vârf. În 8 iunie, la ivirea zorilor, alți doi membri ai expediției britanice din 1924, George Leigh Mallory și Andrew Irvine, au plecat din tabăra cea mai de sus spre vârf.

Mallory, al cărui nume este strâns legat de Everest, a fost omul din spatele primelor trei expediții. În timpul unei conferințe în Statele Unite, a fost întrebat de un ziarist agasant de ce vrea să urce pe Everest. „Pentru că e acolo", a fost răspunsul mușcător și faimos pe care i l-a dat. În 1924, Mallory avea treizeci și opt de ani, lucra ca învățător, era căsătorit și avea trei copii mici. Era produsul păturii de sus a societății britanice, dar totodată și un estet și un idealist cu pronunțate sensibilități romantice. Datorită grației lui atletice, farmecului și frumuseții sale extraordinare, acesta s-a numărat printre favoriții lui Lytton Strachery și ai grupului Bloomsbury[1]. Când stătea în corturi, sus pe Everest, Mallory și tovarășii lui citeau cu voce tare din *Hamlet* și *Regele Lear*.

La 8 iunie 1924, în timp ce Mallory și Irvine înaintau cu greu spre vârf, ceața se ridica spre partea de sus a piramidei, împiedicându-i pe cei de jos să monitorizeze progresul alpiniștilor. La 12.50 norii s-au risipit pentru o scurtă vreme, iar Noel Odell, un coechipier, a putut să-i vadă clar pe Mallory și Irvine sus pe culme, cu aproape cinci ore întârziere față de programul stabilit, dar „urcând precaut și hotărât" spre vârf.

Cei doi alpiniști nu s-au întors în noaptea respectivă la corturi, și nici Mallory, nici Irvine nu au mai fost văzuți niciodată. De

1 Din grupul Bloomsbury, înființat în prima jumătate a secolului XX, făceau parte scriitori, intelectuali, filozofi și artiști englezi, printre care Lytton Strachery, Virginia Woolf, John Maynard Keynes și E.M. Forster. (N. tr.)

atunci se dezbate cu înflăcărare dacă unul din ei sau amândoi au atins vârful înainte să piară pe munte și să se transforme în legende. În 1999, bine-cunoscutul alpinist american Conrad Anker a descoperit corpul lui Mallory într-un povârniș la 8200 de metri, unde căzuse în urmă cu șaptezeci și cinci de ani. Pe lângă rămășițele lui Mallory au mai găsit și niște artefacte curioase, dar uimitoarea descoperire a lui Anker a dat naștere mai multor întrebări decât răspunsuri. Dovezile sugerau că Mallory și Irvine nu atinseseră vârful înainte să moară.

În 1949, după ce secole la rând fusese o țară inaccesibilă, Nepalul și-a deschis granițele, iar un an mai târziu noul regim comunist din China a interzis accesul străinilor în Tibet. Cei care urmau să escaladeze Everestul au început să fie interesați de zona sudică a crestei. În primăvara anului 1953 o numeroasă echipă britanică, organizată cu zelul justificat și cu resursele copleșitoare tipice unei expediții militare, a fost cea de-a treia echipă care a încercat să cucerească vârful urcând dinspre Nepal. La 28 mai, după două luni de eforturi extraordinare, au încropit o tabără de înaltă altitudine pe Creasta Sud-Estică, la 8500 de metri. Foarte devreme în dimineața următoare, Edmund Hillary, un neozeelandez zvelt, și Tenzing Norgay, un șerpaș experimentat, au pornit spre vârf, folosing butelii de oxigen.

La ora nouă erau pe Vârful Sudic și priveau lung la creasta îngustă care ducea la vârful propriu-zis. O oră mai târziu se aflau la baza a ceea ce Hillary a descris ca fiind „cel mai spectaculos obstacol de pe creastă – o stâncă înaltă de aproape 12 metri. [...] Stânca în sine, netedă și cu foarte puține prize, ar fi putut să fie un traseu interesant pe care un grup de alpiniști experimentați să-l încerce într-o duminică în Lake District, dar aici era o piedică pe care nu o puteam trece cu forțele noastre plăpânde".

În timp ce Tenzing, îngrijorat, îl fila de jos, Hillary s-a strecurat într-un gol dintre pintenul stâncii și o muchie verticală din zăpadă, de la marginea acesteia. Apoi a început să se cațere încetul cu încetul pe ceea ce mai târziu va purta numele de Pasul lui Hillary. Urcușul era extenuant și Hillary înainta pe bâjbâite, dar a continuat până când, după cum avea să scrie:

în cele din urmă, când m-am târât afară din gol, ajunsesem deasupra stâncii, pe o terasă largă. Mi-am tras sufletul câteva clipe și, pentru prima dată, am simțit că nimic nu poate să ne împiedice să ajungem pe vârf. Mi-am înfipt bine picioarele în stâncă și i-am făcut semn lui Tenzing să urce. În timp ce trăgeam cu greu de coardă, Tenzing înainta în zigzag prin fisură, iar când a ajuns sus, a căzut epuizat ca un pește pe care tocmai l-ai scos cu greu din mare.

Luptându-se cu oboseala, cei doi alpiniști și-au continuat drumul pe creasta care șerpuia. Hillary se întreba,

destul de îngândurat, dacă vom reuși să răzbim. Am ajuns la o nouă cotitură, în față creasta cobora abrupt și din punctul în care ne aflam se vedea Tibetul. M-am uitat în sus și deasupra noastră am văzut un con de zăpadă rotunjit. Ne-am înfipt pioleții de câteva ori, am mai făcut cu atenție câțiva pași, și iată-ne, pe Tensing [sic!] și pe mine, pe vârf.

Și astfel, înainte de prânz, la data de 29 mai 1953, Hillary și Tenzing au fost primii care au ajuns pe vârful Everest.

Trei zile mai târziu, vestea reușitei a ajuns și la regina Elisabeta, în ajunul încoronării ei, iar ziarul *Times* din Londra a făcut-o publică în ediția de dimineață din data de 2 iunie. Corespondența a fost trimisă de pe Everest prin mesaje radio codificate (ca nu cumva povestea să ajungă în mâinile concurenței) de către tânărul ziarist James Morris, care, douăzeci de ani mai târziu, după ce a devenit un scriitor respectat, și-a schimbat sexul și numele, devenind Jan. Așa cum Morris a scris patruzeci de ani după însemnata ascensiune, în *Încoronarea Everestului: Prima ascensiune și vestea care a încoronat-o pe regină*:

este greu să ne închipuim acum cu câtă încântare a fost primită coincidența celor două evenimente [încoronarea și cucerirea Everestului] în Marea Britanie. Revenindu-și, în sfârșit, după perioada chinuitoare de austeritate în care se aflaseră încă de la cel de-al Doilea Război Mondial și în același timp confruntându-se cu pierderea marelui imperiu și cu inevitabilul declin al influenței lor

în lume, britanicii aproape s-au convins singuri că venirea pe tron a tinerei Regine promitea un nou început – o nouă eră elisabetană, cum le plăcea ziarelor s-o numească. Ziua Încoronării, 2 iunie 1953, urma să fie o zi care simboliza speranța și bucuria, în care toți patrioții britanici își puteau exprima loialitatea: și, minunea minunilor, chiar în acea zi, din locuri îndepărtate – de la granița fostului Imperiu, mai exact –, a ajuns vestea că o echipă de alpiniști britanici [...] *a urcat pe vârful care rămăsese încă necucerit, ținta supremă a exploratorilor și aventurierilor – acoperișul lumii.*

Momentul respectiv a dat naștere unui concert de emoții în sufletul britanicilor – mândrie, patriotism, nostalgie pentru vremurile trecute ale războiului și faptelor de vitejie, speranță într-un viitor revitalizat [...]. *Unii își amintesc foarte bine cum, în timp ce așteptau pe burniță, într-o dimineață de iunie, ca alaiul Încoronării să treacă prin Londra, au auzit vestea minunată că vârful lumii era, vorba vine, al lor.*

Tenzing a devenit un erou național în India, Nepal și Tibet, fiecare stat afirmând că este unul dintre cetățenii lui. Sir Edmund Hillray a fost făcut cavaler de către regină, iar chipul său a apărut pe timbre, în comicsuri, cărți, filme, pe coperta revistelor – peste noapte, apicultorul cu față lunguiață din Auckland a devenit unul dintre cei mai faimoși oameni din lume.

*

Hillary și Tenzing au escaladat Everestul cu o lună înainte ca eu să fi fost conceput, așa că nu am luat parte la sentimentul colectiv de mândrie și admirație care a cuprins întreaga lume – un eveniment pe care un prieten mai în vârstă îl compară, având în vedere impactul său profund, cu prima aselenizare. Totuși, zece ani mai târziu, o escaladare ulterioară a muntelui a contribuit la trasarea traiectoriei vieții mele.

Pe 22 mai 1963, Tom Hornbein, un doctor în vârstă de treizeci și doi de ani din Missouri, și Willi Unsoeld, treizeci și șase de ani, profesor de teologie din Oregon, au ajuns pe Everest urcând pe

Creasta Vestică, traseu pe care nu se încumetase nimeni să îl încerce până atunci. Vârful mai fusese atins de patru ori, de către unsprezece oameni, dar traseul de pe Creasta Vestică era considerat mult mai dificil decât cele două deja consacrate: Șaua Sudică și Creasta Sud-Estică sau Șaua Nordică și Creasta Nordică. Ascensiunea lui Hornbein și a lui Unsoeld a fost – și încă este – aclamată, pe bună dreptate, ca una dintre cele mai importante escaladări din istoria alpinismului.

Târziu după-amiază, în ziua în care au escaladat vârful, cei doi americani au urcat o stâncă abruptă, alcătuită din straturi de rocă sfărâmicioasă – infama Bandă Galbenă. Ca să urce această stâncă a fost nevoie de o forță și o îndemânare extraordinare; până atunci, o escaladare atât de dificilă din punct de vedere tehnic nu mai avusese loc la o asemenea altitudine. Odată ajunși deasupra Benzii Galbene, Hornbein și Unsoeld nu erau siguri că aveau să reușească să coboare în siguranță tot pe acolo. Au ajuns la concluzia că puteau să coboare în siguranță dacă treceau în partea cealaltă a vârfului și coborau pe ruta consacrată de pe Șaua Sudică. Acesta era un plan foarte îndrăzneț având în vedere ora înaintată, regiunea necunoscută și rezerva de oxigen care se împuțina rapid.

Hornbein și Unsoeld au ajuns pe vârf la ora 18.15, exact când soarele apunea, și au fost nevoiți să petreacă noaptea sub cerul liber, la peste 8500 de metri – bivuacul de la cea mai mare altitudine din vremea aceea. A fost o noapte friguroasă, dar din fericire nu a bătut vântul. Deși lui Unsoeld i-au degerat degetele de la picioare și mai târziu i-au fost amputate, amândoi alpiniștii au supraviețuit.

Pe atunci aveam nouă ani și trăiam în Corvallis, Oregon, unde se stabilise și Unsoeld. Era un prieten apropiat de-al tatălui meu, iar eu mă jucam uneori cu copiii mai mari ai familiei Unsoeld – Regon, care era cu un an mai mare ca mine, și Devi, cu un an mai mic. Cu câteva luni înainte ca Willi Unsoeld să plece în Nepal, urcasem pe primul meu vârf – un vulcan de 2700 de metri, deloc deosebit, din Munții Cascadelor, care acum se laudă cu un schilift până sus, pe vârf – împreună cu tatăl meu, Willi și Regon. Nu e de mirare că poveștile despre escaladarea din 1963 au avut un

efect puternic și de lungă durată asupra imaginației mele preadolescentine. În timp ce prietenii mei îi idolatrizau pe John Glenn, Sandy Koufax și Johnny Unitas, eroii mei erau Hornbein și Unsoeld.

Visam în secret ca într-o bună zi să escaladez și eu Everestul; mai bine de o decadă aceasta a fost una dintre dorințele mele arzătoare. Când aveam douăzeci și ceva de ani, alpinismul era totul pentru mine – aproape nimic altceva nu mă mai interesa. Escaladarea unui vârf era ceva tangibil, imuabil, concret. Pericolele iminente îi dădeau acestei activități un scop precis, care lipsea cu desăvârșire din viața mea. Mă încânta noua perspectivă care reieșea din răsturnarea la nesfârșit a planului obișnuit al existenței.

În plus, alpinismul îți oferea și sentimentul că aparții unei comunități. A deveni alpinist însemna să faci parte dintr-o societate autonomă, fanatic de idealistă, în mare parte trecută cu vederea și care, surprinzător, rămăsese necoruptă de societate în general. Cultura ascensiunii era caracterizată de o competiție feroce și de un machism pur, dar, în cea mai mare parte, alpiniștii erau preocupați doar să se impresioneze unii pe alții. Să ajungi pe vârful oricărui munte era mult mai puțin important decât modul *în care* ajungeai acolo: îți câștigai prestigiul dacă urcai cele mai dificile trasee cu minimum de echipament și în cel mai îndrăzneț stil cu putință. Nimeni nu se bucura de mai multă admirație decât așa-zișii alpiniștii solo: vizionari care se cățărau singuri, fără corzi sau echipament.

În anii aceia am trăit ca să mă cațăr. Aveam un buget de 5000-6000 de dolari pe an, lucram ca tâmplar și pescar de somon până când strângeam destui bani pentru următoarea expediție în munții Bugaboo, Teton sau în munții din Alaska. Dar pe când aveam douăzeci și cinci-douăzeci și șase de ani am renunțat la visurile mele din copilărie de a escalada Everestul. În cercurile alpiniștilor cunoscători era la modă să denigrezi Everestul, numindu-l „un morman de zgură" – un vârf care nu-ți oferă destule provocări tehnice sau care nu are trasee destul de frumoase ca să fie un obiectiv demn de un alpinist „serios", cum îmi doream eu cu disperare să devin. Am început să privesc de sus cel mai înalt vârf din lume.

Asemenea snobisme porneau de la faptul că, până la începutul anilor 1980, ruta cea mai ușoară de pe Everest – prin Șaua Sudică și Creasta Sud-Estică – fusese urcată de mai bine de o sută de ori. Cei din grupul meu și cu mine îi spuneam Crestei Sud-Estice „ruta iacului". Disprețul nostru a crescut și mai mult când, în 1985, Dick Bass – un texan bogat, în vârstă de cincizeci și cinci de ani, cu minime cunoștințe de alpinism – a fost condus pe vârf de un tânăr alpinist extraordinar, David Breashears. Evenimentul s-a bucurat de întreaga atenție a presei.

Înainte, Everestul fusese în mare parte domeniul alpiniștilor de elită. După cum zice Michael Kennedy, redactorul-șef al revistei *Climbing*: „Să fii invitat să iei parte la o expediție pe Everest era o onoare pe care o câștigai după o lungă perioadă de pregătire pe vârfuri mai mici. Iar dacă ajungeai pe vârf, intrai în topul celor mai buni alpiniști". Ascensiunea lui Bass a schimbat totul. Ajungând pe Everest, el a fost primul om care a urcat pe cele Șapte Vârfuri[1], ispravă care l-a făcut cunoscut peste tot în lume, impulsionând alți zeci de așa-ziși alpiniști să meargă pe urmele lui, și care a împins cu brutalitate Everestul în era postmodernă.

„Dick Brass i-a inspirat pe cei care seamănă cu un Walter Mitty[2] bătrâior, așa ca mine", explica Seaborn Beck Weathers,

---

1 Cele mai înalte vârfuri de pe cele șapte continente sunt: Everest, 8848 m (Asia); Aconcagua, 6962 m (America de Sud); McKinley (cunoscut și ca Denali), 6194 m (America de Nord); Kilimanjaro, 5895 m (Africa); Elbrus, 5642 m (Europa); Vinson, 4892 m (Antarctica); Kosciusko, 2228 m (Australia). După ce Dick Brass a escaladat toate cele șapte vârfuri, Patrick Morrow, un alpinist canadian, a susținut că – deoarece cel mai înalt vârf din Oceania, grupul de insule din care face parte și Australia, nu este Kosciusko, ci vârful și mai greu de urcat, Piramida Carstensz (4884 m), aflat în provincia indoneziană Irian Barat – Bass nu a fost primul care a urcat pe cele Șapte Vârfuri, ci el, Morrow. Mai mulți critici ai conceptului celor Șapte Vârfuri au subliniat că ar fi mult mai dificil să urci cel de-al doilea vârf de pe fiecare continent, deoarece unele trasee necesită o pregătire mult mai temeinică. (N. a.)

2 Walter Mitty este personajul principal din povestirea *Viața secretă a lui Walter Mitty* scrisă de James Thurber și publicată în 1939. Acesta a ajuns un simbol pentru persoanele obișnuite care visează cu ochii deschiși să facă lucruri măreațe. (N. tr.)

fonfăind cu un pronunțat accent est-texan, în timp ce urca spre tabăra de bază de pe Everest anul trecut, în aprilie. Medic patolog în vârstă de cincizeci și nouă de ani, din Dallas, Beck a fost unul dintre cei opt clienți care au făcut parte din expediția ghidată de Rob Hall în 1996. „Bass a arătat că este posibil ca și oamenii obișnuiți să ajungă pe Everest. Dacă ești cât de cât în formă și ai un anumit buget la dispoziție, cred că cel mai mare obstacol este să îți părăsești slujba și familia pentru două luni de zile."

Registrele arată că multor alpiniști nu li s-a părut un obstacol de netrecut renunțarea pentru o perioadă la treburile zilnice, cum nu le-a fost greu nici să facă rost de niște sume considerabile de bani. În ultimii cinci ani traficul de pe cele Șapte Vârfuri, dar mai ales de pe Everest, a cunoscut o creștere spectaculoasă. Iar ca să facă față cererii, numărul de firme care oferă ascensiuni ghidate pe cele Șapte Vârfuri, și mai ales pe Everest, a crescut corespunzător. În primăvara lui 1996, treizeci de expediții diferite se aflau pe versanții Everestului și cel puțin zece dintre ele erau grupuri plătite.

Guvernul din Nepal a recunoscut că mulțimile de alpiniști care urcau pe Everest creau mari probleme în ceea ce privește siguranța, estetica și impactul pe care-l aveau asupra mediului înconjurător. În timp ce se confruntau cu această problemă, miniștrii nepalezi au venit cu o soluție care părea să împace ambele părți – restrângea numărul alpiniștilor, iar în același timp aducea mai multă valută forte în fondurile naționale secătuite: mărirea taxei pentru permisele de alpinism. În 1991 Ministerul Turismului cerea o taxă de 2300 de dolari pentru un grup oricât de mare care voia să urce pe Everest. În 1992 taxa a crescut la 10 000 de dolari pentru o echipă de până la nouă alpiniști, iar pentru fiecare persoană în plus se mai plăteau încă 1200 de dolari.

Dar alpiniștii continuau să urce pe Everest în număr mare, în ciuda taxelor ridicate. În primăvara anului 1993, când se aniversau patruzeci de ani de la prima ascensiune, un număr record de cincisprezece expediții, formate din două sute nouăzeci și patru de alpiniști, au încercat să escaladeze vârful urcând dinspre Nepal. În toamna aceea guvernul a mărit din nou taxa pentru permis,

ajungându-se astfel la incredibila sumă de 50 000 de dolari pentru grupurile de până la cinci alpiniști, plus 10 000 de dolari pentru fiecare nou membru – dar un grup nu putea să fie mai mare de șapte persoane. În plus, guvernul a hotărât că cel mult patru expediții vor avea voie pe versanții nepalezi în fiecare sezon.

Dar ceea ce nepalezii nu au luat în considerare a fost că guvernul din China percepea o taxă de doar 15 000 de dolari/echipă, indiferent de numărul de membri, ca să urci prin Tibet, și nu exista o limită a numărului de expediții pe sezon. Mulțimile de alpiniști au migrat dinspre Nepal spre Tibet, lăsând sute de șerpași fără muncă. Protestele care au urmat au convins Nepalul, iar în primăvara lui 1996 acesta a renunțat pe neașteptate la limita de patru expediții pe sezon. Și, dacă tot se ocupau de această problemă, miniștrii au ridicat din nou taxa – acum la 70 000 de dolari pentru un grup de maximum șapte alpiniști, plus încă 10 000 de dolari pentru fiecare membru în plus. Având în vedere că dintre cele treizeci de expediții de pe Everest din primăvara trecută șaisprezece au urcat dinspre Nepal, costul ridicat pe care-l presupune obținerea unui permis nu pare să fie un impediment.

Chiar și înainte de accidentul catastrofal din sezonul premusonic de cățărat din 1996, creșterea numărului de expediții comerciale din ultimul deceniu era un subiect sensibil. Tradiționaliștii erau jigniți că cel mai înalt vârf era vândut unor parveniți – dintre care unii, dacă nu ar fi avut ajutorul ghizilor, probabil că de-abia ar fi reușit să ajungă pe un vârf modest precum Rainier. Everestul, strâmbau din nas puriștii, fusese degradat și profanat.

Aceștia subliniază și că, din cauza comercializării Everestului, vârful cândva adorat a fost târât în mocirla jurisprudenței americane. Pentru că au plătit niște sume piperate ca să fie călăuziți pe Everest, unii cățărători i-au dat în judecată pe ghizii lor când nu au reușit să ajungă pe vârf. „Uneori dai peste un client care crede că a cumpărat un bilet care-i garantează că o să ajungă pe vârf", se plânge Peter Athans, un ghid foarte respectat, care a făcut parte din unsprezece expediții pe Everest și a atins vârful de patru ori. „Unii nu înțeleg că expedițiile pe Everest nu pot fi conduse ca un tren elvețian."

Din păcate, nu toate procesele legate de Everest sunt nefondate. Firme incompetente sau cu o reputație proastă nu s-au ținut de cuvânt și de mai multe ori nu le-au oferit clienților produse logistice esențiale – oxigen, de exemplu. În alte expediții, ghizii au urcat singuri pe vârf, fără nici un client, lucru care i-a determinat pe aceștia să tragă concluzia că au fost primiți în grup doar pentru bani. În 1995, conducătorul unei expediții comerciale a fugit cu zeci de mii de dolari din banii clienților, încă dinainte ca aventura să înceapă.

În martie 1995 am fost contactat de un redactor de la revista *Outside* care mi-a propus să mă alătur unei expediții ghidate pe Everest. Aceasta urma să plece peste cinci zile, iar el voia să scriu un articol despre *comercializarea crescândă a muntelui* și despre controversele aferente. Cei de la revistă nu se gândiseră să urc pe vârf; redactorii voiau doar să rămân la tabăra de bază și să transmit povestea de pe ghețarul Rongbuk, aflat la poalele muntelui, în partea tibetană. Am analizat oferta lor – ba chiar mi-am rezervat bilete de avion și mi-am făcut imunizările necesare – dar m-am retras în ultima clipă.

Având în vedere disprețul pe care l-am manifestat la adresa Everestului ani la rând, se putea ușor presupune că am refuzat din principiu să merg. Adevărul e că propunerea celor de la *Outside* a trezit în mine, în mod neașteptat, o dorință puternică, demult înăbușită. Am spus „nu" doar pentru că am crezut că va fi incredibil de frustrant să petrec două luni la poalele Everestului și să nu urc mai sus de tabăra de bază. Dacă tot plecam pe partea cealaltă a globului ca să stau opt săptămâni departe de soția mea și de casă, voiam să am ocazia să urc pe munte.

L-am întrebat pe Mark Bryant, redactorul-șef al revistei *Outside*, dacă ar vrea să amâne articolul pentru un an (timp în care aș putea să mă antrenez cum trebuie pentru partea fizică a expediției). De asemenea, am întrebat dacă ar fi de acord să îmi rezerve un loc printr-o firmă cu o reputație bună – și să plătească taxa de 65 000

de dolari –, astfel încât să am o șansă să ajung pe vârf. Nu mă așteptam să accepte planul meu. În ultimii cincisprezece ani scrisesem mai mult de șaizeci de articole pentru *Outside*, și rareori bugetul depășise 2000-3000 de dolari pentru o călătorie.

Bryant m-a sunat a doua zi după ce s-a consultat cu directorul revistei. Mi-a spus că revista nu era pregătită să plătească 65 000 de dolari, dar că el și ceilalți redactori erau de părere că tema comercializării Everestului era importantă. Dacă voiam într-adevăr să încerc să escaladez vârful, atunci *Outside* avea să găsească o cale de a mă susține, a insistat el.

*

De treizeci și trei de ani de când mă cațăr am avut parte de unele proiecte foarte dificile. În Alaska am deschis un traseu nou și greu pe vârful Mooses Tooth și am reușit să urc de unul singur pe Devils Thumb, după ce am petrecut, tot singur, trei săptămâni pe o calotă glaciară izolată. În Canada și Colorado am făcut niște trasee destul de grele pe gheață. Aproape de punctul cel mai sudic al Americii de Sud, unde vântul se năpustește peste pământuri precum „mătura lui Dumnezeu" – *la escob de Dios*, cum spun localnicii –, am escaladat un perete surplombat de granit, cu o înălțime înfricoșătoare de 1600 de metri, care poartă numele de Cerro Torre; pentru că e bătut de vânturi care suflă cu 180 km/h și acoperit cu un strat fărâmicios de brumă, era considerat cel mai greu de escaladat vârf.

Dar asemenea escapade au avut loc cu mulți ani în urmă, în unele cazuri cu zeci de ani înainte, când aveam douăzeci-treizeci de ani. La patruzeci și unu de ani câți aveam trecusem de mult de perioada mea de glorie: barba începea să-mi încărunțească, aveam probleme cu gingiile și pusesem șapte kilograme în zona burții. Aveam o soție pe care o iubeam la nebunie – și care mă iubea și ea. Pentru că ajunsesem să am o carieră bunicică, pentru prima dată în viață nu mai trăiam la limita sărăciei. Pe scurt, câteva satisfacții minore care luate împreună dădeau ceva asemănător cu fericirea mi-au potolit pofta de a mă cățăra.

Mai mult, nici una dintre ascensiunile pe care le făcusem în trecut nu avusese loc la o altitudine mai ridicată. Adevărul e că nu fusesem niciodată la mai mult de 5240 de metri – nici măcar nu ajunsesem la altitudinea taberei de bază de pe Everest.

Fusesem un elev sârguincios în ceea ce privește istoria alpinismului și știam că Everestul omorâse mai mult de o sută treizeci de oameni de când britanicii puseseră pentru prima oară piciorul pe munte, în 1921 – aproape un mort la fiecare patru alpiniști care au ajuns pe vârf –, iar mulți dintre cei care pieriseră erau mult mai puternici și aveau mai multă experiență la altitudine mare decât mine. Dar am descoperit că visurile copilăriei nu mor așa ușor, și la naiba cu judecata sănătoasă! La sfârșitul lui februarie 1996, Bryant m-a sunat ca să-mi spună că am un loc în următoarea expediție a lui Rob Hall. Când m-a întrebat dacă sunt sigur că vreau să fac asta, am spus „da" fără să stau pe gânduri.

CAPITOLUL TREI

Deasupra Indiei de Nord, 29 martie 1996, 9000 de metri

Vorbind repede, le-am spus o parabolă. Am zis: eu vorbesc despre planeta Neptun, doar despre banalul Neptun, nu despre Paradis, deoarece nu cunosc Paradisul. Deci, vedeți, e vorba despre voi, despre nimic altceva în afară de voi. Există o stâncă mare, am spus, acolo sus, și trebuie să vă avertizez că oamenii sunt destul de proști pe Neptun, în mare parte pentru că fiecare a trăit văzându-și doar de propriile interese. Iar unora dintre ei, pe care am vrut neapărat să-i menționez, unora dintre ei li se pusese pata pe acel munte. N-o să vă vină să credeți, am spus, dacă trăiau sau mureau, dacă avea sau n-avea rost, acești oameni își făcuseră un obicei din asta și își petreceau timpul liber și își consumau energia alergând ca nebunii după glorie în timp ce urcau și coborau cele mai abrupte suprafețe din zonă. Și toți s-au întors entuziasmați. Și bine au făcut, am spus, deoarece era amuzant că și pe Neptun mulți dintre ei au reușit să se urmărească unii pe alții în siguranță pe versanții mai ușori. Oricum, erau entuziasmați, și într-adevăr asta se putea citi pe fețele lor hotărâte, iar ochii le sclipeau de mulțumire. Și după cum am subliniat, asta se întâmpla pe Neptun, nu în Paradis, unde poate că nu este nimic de făcut.

John Menlove Edwards,
Scrisoare de la un bărbat

La două ore după ce zborul cu numărul 311 din Bangkok spre Kathmandu al companiei Thai Air a plecat, m-am ridicat de pe

scaun și m-am îndreptat spre partea din spate a avionului. Aproape de toalete, la tribord, m-am lăsat în jos ca să privesc printr-un geam micuț, aflat la nivelul pieptului, în speranța că o să văd niște munți. Nu am fost dezamăgit: acolo, zgâriind orizontul, se aflau incisivii zimțați ai Himalayei. Tot restul zborului l-am petrecut la fereastră, vrăjit, aplecat peste o pungă de gunoi plină cu doze de suc și resturi de mâncare, cu fața lipită de geamul rece de plexiglas.

Am recunoscut imediat întinderea imensă a muntelui Kanchenjunga – cu cei 8586 de metri ai săi este al treilea vârf din lume ca înălțime. Un sfert de oră mai târziu am văzut vârful Makalu, al cincilea cel mai înalt vârf din lume, în cele din urmă, am văzut și Everestul.

Vârful piramidei, negru ca smoala, ieșea mult în relief, ridicându-se deasupra crestelor din jur. Aflat în bătaia curentului jet-stream, muntele efectiv spinteca vântul care bătea cu o viteză de 222 km/h și disloca o pană de cristale de gheață care flutura spre est precum o eșarfă lungă de mătase. În timp ce mă uitam pe cer la dâra pe care o lăsa în urmă avionul, am realizat că vârful Everestului se afla exact la aceeași înălțime la care zbura și avionul presurizat care mă purta prin aer. În acel moment mi-am dat seama că dorința de a mă cățăra până la altitudinea la care zboară un Airbus 300 este absurdă, dacă nu mai rău. Mâinile îmi erau reci și umede.

Patruzeci de minute mai târziu eram în Kathmandu. După ce am trecut de vamă și am ajuns în holul aeroportului, un tânăr solid, proaspăt bărbierit mi-a observat cele două genți mari și m-a abordat.

— Tu trebuie să fii John, nu? a întrebat cu un accent neozeelandez ritmat, în timp ce se uita la o foaie cu copiile pozelor din pașaport ale clienților lui Rob Hall.

Am dat mâna și s-a prezentat ca fiind Andy Harris, unul dintre ghizii lui Hall, care venise să mă ducă la hotel.

Harris, în vârstă de treizeci și unu de ani, mi-a spus că mai trebuia să fie încă un client în același avion care venise din Bangkok, un avocat în vârstă de cincizeci și trei de ani din Bloomfield Hills, Michigan, pe care-l chema Lou Kasischke. Lui Kasischke i-a trebuit o oră ca să-și găsească bagajele, așa că, în timp ce așteptam, Andy

și cu mine ne-am împărtășit impresii despre unele trasee foarte dificile pe care le făcusem în vestul Canadei și am discutat despre beneficiile schiatului în comparație cu snowboardingul. Dorința nestăvilită a lui Andy de a se cățăra, entuziasmul desăvârșit pentru munți mi-au trezit nostalgia pentru acea perioadă din viața mea când cățăratul era cel mai important lucru pentru mine, când îmi organizam viața în funcție de munții pe care-i escaladasem și de cei pe care speram să-i escaladez într-o bună zi.

Înainte ca Lou Kasischke – un tip înalt, atletic, cu părul grizonant și sobru ca un patrician – să iasă din rândul celor ce așteptau la vamă, l-am întrebat pe Andy de câte ori mai fusese pe Everest.

— De fapt, mi-a mărturisit voios, acum o să urc pentru prima dată, la fel ca tine. O să fie interesant să văd cum mă descurc acolo sus.

Hall ne făcuse rezervări la hotelul Garuda, un loc prietenos și învechit, aflat pe o străduță îngustă, plină de ricșe și pungași din mijlocul cartierului Thamel, o zonă turistică agitată din Kathmandu. Garuda era de mult unul dintre locurile preferate ale celor care urmau să urce pe Himalaya, iar pereții hotelului erau plini de fotografii cu autografe ale alpiniștilor renumiți care dormiseră acolo: Reinhold Messner, Peter Habeler, Kitty Calhoun, John Roskelley, Jeff Lowe. În timp ce urcam scările spre camera mea, am trecut pe lângă un poster color, uriaș, pe care scria „Trilogia himalayană" și în care apăreau piscurile Everest, K2 și Lhotse – cel mai înalt vârf din lume, al doilea și respectiv al patrulea. Suprapus peste imaginea munților apărea un bărbos care zâmbea, îmbrăcat din cap până-n picioare în echipament de munte. Într-un chenar se afla numele alpinistului: Rob Hall. Posterul, care avea menirea să atragă cât mai mulți clienți pentru firma de ghizi montani a lui Hall, Adventure Consultants, sărbătoreau reușita impresionantă a acestuia din 1994, când urcase pe cele trei vârfuri în doar două luni de zile.

O oră mai târziu m-am întâlnit în sfârșit față în față cu Hall. Avea cam 1,93 m și era slab ca un țâr. Fața lui avea un aer angelic, și totuși arăta mai în vârstă de treizeci și cinci de ani, cât avea – poate din cauza ridurilor proeminente din colțul ochilor sau a aerului

autoritar pe care-l avea. Purta o cămașă hawaiiană și blugi Levis spălăciți, cu un petic cu ying și yang pe un genunchi. Avea o claie cârlionțată de păr șaten în creștetul capului, iar barba lui arăta ca un tufiș care trebuie tuns.

Sociabil din fire, Hall s-a dovedit a fi un bun povestitor, înzestrat cu ironia mușcătoare tipică neozeelandezilor. Spunându-ne o poveste lungă cu un turist francez, un călugăr budist și un iac foarte hirsut, Hall a lansat poanta cu o căutătură poznașă, a făcut o mică pauză de efect, apoi și-a dat capul pe spate și a izbucnit într-un râs răsunător, molipsitor, neputând să-și ascundă încântarea pe care i-o produsese propria poveste. Mi-a plăcut de el din prima clipă.

Hall era cel mai tânăr dintre cei nouă copii ai unei familii catolice din clasa muncitoare din Christchurch, Noua Zeelandă. Deși era isteț și avea înclinații către științele reale, la cincisprezece ani a renunțat la școală după ce s-a certat cu un profesor autocrat. În 1976 a început să lucreze pentru Alp Sports, o firmă locală care producea echipament pentru alpinism.

— A început cu munca de jos, a lucrat la mașina de cusut, chestii din astea, își aduce aminte Bill Atkinson, un ghid și un alpinist experimentat, angajat și el la Alp Sports în aceeași perioadă. Dar pentru că avea un simț extraordinar al organizării, lucru evident chiar și când avea șaisprezece-șaptesprezece ani, peste puțin timp a început să administreze partea de producție a firmei.

Timp de câțiva ani Hall fusese un împătimit al mersului pe munte; cam în același timp în care a început să lucreze pentru Alp Sports s-a apucat de escaladă – pe stâncă și pe gheață. Învăța foarte repede, spune Atkinson, care se cățăra des cu Hall, „și putea să preia sarcini și responsabilități de la oricine".

În 1980, când Hall avea nouăsprezece ani, a făcut parte dintr-o expediție care a urcat pe traseul foarte dificil al Crestei Nordice din Ama Dablam, un vârf de 6812 metri, extraordinar de frumos, aflat la 24 de kilometri la sud de Everest. În timpul acelei expediții, prima în Himalaya pentru el, Hall a înaintat până la tabăra de bază din Everest și a luat hotărârea ca într-o zi să urce și pe cel mai înalt munte. I-au trebuit zece ani și trei încercări,

dar în mai 1990 Hall a ajuns în sfârșit pe Everest, în calitate de conducător al unei expediții din care făcea parte și Peter Hillary, fiul lui Sir Edmund. De pe vârf, Hall și Hillary au putut fi auziți în timp real pe întreg teritoriul Noii Zeelande prin intermediul radioului, și au primit felicitările prim-ministrului Geoffrey Palmer la 8848 de metri.

Hall lucra deja ca alpinist profesionist. Ca mulți dintre colegii lui, încerca să obțină fonduri de la marile companii ca să-și finanțeze expedițiile costisitoare în Himalaya. A fost suficient de perspicace pentru a înțelege că, dacă va avea parte de publicitate, îi va fi mai ușor să convingă companiile să îl ajute. S-a dovedit a fi foarte priceput în a face să-i apară numele în ziare și chipul la televizor.

— Da, a recunoscut Atkinson, Rob a știut mereu să-și facă publicitate.

În 1988, Gary Ball, un ghid din Auckland, a devenit partenerul principal de escaladă al lui Hall și prietenul lui cel mai apropiat. Cei doi au urcat împreună pe Everest în 1990, iar imediat după ce au ajuns în Noua Zeelandă s-au hotărât să se avânte pe cele mai înalte vârfuri de pe cele șapte continente, à la Dick Bass – dar să ridice miza urcând toate vârfurile în șapte luni[1]. Având în vedere că terminaseră deja cu Everestul, cel mai greu dintre cele șapte, Hall și Ball i-au convins pe cei de la Power Build, o mare companie producătoare de energie electrică, să îi finanțeze și au pornit la drum. Pe 12 decembrie 1990, cu câteva ore înainte ca termenul-limită pentru cele șapte luni să expire, au ajuns pe cel de-al șaptelea vârf – Masivul Vinson, cel mai înalt munte din Antarctica, având o înălțime de 4892 de metri – iar reușita le-a fost primită cu surle și trâmbițe în țara natală.

În ciuda succesului obținut, Hall și Ball își făceau probleme în legătură cu perspectivele pe termen lung în lumea alpinismului profesionist.

— Pentru ca un alpinist să primească în continuare sponsorizări de la companii, acesta trebuie să ridice mereu ștacheta, explică

1 Lui Bass i-au trebuit patru ani ca să urce cele Șapte Vârfuri. (N. a.)

Atkinson. Următorul traseu trebuie să fie mai dificil și mai spectaculos ca precedentul. Apoi e din ce în ce mai greu; în cele din urmă nu mai poți să ții pasul. Rob și Gary și-au dat seama că la un moment dat nu vor mai putea să facă față noilor provocări sau că vor avea ghinion și se vor accidenta mortal. Așa că au schimbat planul și au devenit ghizi de mare altitudine. Când ești ghid, nu poți să urci tot timpul pe traseele pe care ai vrea; provocarea este să duci clienții sus, iar apoi să-i aduci iar jos, ceea ce îți oferă un alt fel de satisfacție. Dar este o carieră mai sigură decât să tot alergi la nesfârșit după sponsorizări. Există un număr nelimitat de clienți, atâta timp cât le oferi un produs bun.

În timpul nebuniei cu „șapte vârfuri în șapte luni", Hall și Ball au decis să lucreze împreună ca ghizi și să conducă doritori pe cele Șapte Vârfuri. Erau convinși că există o nișă, neexploatată încă, a oamenilor visători și cu bani, dar cu prea puțină experiență ca să urce singuri pe cele mai înalte vârfuri din lume, așa că au pus bazele firmei Adventure Consultants.

Aproape imediat au atins un record impresionant. În mai 1992, Hall și Ball au condus șase oameni pe vârful Everest. Un an mai târziu au ghidat un alt grup de șapte persoane pe vârf, într-o după-amiază în care patruzeci de oameni au ajuns sus, pe Everest, într-o singură zi. Totuși, când s-au întors din expediție, nu s-au așteptat ca Sir Edmund Hillary să-i critice în mod public. Acesta a condamnat fățiș rolul pe care Hall îl juca în comercializarea crescândă a Everestului. Grupurile de începători care erau însoțite pe vârf în schimbul unei taxe, a vociferat Sir Edmund, „puneau în pericol respectul pentru munte".

În Noua Zeelandă, Hillary este una dintre persoanele cele mai venerate; se uită la tine de pe bancnota de cinci dolari cu figura lui necizelată. Hall s-a întristat și s-a rușinat pentru că fusese criticat în mod public de către cel pe care-l considera un semizeu, acest proto-alpinist care fusese unul dintre eroii copilăriei sale.

— Hillary e privit ca un tezaur național în viață aici, în Noua Zeelandă, continuă Atkinson. Ce spune el are mare însemnătate și trebuie să fi durut să te critice tocmai el. Rob a vrut să se justifice

printr-o declarație publică, dar și-a dat seama că nu are nici o șansă în fața unei persoane adorate de mass-media.

Apoi, la cinci luni după zarva stârnită de Hillary, Hall a fost zguduit de o lovitură și mai puternică: în octombrie 1993, Gary Ball a murit din cauza unui edem cerebral – creștere în volum a creierului care se produce de obicei la mare altitudine – în timp ce încerca să escaladeze vârful Dhaulagiri, de 8167 de metri, al șaselea ca înălțime din lume. Ball și-a dat ultima suflare în chinuri, în brațele lui Hall, după ce zăcuse în comă într-un cort mic, sus, la altitudine extremă. A doua zi, Hall și-a îngropat prietenul într-o crevasă.

Întors acasă din expediție, într-o emisiune TV, Hall a descris sumbru cum a coborât trupul lui Ball în adâncul ghețarului folosindu-se de coarda lor preferată. „O coardă de cățărat este făcută să ne țină cumva împreună, nu trebuie să-i dai drumul niciodată", a spus. „Iar eu m-am văzut nevoit să o las să-mi alunece din mână."

— Rob a fost distrus când a murit Gary, spune Helen Wilton, care a lucrat pentru Hall ca manager la tabăra de bază de pe Everest în '93, '95 și '96. Dar a făcut față situației fără să se plângă. Așa e Rob – merge mai departe.

Hall a hotărât să continue de unul singur cu Adventure Consultants. În modul lui caracteristic, a îmbunătățit sistematic infrastructura și serviciile firmei – și a continuat să aibă un succes extraordinar ghidând alpiniști amatori pe vârfurile munților înalți și izolați.

Între 1990 și 1995, treizeci și nouă de alpiniști au ajuns pe Everest datorită lui Hall – în primii douăzeci de ani după ce sir Edmund Hillary a cucerit vârful s-au înregistrat cu trei ascensiuni mai mult. Nu e de mirare că Hall își făcea reclamă spunând că Adventure Consultants este „liderul ascensiunilor pe Everest, având la activ mai multe escalade decât oricare altă firmă". În broșura pe care a trimis-o potențialilor clienți scria că:

> *Sunteți însetat de aventură! Poate visați să vizitați șapte continente sau să ajungeți pe vârful unui munte înalt. Mulți dintre noi nu avem niciodată curajul să ne urmăm visurile, foarte rar îndrăznim să le împărtășim altora și ne e greu să recunoaștem că avem o dorință arzătoare.*

Adventure Consultants este o firmă de ghizi, specializată în organizarea expedițiilor montane. Ne pricepem să transformăm visurile în realitate și lucrăm împreună cu dumneavoastră ca să vă atingeți țelul. Nu o să vă tragem după noi pe vârful muntelui – va trebui să munciți mult pentru asta –, dar vă garantăm că vom maximiza siguranța și succesul aventurii dumneavoastră.

Pentru cei care îndrăznesc să își urmeze visurile, această experiență oferă ceva special, ceva ce nu poate fi descris în cuvinte. Vă invităm să urcați pe muntele visurilor dumneavoastră alături de noi.

În 1996 Hall cerea 65 000 de dolari de persoană ca să își ghideze clienții pe acoperișul lumii. Este o sumă imensă după toate standardele – echivalează cu ipoteca de la casa mea din Seattle –, iar aceasta nu includea zborul spre Nepal și echipamentul personal. Nici o altă firmă nu avea o taxă mai mare – ba unii dintre concurenții lui cereau o sumă de trei ori mai mică. Dar, datorită succesului lui incredibil, Hall nu a avut probleme să umple locurile pentru această a opta expediție pe Everest.

Dacă erai în stare de orice ca să ajungi pe vârf și puteai cumva să faci rost de bani, Adventure Consultants era în mod evident alegerea cea mai bună.

*

Pe 31 martie, la două zile după ce ajunsesem în Kathmandu, noi, membrii Expediției Everest a firmei Adventure Consultants, am traversat de dimineață pista Aeroportului Internațional Tribhuvan și ne-am urcat într-un elicopter Mi-17 de proveniență rusească, aparținând companiei Asian Airlines. Elicopterul era o relicvă plină de lovituri, care data din timpul Războiului Afgano-Sovietic și arăta de parcă fusese asamblat în curtea cuiva. Pilotul a închis ușa și ne-a dat vată ca să ne-o punem în urechi, iar uriașul elicopter s-a ridicat cu greutate în aer, făcând un zgomot de nedescris.

Podeaua era plină cu genți, rucsacuri și cutii de carton. Cealaltă încărcătură, cea umană, se înghesuia pe strapontinele dinspre pereții elicopterului, cu fața spre interior, cu picioarele strânse la piept.

Nu se putea discuta din cauza zgomotului asurzitor al turbinelor. Nu a fost un zbor confortabil, dar nimeni nu s-a plâns.

În 1963, expediția condusă de Tom Hornbein a început drumul lung spre Everest din Banepa, un oraș aflat la câțiva kilometri depărtare de Kathmandu, și i-au trebuit treizeci și una de zile până să ajungă la tabăra de bază. Ca mulți alpiniști moderni, am preferat să sărim peste majoritatea acelor kilometri de drum abrupt și prăfuit. Elicopterul trebuia să ne lase în îndepărtatul sat Lukla, aflat la o altitudine de 2800 de metri, în Himalaya. Dacă elicopterul nu se prăbușea pe drum, zborul avea să reducă drumul făcut de Hornbein cu trei săptămâni.

Mi-am plimbat privirea prin interiorul încăpător al elicopterului și am încercat să memorez numele coechipierilor mei. În afară de ghizii Rob Hall și Andy Harris mai era și Helen Wilton, în vârstă de treizeci și nouă de ani și mamă a patru copii, care se întorcea pentru al treilea ei sezon ca manager al taberei de bază. Caroline Mackenzie – o alpinistă desăvârșită în vârstă de aproape treizeci de ani – era doctorul expediției și, la fel ca Helen, nu avea să urce mai sus de tabăra de bază. Lou Kasischke, avocatul manierat pe care l-am cunoscut la aeroport, urcase șase dintre cele Șapte Vârfuri – la fel și Yasuko Namba, de patruzeci și șapte de ani, o taciturnă directoare de resurse umane la filiera din Tokyo a companiei Federal Express. Beck Weathers, de patruzeci și nouă de ani, era un patolog guraliv din Dallas. Stuart Hutchinson, de treizeci și patru de ani, îmbrăcat într-un tricou cu Ren & Stimpy, personaje dintr-un desen animat, era un cardiolog canadian, rațional, puțin cam tocilar, care avea o bursă de cercetare. John Taske avea cincizeci și șase de ani și era cel mai în vârstă membru al expediției; era un anestezist din Brisbane care se apucase de alpinism după ce se pensionase din armata australiană. Frank Fischbeck, de cincizeci și trei de ani, era un editor spilcuit și manierat din Hong Kong, care mai încercase de trei ori să urce pe Everest cu un concurent de-al lui Hall. În 1994 ajunsese până la Vârful Sudic, la doar o sută de metri de vârful propriu-zis. Doug Hansen, de patruzeci și șase de ani, era un poștaș american care mai urcase cu Hall și în 1995 și, la fel ca Fischbeck, ajunsese doar până la Vârful Sudic.

Nu știam ce să cred despre ceilalți clienți. După cum arătau și după experiența pe care o aveau nu semănau deloc cu alpiniștii dedicați cu care mă cățăram de obicei. Dar păreau să fie oameni simpatici, de treabă, și nu aveam nici un tâmpit în grup – cel puțin nimeni nu-și dăduse încă arama pe față. Totuși, nu aveam prea multe în comun cu nici unul dintre ei, cu excepția lui Doug. Acesta era un bărbat vânjos căruia îi plăcea mult să petreacă și a cărui față îmbătrânise prematur, semănând acum cu o minge veche de fotbal. Era poștaș de mai bine de douăzeci și șapte de ani și mi-a mărturisit că strânsese bani pentru expediție lucrând în schimbul de noapte la poștă și pe șantier ziua. Deoarece înainte să fiu jurnalist lucrasem ca tâmplar timp de opt ani de zile – și deoarece ne încadram în aceeași categorie a plătitorilor de impozit, lucru care ne separa vădit de ceilalți clienți – deja mă simțeam în largul meu cu Doug, dar nu și cu ceilalți.

În general am pus neliniștea mea crescândă pe seama faptului că niciodată nu făcusem parte dintr-un grup atât de mare – nici mai mult, nici mai puțin decât un grup de străini. În afară de o expediție în Alaska pe care o făcusem în urmă cu douăzeci și unu de ani, în toate celelalte drumeții ori mă însoțiseră unul sau doi prieteni buni, ori fusesem singur.

Când te cațeri e foarte important să ai încredere în partenerii tăi. Acțiunile unui alpinist pot afecta bunăstarea întregii echipe. Consecințele unui nod prost, ale unei gafe, ale unei pietre dislocate sau ale altor acțiuni neglijente sunt de obicei simțite atât de coechipieri, cât și de cel care le-a cauzat. Așadar, nu e de mirare că alpiniștii sunt în general prudenți când vine vorba să se alăture unora despre a căror bună-credință nu știu nimic.

Dar încrederea în parteneri e un lux refuzat celor care se înscriu într-o ascensiune ghidată; în schimb, ei trebuie să se bazeze pe ghid. În timp ce elicopterul înainta încet spre Lukla, mă gândeam că probabil fiecare dintre coechipierii mei spera, la fel de mult ca mine, că Hall avusese grijă să nu ia clienți nepricepuți și că va avea cum să ne protejeze pe fiecare de defectele celorlalți.

CAPITOLUL PATRU

Phakding, 31 martie 1996, 2799 de metri

Pentru cei care nu tăiau frunze la câini, drumețiile zilnice se terminau după-amiaza devreme, dar de cele mai multe ori nu înainte ca arșița și picioarele dureroase să ne determine să întrebăm fiecare șerpaș care trecea: „Cât mai e până la tabără?" Aveam să descoperim curând că răspunsul era invariabil: „Doar trei kilometri, Sah'b". [...]

Serile erau liniștite, în timp ce un fum se instala în aerul calm pentru a îndulci amurgul, luminițe clipeau pe creasta pe care urma să campăm mâine, iar norii estompau conturul rutei din ziua următoare. Un entuziasm din ce în ce mai mare îmi ademenea gândul în mod repetat către Creasta Vestică. [...]

Exista și un sentiment de singurătate, la apusul soarelui, dar îndoielile nu apăreau decât foarte rar. Apoi am avut un sentiment de prăbușire, ca și cum toată viața mea se afla în spate. Odată ajuns pe munte, știam (sau speram) că voi fi total absorbit de sarcina pe care o aveam. Dar alteori mă întrebam dacă nu cumva am străbătut atâta drum doar ca să-mi dau seama că de fapt ceea ce căutam era ceva ce lăsasem în urmă.

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[1]

1 Thomas F. Hornbein, *op. cit.*, p. 46. (N. tr.)

Din Lukla drumul spre Everest înainta la nord prin defileul crepuscular al lui Dudh Kosi, un râu rece ca gheața, plin de bolovani, învolburat de ape glaciare. Am petrecut prima noapte în cătunul Phakding, o adunătură de case și colibe înghesuite pe o terasă plată, aflată deasupra râului. La căderea nopții aerul s-a răcit considerabil, iar dimineața, în timp ce mă aflam în fruntea grupului care înainta pe potecă, frunzele de rododendroni străluceau sub stratul de promoroacă. Dar regiunea Everestului se află la 28 de grade latitudine nordică – puțin mai jos de tropice –, iar din momentul în care soarele s-a ridicat destul de sus ca razele lui să pătrundă până în defileu, temperatura a crescut simțitor. La prânz, după ce trecuserăm pe un pod care se clătina-n stânga și-n dreapta, sus, deasupra râului – cea de-a patra traversare a râului în ziua aceea –, sudoarea îmi curgea de pe bărbie, și m-am dezbrăcat până am rămas doar în pantaloni scurți și tricou.

Dincolo de pod poteca părăsea malul râului Dudh Kosi și șerpuia pe peretele abrupt al defileului, urcând printre pâlcuri de pini parfumați. Thamserku și Kusum Kangru – niște vârfuri spectaculos canelate și acoperite de zăpadă – străpungeau cerul la mai mult de 3000 de metri deasupra noastră. Era o țară minunată, la fel de impunătoare din punct de vedere topografic ca orice altă formă de relief din lume, dar nu era sălbatică și nu mai fusese astfel de sute de ani.

Fiecare bucățică de teren arabil fusese terasată pentru a cultiva acolo orz, hrișcă amară sau cartofi. De-a lungul dealurilor erau întinse sfori cu steaguri de rugăciune, iar antice stupe[1] budiste și ziduri din pietre *mani*[2] splendid cioplite păzeau chiar și cele mai înalte trecători. În timp ce urcam dinspre râu, drumul era plin

---

1 O stupă este un monument religios, de obicei construit din piatră, care conține, de cele mai multe ori, moaște. (N. a.)

2 *Mani* sunt pietre mici și plate pe care au fost meticulos cioplite simboluri sanscrite reprezentând mantra tibetano-budistă *Om mani padme hum*. Acestea sunt așezate unele peste altele de-a lungul drumurilor, astfel încât formează ziduri *mani*, lungi și joase. Protocolul budist le cere călătorilor să aibă zidurile *mani* în partea dreaptă când trec pe lângă ele. (N. a.)

de trekkeri, convoaie de iaci[1], călugări în mantii roșii și șerpași desculți, încovoiați sub greutatea încărcăturilor de lemn, gaz lampant și sucuri acidulate pe care le cărau în spate.

La nouăzeci de minute de când lăsasem râul în urmă, am urcat pe o culme largă, am trecut pe lângă țarcuri de iaci – care formau o rețea de ziduri – și m-am trezit dintr-odată în mijlocul Bazarului Namche, centrul social și comercial al șerpașilor. Aflat la o altitudine de 3440 de metri, Namche se întindea într-o căldare mare, înclinată și adâncă, care arăta ca o antenă-satelit, cocoțată undeva la jumătatea unui versant abrupt. Peste o sută de clădiri, una lângă alta, se înghesuiau impresionant pe panta stâncoasă, iar un labirint de cărări înguste și podețe făcea legătura între ele. Aproape de capătul de jos al orașului am găsit cabana Khumbu, am dat la o parte pătura care ținea loc de ușă la intrare și i-am văzut pe coechipierii mei bând ceai de lămâie în jurul unei mese aflate într-un colț.

Când m-am apropiat, Rob Hall m-a prezentat lui Mike Groom, cel de-al treilea ghid al expediției. Groom, un australian în vârstă de treizeci și trei de ani, cu părul de culoarea morcovului și cu un corp de maratonist, era un instalator din Brisbane care lucra din când în când ca ghid. În 1987 a fost obligat să petreacă o noapte sub cerul liber în timp ce cobora de pe vârful Kanchenjunga – înalt de 8586 de metri – și pentru că i-au degerat picioarele au trebuit să-i amputeze toate degetele. Această întâmplare nefericită nu l-a împiedicat să se mai cațere pe Himalaya; dimpotrivă, a urcat pe K2, Lhotse, Cho Oyu, Ama Dablam, iar în 1993 a ajuns pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar. Groom era un tip foarte calm și circumspect, era plăcut să te afli în compania lui, dar nu prea vorbea neîntrebat, iar când răspundea, o făcea scurt și la obiect, mai mult în șoaptă.

Discuțiile din timpul cinei erau dominate de cei trei clienți doctori – Stuart, John și, mai ales, Beck –, situație care avea să

1 Din punct de vedere tehnic, majoritatea „iacilor" din Himalaya sunt de fapt *dzopkyo* – masculi care au apărut din încrucișarea iacilor cu vitele – sau *dzum*, echivalentul lor feminin. În plus, femelele de iac, atunci când sunt de rasă pură, se numesc „naci". Totuși, majoritatea vesticilor nu prea pot să facă diferența între aceste animale mițoase, așa că le spun tuturor iaci. (N. a.)

se repete aproape pe tot parcursul expediției. Din fericire, John și Beck erau incredibil de amuzanți și ne făceau să râdem cu poftă. În schimb, monoloagele lui Beck se transformau de obicei într-o tiradă vituperantă, à la Rush Limbaugh, împotriva căcăciosilor de liberali. La un moment dat, în acea seară, am făcut greșeala să îl contrazic: ca răspuns la unul dintre comentariile lui am sugerat că măsura de creștere a salariului minim părea de bun-simț și necesară totodată. Beck, care era foarte bine informat și versat în arta dezbaterii, mi-a făcut praf mărturisirea stângace, iar eu nu aveam cu ce să-l combat. Aveam mâinile legate, nu puteam să scot o vorbă, dar înăuntru fierbeam de mânie.

În timp ce-și continua tirada despre numeroasele absurdități ale sistemului de ajutor social, cu accentul lui tărăgănat, înfundat, de texan din est, m-am ridicat și am plecat de la masă ca să nu mă mai fac de râs. Când m-am întors în sala de mese, m-am dus la proprietară, Ngawang Doka, ca să comand o bere. Aceasta era o șerpașă mică și delicată, și tocmai lua comanda unui grup de trekkeri americani.

— Noi foame, i-a spus un bărbat roșu-n obraji pe un ton prea ridicat, într-o engleză de baltă, mimând că mănâncă. Vrem car-tofi. Sand-vici cu iac. Co-ca-Co-la. Ai?

— Vreți să vă aduc meniul? i-a răspuns Ngawang Doka într-o engleză curată, spumoasă, în care se putea ghici un vag accent canadian. Avem multe preparate. Și cred că a mai rămas niște plăcintă cu mere, proaspăt coaptă, dacă vreți și desert.

Americanul, căruia nu-i venea să creadă că acea femeie a dealurilor, cu pielea arămie îi răspunsese într-o engleză perfectă, a continuat stâlcind cuvintele:

— Me-ni-ul. Bun, bun. Da, da, vrem me-ni-ul.

Șerpașii rămân o enigmă pentru majoritatea străinilor, care au tendința să-i privească printr-o prismă romantică. Cei care nu cunosc demografia Himalayei presupun deseori că toți nepalezii sunt șerpași. De fapt, nu sunt mai mult de douăzeci de mii de șerpași în tot Nepalul – o țară cât Carolina de Nord –, care are vreo douăzeci de milioane de locuitori și peste cincizeci de grupuri etnice. Șerpașii trăiesc la munte, sunt budiști evlavioși ai căror

strămoşi au migrat din Tibet spre sud acum patru sau cinci secole. Există sate de şerpaşi împrăştiate prin munţii Himalaya, în partea estică a Nepalului, şi sunt comunităţi importante în Sikkim şi Darjeeling, India, dar centrul comunităţii şerpaşe este Khumbu, câteva văi prin care trec apele de pe partea sudică a Everestului – o regiune mică, incredibil de accidentată, unde nu există drumuri, maşini şi, în general, nici un fel de vehicul cu roţi.

Este foarte greu să cultivi pământul în văile acelea înalte, reci şi cu pereţi abrupţi, aşa că economia tradiţională a şerpaşilor s-a bazat mereu pe schimbul de produse dintre Tibet şi India şi pe creşterea iacilor. Apoi, în 1921, britanicii au pornit în prima lor expediţie pe Everest şi faptul că au angajat şerpaşi ca să-i ajute a dus la transformarea culturii şerpaşilor.

Deoarece Regatul Nepalului nu şi-a deschis graniţele până în 1949, prima expediţie de recunoaştere, ca şi următoarele nouă au fost nevoite să se apropie de munte dinspre nord, prin Tibet, şi nu au trecut niciodată prin zona Khumbu. Dar primele nouă expediţii au pornit spre Tibet din Darjeeling, unde migraseră mulţi şerpaşi care aveau o reputaţie bună printre coloniştii de acolo: erau consideraţi muncitori, politicoşi şi inteligenţi. În plus, pentru că majoritatea şerpaşilor trăiseră de generaţii în sate situate la 2700-4200 de metri, aceştia erau adaptaţi la altitudinile înalte. La recomandarea lui A.M. Kellas, un doctor scoţian care urcase şi călătorise mult cu şerpaşi, membrii expediţiei de pe Everest din 1921 au angajat un grup mare ca să care bagaje şi să facă diverse munci prin tabără. Această practică s-a încetăţenit şi doar un număr infim de expediţii n-au apelat la ajutorul şerpaşilor în aceşti cincizeci şi şapte de ani.

Indiferent de consecinţe, în ultimii douăzeci de ani economia şi cultura din Khimbu au devenit irevocabil legate de afluxul sezonier de trekkeri şi alpinişti, dintre care aproximativ cincisprezece mii vizitează anual zona. Şerpaşii care învaţă tehnici de alpinism şi lucrează sus pe creste – mai ales cei care au ajuns pe Everest – sunt foarte respectaţi în comunitatea lor. Cei care devin cătărători faimoşi au şanse mari să-şi piardă viaţa, din păcate: din 1922, când şapte şerpaşi au pierit într-o avalanşă în timpul celei de-a

doua expediții britanice, cincizeci și trei de șerpași au murit pe Everest. Numărul este disproporționat, reprezentând mai mult de o treime din toate decesele înregistrate pe Everest.

În ciuda riscurilor, competiția dintre șerpași pentru cele douăsprezece-optsprezece locuri, câte are în mod normal o expediție pe Everest, este acerbă. Cele mai vânate poziții sunt cele de alpiniști, vreo șase, care sunt plătite cu sume între o mie patru sute și două mii cinci sute de dolari pentru o muncă riscantă care durează două luni. Este o sumă frumușică pentru un popor sărac lipit, cu un venit anual de aproximativ 160 de dolari pe cap de locuitor.

Ca să facă față traficului din ce în ce mai mare de alpiniști și trekkeri occidentali, cabane și ceainării apar peste tot în regiunea Khumbu, dar astfel de noi construcții au apărut mai ales în Bazarul Namche. Pe drumul spre Namche am trecut pe lângă nenumărați salahori urcând dinspre păduri, cărând bârne tăiate recent, care cântăreau mai mult de patruzeci și cinci de kilograme – o muncă anevoioasă și zdrobitor de grea, pentru care primeau cam trei dolari pe zi.

Vizitatorii fideli ai regiunii Khumbu sunt supărați din cauza prosperității turistice și din cauza schimbărilor care au avut loc în zona pe care primii alpiniști occidentali o considerau raiul pe pământ, o adevărată Shangri-La[1]. Văi întregi au fost defrișate ca să facă față cererii crescânde de lemne pentru foc. Adolescenții care își petrec timpul în localurile de *carrom*[2] din Namche poartă mai degrabă blugi și tricouri cu Chicago Bulls, și nu veșmântul tradițional. Membrii familiilor obișnuiesc să-și petreacă serile adunați în jurul videourilor uitându-se la cea mai recentă capodoperă a lui Schwarzenegger.

Cultura din Khumbu nu s-a transformat numai în sens pozitiv, dar nu am auzit mulți șerpași care să se plângă din cauza schimbărilor.

---

1 Shangri-La este o vale din cartea *Lost Horizon* a britanicului James Hilton. Valea este un paradis terestru, dar mai ales o utopie himalayană: un tărâm al fericirii izolat de lumea exterioară. (N. tr.)

2 Un joc asemănător cu biliardul, foarte răspândit în India, Pakistan și zonele din jur. (N. tr.)

Cu valuta forte pe care o primesc de la trekkeri și alpiniști și cu sponsorizările fundațiilor internaționale de întrajutorare finanțate de aceștia au înființat școli și dispensare, au redus mortalitatea infantilă, au construit poduri și au alimentat Namche și alte sate cu electricitate provenită de la hidrocentrale. Occidentalii au un aer de superioritate atunci când deplâng frumoasele vremuri trecute, când viața în Khumbu era mult mai simplă și mult mai pitorească. Majoritatea celor care trăiesc în acest ținut dur nu par să își dorească să fie separați de lumea modernă sau de cursul haotic al progresului umanității. Ultimul lucru pe care șerpașii îl vor este să fie conservați ca specimene într-un muzeu de antropologie.

*

Un călător puternic, preaclimatizat pentru o anumită altitudine, ar putea străbate distanța de la pista de aterizare din Lukla la tabăra de bază Everest în două-trei zile lungi. Totuși, pentru că mulți dintre noi tocmai veniserăm de la nivelul mării, Hall a avut grijă să ne ducă într-un ritm mai leneș, astfel încât corpurile noastre să aibă timp să se adapteze aerului tot mai rarefiat. Rar am mers mai mult de trei, patru ore într-o zi. Iar în unele zile, când itinerarul lui Hall cerea aclimatizare suplimentară, nu mergeam nicăieri.

La 3 aprilie, după ziua de aclimatizare din Namche, am pornit din nou la drum spre tabăra de bază. La douăzeci de minute după ce ieșiserăm din sat, am trecut de o cotitură și am ajuns în fața unui peisaj care-ți tăia răsuflarea. Șase sute de metri mai jos, făcând o crestătură adâncă în roca din jur, râul Dudh Kosi părea o panglică unduitoare de argint care strălucea printre umbre. Trei mii de metri mai sus, uriașul vârf ca o țepușă al lui Ama Dablam, cu soarele în spate, plana asupra văii precum o nălucă. Și alte câteva mii de metri mai sus, făcând ca Ama Dablam să pară un pitic, se afla piramida de gheață a Everestului, aproape ascunsă în spatele vârfului Nuptse. După cum se întâmpla mereu, o pană de zăpadă se ridica de pe vârf ca un fum înghețat, trădând puterea curenților jet-stream.

Am rămas cu privirea pironită asupra vârfului vreo jumătate de oră, în timp ce încercam să-mi dau seama cum ar fi să ajungi pe acea culme aflată în bătaia unor asemenea vânturi. Deși urcasem pe sute de munți, Everestul era atât de diferit de toate celelalte vârfuri pe care ajunsesem, încât nu puteam să-mi imaginez cum ar fi să-l urc. Vârful părea atât de rece, de înalt, părea imposibil de departe. Mă simțeam de parcă aș fi făcut parte dintr-o expediție pe Lună. În timp ce mă îndreptam înapoi spre potecă, sentimentele mele oscilau între anticipare emoționantă și o spaimă care aproape pusese stăpânire pe mine.

După-amiază târziu am ajuns la Tengboche[1], cea mai mare și mai importantă mânăstire budistă din Khumbu. Chhongba Sherpa, un om strâmb, meditativ, care ni se alăturase pe post de bucătar la tabăra de bază, s-a oferit să stabilească o întâlnire cu *rimpoche* – „cel mai important lama din Nepal", ne-a explicat Chhongba, „un om foarte sfânt. Chiar ieri a încheiat o perioadă lungă de meditație în tăcere – nu a scos nici un cuvânt în ultimele trei luni. Noi vom fi primii lui vizitatori. Este de bun augur". Doug, Lou și cu mine i-am dat fiecare câte o sută de rupii (aproximativ doi dolari) ca Chhongba să cumpere *katas* de ceremonie – eșarfe albe din mătase, care vor fi dăruite lui *rimpoche* –, după care ne-am descălțat și Chhongba ne-a condus într-o cămăruță străbătută de un curent de aer, în spatele templului principal.

Acolo, stând turcește pe o pernă de brocart, înfășurat în robe de un roșu burgund, se afla un bărbat scund, grăsuț, cu o țeastă lucioasă. Chhongba a făcut o reverență, i-a vorbit puțin în șerpașă și ne-a făcut semn să ne apropiem. Apoi *rimpoche* ne-a binecuvântat pe rând, punându-ne eșarfele *kata* în jurul gâtului. Pe urmă ne-a zâmbit cu beatitudine și ne-a oferit ceai.

---

1 Spre deosebire de tibetană, cu care este înrudită, șerpașa nu este o limbă scrisă, așa că occidentalii sunt nevoiți să recurgă la translatări fonetice. Prin urmare, nu prea există o uniformizare în scrierea cuvintelor și numelor șerpașe; de exemplu, Tengboche apare scris și ca Tengpoche sau Thyangboche. Alte asemenea neconcordanțe apar în transcrierea cuvintelor șerpașe. (N. a.)

— Ar trebui să porți *kata* asta când urci pe Everest, m-a sfătuit solemn Chhongba. O să-i facă plăcere lui Dumnezeu și o să te apere de rău.

Nu știam cum trebuie să mă comport în compania unei prezențe divine, a acestei reîncarnări a unui lama antic și ilustru – eram speriat să nu carecumva să îl jignesc din greșeală sau să comit vreo gafă iremediabilă. În timp ce sorbeam din ceaiul dulce și stăteam ca pe ghimpi, Sanctitatea Sa a căutat ceva în biroul învecinat, a scos o carte mare, foarte ornamentată, pe care mi-a întins-o. Mi-am șters mâinile murdare de pantaloni și am deschis-o cu emoție. Era un album cu poze. Se pare că *rimpoche* vizitase recent America, pentru prima dată, iar albumul conținea poze din această călătorie: Sanctitatea Sa în Washington în fața Memorialului Lincoln și în fața Muzeului Național al Aerului și Spațiului; Sanctitatea Sa în California pe cheiul din Santa Monica. Cu zâmbetul până la urechi, mi-a arătat fotografiile lui preferate din album: Sanctitatea Sa lângă Richard Gere și încă o poză în care apare alături de Steven Seagal.

*

Primele șase zile au trecut ca într-un vis minunat. Drumul ne-a purtat pe lângă luminișuri cu ienupăr și mesteceni pitici, pe lângă fermecătoare grădini cu bolovani, pe lângă izvoare susurătoare. Orizontul walkirian era plin de vârfuri despre care citisem încă din copilărie. Deoarece majoritatea bagajelor noastre erau cărate de iaci și de hamali, în rucsac nu aveam altceva decât o jachetă, câteva batoane de ciocolată și aparatul foto. Neîmpovărat și fără să mă zorească nimeni, prins în mrejele simplei bucurii de a străbate o țară exotică, am intrat într-un fel de transă – dar euforia nu dura niciodată prea mult. Mai devreme sau mai târziu îmi aminteam încotro mă îndreptam, iar îngrijorarea pe care mi-o stârnea Everestul mă trezea din reverie.

Fiecare înainta în ritmul său și ne opream deseori ca să bem ceva răcoritor la ceainăriile care se aflau de-a lungul drumului și ca să povestim cu trecătorii. De multe ori mergeam alături de Doug

Hansen, poștașul, și de Andy Harris, ghidul novice și destins al lui Rob Hall. Andy – căruia Rob și prietenii lui neozeelandezi îi spuneau „Harold" – era un tip înalt, bine făcut, cu conformația unui fundaș de fotbal american, cu trăsături bine definite, arătos – genul acela de chip pe care-l au bărbații din reclamele la țigări. În iernile antipodale lucra ca ghid, foarte căutat, de heliski. Verile lucra pentru oameni de știință care făceau cercetări geologice în Antarctica sau însoțea alpiniști în Alpii neozeelandezi.

În timp ce ne continuam drumul, Andy mi-a vorbit cu dor de partenera lui, doctorița Fiona McPherson. Când ne-am tras sufletul pe un bolovan, a scos o poză din rucsac ca să mi-o arate. Era înaltă, blondă, atletică. Andy mi-a spus că el și Fiona își construiau o casă pe dealurile din afara orașului Queenstown. Vorbindu-mi cu pasiune despre ce plăcere simplă era să tai căpriori și să bați cuie, Andy a recunoscut că, atunci când Rob i-a oferit prima dată slujba asta pe Everest, nu a știut ce răspuns să-i dea.

— Mi-a fost greu să o las pe Fi și casa. Abia ce pusesem acoperișul, știi? Dar cum să refuzi șansa de a urca pe Everest? Mai ales când ai ocazia să lucrezi împreună cu cineva ca Rob Hall.

Deși Andy nu mai fusese niciodată pe Everest, era familiarizat cu munții Himalaya. În 1985 urcase pe Chobutse, un vârf dificil de 6683 de metri, aflat la 48 de kilometri vest de Everest. Iar în toamna lui 1994, timp de patru luni, o ajutase pe Fiona la dispensarul din Pheriche, un cătun deprimant, bătut de vânturi, aflat la o altitudine de 4260 de metri, unde poposiserăm și noi în 4 și 5 aprilie.

Dispensarul era sponsorizat de către Himalayan Rescue Association și fusese înființat ca să trateze, în primul rând, afecțiunile provocate de altitudine (deși oferea, de asemenea, consultații gratuite pentru șerpași) și ca să-i informeze pe trekkeri despre pericolele înșelătoare care te pasc dacă urci prea sus, prea repede. Când am fost noi acolo, echipa dispensarului cu patru camere era alcătuită din doctorița franceză, Cecil Bouvray, un cuplu de americani, tinerii doctori Larry Silver și Jim Litch, și americanca Laura Ziemer, o avocată specializată în dreptul mediului, plină de energie, care îl asista pe Litch. Dispensarul a fost înființat în 1973, după

ce patru membri ai unui grup de trekkeri japonezi fuseseră răpuși de altitudine și muriseră în apropiere. Înainte de existența dispensarului, boala acută de munte omorâse aproximativ unul sau doi oameni la fiecare cinci sute de trekkeri care treceau prin Pheriche. Ziemer a subliniat că rata alarmantă a mortalității nu urcase din cauza accidentelor montane; victimele fuseseră „trekkeri obișnuiți, care nu se aventuraseră niciodată în afara traseelor marcate".

Acum, mulțumită seminarelor educative și intervenției în caz de urgență de care se ocupă voluntarii de la dispensar, rata mortalității a scăzut la mai puțin de un deces la treizeci de mii de trekkeri. Deși occidentalii idealiști, precum Ziemer, care lucrează la dispensarul din Pheriche nu primesc nici o remunerație, ba chiar trebuie să-și plătească singuri drumul cu avionul până în Nepal și înapoi, aceasta este o slujbă prestigioasă care atrage doctori foarte bine calificați din toată lumea. Caroline Mckenzie, doctorița expediției lui Hall, lucrase la dispensarul HRA cu Fiona McPherson și Andy în toamna lui 1994.

În 1990, când Hall a urcat pentru prima dată pe Everest, dispensarul era condus de o doctoriță renumită, sigură pe sine, din Noua Zeelandă, pe nume Jan Arnold. Hall a întâlnit-o în timp ce trecea prin Pheriche în drum spre vârf și s-a îndrăgostit pe loc de ea.

— Am invitat-o pe Jan să iasă cu mine imediat ce mă întorceam de pe munte, și-a adus Hall aminte în prima noastră noapte în sat. La prima întâlnire i-am propus să mergem în Alaska și să urcăm pe muntele McKinley. Iar ea a fost de acord.

S-au căsătorit doi ani mai târziu. În 1993 Arnold a urcat pe Everest împreună cu Hall; în 1994 și 1995 lucrase la tabăra de bază ca doctor al expedițiilor. Arnold s-ar fi întors și anul acela pe munte, însă era însărcinată în luna a șaptea. Era primul lor copil. Așa că slujba i-a revenit doctoriței Mackenzie.

Joi, în prima noastră noapte în Pheriche, după cină, Laura Ziemer și Jim Litch i-au invitat la dispensar pe Hall, Harris și pe Helen Wilton, managerul nostru de la tabăra de bază, ca să ciocnească un pahar și să se pună la curent cu ultimele bârfe. Conversația a ajuns și la riscul inerent al escaladării Everestului – și

al ascensiunii ghidate –, iar Litch își aduce foarte bine aminte, cu groază, discuția: Hall, Harris și Litch fuseseră de acord că, mai devreme sau mai târziu, „inevitabil" va avea loc o tragedie în care vor fi implicați mulți clienți.

— Rob credea că nu va fi vorba de el; își făcea griji că va trebui „să salveze altă echipă" și că, atunci când nenorocirea avea să se petreacă, „sigur va avea loc pe versantul nordic, care este mai periculos" – cel dinspre Tibet, a spus Litch, care urcase pe Everest dinspre Tibet în primăvara trecută.

Sâmbătă, 6 aprilie, la câteva ore după ce plecaserăm din Pheriche, am ajuns în partea de jos a ghețarului Khumbu, o fâșie de gheață lungă de 19 kilometri, care coboară de pe versantul sudic al Everestului și care – speram din tot sufletul – urma să ne folosească drept cale de acces spre vârf. Acum că ne aflam la 4800 de metri altitudine, lăsasem în urmă vegetația. Douăzeci de monumente de piatră se aflau aliniate sumbru de-a lungul crestei morenei terminale a ghețarului, dominând valea cețoasă: erau monumentele comemorative ale alpiniștilor care muriseră pe Everest, majoritatea șerpași. De acolo mai departe, lumea noastră avea să fie o întindere de stâncă și gheață, pustie, monocromă, bătută de vânt. Și, în ciuda ritmului nostru chibzuit, începusem să simt efectele altitudinii, adică eram amețit și mă chinuiam constant să respir.

Aici drumul era încă îngropat, în multe locuri, sub o pătură de zăpadă înaltă cât un stat de om. După-amiaza, când zăpada se înmuia, copitele iacilor pătrundeau prin pojghița înghețată, iar animalele intrau în zăpadă până la burtă. Cei care-i conduceau bodogăneau și-i băteau ca să-i facă să meargă mai departe, iar pe noi ne amenințau că fac cale-ntoarsă. Târziu în aceeași zi am ajuns într-un sat numit Lobuje și acolo ne-au găsit adăpost de vânt într-o cabană înghesuită și incredibil de murdară.

La marginea ghețarului Khumbu se afla o adunătură de clădiri joase, dărăpănate, foarte aproape unele de altele, ca să se apere de

forțele naturii. Lobuje era un loc dezolant, plin cu șerpași și alpiniști din zeci de expediții diferite, trekkeri germani, turme de iaci vlăguiți – care se îndreptau cu toții spre tabăra de bază Everest, aflată la încă o zi de mers în susul văii. Aglomerația, ne-a explicat Rob, se datora păturii de zăpadă neobișnuit de târzie și densă, care până cu o zi în urmă împiedicase iacii să ajungă la tabăra de bază. Cele câteva cabane din cătun era pline până la refuz. Corturile erau îngrămădite unele în altele pe cele câteva porțiuni de pământ noroios care nu era acoperit de zăpadă. Hamalii aparținând grupurilor etnice tamang și rai din colinele submontane joase – îmbrăcați în zdrențe subțiri și purtând șlapi – se adăpostiseră în grote și la poalele bolovanilor de pe versanții din jur.

Cele trei sau patru toalete de piatră din sat dădeau pe dinafară. Veceurile erau atât de scârboase, încât majoritatea celor de acolo, nepalezi sau occidentali, își făceau nevoile în aer liber, oriunde îi apuca. Peste tot se aflau grămezi împuțite de fecale umane. Râul – format prin topirea zăpezii – care șerpuia prin mijlocul cătunului era un canal colector în aer liber.

Camera principală din cabana în care ne-am cazat conținea platforme de lemn pe care puteau să doarmă cam treizeci de oameni. Am găsit un pat neocupat pe platforma de sus, am scuturat salteaua jegoasă de pureci și păduchi cât am putut de bine și mi-am întins sacul de dormit. Lângă peretele din apropiere se afla o sobă mică de fier care era alimentată cu bălegar înghețat de iac ca să dea căldură. După ce soarele a apus, temperatura a scăzut mult sub zero grade și hamalii s-au adunat și ei înăuntru adăpostindu-se de frigul nopții și s-au așezat în jurul sobei ca să se încălzească. Pentru că bălegarul arde greu chiar și în cele mai bune condiții, ca să nu mai vorbim de cum arde în aerul rarefiat de la 4900 de metri, cabana s-a umplut de un fum gros, înecăcios, de parcă gazele de eșapament ale unui autobuz pe motorină erau evacuate direct la noi în cameră. De două ori pe parcursul nopții, fără să mă pot opri din tușit, a trebuit să fug afară ca să iau o gură de aer. Dimineața ochii îmi erau roșii și mă mâncau, nările mi se înfundaseră de la funinginea neagră și atunci am început să sufăr de o tuse seacă, stăruitoare, care nu avea să-mi treacă până la sfârșitul expediției.

Rob voise să petrecem o singură zi de aclimatizare în Lobuje înainte să străbatem ultimii nouă, zece kilometri până la tabăra de bază. Șerpașii noștri ajunseseră deja acolo în urmă cu câteva zile ca să pregătească tabăra pentru noi și să stabilească un traseu pe pantele de jos ale Everestului. Totuși, în seara de 7 aprilie, un mesager, gâfâind de atâta alergat, a ajuns în Lobuje și ne-a adus o veste îngrijorătoare de la tabăra de bază: Tenzing, un tânăr șerpaș angajat de Rob, căzuse 45 de metri într-o crevasă – o despicătură mare într-un ghețar. Alți patru șerpași l-au tras afară: era viu, dar grav rănit, probabil își rupsese femurul. Rob, palid la față, ne-a anunțat că el și Mike Groom aveau să pornească în zori de zi spre tabăra de bază ca să se ocupe de salvarea lui Tenzing.

— Îmi pare rău să vă spun, a continuat, dar voi, ceilalți, va trebui să rămâneți aici, în Lobuje, cu Harold, până când rezolvăm problema.

Mai târziu am aflat că Tenzing cerceta traseul situat mai sus de tabăra I, urcând pe o porțiune relativ lină a ghețarului Khumbu împreună cu alți patru șerpași. Cei cinci mergeau în șir indian, o mișcare inteligentă, dar nu foloseau corzi – o încălcare flagrantă a protocolului de pe munte. Tenzing se afla în capătul șirului, aproape de cel din fața lui, și pășea exact unde pășiseră și ceilalți, când a căzut printr-o placă subțire de zăpadă care ascundea o crevasă adâncă. Înainte să apuce să strige căzuse deja ca o piatră în străfundul cimerian al ghețarului.

Pentru că era foarte periculos să-l ducă cu elicopterul – altitudinea era prea mare, 6240 de metri, și aerul era prea rarefiat ca elicopterul să poată ateriza, apoi să decoleze și să se mențină sus fără probleme – până la tabăra de bază îl vor coborî 900 de metri pe ghețarul Khumbu, pe una dintre porțiunile cele mai înclinate și mai nesigure de pe tot muntele. Va fi nevoie de un efort extraordinar ca să-l coboare viu pe Tenzing.

Rob a fost mereu foarte preocupat de bunăstarea șerpașilor care lucrau pentru el. Înainte ca grupul nostru să plece din Kathmandu, ne-a adunat și ne-a ținut o predică destul de aspră despre cum trebuie să-i respectăm pe șerpașii din expediția noastră și să le fim recunoscători.

— Șerpașii pe care i-am angajat sunt cei mai buni, ne-a spus. Muncesc din greu pentru un salariu nu prea mare după standardele occidentale. Vreau să țineți minte că *nu* avem nici măcar o șansă să ajungem pe Everest fără ajutorul lor. Repet: fără șerpașii noștri, nici unul dintre noi n-are nici o șansă să ajungă pe vârf.

Într-o discuție ulterioară, Rob a mărturisit că în ultimii ani fusese critic la adresa conducătorilor unor expediții, deoarece nu avuseseră grijă de șerpașii lor. În 1995 un șerpaș tânăr a murit pe Everest; Hall credea că o posibilă cauză a accidentului fusese faptul că îl lăsaseră pe șerpaș „să se cațere prea sus pe vârf, fără să aibă experiența necesară. Cred că este responsabilitatea noastră, a celor care organizăm expediții, să prevenim astfel de accidente".

Cu un an în urmă o expediție ghidată americană angajase un șerpaș numit Kami Rita pe post de ajutor de bucătar. Tânărul de douăzeci și unu, douăzeci și doi de ani era puternic și ambițios și a dus o luptă de convingere ca să aibă voie să lucreze mai sus pe munte, în calitate de șerpaș alpinist. Drept recompensă pentru entuziasmul și dedicația de care dădea dovadă, câteva săptămâni mai târziu dorința i-a fost împlinită – în ciuda faptului că nu avea experiență de alpinist și că nu beneficiase de o instruire adecvată. De la 6700 până la 7600 de metri, traseul standard urcă pe o pantă de gheață abruptă și înșelătoare, numită Fața Lhotse. Ca măsură de precauție, expedițiile fixează mereu corzi pe toată lungimea pantei, iar alpiniștii trebuie să se asigure prinzând un zelb de coarda fixă în timp ce urcă. Kami, fiind tânăr, încrezut și lipsit de experiență, a crezut că nu e neapărat nevoie să se lege de coardă. Într-o după-amiază, în timp ce ducea ceva sus pe Fața Lhotse, și-a pierdut echilibrul pe gheața tare și a căzut mai mult de 600 de metri, până la baza pantei.

Frank Fischbeck, coechipierul meu, a fost de față când s-a petrecut accidentul. În 1995 încerca pentru a treia oară să urce pe Everest și era clientul firmei pentru care lucra Kami. Frank urca pe Fața Lhotse, ajutându-se de corzi:

— Când mi-am ridicat privirea, am văzut pe cineva rostogolindu-se în jos, cu capul înainte. Țipa în timp ce a trecut pe lângă mine și în urma lui a rămas o dâră de sânge, mi-a povestit cu greutate.

Niște alpiniști au alergat spre locul în care se oprise Kami, la poalele pantei, dar acesta deja murise din cauza rănilor provocate de căzătură. Corpul lui a fost coborât la tabăra de bază, unde, după tradiția budistă, prietenii lui au adus mâncare ca să hrănească, timp de trei zile, cadavrul. Apoi a fost dus într-un sat din apropiere de Tengboche și incinerat. În timp ce corpul era cuprins de flăcări, mama lui Kami îl jelea amarnic și se lovea peste cap cu o piatră ascuțită.

Rob s-a gândit mult la Kami în zorii zilei de 8 aprilie, când el și Mike s-au grăbit spre tabăra de bază ca să încerce să-l coboare în viață pe Tenzing de pe Everest.

CAPITOLUL CINCI

Lobuje, 8 aprilie 1996, 4937 de metri

Trecând printre acele de gheață înalte ca niște turnuri din Aleea Fantomelor, am ajuns pe fundul văii presărate cu stânci, la baza unui amfiteatru imens. [...] *Aici* [Cascada] *cotea brusc pentru a curge spre sud precum Ghețarul Khumbu. Ne-am stabilit tabăra de bază la 5425 de metri, pe morena laterală care forma muchia exterioară a cotiturii. Bucăți uriașe de stâncă dădeau un aer de soliditate locului, dar grohotișul care se rostogolea sub picioarele noastre corecta impresia greșită. Tot ce puteam vedea, simți și auzi – cascadă, morenă, avalanșă, frig – aparținea unei lumi care nu era destinată traiului omului. Nu curgea nici o apă, nu creștea nimic – doar distrugere și decădere.* [...] *Aceasta avea să fie casa noastră pentru următoarele câteva luni, atât timp cât aveam să fim pe munte.*

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[1]

La 8 aprilie, imediat după ce s-a întunecat, walkie-talkie-ul lui Andy a început să bâzâie și a prins viață în fața cabanei din Lobuje. Era Rob, care ne suna de la tabăra de bază, și care avea vești bune. Celor treizeci și cinci de șerpași din mai multe expediții le-a luat o zi întreagă, dar l-au coborât pe Tenzing. L-au legat de o scară din aluminiu și l-au coborât, târât, împins și cărat pe Cascadă,

1 Thomas F. Hornbein, *op. cit*, p. 76. (N. tr.)

iar acum se odihnea, după atâta chin, la tabăra de bază. Dacă vremea bună avea să țină, în zori urma să vină un elicopter și să-l ducă la spitalul din Kathmandu. Răsuflând ușurat, Rob ne-a dat undă verde ca să pornim singuri a doua zi spre tabăra de bază.

Și noi, clienții, am fost cât se poate de ușurați să auzim că Tenzing e în siguranță. Și, de asemenea, eram bucuroși să scăpăm din Lobuje. John și Lou sufereau de o boală intestinală virulentă, pe care o contractaseră din cauza mizeriei împrejurimilor. Pe Helen, managerul nostru de la tabăra de bază, o durea groaznic de tare capul din cauza altitudinii la care ne aflam. Și tusea mea se înrăutățise considerabil după ce petrecusem încă o noapte în cabana plină de fum.

În cea de-a treia noapte în sat, m-am hotărât să scap de fumăraia otrăvitoare și să mă mut în cortul de lângă cabană, pe care Rob și Mike îl eliberaseră când plecaseră spre tabăra de bază. Andy s-a mutat cu mine. La două noaptea m-am trezit când Andy s-a ridicat în capul oaselor și a început să geamă.

— Hei, Harold, ești bine? l-am întrebat din sacul de dormit.

— Nu știu. Se pare că cina nu prea mi-a priit.

Imediat după, a tras cu disperare de fermoarul de la cort și de-abia a reușit să-și scoată capul și torsoul afară, că a și vomitat. După ce i-a trecut greața, a rămas minute bune în patru labe, nemișcat, pe jumătate afară din cort. Apoi a sărit în picioare, a fugit câțiva metri mai încolo, și-a dat jos pantalonii și a avut o criză puternică de diaree. Și-a petrecut restul nopții în frigul de afară, golindu-și tractul gastrointestinal.

Dimineața Andy era slăbit, deshidratat și avea frisoane puternice. Helen a sugerat să rămână în Lobuje până se mai înzdrăvenește, dar Andy nici n-a vrut să audă de așa ceva.

— Nici nu mă gândesc să mai petrec o noapte în văgăuna asta, ne-a anunțat cu o grimasă de durere și punându-și capul între genunchi. Merg cu voi spre tabăra de bază, chiar de-ar fi să mă târăsc.

La ora 9 terminaserăm de împachetat și eram deja pe drum. În timp ce ceilalți din grup înaintau sprinten pe potecă, Helen și cu mine rămăseserăm în spate ca să-l însoțim pe Andy, care

depunea un efort considerabil și pentru a face un simplu pas. Se oprea des ca să își tragă sufletul câteva minute, aplecat peste bețele de schi, apoi își aduna toate puterile ca să continue cu greu.

Drumul a urcat și a coborât mai mulți kilometri pe grohotișul de pe morena laterală a ghețarului Khumbu până când am ajuns la ghețarul propriu-zis. Zgură, pietriș mare și bolovani de granit acopereau în mare parte gheața, dar din când în când drumul trecea peste ghețarul gol – o substanță transparentă, înghețată, care strălucea ca onixul șlefuit. Apa care se topise curgea cu furie prin numeroasele albii subterane și de la suprafață și crea un fantomatic tumult armonios care răsuna prin corpul ghețarului.

La mijlocul după-amiezii am ajuns la o înșiruire ciudată de ace de gheață, care stăteau singure în picioare – dintre care cel mai înalt avea în jur de treizeci de metri – și care alcătuiau Aleea Fantomelor. Acele erau sculptate de razele soarelui și luceau într-o nuanță de turcoaz radioactiv; acestea ieșeau, cât vedeai cu ochii, din pietrișul din jur precum colții unui rechin. Helen – care mai trecuse pe acolo de nenumărate ori – ne-a anunțat că ne apropiam de destinație.

Câțiva kilometri mai încolo ghețarul o cotea brusc spre est, iar când am ajuns cu greu pe vârful unei pante lungi, în fața noastră se întindea un oraș pestriț de domuri de nailon. Peste trei sute de corturi care adăposteau șerpașii și alpiniștii din paisprezece expediții erau împrăștiate pe gheața punctată de stânci. Ne-au trebuit douăzeci de minute ca să ne găsim corturile în tabăra aceea întinsă. În timp ce urcam ultima pantă, Rob a coborât ca să ne întâmpine.

— Bine ați venit la tabăra de bază Everest, ne-a urat cu zâmbetul pe buze.

Altimetrul de la ceasul meu de mână arăta 5364 de metri.

*

Satul ad-hoc, care avea să fie casa noastră în următoarele șase săptămâni, se afla în capul unui amfiteatru natural, conturat de versanți amenințători. Povârnișurile de mai sus de tabără erau drapate cu ghețari din care se desprindeau imense bucăți care veneau

la vale cu un sunet asurzitor, în orice moment din zi sau din noapte. La 400 de metri spre est, înghesuită între peretele Nuptse și umărul vestic al Everestului, Căderea de gheață Khumbu se revărsase printr-o deschizătură îngustă, creând un talmeș-balmeș de blocuri de gheață. Amfiteatrul avea deschizătura spre sud-est, așa că era inundat de lumina soarelui. În după-amiezile fără nori, când nu bătea vântul, era destul de cald ca să stai afară doar în tricou. Dar când soarele apunea în spatele vârfului Pumori – un vârf conic, înalt de 7161 de metri, aflat imediat la vest de tabăra de bază –, temperatura scădea brusc sub zero grade. Noaptea, când m-am retras în cort, un cor de scârțâituri și de pocnete percusive mi-a cântat o serenadă ca să nu uit că mă aflam pe un râu de gheață care se mișca.

În contrast cu sălbăticia împrejurimilor se afla confortul incomensurabil din tabăra Adventure Consultants, care adăpostea paisprezece occidentali – șerpașii ne spuneau „membri" sau „sahibi" – și paisprezece șerpași. În cortul în care mâncam, o structură cavernoasă, acoperită cu o prelată, se aflau o masă uriașă de piatră, un sistem audio, o bibliotecă și becuri care funcționau cu energie solară; lângă era cortul de comunicații care adăpostea un telefon și un fax cu conexiune prin satelit. Aveam și un duș improvizat dintr-un furtun și o găleată pe care cei care se ocupau de bucătărie o umpleau cu apă caldă. Tot la câteva zile primeam pâine și legume proaspete, aduse cu iacii. Continuând o tradiție din timpul dominației britanice în India, ale cărei baze au fost puse de către exploratori de demult, Chhongba și ajutorul lui de bucătar, Tendi, treceau în fiecare dimineață pe la noi, ca să ne dea câte o cană cu ceai fierbinte de-al șerpașilor, cât încă eram în sacii de dormit.

Auzisem multe povești despre cum Everestul fusese transformat într-o groapă de gunoi de către mulțimile crescânde de alpiniști, iar expedițiile comerciale erau considerate a fi principalele vinovate. Deși în anii 1970-1980 tabăra de bază fusese într-adevăr o mare groapă de gunoi, în ultimii ani a devenit un loc destul de curat – în mod cert cel mai curat așezământ pe care l-am văzut de când plecaserăm din Bazarul Namche. Iar meritul era în mare parte al expedițiilor comerciale.

Pentru că aduceau clienți pe Everest în fiecare an, ghizii aveau un interes diferit de cel al vizitatorilor care ajungeau acolo o singură dată. În timpul expediției lor din 1990, Rob Hall și Gary Ball au inițiat o acțiune în urma căreia au strâns cinci tone de gunoi din tabăra de bază. Hall și alți ghizi au început să lucreze cu ministerele din Kathmandu ca să elaboreze politici menite să încurajeze alpiniștii să păstreze curățenia pe munte. În 1996, pe lângă taxa pentru permisul de cățărat, expedițiile trebuiau să depună o garanție de 4000 de dolari care urma să le fie restituită dacă ar fi dus în Namche și Kathmandu un anumit număr de kilograme de deșeuri. Chiar și fosele din toaletele noastre trebuiau demontate și duse de acolo.

Tabăra de bază fremăta ca un furnicar. Într-un fel, Adventure Consultants, tabăra lui Hall, era sediul guvernului din tabăra de acolo, deoarece nimeni de pe munte nu impunea mai mult respect decât Hall. Oricând era vreo problemă – o ceartă cu șerpașii din cauza muncii, o urgență medicală, o decizie importantă legată de o strategie de cățărare –, oamenii băteau drumul până la cortul nostru de mese ca să-i ceară sfatul lui Hall. Iar el, având în vedere experiența sa bogată, îi povățuia cu generozitate chiar și pe rivalii care concurau cu el pentru clienți, mai ales Scott Fischer.

În prealabil, Fischer condusese o singură expediție ghidată pe un optmiar[1]: mai exact, pe Broad Peak, cu o altitudine de 8046 de metri, din munții Karakorum din Pakistan, în 1995. De asemenea, a încercat să escaladeze Everestul de patru ori și a ajuns pe vârf o singură dată, în 1994, dar nu ca ghid. În 1996 s-a întors pe munte în calitate de conducător al unei expediții comerciale; la fel ca Hall, Fischer avea și el opt clienți. Tabăra lui – care ieșea în evidență printr-un uriaș banner promoțional pentru Starbucks Coffee, suspendat de o stâncă de granit mare cât un bloc – se afla mai jos de a noastră, la doar cinci minute de mers.

---

1 Există paisprezece așa-zișI optmiari: munți mai înalți de 8000 de metri. Deși este puțin arbitrar, alpiniștii au conferit mereu un prestigiu deosebit escaladărilor vârfurilor de peste 8000 de metri. Primul care a urcat pe toate optmiarele a fost Reinhold Messner, în 1986. Până în ziua de azi, doar alți patru alpiniști au reușit asta. (N. a.)

Oamenii care-și fac o carieră din a escalada cele mai înalte vârfuri alcătuiesc un cerc mic și închis. Fischer și Hall erau rivali în afaceri, dar, ca membri remarcabili ai frăției de mare altitudine, drumurile lor se încrucișau des și la un anumit nivel se considerau prieteni. Fischer și Hall s-au cunoscut în anii 1980 în partea rusă a munților Pamir, iar apoi au petrecut mult timp împreună pe Everest în 1989 și în 1994. Stabiliseră să încerce să urce împreună pe Manaslu – un vârf foarte dificil, de 8156 de metri, aflat în mijlocul Nepalului – imediat după ce îi vor fi condus pe clienții lor pe Everest în 1996.

Legătura dintre Fischer și Hall s-a consolidat în 1992, când s-au întâlnit pe K2, al doilea cel mai înalt vârf din lume. Hall încerca să escaladeze vârful însoțit de *compañero*-ul și partenerul lui de afaceri, Gary Ball; Fischer urca împreună cu un renumit alpinist american, Ed Viesturs. În timp ce coborau de pe vârf în mijlocul unei furtuni puternice, Fischer, Viesturs și un al treilea american, Charlie Mace, au dat peste Hall. Acesta încerca să-l ajute pe Ball, care suferea de o formă acută a răului de altitudine, de-abia mai era conștient și nu se putea deplasa singur. Fischer, Viesturs și Mace l-au ajutat pe Hall să-l târască pe Ball, prin viscol, pe versanții de jos ai muntelui, măturați de avalanșe, salvându-i astfel viața. (Un an mai târziu, Ball va muri din cauza unei boli asemănătoare pe vârful Dhaulagiri.)

Fischer, în vârstă de patruzeci de ani, era un bărbat robust, sociabil, deborda de energie și avea părul blond prins la spate într-o coadă. Pe când avea paisprezece ani și era elev la școala din Basking Ridge, New Jersey, a dat din întâmplare la televizor peste o emisiune despre alpinism care l-a fascinat. Vara următoare a plecat în Wyoming și s-a înscris la un curs de supraviețuire în natură, în stilul celor oferite de Outward Bound, organizat de National Outdoor Leadership School (NOLS). De cum a terminat liceul s-a mutat definitiv în vest, s-a angajat ca instructor sezonier la NOLS, s-a dedicat în totalitate cățăratului și nu s-a mai uitat niciodată în urmă.

Când Fischer avea optsprezece ani și lucra ca instructor la NOLS, s-a îndrăgostit de o cursantă pe care o chema Jean Price.

S-au căsătorit șapte ani mai târziu, s-au stabilit în Seattle, au doi copii, Andy și Katie Rose (care aveau nouă și cinci ani când Scott a urcat pe Everest în 1996). Price și-a luat diploma de pilot comercial și a început să lucreze pentru Alaska Airlines – o carieră importantă și care presupunea o plată substanțială, astfel că Fischer putea să se cațere tot timpul. Venitul ei i-a mai permis lui Fischer să-și lanseze propria firmă, Mountain Madness, în 1984.

Dacă numele firmei lui Hall, Adventure Consultants („specialiștii aventurii"), reflecta modul lui de a aborda urcatul pe munți – metodic, foarte atent la detalii, Mountain Madness („nebunia de pe munte") transmitea cât se poate de fidel felul de a fi al lui Scott. Pe când avea douăzeci și ceva de ani, dobândise reputația unui alpinist ale cărui ascensiuni erau chinuitoare și care nu ținea cont de primejdii. Pe parcursul carierei lui de alpinist, dar mai ales la început, a supraviețuit ca prin miracol unor accidente înfricoșătoare.

A căzut la pământ de la o înălțime mai mare de 25 de metri de cel puțin două ori în timpul unor sesiuni de escaladă – o dată în Wyoming, altă dată în Yosemite. Când lucra ca instructor începător pe un traseu de la NOLS din munții Wind River, a căzut 20 de metri, fără să fie asigurat, până pe fundul unei crevase din ghețarul Dinwoody. Totuși, poate cea mai ingrată căzătură a sa a avut loc când era un novice în ale escaladei pe gheață: în ciuda lipsei de experiență, Fischer s-a hotărât să încerce să urce pe cascada de gheață Bridal Veil, din canionul Provo, Utah. Nimeni nu mai escaladase acel traseu dificil, dar mulți râvneau la onoarea de a fi primul. În timp ce se lua la întrecere cu doi alpiniști experimentați, Fischer și-a pierdut echilibrul pe când mai avea doar treizeci de metri până sus și a căzut.

Spre uimirea celor care văzuseră accidentul, Fischer s-a ridicat de jos și a scăpat doar cu câteva răni ușoare. Totuși, în timpul lungii sale căderi, vârful cilindric de la unul dintre pioleți i-a străpuns gamba. Când i-au scos vârful, acesta a ieșit cu tot cu o bucată de țesut, lăsându-i în picior o gaură prin care puteai să bagi un creion. După ce a fost externat de la secția de urgențe a spitalului local, Fischer nu a crezut de cuviință să își cheltuie banii disponibili

pe alte tratamente medicale, așa că în următoarele șase luni s-a cățărat având la picior o rană deschisă, care supura. Cincisprezece ani mai târziu, mi-a arătat cu mândrie cicatricea cu care se alesese în urma căzăturii: niște urme lucioase, cu un diametru de aproximativ 17 milimetri, de-o parte și de alta a tendonului lui Ahile.

— Scott trăgea de el până trecea de orice limită fizică, își aduce aminte Don Peterson, un faimos alpinist american care l-a cunoscut pe Fischer la scurt timp după incidentul de la Bridal Veil.

Peterson a devenit aproape un mentor pentru Fischer, iar cei doi s-au cățărat din când în când împreună în următoarele două decenii.

— Avea o voință incredibilă. Nu conta cât de tare îl durea ceva – ignora disconfortul și mergea mai departe. Nu era genul care să se întoarcă din drum pentru că îl durea piciorul. Scott avea o dorință arzătoare să fie un bun alpinist, să fie unul dintre cei mai buni din lume. Țin minte că la sediul central de la NOLS exista o sală de forță destul de rudimentară. Scott se antrena atât de intens acolo, încât vomita. În mod regulat. Oameni atât de ambițioși nu se întâlnesc la tot pasul.

Oamenii erau atrași de energia și generozitatea lui Fischer, de sinceritatea lui, de entuziasmul lui aproape copilăresc. Natural și sentimental, avea o fire sociabilă și fermecătoare, care îl ajuta să-și facă prieteni pe viață; sute de oameni – dintre aceștia, pe unii îi întâlnise doar o dată sau de două ori – îl considerau un prieten apropiat. De asemenea, era extrem de atrăgător: avea un corp de culturist și trăsăturile unui star de cinema. Multe reprezentante ale sexului frumos erau atrase de el, iar el nu era imun la atenția pe care i-o acordau.

Fischer avea un apetit de nestăvilit, fuma mult canabis (dar nu când lucra) și bea mai mult decât trebuia. Într-o cameră din spate de la sediul Mountain Madness avea un fel de club secret: după ce își culca copiii, Scott se retrăgea acolo cu prietenii lui, unde își pasau unii altora o pipă în timp ce se uitau la diapozitive cu faptele lor curajoase de pe înălțimi.

În anii 1980 Fischer avusese mai multe ascensiuni impresionante care îi aduseseră o anume faimă locală, dar celebritatea din

lumea alpinismului îl ocolea. În ciuda eforturilor depuse, nu reușea să facă rost de o sponsorizare mai substanțială, așa cum primeau colegii lui mai faimoși. Își făcea griji că unii dintre acei alpiniști de top nu-l respectau.

— Era important pentru Scott să fie apreciat, spune Jane Bromet, redactorul, confidenta și ocazional partenera lui de antrenament, care venise cu expediția Mountain Madness la tabăra de bază ca să scrie articole pentru *Outside Online*. Râvnea la ea. Avea o parte vulnerabilă pe care mulți nu o vedeau; chiar îl supăra că nu era respectat de mai mulți ca un cățărător tenace. Se simțea desconsiderat și era afectat de asta.

Până în primăvara lui 1996, când a plecat spre Nepal, Fischer începuse să aibă parte de mai multă recunoaștere, pe care credea că o merită. Aceasta se datora în mare faptului că, în 1994, urcase pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar. Botezată Expediția Ecologică Sagarmatha, echipa lui Fischer a colectat 2,2 tone de gunoi de pe munte – o campanie foarte bună pentru mediul înconjurător și chiar și mai bună pentru a-și face relații. În ianuarie 1996 Fischer a organizat o ascensiune în scop caritabil, foarte mediatizată, pe Kilimanjaro, cel mai înalt vârf din Africa, și a reușit să strângă o jumătate de milion de dolari pentru fundația CARE. Datorită expediției de ecologizare a Everestului din 1994 și a acestei ascensiuni în scop caritabil, în 1996, când a plecat spre Everest, Fischer apăruse deja de multe ori la știrile din mass-media din Seattle și cariera lui de alpinist era în floare.

Inevitabil, jurnaliștii îl întrebau despre riscurile asociate tipului de alpinism pe care-l practica și voiau să știe cum se împăca meseria pe care o avea cu familia. Fischer le răspundea că acum nu își mai asumă atâtea riscuri ca atunci când era un tânăr nechibzuit – că devenise un cățărător mult mai atent, mai conservator. Cu puțin timp înainte să plece spre Everest în 1996, i-a spus scriitorului Bruce Barcott, din Seattle:

— Sunt convins că o să mă întorc. [...] Și soția mea e sută la sută sigură că o să mă întorc. Ea nu-și face deloc griji pentru mine atunci când ghidez vreo expediție, pentru că știe că o să fac doar cele mai bune alegeri. Accidentele se întâmplă doar din cauza

greșelilor umane. Asta e ceea ce nu vreau eu să fac. Am avut multe accidente de escaladă când eram mai tânăr. Găsești tot felul de scuze, dar până la urmă e vorba de greșeli umane.

În ciuda asigurărilor lui Fischer, cariera lui de alpinist, care îi cerea să fie mult timp pe drumuri, îi afecta familia. Își iubea la nebunie copiii, și când era în Seattle era un părinte extrem de grijuliu, dar, pentru că se cățăra constant, era plecat cu lunile de-acasă. Lipsise deja de la șapte aniversări din nouă ale fiului său. De fapt, când a plecat spre Everest în 1996, căsnicia lui fusese deja destul de încercată, spun unii dintre prietenii lui.

Dar Jean Price nu dă vina pe cățăratul lui Scott pentru perioada dificilă prin care trecea relația lor. Mai exact, spune ea, stresul care exista în casa Fischer–Price era mai degrabă cauzat de problemele pe care le avea ea cu angajatorul ei. Pe parcursul anului 1995, Price – victima unui așa-zis caz de hărțuire sexuală – a fost implicată într-un proces împotriva firmei Alaska Airlines. Chiar dacă plângerea a fost rezolvată în cele din urmă, fusese o bătălie legală foarte neplăcută, și nu își primise salariul o bună parte din an. Încasările din firma pe care o avea Fischer nu ajungeau nici pe departe pentru a compensa salariul substanțial de pilot al lui Price.

— Aveam probleme financiare pentru prima dată de când ne mutaserăm în Seattle, se plângea Price.

La fel ca mulți dintre competitori, Mountain Madness era o firmă cu venituri mici, și așa fusese de la bun început: în 1995, Fischer câștigase doar 12 000 de dolari. Dar lucrurile începeau să se miște în cele din urmă mulțumită lui Karen Dickinson – partenera și managerul firmei –, o tipă cu abilități organizatorice și cu capul pe umeri, care compensa pentru *modus operandi* al lui Fischer, care se baza pe intuiție și care nu-și făcea griji pentru nimic. Observând succesul pe care-l avea Hall cu expedițiile ghidate pe Everest – și taxele mari pe care putea astfel să le ceară – Fischer a hotărât că venise timpul să intre și el pe piața din Himalaya. Dacă reușea să-l întreacă pe Hall, Mountain Madness ar fi ajuns rapid o firmă profitabilă.

Banii în sine nu păreau prea importanți pentru Fischer. Nu-i păsa de lucrurile materiale, dar tânjea după respect, și își dădea

foarte bine seama că, în cultura în care trăia, succesul se măsura în bani.

L-am întâlnit pe Fischer în Seattle, la câteva săptămâni după ce se întorsese victorios de pe Everest în 1994. Nu-l cunoșteam bine, dar aveam câțiva prieteni comuni și ne întâlneam des pe stânci sau pe la petreceri organizate de alpiniști. De data aceea mă abordase ca să-mi vorbească despre expediția ghidată pe Everest pe care o plănuia. Ar trebui să vin și eu, mă lingușea, și să scriu un articol despre asta în *Outside*. Când i-am răspuns că ar fi o nebunie din partea cuiva ca mine, care nu are experiență în cățăratul la altitudini mari, să încerce să urce pe Everest, mi-a spus:

— Hei, experiența e supraevaluată. Frate, nu altitudinea e importantă, ci atitudinea ta. O să te descurci de minune. Ai urcat deja pe niște vârfuri nebune – ai făcut trasee care sunt mai grele ca Everestul. Ne-am dat seama care e treaba cu marele E, am pus corzi peste tot. Zilele astea, ascultă ce-ți spun, o să construim un drum de cărămizi galbene până pe vârf.

Scott îmi stârnise interesul – chiar mai mult decât probabil își dăduse seama – și insista în continuare. Aducea vorba de Everest de fiecare dată când mă vedea, și îl bătea la cap cu treaba asta și pe Brad Wetzler, redactor la *Outside*. În ianuarie 1996, datorită în mare parte lobbyingului cumulat al lui Fischer, revista și-a luat angajamentul să mă trimită pe Everest – probabil, a menționat Wetzler, ca membru al expediției lui Fischer. În mintea lui Scott bătuserăm deja palma.

Cu o lună înainte să plec, m-a sunat Wetzler ca să-mi spună că s-a schimbat planul: Rob Hall le făcuse o ofertă mult mai bună, așa că Wetzler mi-a propus să mă alătur expediției Adventure Consultants în locul celei a lui Fischer. Îl cunoșteam pe Fischer și îmi plăcea de el, iar atunci nu știam prea multe despre Hall, așa că inițial am ezitat. Dar după ce un prieten alpinist mi-a confirmat că Hall are o reputație impecabilă, am acceptat cu entuziasm să merg pe Everest cu Adventure Consultants.

Într-o după-amiază, la tabăra de bază, l-am întrebat pe Hall de ce insistase să vin și eu. Mi-a răspuns sincer că de fapt nu era

interesat de mine sau de publicitatea pe care articolul meu avea să i-o aducă. Ce îl atrăgea în mod special era bonusul – care consta în publicitate valoroasă – pe care urma să-l primească în urma înțelegerii cu *Outside*.

Hall mi-a spus că au stabilit să primească doar 10 000 de dolari bani gheață din taxa pe care o percepea de obicei. Restul urma să fie compensat prin spațiul scump pentru publicitate din revistă, care viza cititorii dornici de aventură, activi și cu bani – nucleul clientelei lui. Și, cel mai important, mi-a spus Hall, „e că sunt cititori americani. Aproape 80-90% dintre potențialii clienți pentru expedițiile ghidate pe Everest și pe cele Șapte Vârfuri sunt din Statele Unite. După sezonul ăsta, când prietenul meu Scott va deveni un ghid consacrat, va avea un mare avantaj în fața firmei Adventure Consultants doar pentru că sediul lui e în America. Ca să concurăm cu el, va trebui să ne facem mult mai multă publicitate în State".

În ianuarie, când Fischer a aflat că Hall m-a convins să mă alătur expediției lui, a fost extrem de furios. M-a sunat din Colorado, mai supărat ca niciodată, ca să-mi spună că nu acceptă să piardă în favoarea lui Hall. (La fel ca Hall, nici Fischer nu s-a obosit să mascheze faptul că de fapt nu era interesat de mine, ci de publicitatea și spațiul pentru reclame pe care le-ar fi primit.) Totuși, în cele din urmă, nu a vrut să propună o ofertă mai bună revistei.

Când am ajuns la tabăra de bază în calitate de client al Adventure Consultants, și nu al expediției lui, Mountain Madness, Scott nu părea să-mi poarte pică. Când am mers să-l văd în tabăra lui, mi-a turnat o cană de cafea, m-a luat pe după umeri, părând cu adevărat bucuros să mă vadă.

*

În ciuda tuturor accesoriilor din lumea civilizată pe care le aveam la tabăra de bază, nu puteam să uităm că ne aflam la peste 5000 de metri deasupra nivelului mării. După ce străbăteam drumul până la cortul de luat masa, gâfâiam câteva minute în șir. Dacă mă ridicam brusc, capul mi se învârtea și amețeam. Tusea

puternică și hârșâită pe care o căpătasem la Labuje se agrava pe zi ce trecea. Adormeam tot mai greu, un simptom des întâlnit al răului acut de altitudine. În majoritatea nopților mă trezeam de trei, patru ori încercând să respir, având impresia că mă sufoc. Tăieturile și juliturile nu se mai cicatrizau. Îmi dispăruse pofta de mâncare și sistemul digestiv, care avea nevoie de mult oxigen ca să metabolizeze mâncarea, refuza să asimileze puținul pe care mă forțam să-l înghit; în schimb, corpul meu a început să se consume pe sine ca să supraviețuiască. Brațele și picioarele mi se transformau treptat în niște bețe.

Unii dintre coechipierii mei se simțeau chiar mai rău decât mine în aerul rarefiat și în împrejurimile acelea neigienice. Andy, Mike, Caroline, Lou, Stuart și John sufereau de atacuri de diaree care îi făceau să fugă la toaletă. Helen și Doug aveau îngrozitoare dureri de cap. Doug mi le-a descris la un moment dat: „e ca și cum cineva mi-ar fi bătut un cui între ochi".

Aceasta era a doua încercare a lui Doug de a urca pe Everest împreună cu Hall. Cu un an în urmă, Rob îl obligase pe el și pe alți trei clienți să se întoarcă, deși mai aveau doar 100 de metri până pe vârf, deoarece era deja târziu și creasta era acoperită cu o pătură groasă și instabilă de zăpadă.

— Vârful părea *atâât* de aproape, și-a adus aminte Doug, râzând amar. Crede-mă, n-a trecut de atunci nici o zi în care să nu mă gândesc la asta.

Hall l-a convins să se întoarcă anul acela, pentru că îi părea rău că Hansen nu ajunsese pe vârf. I-a făcut o reducere substanțială din taxa de participare ca să-l ademenească să mai încerce o dată.

Doug era singurul din grup care se cățărase mult fără ajutorul unui ghid profesionist. Deși nu era un alpinist de elită, în cei cincisprezece ani de când se cățăra acumulase destulă experiență ca să își poată purta singur de grijă pe culmi. Dacă unul dintre noi avea să ajungă pe vârf, atunci presupuneam că acela avea să fie Doug: era puternic, era motivat și mai urcase foarte sus pe Everest.

Doug – urma să împlinească patruzeci și șapte de ani peste două luni și era divorțat de șaptesprezece ani – mi-a mărturisit

că avusese mai multe relații, dar fiecare prietenă îl părăsise după ce obosise să mai concureze cu muntele pentru atenția lui. Cu câteva săptămâni înainte să plece spre Everest în 1996, Doug cunoscuse o altă femeie în timp ce-și vizita un prieten în Tucson, și cei doi se îndrăgostiseră unul de altul. Un timp își trimiseseră multe faxuri unul altuia, apoi trecuseră câteva zile fără ca Doug să mai primească vreo veste de la ea.

— Cred că s-a deșteptat și m-a părăsit, a oftat, părând abătut. Și era chiar foarte drăguță. Mă gândeam că de data asta ar fi putut ieși ceva bun.

Mai târziu în aceeași după-amiază, Doug a trecut pe la cortul meu cu un nou fax în mână.

— Karen Marie mi-a scris că se mută lângă Seattle! mi-a spus plin de bucurie. Uau! S-ar putea să fie serioasă treaba. Mai bine să urc pe vârf și să scap odată de obsesia cu Everestul, până nu se răzgândește!

Pe lângă corespondența pe care o avea cu noua lui prietenă, Doug petrecea ore întregi scriind nenumărate vederi elevilor de la Școala Generală Sunrise, o instituție publică de învățământ din Kent, Washington, care vânduse tricouri ca să-l ajute să strângă banii necesari pentru expediție. Mi-a arătat multe dintre acele vederi: „Unii oameni au visuri mari, alții au visuri mici", i-a scris unei fete pe nume Vanessa. „Indiferent ce visuri ai tu, important e să nu renunți să visezi."

Dar Doug petrecea și mai mult timp scriind faxuri pentru copiii lui – Angie, în vârstă de nouăsprezece ani, și Jaime, de douăzeci și șapte de ani –, pe care îi crescuse de unul singur. El stătea în cortul de lângă mine și, de fiecare dată când primea un fax de la Angie, mi-l citea și mie, plin de bucurie.

— Doamne, îmi spunea, oare cum a fost în stare un ratat ca mine să crească un copil atât de bun?

Cât despre mine, nu prea trimiteam vederi sau faxuri. În schimb, îmi petreceam majoritatea timpului făcându-mi griji legate de cum aveam să mă descurc mai sus pe munte, mai ales în așa-zisă Zonă a Morții, la mai mult de 7600 de metri. Petrecusem mult mai mult timp făcând ascensiuni tehnice și pe gheață decât majoritatea

clienților și ghizilor. Dar cunoștințele tehnice nu mă ajutau cu nimic pe Everest, iar eu fusesem mult mai puțin timp la altitudini mari decât toți ceilalți alpiniști. Într-adevăr, acolo, în tabăra de bază – la poalele Everestului –, mă aflam deja mult mai sus decât fusesem vreodată.

Asta nu părea să-l îngrijoreze pe Hall. Mi-a explicat că, după ce fusese cu șapte expediții pe Everest, pusese la punct un plan de aclimatizare foarte eficient, care avea să ne permită să ne adaptăm la aerul rarefiat. (În tabăra de bază cantitatea de oxigen din aer era redusă la jumătate față de cea de la nivelul mării, iar pe vârf era doar o treime.) Când corpul uman se confruntă cu o creștere în altitudine, acesta se adaptează în multe moduri: respiri mai des, pH-ul din sânge se schimbă, crește extrem de mult numărul de celule roșii din sânge (cele care duc oxigenul prin corp) – o schimbare care are nevoie de săptămâni bune ca să fie finalizată.

Totuși, Hall susținea că, după doar trei ascensiuni din tabăra de bază, de câte ori vom urca pe munte, cu 600 de metri mai sus, corpurile noastre se vor adapta suficient încât să ajungem cu bine pe vârful de 8848 de metri.

— Metoda a funcționat de treizeci și nouă de ori până acum, m-a asigurat Hall, cu un zâmbet în colțul gurii, când i-am mărturisit îndoielile mele. Iar unii dintre tipii care au urcat erau aproape la fel de jalnici ca tine.

CAPITOLUL ȘASE

Tabăra de bază Everest, 12 aprilie 1996, 5364 de metri

Cu cât situațiile sunt mai improbabile și cu cât așteptările sunt mai mari [în privința alpiniștilor], cu atât sângele curge mult mai plăcut când se eliberează de toată tensiunea. Posibilitatea pericolului îi servește doar ca să îi accentueze atenția și controlul. Și poate că asta este ideea de bază a tuturor sporturilor periculoase: crești în mod voit miza efortului și a concentrării, ca să zicem așa, ca să îți golești mintea de banalități. Este un model la scară mică a vieții de zi cu zi, dar cu o diferență: spre deosebire de rutina vieții, unde, de obicei, greșelile pot fi reparate și poți ajunge la un fel de compromis, faptele tale, oricât de scurt ar fi intervalul de timp, au consecințe mortale.

Al. Alvarez,
Zeul nemilos: un studiu despre sinucidere

Escaladarea Everestului este un proces lung și dificil și seamănă mai mult cu un proiect de construcție a unei clădiri mamut decât cu cățăratul, așa cum îl practicasem eu până atunci. Împreună cu șerpașii eram douăzeci și șase de oameni în echipa lui Hall și ca să-i hrănești pe toți, să le oferi un adăpost și să-i menții sănătoși la o altitudine de 5364 de metri, la 160 de kilometri de mers pe jos de cel mai apropiat drum, era o mare realizare. În orice caz, Hall era un administrator fără pereche, căruia îi plăcea grozav provocarea. În tabăra de bază studia cu atenție teancuri de foi scoase la imprimantă pline cu detalii logistice: meniuri, piese de schimb,

unelte, medicamente, aparate de comunicație, orarul pentru transportul echipamentului, disponibilitatea iacilor. Inginer înnăscut, Rob iubea infrastructurile, aparatele electronice și dispozitivele de tot felul; își petrecea timpul liber cârpind la nesfârșit sistemul electric solar sau citind ediții mai vechi din *Popular Science*.

Urmând exemplul lui George Leigh Mallory și a mulți dintre cei care au escaladat Everestul, tactica lui Hall era să ia cu asalt muntele. Șerpașii urmau să instaleze pe rând încă patru tabere deasupra taberei de bază – fiecare mai sus cu aproximativ 600 de metri față de cea anterioară –, cărând poveri cu mâncare, gaz lampant și oxigen din tabără în tabără, până când echipamentul necesar va fi depozitat la 7900 de metri, în Șaua Sudică. Dacă totul se desfășura conform mărețului plan al lui Hall, asaltul nostru asupra vârfului avea să pornească din cea mai de sus tabără – tabăra IV – de-acum într-o lună.

Chiar dacă noi, clienții, nu vom duce încărcături[1], tot va trebui să facem incursiuni repetate deasupra taberei de bază, înainte să urcăm pe vârf, ca să ne aclimatizăm. Rob ne-a anunțat că una dintre aceste ieșiri de aclimatizare va avea loc pe 13 aprilie – un drum până la tabăra I și înapoi. Aceasta era cocoțată deasupra căderii de gheață Khumbu, la 800 de metri de urcuș drept.

Ne-am petrecut după-amiaza zilei de 12 aprilie, când am împlinit patruzeci și doi de ani, pregătindu-ne echipamentul de cățărat. Tabăra semăna cu un talcioc scump, deoarece ne întinseserăm echipamentul printre bolovani ca să ne alegem hainele, să ne ajustăm hamurile, să ne pregătim zelburile și să ne punem colțarii (un cadru cu colți de oțel de cinci centimetri care se fixează pe bocanci pentru a putea înainta pe gheață). Am fost surprins și îngrijorat să văd că Beck, Stuart și Lou au despachetat niște bocanci

1 Încă de la primele încercări de cucerire a Everestului, majoritatea expedițiilor – comerciale și necomerciale – s-au bazat pe șerpași pentru transportul majorității încărcăturilor pe munte. În calitate de clienți ai unei expediții plătite, noi nu căram nimic altceva în afara unui rucsac cu echipament personal, iar asta făcea în mod deosebit diferența dintre noi și expedițiile necomerciale de altădată. (N. a.)

noi-nouți, care, după cum singuri au recunoscut, fuseseră foarte puțin purtați. Mă întrebam dacă știau ce li se poate întâmpla dacă urcau pe Everest cu bocanci nepurtați. Cu douăzeci de ani în urmă mersesem și eu într-o expediție cu bocanci noi și am învățat pe propria mea piele că bocancii de mers pe munte, grei și rigizi, înainte să-și dea drumul, cauzează niște răni la picioare care te storc de vlagă.

Stuart, tânărul doctor canadian, a descoperit că nu poate să-și fixeze colțarii pe noii bocanci. Din fericire, după ce s-a folosit de sculele din trusa lui vastă, și cu multă ingeniozitate, Rob a reușit să facă o curea specială pentru colțari.

În timp ce îmi pregăteam rucsacul pentru a doua zi, am aflat că puțini dintre ceilalți clienți avuseseră ocazia să urce pe munte mai mult de două ori în anul precedent, împărțiți fiind între familii și carierele lor fulminante. Deși toți păreau să aibă o condiție fizică excelentă, majoritatea fuseseră nevoiți să se antreneze pe steppere și benzi de alergat, și nu pe vârfuri de munte. Asta m-a făcut să reflectez. Condiția fizică e un element foarte important din mersul pe munte, dar mai sunt alte elemente, la fel de importante, care nu pot fi exersate la sală.

Dar poate că sunt eu snob, m-am certat singur. Oricum, era limpede că toți coechipierii mei erau la fel de încântați ca mine la gândul ca mâine-dimineață o să își înfigă colțarii într-un munte adevărat.

Traseul nostru spre vârf va merge de-a lungul ghețarului Khumbu până la jumătatea de jos a muntelui. De la *bergschrund*[1]-ul situat la 7000 de metri, care marchează partea de sus a ghețarului, acest enorm râu de gheață a curs patru kilometri pe o pantă relativ domoală, numită Circul Vestic. În timp ce ghețarul înainta treptat peste suișurile și coborâșurile stratului de bază, acesta s-a crăpat în nenumărate fisuri adânci – crevasele. Unele dintre aceste crevase erau destul de înguste încât să calci peste ele; altele erau late de

---

1 *Bergschrund*-ul este o crevasă care delimitează extremitatea de sus a unui ghețar. Se formează când un bloc de gheață se desprinde de peretele înclinat de deasupra lui, lăsând o despicătură adâncă între ghețar și stâncă. (N. a.)

24 de metri, adânci de zeci de metri și lungi de 800 de metri. Cele mari puteau să reprezinte adevărate piedici în timpul ascensiunii, iar când erau ascunse sub un strat de zăpadă erau un adevărat pericol. Totuși, de-a lungul anilor, s-a dovedit că provocările prezentate de crevasele din Circ puteau fi anticipate și depășite.

În schimb cu totul altfel stăteau lucrurile în ce privește Căderea de gheață. Nici o altă porțiune din Șaua Sudică nu era la fel de temută de alpiniști. La aproape 6000 de metri înălțime, ghețarul ieșea din partea de jos a Circului și se înălța pe neașteptate peste un hău. Aceasta era infama cădere de gheață Khumbu, cea mai dificilă – din punct de vedere tehnic – porțiune din tot traseul.

Acolo s-au înregistrat mișcări ale ghețarului cuprinse între 0,9 și 1,2 metri pe zi. Când alunecă intermitent pe terenul înclinat și neregulat, masa ghețarului se frânge într-un talmeș-balmeș de blocuri de gheață uriașe, mișcătoare, numite seracuri, unele la fel de mari ca o clădire de birouri. Pentru că traseul șerpuia pe dedesubtul, pe lângă și printre sute dintre aceste turnuri instabile, de fiecare dată când traversai Căderea de gheață era ca și cum ai fi jucat ruleta rusească: mai devreme sau mai târziu, unul dintre seracuri avea să cadă din senin și puteai doar să speri că nu te vei afla sub el când se va răsturna. Din 1963, când unul dintre coechipierii lui Hornbein și Unsoeld, pe nume Jake Breitenbach, fusese strivit de un serac, devenind prima victimă a căderii de gheață, optsprezece alți alpiniști au murit acolo.

Cu o iarnă în urmă, așa cum făcuse și iernile trecute, Hall se consultase cu conducătorii tuturor expedițiilor care plănuiau să urce pe Everest în primăvară și aleseseră împreună echipa care urma să fie responsabilă cu echipatul și întreținerea traseului peste Căderea de gheață. Pentru această bătaie de cap, echipa respectivă trebuia să primească 2200 de dolari de la fiecare expediție de pe munte. În ultimii ani această abordare cooperativă a fost acceptată de mai toată lumea, dacă nu chiar de toți, dar nu fusese mereu așa.

Prima dată când o expediție s-a gândit să ceară bani ca alta să traverseze căderea a fost în 1988, când o echipă americană, beneficiind de fonduri impresionante, a anunțat că, dacă vreo expediție voia să urmeze traseul pe care ei îl stabiliseră de-a lungul căderii

de gheață, trebuia să plătească 2000 de dolari. Unele dintre echipele de pe munte din anul acela, neînțelegând că Everestul nu mai era un simplu munte, ci și o marfă, s-au înfuriat. Și cel mai tare a protestat Rob Hall, conducătorul unei echipe mici și sărace din Noua Zeelandă.

Hall s-a plâns că americanii „violau spiritul muntelui" și că se foloseau de un fel de șantaj alpin, dar Jim Frush, un avocat lipsit de sentimentalisme și conducătorul grupului american, a rămas impasibil. În cele din urmă Hall a promis cu jumătate de gură să-i trimită un cec lui Frush și i s-a permis să treacă peste Căderea de gheață. (Frush a povestit mai târziu că Hall nu și-a onorat niciodată promisiunea.)

Cu toate acestea, peste doi ani Hall și-a schimbat radical părerea și și-a dat seama că există o logică în a trata Căderea de gheață precum un drum cu taxă. Într-adevăr, din 1993 până în 1995 s-a oferit să echipeze el traseul și să încaseze taxa. În primăvara anului 1996 a decis să nu își mai asume responsabilitatea pentru traseul de pe Căderea de gheață, dar i-a convenit să-l plătească pe conducătorul expediției comerciale[1] rivale – un veteran al Everestului, scoțianul Mal Duff – ca să preia el slujba. Cu mult înainte să ajungem la tabăra de bază, o echipă de șerpași angajați de Duff au croit o cărare în zigzag printre seracuri, fixând mai mult de 1500 de metri de corzi și instalând în jur de șaizeci de scări de aluminiu peste crăpăturile din ghețar. Scările aparțineau unui șerpaș întreprinzător din satul Gorak Shep, care făcea bani frumușei închiriindu-le în fiecare sezon.

Așa s-a nimerit că pe 13 aprilie 1996, la 4.45 duminică dimineață, mă aflam la poalele legendarei căderi de gheață, fixându-mi colțarii în bezna înghețată de dinaintea zorilor.

---

1 Deși folosesc termenul de „comercial" pentru toate expedițiile organizate pentru profit, nu toate expedițiile comerciale sunt ghidate. De exemplu, Mal Duff – care percepea o taxă mult mai mică decât cea a lui Hall și a lui Fischer de 65 000 de dolari – era conducătorul expediției și le oferea clienților infrastructura necesară ca să urce pe Everest (mâncare, corturi, butelii de oxigen, corzi fixe, șerpașii care să-i ajute etc.), dar nu făcea pe ghidul; se presupunea că alpiniștii din echipa lui erau suficient de bine pregătiți ca să urce singuri și în siguranță pe Everest, iar apoi să coboare tot singuri. (N. a.)

Alpiniștilor bătrâni și ursuzi care au scăpat mereu ca prin urechile acului le place să îi sfătuiască pe protejații lor spunându-le că a rămâne în viață depinde de cât de atent îți asculți „vocea interioară". Există nenumărate povești despre alpiniști care s-au hotărât să rămână în sacul de dormit după ce percepuseră ceva vibrații de rău augur în aer și astfel au supraviețuit unei catastrofe care i-a spulberat pe cei care nu au ținut cont de semnele rele.

Nu mă îndoiam că era important să fiu atent la semnalele inconștientului. În timp ce îl așteptam pe Rob să ne arate drumul, gheața de sub picioarele noastre scotea niște trosnete de parcă niște copăcei erau rupți în două, și mă înfioram de fiecare dată când adâncurile ghețarului pocneau și pârâiau. Problema era că vocea mea interioară semăna cu personajul Chicken Little: îmi striga că urma să mor, dar făcea asta aproape de fiecare dată când îmi puneam bocancii de munte. Prin urmare, am făcut tot ce mi-a stat în putință să-mi ignor imaginația prea bogată și l-am urmat hotărât pe Rob în sinistrul labirint albastru.

Deși nu mai fusesem niciodată pe o cădere de gheață la fel de înfricoșătoare precum Khumbu, mă mai cățărasem pe multe alte căderi de gheață. De obicei există porțiuni verticale sau chiar surplombe care necesită multă experiență în mânuirea pioleților și a colțarilor. Căderea de gheață Khumbu nu ducea deloc lipsă de pante abrupte, dar toate fuseseră echipate cu scări sau corzi sau ambele, făcând ca uneltele și tehnicile convenționale ale cățăratului pe gheață să fie în mare parte de prisos.

În scurt timp am aflat că, pe Everest, nici măcar coarda – accesoriul esențial al fiecărui alpinist – nu avea să fie folosită așa cum se obișnuia de mult. În mod normal, un alpinist este legat de unul sau doi parteneri printr-o coardă de 45 de metri, astfel că fiecare este responsabil pentru viața celorlalți; să fii astfel legat în coardă este ceva foarte important și intim. Cu toate acestea, în Căderea de gheață graba cerea ca fiecare să urce indepedent, fără să fim legați fizic unii de alții în nici un fel.

Șerpașii lui Mal Duff fixaseră corzi fixe de la baza căderii de gheață până sus. Aveam legat la brâu un zelb de aproape un metru cu o carabinieră la capătul celălalt. Mă asiguram nu legându-mă de

un coechipier, ci prinzând blocatorul de coarda fixă și trăgându-l după mine în timp ce urcam. Dacă ne cățăram așa, puteam să trecem foarte repede peste cele mai periculoase porțiuni ale Căderii de gheață și nu trebuia să ne încredințăm viața în mâinile celorlalți din grup, ale căror pricepere și experiență ne erau necunoscute. Se pare că pe parcursul întregii expediții nu am avut nici un motiv ca să mă leg de alt alpinist.

Dacă foloseai puține tehnici tradiționale de cățărat atunci când străbăteai Căderea de gheață, în locul lor aveai nevoie de noi deprinderi – de exemplu, să mergi pe vârfuri în bocanci și cu colțari peste trei scări legate una de cealaltă, care formau un pod instabil peste un hău care îți dădea fiori. Au fost multe asemenea traversări, și nu m-am obișnuit niciodată cu ele.

La un moment dat mă balansam pe o scară instabilă în crepusculul de dinaintea zorilor, făcând pași mici de pe o bară îndoită pe alta, când gheața care susținea scara la ambele capete a început să tremure de parcă avea loc un cutremur. Imediat s-a auzit un bubuit asurzitor, în timp ce un serac aflat undeva mai sus s-a prăbușit. Am înghețat, inima mi s-a oprit în piept, dar avalanșa de gheață a trecut la 50 de metri în stânga mea și a dispărut fără să producă nici o stricăciune. Am așteptat câteva minute ca să-mi revin și mi-am continuat trecerea bălăngănindu-mă spre capătul scării.

Mișcările continue și de multe ori puternice ale ghețarului făceau ca trecerile pe scări să fie nesigure. Când ghețarul se mișca, uneori crevasele se comprimau și îndoiau scările ca pe niște scobitori; alteori puteau să se extindă, lăsând câte-o scară să atârne în gol, abia susținută, cu nici un capăt înfipt în gheață. Ancorele[1] care asigurau scările și corzile ieșeau la suprafață când soarele de după-amiază încălzea gheața și zăpada din jurul lor. Deși erau verificate în fiecare zi, exista pericolul ca în orice moment coarda să se desprindă sub greutatea unui alpinist.

---

1 La asigurarea corzilor și a scărilor pe pantele înzăpezite se foloseau țevi de aluminiu de 90 de centimetri. Când solul era acoperit cu gheață solidă, se foloseau cuie de gheață: butelii goale pe dinăuntru și cu găuri, de 25 de centimetri, care erau înșurubate în ghețar. (N. a.)

Chiar dacă Căderea de gheață era extenuantă și înfricoșătoare, avea totuși un farmec neașteptat. În timp ce zorii alungau întunericul, ghețarul fărâmițat s-a dovedit a fi un peisaj tridimensional de o frumusețe ireală. Afară erau –14°C. Colțarii mi se înfigeau cu un scârțâit liniștitor în pojghița de gheață. Urmând coarda fixă am mers șerpuit printr-un labirint vertical de stalagmite de un albastru cristalin. Contraforturi curbate de stâncă acoperite cu o pojghiță de gheață își făceau loc din ambele părți ale ghețarului, ridicându-se ca umerii unui zeu răuvoitor. Absorbit cum eram de împrejurimi și de gravitatea lucrului pe care-l făceam, m-am pierdut în plăcerea descătușată a urcatului și, pentru o oră sau două, chiar am uitat să îmi fie frică.

Când mai aveam un sfert din drum până la tabăra I, Hall a remarcat la un popas că ruta era într-o formă mai bună decât o văzuse până atunci.

— E al naibii de liberă sezonul ăsta!

Puțin mai sus, la 5800 de metri, corzile ne-au adus la baza unui serac uriaș, aflat într-un echilibru precar. Înalt cât un bloc cu douăsprezece etaje, cu o înclinație de treizeci de grade, se contura amenințător deasupra capetelor noastre. Traseul mergea de-a lungul unei pasarele naturale care urca dintr-odată pe fața surplombei: trebuia să urcăm și să trecem peste turnul înclinat ca să scăpăm de greutatea lui amenințătoare.

Mi-am dat seama că siguranța depindea de viteză. Am urcat cât de repede am putut, gâfâind, spre culmea seracului, acolo unde eram relativ în siguranță, dar, pentru că nu eram aclimatizat, nu am putut decât să mă târăsc. La fiecare patru, cinci pași mă opream, mă țineam de coardă și inspiram cu disperare aerul rarefiat și uscat care îmi ardea plămânii.

Am ajuns pe culmea seracului fără ca acesta să se prăbușească și am căzut la pământ pe vârful plat, cu răsuflarea tăiată și cu inima bătându-mi să-mi spargă pieptul. Puțin după 8.30 am ajuns în vârful Căderii de gheață, după ultimele seracuri. Cu toate acestea, siguranța pe care mi-o oferea tabăra I nu mă liniștea: nu puteam să nu mă gândesc la stânca de mai jos, înclinată amenințător, și la faptul că trebuia să mai trec pe sub acel serac uriaș și instabil de cel puțin șapte ori dacă aveam să ajung pe Everest. Era clar că alpiniștii care

denigrau drumul acesta numindu-l în batjocură „traseul iacilor" nu trecuseră niciodată prin Căderea de gheață Khumbu, m-am gândit.

Înainte să pornim la drum, Rob ne explicase că va trebui să ne întoarcem la 10 fix, chiar dacă unii dintre noi nu vor fi ajuns la tabăra I, ca să putem să fim la tabăra de bază înainte ca soarele de la amiază să facă gheața și mai instabilă. La ora indicată doar Rob, Frank Fischbeck, John Taske, Doug Hansen și cu mine ajunseserăm la tabăra I; Yasuko Namba, Stuart Hutchison, Beck Weathers și Lou Kasischke, însoțiți de ghizii Mike Groom și Andy Harris, se aflau 60 de metri mai jos când Rob ne-a transmis prin stația radio să ne întoarcem.

Pentru prima dată ne-am văzut unii pe alții cățărându-ne și puteam să apreciem mai bine punctele forte și slăbiciunile celor de care urma să depindem în următoarele săptămâni. Doug și John – era cel mai în vârstă din echipă la cei cincizeci și șase de ani ai săi – păreau rezistenți. Dar Frank, editorul manierat și suav din Hong Kong, a fost cel mai impresionant: și-a demonstrat cunoștințele acumulate în celelalte trei expediții pe Everest: a început mai lent și a continuat în același ritm; până pe vârful căderii de gheață ne întrecuse fără grabă aproape pe toți și nici nu părea că respiră cu greutate.

La polul opus se afla Stuart – cel mai tânăr și, în aparență, cel mai puternic client din grup –, care se grăbise să fie în fața grupului când am plecat din tabără, a obosit repede și, pe când noi am ajuns deasupra Căderii de gheață, el se afla la capătul șirului și se vedea că suferă. Lou, pe care îl deranja un mușchi al piciorului accidentat în prima dimineață de trekking spre tabăra de bază, urcase încet, dar cu pricepere. Beck și mai ales Yasuko păreau că nu prea știu ce fac.

De câteva ori Beck și Yasuko erau cât pe ce să cadă de pe o scară și să se prăbușească într-o crevasă, iar Yasuko părea că nu știe mai nimic despre cum se folosesc colțarii.[1] Andy, care s-a dovedit

1 Deși Yasuko avusese colțari în ascensiunile pe care le făcuse pe Aconcagua, McKinley, Elbrus și Vinson, vârfurile aveau puține porțiuni pe care să folosești tehnici adevărate de cățărat pe gheață. Terenul respectiv era alcătuit în principal din pante line de gheață și/sau grohotiș. (N. a.)

a fi un profesor talentat și foarte răbdător – și care, în calitate de ghid începător, trebuia să urce la urmă, cu cei mai înceți clienți –, și-a petrecut toată dimineața învățând-o principalele noțiuni de cățărat pe gheață.

Indiferent care au fost diversele lipsuri ale grupului, în vârful Căderii de gheață Rob ne-a anunțat că era mulțumit de prestația fiecăruia.

— Având în vedere că a fost prima voastră urcare mai sus de tabăra de bază, v-ați descurcat foarte bine cu toții, ne-a declarat de parcă era un tată mândru de copiii lui. Cred că avem o echipă bună și puternică anul ăsta.

Ne-a luat mai mult de o oră ca să coborâm înapoi la tabăra de bază. Pe când mi-am scos colțarii ca să merg normal ultimii o sută de metri până la corturi, soarele ardea de ziceai că o să-mi facă o gaură în creștetul capului. Durerea de cap m-a apucat câteva minute mai târziu, în timp ce vorbeam cu Helen și Chhongba în cortul de luat masa. Nu mai simțisem niciodată așa ceva: o durere zdrobitoare între tâmple – era atât de puternică, încât eram cuprins de grețuri și nu mai puteam să vorbesc coerent. Îmi era frică să nu fi făcut un fel de atac cerebral, așa că i-am abandonat în mijlocul conversației și m-am îndepărtat împleticindu-mă, m-am băgat în sacul de dormit și mi-am tras căciula peste ochi.

Durerea de cap avea aceeași intensitate orbitoare a migrenelor și habar n-aveam ce o cauzase. Mă îndoiam că era din cauza altitudinii, din moment ce începuse după ce mă întorsesem la tabăra de bază. Mai mult ca sigur era o reacție la ultravioletele puternice care îmi arseseră retina și îmi fierseseră creierul. Indiferent care era cauza, sufeream îngrozitor și nu părea să-mi treacă. Următoarele cinci ore le-am petrecut întins în cort, încercând să evit orice fel de stimulare a simțurilor. Dacă deschideam ochii sau doar dacă îi mișcam într-o parte și în alta în timp ce țineam pleoapele închise, mă săgeta o durere. La apus, când nu am mai putut să îndur, m-am dus clătinându-mă până la cortul medical ca să îi cer sfatul lui Caroline, doctorul expediției.

Mi-a dat niște analgezice puternice și mi-a spus să beau apă, dar după câteva înghițituri am vomitat pastilele, lichidul și rămășițele de la masa de prânz.

— Hmmm, a zis Caro meditativ, văzând mizeria de pe bocancii mei. Cred că va trebui să încercăm altceva.

Mi-a dat să țin sub limbă o pastiluță, care avea să mă împiedice să mai vomit, iar apoi încă două pastile de codeină. O oră mai târziu durerea a început să mă lase; aproape plângând de bucurie, m-a cuprins somnul.

*

Moțăiam în sacul de dormit și mă uitam cum soarele de dimineață proiecta umbre pe pereții cortului, când m-a strigat Helen:

— Jon! La telefon! E Linda!

Am încălțat rapid o pereche de sandale, am alergat cei patruzeci și cinci de metri până la cortul de telecomunicații și am pus mâna pe receptor în timp ce mă chinuiam să-mi trag răsuflarea.

Aparatul de fax și telefon, care funcționa prin satelit, nu era mai mare decât un laptop. Era scump să suni – aproximativ cinci dolari minutul – și nu întotdeauna se făcea legătura, dar faptul că soția mea putea să formeze un număr de telefon din treisprezece cifre în Seattle și să vorbească cu mine pe Everest mi se părea fenomenal. Deși telefonul m-a bucurat nespus, am simțit cu ușurință resemnarea din vocea Lindei, chiar de pe partea cealaltă a globului.

— Eu sunt bine, m-a asigurat, dar aș vrea să fii aici.

Cu optsprezece zile în urmă izbucnise în plâns când mă condusese la avionul ce urma să mă ducă în Nepal.

— Nu m-am putut opri din plâns în timp ce conduceam înapoi spre casă, mi-a mărturisit. Să îmi iau rămas-bun de la tine a fost unul dintre cele mai triste lucruri pe care le-am făcut. Cred că știam într-un fel că se poate să nu te mai întorci și mi se părea așa o prostie. Mi se părea așa de tâmpit și fără de sens.

Eram căsătoriți de cincisprezece ani și jumătate. La o săptămână după ce vorbiserăm să ne căsătorim, ne-am dus la primărie și am semnat actul. Eu aveam douăzeci și șase de ani și hotărâsem să renunț la cățărat și să încep să iau viața în serios.

Linda se cățăra și ea când ne-am cunoscut – era o alpinistă foarte talentată –, dar a renunțat după ce și-a rupt o mână și s-a lovit la

spate și după ce a analizat la rece riscurile acestui sport. Linda nu mi-ar fi cerut niciodată să abandonez cățăratul, dar afirmația că vreau să renunț a fost cea care a făcut-o să se căsătorească cu mine. Cu toate acestea, nu mi-am dat seama cât de important era de fapt cățăratul pentru mine și scopul pe care-l dădea vieții mele altminteri în derivă. Nu anticipasem golul amenințător pe care avea să-l lase. Peste un an îmi scosesem pe furiș coarda de la păstrare și eram din nou pe stâncă. În 1984, când am plecat în Elveția ca să escaladez Eiger Nordwand, un perete de stâncă alpin, faimos pentru gradul ridicat de periculozitate, Linda și cu mine eram pe punctul de a ne despărți, iar cățăratul meu era sursa problemelor noastre.

Următorii doi, trei ani după încercarea mea eșuată de a escalada Eiger Norwand-ul relația noastră a continuat să fie plină de greutăți, dar căsnicia noastră a supraviețuit cumva acelei perioade dificile. Linda a acceptat că alpinismul era o parte vitală (și de neînțeles) a ființei mele. A înțeles că mersul pe munte era o exprimare esențială a unui aspect ciudat, imuabil al personalității mele, pe care nu puteam să-l schimb, așa cum nu puteam să-mi schimb nici culoarea ochilor. Apoi, în toiul acestei reconcilieri delicate, revista *Outside* mi-a confirmat că mă trimite pe Everest.

La început m-am prefăcut că voi merge în calitate de jurnalist, și nu de alpinist – că acceptasem să scriu articolul pentru că pur și simplu mă interesa comercializarea Everestului și pentru că urma să primesc o sumă frumoasă de bani. I-am explicat Lindei, și tuturor celorlalți care erau sceptici în privința aptitudinilor mele, că nu credeam că o să urc foarte sus pe munte.

— Probabil o să urc puțin mai sus de tabăra de bază, am insistat eu. Cât să văd ce înseamnă să fii la altitudine mare.

Era o minciună, evident. Având în vedere durata expediției și timpul pe care trebuia să-l petrec ca să mă antrenez, aș fi câștigat mai mult dacă rămâneam acasă și scriam alte articole. Am acceptat această însărcinare pentru că mă aflam sub vraja Everestului. Adevărul e că îmi doream să urc pe vârf mai mult decât orice altceva. Din momentul în care am acceptat să merg în Nepal, mi-am propus să urc cât de sus m-ar fi dus picioarele și plămânii mei neantrenați.

Când mă ducea la aeroport, Linda știa de mult care erau adevăratele mele intenții. Simțise ce proporții luase dorința mea, și asta o speria.

— Dacă mori, nu doar tu o să fii cel care suportă consecințele, mi-a spus cu un amestec de disperare și furie în glas. Și eu va trebui să plătesc pentru faptele tale pentru tot restul vieții. Nu-ți pasă chiar deloc?

— Nu o să mor, i-am răspuns. Nu fi melodramatică.

CAPITOLUL ȘAPTE

Tabăra I, 13 aprilie 1996, 5934 de metri

Dar există oameni care sunt atrași în special de lucruri irealizabile. De obicei aceștia nu sunt specialiști: ambiția și fantezia lor sunt suficient de puternice, încât nu se îndoiesc așa cum o fac cei precauți. Hotărârea și încrederea sunt punctele lor forte. În cel mai bun caz, ei sunt considerați excentrici; în cel mai rău, nebuni. [...]

Everestul a atras destui astfel de oameni, care fie nu aveau deloc experiență în mersul pe munte, fie aveau prea puțină. În mod cert, nici unul dintre ei nu avea experiența necesară ca să-și împlinească visul de a urca pe Everest. Dar toți aveau trei lucruri în comun: încredere de sine, o voință de neclintit și anduranță.

Walt Unsworth,
Everest

Am crescut cu o ambiție și cu o voință fără de care aș fi fost mult mai fericit. Gândeam mult și priveam pierdut în zare așa cum fac visătorii, deoarece culmile îndepărtate erau cele care mă fascinau și mă atrăgeau. Nu știam ce puteam obține prin perseverență, dar ținta era undeva sus, și după fiecare eșec eram și mai hotărât să îmi văd măcar un vis împlinit.

Earl Denman,
Singur spre Everest

Versanții Everestului nu duceau lipsă de visători în primăvara lui 1996; mulți dintre ei erau chiar mai nepregătiți decât mine.

Când a venit timpul să ne punem în practică abilitățile ca să facem față provocărilor extraordinare ale celui mai înalt munte din lume, uneori aveai impresia că jumătate dintre cei din tabăra de bază erau nebuni de-a binelea. Dar poate că asta nu trebuia să ne mire. Excentricii, cei care vor să fie în centrul atenției, romanticii fără speranță și alți oameni cu capul în nori au fost mereu atrași de Everest.

În martie 1947, Earl Denman, un inginer canadian sărac lipit, a ajuns în Darjeeling. A anunțat că vrea să urce pe Everest, deși nu avea experiență și nici permis de intrare în Tibet. A reușit cumva să îi convingă pe șerpașii Ang Dawa și Tenzing Norgay să-l însoțească.

Tenzing – care alături de Hillary avea mai târziu să facă prima ascensiune pe Everest – emigrase din Nepal în Darjeeling în 1933, pe când avea nouăsprezece ani. Spera să facă parte din echipa care urma să plece spre vârf în acea primăvară și care era condusă de remarcabilul alpinist britanic Eric Shipton. Nerăbdătorul șerpaș nu a fost însă ales în acel an, dar a rămas în India și în 1935 a fost angajat de Shipton ca să însoțească expedița britanică spre Everest. În 1947, când a acceptat propunerea lui Denman, Tenzing fusese deja de trei ori pe marele munte. Mai târziu a recunoscut că știuse de la început că planul lui Denman era nesăbuit, dar nici Tenzing nu a putut rezista chemării Everestului:

Nu avea nici o logică. În primul rând, probabil nu am fi putut intra în Tibet. În al doilea rând, dacă am fi intrat, probabil că am fi fost prinși, iar noi, ghizii, dar și Denman, am fi dat de bucluc. În al treilea rând, nu am crezut nici o clipă că o echipă ca a noastră ar fi în stare să urce muntele, chiar dacă ajungeam până acolo. În al patrulea rând, o asemenea încercare ar fi fost foarte periculoasă. În al cincilea rând, Denman nu putea să ne plătească bine sau să le ofere un ajutor bănesc familiilor noastre dacă am fi pățit ceva. Și așa mai departe. Orice om sănătos la cap ar fi spus „nu". Dar eu nu am putut să fac asta. Căci inima-mi zicea să merg și chemarea Everestului era mai puternică decât orice altceva. Am vorbit câteva minute cu Ang Dawa și ne-am hotărât. „Ei bine", i-am spus lui Denman, „o să încercăm".

În timp ce mica expediție traversa Tibetul în drum spre Everest, cei doi șerpași au început să-l placă și să-l respecte pe canadian. În ciuda lipsei lui de experiență, i-au admirat curajul și forța fizică. Și, spre cinstea lui Denman, când au ajuns pe munte și și-a dat seama cum stăteau lucrurile, și-a recunoscut în cele din urmă slăbiciunile. O furtună puternică i-a prins în timp ce se aflau la o înălțime de 6700 de metri, Denman s-a dat bătut și cei trei s-au întors. Au ajuns în siguranță la Darjeeling la doar cinci săptămâni după ce porniseră în expediție.

Maurice Wilson, un britanic idealist și melancolic, nu a fost atât de norocos când a încercat o ascensiune la fel de nesăbuită cu treisprezece ani înainte de Denman. Motivat de o dorință prostească de a-și ajuta semenii, Wilson credea că, dacă va urca pe Everest, va putea să facă cunoscută lumii concepția lui prin care nenumăratele necazuri ale omenirii pot fi vindecate prin post și credință în puterea lui Dumnezeu. Planul lui era să zboare cu un avion mic în Tibet, să aterizeze forțat pe versanții Everestului și să urce de acolo. Faptul că nu știa absolut nimic despre alpinism sau despre pilotat avioane nu i se părea un impediment major.

Wilson a cumpărat un biplan Gypsy Moth cu aripi din pânză, l-a botezat *Ever Wrest* și a învățat tehnicile de bază ale pilotajului. Apoi, timp de cinci săptămâni, a mers în drumeții prin dealurile joase din Snowdonia și Lake District, ca să învețe ceea ce credea el că trebuie să știe despre cățărat. Iar apoi, în mai 1933, s-a urcat în micul său avion și a pornit spre Everest via Cairo, Teheran și India.

Între timp se vorbise mult în presă despre Wilson. Acesta zburase la Purtabpore, India, dar pentru că guvernul nepalez nu i-a dat voie să zboare peste Nepal, și-a vândut biplanul pentru 500 de lire și și-a continuat călătoria pe uscat spre Darjeeling. Acolo a aflat că nu i se permite să intre în Tibet. Dar nici acest lucru nu l-a descurajat: în martie 1934 a angajat trei șerpași, s-a deghizat în călugăr budist și, sfidând autoritatea guvernatorului general, a călătorit clandestin prin pădurile din Sikkim și prin aridul platou tibetan, parcurgând în total 483 de kilometri. Pe 14 aprilie a ajuns la poalele Everestului.

Înaintase destul de mult pe gheţarul Rongbuk de Est, dar, pentru că nu avea experienţă în mersul pe gheţari, s-a pierdut de mai multe ori, era frustrat şi extenuat. Şi totuşi a refuzat să se dea bătut.

Pe la mijlocul lunii mai a ajuns în capătul gheţarului, la 6400 de metri. Acolo se afla un depozit cu provizii şi echipament, care rămăsese în urma expediţiei nereuşite a lui Eric Shipton din 1933, din care Wilson s-a servit fără reţineri. A urcat apoi pe pantele care duceau spre Şaua Nordică şi a ajuns până la 6919 metri, unde nu a reuşit să treacă de un perete de gheaţă şi a fost obligat să se întoarcă la depozitul lui Shipton. Şi tot nu s-a dat bătut. Pe 28 mai a scris în jurnal că „o să mai fac o ultimă încercare, şi simt că o să reuşesc", apoi a mai urcat o dată pe munte.

Un an mai târziu, când Shipton s-a întors pe Everest, echipa lui a găsit corpul îngheţat al lui Wilson la poalele Şeii Nordice. „După ce ne-am sfătuit, am hotărât să-l îngropăm într-o crevasă", scrie Charles Warren, unul dintre alpiniştii care au găsit cadavrul. „Ne-am scos căciulile şi toţi eram destul de afectaţi. Credeam că devenisem imun la vederea morţii; dar, având în vedere împrejurările respective şi pentru că el făcea de fapt acelaşi lucru ca noi, tragedia lui ne-a afectat mai mult decât ne aşteptam."

*

Creşterea semnificativă a numărului de Wilsoni şi Denmani moderni de pe versanţii Everestului – visători cu foarte puţin antrenament, precum unii dintre coechipierii mei – este un fenomen aspru criticat. Dar întrebarea cine ar trebui să urce pe Everest şi cine nu este mult mai complicată decât pare. Faptul că un alpinist a plătit o sumă mare de bani ca să se alăture unei expediţii ghidate nu înseamnă neapărat că el nu este pregătit să urce pe munte. Ba chiar veterani ai Himalayei, consideraţi calificaţi după standardele cele mai riguroase, făceau parte din cel puţin două dintre expediţiile comerciale de pe Everest în primăvara lui 1996.

Pe 13 aprilie, în timp ce îmi aşteptam coechipierii să urce Căderea de gheaţă şi să ajungă la tabăra I, doi alpinişti din echipa Mountain Madness a lui Scott Fischer au trecut pe lângă noi cu

un pas impresionant de sprinten. Unul din ei era Klev Schoening, un antreprenor în domeniul construcțiilor în vârstă de treizeci și opt de ani din Seattle și un fost membru al US Ski Team, care, deși era foarte puternic, nu avea multă experiență în alpinismul de mare altitudine. Însă îl însoțea unchiul lui, Pete Schoening, o legendă vie a Himalayei.

În vârstă de aproape șaizeci și nouă de ani, Pete – îmbrăcat într-un costum spălăcit și uzat din GoreTex – era un bărbat înalt și slab, puțin adus de spate, care se întorsese pe meleagurile înalte ale Himalayei după o absență îndelungată. A fost primul care, în 1966, a urcat pe Masivul Vinson, cel mai înalt vârf din Antarctica. În 1958 a intrat în istorie ca fiind omul din spatele expediției care a ajuns pentru prima dată pe Gasherbrum I, cunoscut și sub numele de „Vârful Ascuns", un pisc cu o altitudine de 8080 de metri, aflat în munții Karakoram din Pakistan – cea mai înaltă ascensiune realizată până în acel moment de alpiniști americani. Totuși, Pete era chiar mai faimos pentru rolul eroic pe care-l avusese într-o expediție nereușită pe K2 în 1953, în același an în care Hillary și Tenzing cuceriseră Everestul.

Expediția formată din opt oameni era prinsă într-un viscol puternic sus pe K2 și aștepta să urce pe vârf, când un membru al grupului, Art Gilkey, a dat semne că suferă de tromboflebită – un cheag de sânge care se formează din cauza altitudinii mari și care este extrem de periculos. Ca să aibă măcar o șansă, trebuiau să-l ducă imediat jos, iar Schoening și ceilalți au început să-l coboare pe Gilkey pe abrupta creastă Abruzzi, în timp ce viscolul se întețea. La 7620 de metri, George Bell a alunecat și a tras după el încă patru alpiniști. Schoening și-a petrecut din reflex coarda peste umăr și peste piolet și a reușit cumva, de unul singur, să îl țină pe Gilkey și în același timp să oprească alunecarea celor cinci alpiniști, fără ca el să fie tras de pe munte. Aceasta este una dintre cele mai incredibile fapte de vitejie din analele alpinismului și este cunoscută ca The Belay[1].

1 *Belay* (în românește, „a fila") este un termen specific alpinismului și înseamnă să te folosești de coardă ca să îl asiguri pe cel care se cațără. (N. a.)

Iar acum Pete Schoening era condus pe Everest de către Fischer și cei doi ghizi ai lui, Neal Beidleman și Anatoli Boukreev. Când l-am întrebat pe Beidleman, un alpinist remarcabil din Colorado, cum se simțea în postura de ghid al unui client ca Pete Schoening, acesta m-a corectat rapid, a râs și mi-a răspuns, cu modestie:

— Unul ca mine nu-l „ghidează" nicăieri pe Pete Schoening. Mi se pare o mare onoare să fiu în aceeași echipă cu el.

Schoening s-a alăturat echipei Mountain Madness nu pentru că avea nevoie de ghizi care să-l ducă pe vârf, ci ca să evite tot ce înseamnă tămbălăul cu detaliile logistice: permisul, oxigenul, corturile, proviziile, șerpașii etc.

La câteva minute după ce Pete și Klev Schoening au trecut mai departe spre tabăra lor, și-a făcut apariția o coechipieră de-a lor, Charlotte Fox. În vârstă de treizeci și opt de ani, dinamică și bine proporționată, era o schioară și o salvamontistă din Aspen, Colorado, care înainte urcase doi optmiari: Gasherbrum II, 8035 de metri, din Pakistan și vecinul Everestului, Cho Oyu, 8201 de metri. Mai târziu am văzut și un membru al expediției comerciale a lui Mal Duff: un finlandez de douăzeci și opt de ani, Veikka Gustafsson, care mai urcase pe diferite vârfuri din Himalaya, printre care Everest, Dhaulagiri, Makalu și Lhotse.

Prin comparație, nici unul dintre clienții lui Hall nu urcase niciodată pe un optmiar. Dacă cineva ca Pete Schoening era echivalentul unui star de baseball din divizia A, coechipierii mei și cu mine eram niște amărâți de jucători de softball de mâna a doua de la o echipă dintr-un orășel, care au trebuit să dea mită ca să ajungă la campionatul World Series. Da, pe vârful căderii de gheață, Hall ne caracterizase drept „o echipă bună și puternică". Și poate că în comparație cu alte grupuri de clienți pe care Hall îi ghidase pe vârf în anii trecuți chiar eram puternici. Totuși, îmi era cât se poate de clar că nici unul dintre noi nu avea nici cea mai mică șansă să ajungă pe Everest fără un ajutor substanțial din partea lui Hall, a ghizilor lui și a șerpașilor.

Pe de altă parte, grupul nostru era mai bine pregătit decât altele care se avântau în expediții pe munte. Dintr-o expediție comercială, condusă de un englez cu niște realizări complet neremarcabile

pe Himalaya, făceau parte câțiva alpiniști cu niște abilități îndoielnice. Dar, de fapt, cei mai nepregătiți oameni de pe Everest nu erau cei din expedițiile ghidate, ci membrii expedițiilor tradiționale, necomerciale.

Când mă întorceam la tabăra de bază prin partea de jos a căderii de gheață, am depășit doi alpiniști începători și care aveau un echipament și niște haine foarte ciudate. Aproape imediat mi-am dat seama că nu sunt familiarizați cu echipamentul și cu tehnicile standard de mers pe ghețari. Cățărătorul din spate se împiedica în colțari și se dezechilibra. În timp ce așteptam să treacă pe un pod improvizat din două scări șubrede puse cap la cap peste o crevasă adâncă, am fost șocat să văd că traversau deodată, foarte aproape unul de celălalt – lucru periculos și inutil. Când au ajuns pe partea cealaltă a crevasei, au încercat stângaci să lege o conversație și atunci am descoperit că făceau parte din expediția taiwaneză.

Reputația taiwanezilor i-a precedat pe Everest. În primăvara lui 1995, aceeași echipă călătorise în Alaska ca să urce pe vârful McKinley ca antrenament pentru escaladarea Everestului din 1996. Nouă alpiniști au ajuns pe vârf, dar șapte dintre ei au fost prinși de o furtună în timp ce coborau, s-au rătăcit și au petrecut noaptea sub cerul liber, la 5900 de metri, motiv pentru care a fost nevoie de o operațiune de salvare periculoasă și costisitoare a celor de la National Park Service.

Alex Lowe și Conrad Anker, doi dintre cei mai buni alpiniști din SUA, au răspuns apelului celor de la administrația parcurilor. Și-au întrerupt propria ascensiune și s-au grăbit să urce de la 4390 de metri ca să îi ajute pe cățărătorii taiwanezi, care erau mai mult morți decât vii. Lowe și Anker au târât fiecare câte un taiwanez neputincios de la 5900 la 5243 de metri, de unde au fost duși mai departe cu elicopterul. Una peste alta, cinci membri ai echipei taiwaneze – doi care sufereau de degerături severe și un mort – au fost culeși de pe McKinley cu elicopterul.

— A murit un singur om, spune Anker, dar dacă Alex și cu mine nu am fi ajuns la timp, ar mai fi murit încă doi. Îi observaserăm încă dinainte pe taiwanezi, pentru că păreau atât de incompetenți. Nu ne-a mirat că au dat de bucluc.

Conducătorul expediției, Gau Ming-Ho – un fotograf liber profesionist jovial, care își spunea „Makalu", după impresionantul vârf himalayan cu același nume –, era extenuat și suferea de degerături și a trebuit să fie ajutat să coboare porțiunea de sus a muntelui de către doi ghizi din Alaska.

— În timp ce ghizii îl duceau jos, povestește Anker, Makalu le striga celor pe lângă care trecea „Victorie! Victorie! Am ajuns pe vârf!", de parcă tragedia nu avusese loc. Makalu mi s-a părut un tip foarte ciudat.

Când supraviețuitorii dezastrului de pe McKinley au apărut pe partea sudică a Everestului în 1996, Makalu Gau era iar conducătorul lor.

Majoritatea membrilor celorlalte expediții erau neliniștiți din cauza prezenței taiwanezilor pe Everest. Le era frică să nu aibă iar loc o tragedie și să fie nevoiți să îi ajute pe taiwanezi, punând în pericol și mai multe vieți, ca să nu zic că periclitau șansa altor alpiniști de a ajunge pe vârf. Dar taiwanezii nu erau singurii incredibil de nepregătiți. Lângă corturile noastre din tabăra de bază campase un alpinist norvegian în vârstă de douăzeci și cinci de ani, Petter Neby, care intenționa să urce singur[1] pe Fața Sud-Vestică, unul dintre cele mai periculoase și mai dificile trasee din punct de vedere tehnic. Iar asta în ciuda faptului că experiența lui himalayană se reducea la două ascensiuni pe vârful Island Peak din apropiere. Această ridicătură de 6189 de metri, aflată pe o creastă secundară a vârfului Lhotse, nu presupunea nimic sofisticat din punct de vedere tehnic, ci numai un pas hotărât.

Iar apoi mai erau și sud-africanii. Echipa lor era sponsorizată de *Sunday Times*, un ziar important din Johannesburg, și stârnise un val de mândrie la nivel național, iar înainte să plece la drum primise binecuvântarea președintelui Nelson Mandela. Era prima expediție sud-africană căreia i se permitea să escaladeze Everestul – un grup mixt din punct de vedere rasial, care voia ca un om

1 Deși Neby și-a înregistrat expediția drept una „solo", angajase optsprezece șerpași ca să-i care echipamentul, să stabilească taberele și să-l ghideze pe vârf. (N. a.)

de culoare să ajungă pentru prima dată pe vârf. Conducătorul lor era Ian Woodall – un tip vorbăreț și cu părul de un castaniu blond, în vârstă de treizeci și nouă de ani –, căruia îi plăcea grozav să spună anecdote despre faptele lui de vitejie într-un comando din spatele liniilor inamice din timpul conflictului lung și violent dintre Africa de Sud și Angola din anii '80.

Woodall recrutase trei dintre cei mai buni alpiniști din Africa de Sud, ca să formeze nucleul acelei echipe: Andy de Klerk, Andy Hackland și Edmund February. Componența rasială mixtă a grupului avea o importanță deosebită pentru February, paleoecologist de culoare în vârstă de patruzeci de ani, blând, și un alpinist de renume mondial:

— Părinții mi-au dat numele după cel al lui sir Edmund Hillary, explică el. Încă de mic visam să urc pe Everest. Dar și mai semnificativ mi s-a părut faptul că expediția era un simbol puternic al unei națiuni tinere care încearcă să se unească și să adopte democrația, dar și să lase trecutul în urmă. În multe privințe am crescut sub apartheid și sunt extrem de indignat din cauza asta. Dar acum suntem o nouă națiune. Cred cu tărie că direcția în care se îndreaptă țara mea este cea bună. Ar fi un lucru grozav să arătăm lumii că noi, cei din Africa de Sud, putem urca împreună pe Everest, să stăm pe vârf negri cu albi, laolaltă.

Întreaga națiune s-a mobilizat ca să susțină expediția.

— Woodall a venit cu propunerea într-un moment propice, spune De Klerk. Odată cu sfârșitul apartheidului, sud-africanii aveau voie, în cele din urmă, să călătorească oriunde voiau, iar echipele noastre sportive puteau participa la campionate peste tot în lume. Africa de Sud tocmai câștigase Cupa Mondială la rugby. Toată țara era euforică, toți erau mândri. Așa că, atunci când Woodall a propus să se organizeze o expediție sud-africană, toți au fost de acord. A strâns o grămadă de bani – echivalentul a câteva sute de mii de dolari americani – fără să-l ia nimeni la întrebări.

Pe lângă el, cei trei alpiniști sud-africani, un alpinist britanic și un fotograf pe nume Bruce Herrod, Woodall a vrut să fie și o femeie în echipă. Astfel încât, înainte să plece în expediție, a invitat șase candidate să ia parte la o ascensiune foarte dificilă din punct

de vedere fizic, dar nu și tehnic, pe Kilimanjaro, un vârf de 5895 de metri. După proba care a durat două săptămâni, Woodall a anunțat că în joc mai rămăseseră două persoane: Cathy O'Dowd, caucaziană, de douăzeci și șase de ani, profesoară de jurnalism, care mai făcuse alpinism în Alpii Francezi și al cărei tată este directorul celei mai mari companii din Africa de Sud, Anglo American; și Deshun Deysel, de culoare, în vârstă de douăzeci și cinci de ani, profesoară de educație fizică, fără experiență în mersul pe munte și care crescuse într-un oraș segregat. Woodall le-a spus că ambele se vor alătura expediției până la tabăra de bază, iar apoi va alege cine urcă mai departe în funcție de cum se descurcă cu trekkingul.

La 1 aprilie, în timpul celei de-a doua zile de trekking înspre tabăra de bază, am fost surprins să mă întâlnesc cu February, Hackland și De Klerk pe poteca de mai jos de Namche Bazaar, plecând *dinspre* munți și luând-o înspre Kathmandu. De Klerk, un prieten de-al meu, mi-a spus că cei trei alpiniști sud-africani și Charlotte Noble, medicul echipei, s-au retras din expediție înainte să ajungă măcar la poalele muntelui.

— Woodall, conducătorul expediției, s-a dovedit a fi un dobitoc, mi-a explicat De Klerk. E obsedat să controleze el totul. Și nu puteai să ai încredere în el – nu știam niciodată dacă minte sau spune adevărul. Nu voiam să ne riscăm viața pentru un tip ca el, așa că am plecat.

Woodall susținuse față de De Klerk și față de alții că urcase de multe ori în Himalaya, chiar și la peste 8000 de metri. De fapt, toată experiența montană din Himalaya a lui Woodall se rezuma la două expediții nereușite, conduse de Mal Duff, în care el fusese un simplu client. În 1989 Woodall nu reușise să atingă modestul vârf Island Peak, iar în 1990 fusese nevoit să se întoarcă pe când se afla la 6492 de metri pe Annapurna – dar mai avea totuși 1600 de metri până sus.

În plus, înainte să plece spre Everest, Woodall se lăudase pe site-ul expediției că avusese o carieră militară remarcabilă: urcase în rangurile armatei britanice până la cel de „comandant al distinsului Regiment de recunoaștere montană de distanță lungă, care se antrena cel mai des în Himalaya". De asemenea, declarase pentru

Sunday Times că fusese și instructor la Academia Regală Militară din Sandhurst, Anglia. Întâmplarea face că nu există nici un Regiment de recunoaștere montană de distanță lungă în armata britanică și nu a fost niciodată instructor la Sandhurst. Nici nu a luptat în spatele liniilor inamice din Angola. Un purtător de cuvânt al armatei britanice a declarat că Woodall fusese gestionar.

Woodall a mințit și în legătură cu persoanele pe care le înscrisese pe permisul[1] de escaladare a Everestului, emis de către Ministerul Turismului din Nepal. De la început spusese că și Cathy O'Dowd, și Deshun Deysel erau înscrise pe permis și că va alege care din ele va urca pe munte la tabăra de bază. După ce a părăsit expediția, De Klerk a aflat că O'Dowd era înscrisă, la fel și tatăl lui Woodall, în vârstă de șaizeci și nouă de ani, precum și un francez, Tierry Renard (care îi dăduse 35 000 de dolari lui Woodall ca să îl primească în expediție), dar Deshun Deysel – singura membră de culoare după ce Ed February plecase – nu era pe listă. Asta l-a făcut pe De Klerk să-și dea seama că Woodall nu avusese niciodată intenția să o lase pe Deysel să urce pe vârf.

De parcă asta nu era destul, înainte să plece din Africa de Sud, Woodall i-a atras atenția lui De Klerk – care este căsătorit cu o americancă și are dublă cetățenie – că nu va avea voie să plece în expediție dacă nu își folosește pașaportul sud-african ca să intre în Nepal.

— A făcut mare tam-tam pe treaba asta, își aduce aminte De Klerk, deoarece eram prima expediție sud-africană pe Everest și așa mai departe. Dar se pare că însuși Woodall nu are pașaport sud-african. Nici măcar nu e cetățean sud-african – e din Marea Britanie, și a intrat în Nepal folosindu-și pașaportul britanic.

Numeroasele minciuni ale lui Woodall au dat naștere unui scandal internațional, care a fost prezentat pe primele pagini ale ziarelor din întregul Commonwealth. Când articolele negative

---

1 Doar alpiniștii care sunt înscriși pe permisul oficial – costă 10 000 de dolari/persoană – au voie să urce mai sus de tabăra de bază. Regula era strictă și oricine o încălca putea primi niște amenzi incredibil de mari și putea fi expulzat din Nepal. (N. a.)

au ajuns și la el, conducătorul megaloman a ignorat toate criticile și și-a ținut echipa cât de departe posibil de celelalte expediții. De asemenea, i-a alungat pe reporterul Ken Vernon și pe fotograful Richard Shorey de la *Sunday Times*, deși Woodall semnase un contract în care era stipulat că, în schimbul ajutorului financiar primit de la ziar, cei doi jurnaliști „aveau voie să însoțească expediția în orice moment". Dacă această condiție nu era onorată, se considera că „avea loc o încălcare a clauzei contractului".

Editorul ziarului *Sunday Times*, Ken Owen, se îndrepta spre tabăra de bază, împreună cu soția lui de atunci. Aceștia erau la mijlocul vacanței lor de trekking, care fusese plănuită să coincidă cu expediția sud-africană de pe Everest, și erau ghidați de iubita lui Woodall, o tânără franțuzoaică pe nume Alexandrine Gaudin. În Pheriche Owen a aflat că Woodall îi concediase reporterul și fotograful. Uimit până peste poate, acesta i-a trimis un mesaj conducătorului expediției, în care îi spunea că ziarul nu voia ca Vernon și Shorey să părăsească expediția și că le ordonase celor doi să se întoarcă. Când Woodall a primit mesajul, a făcut o criză de nervi și a coborât în grabă de la tabăra de bază la Pheriche ca să lămurească problema.

După spusele lui Owen, în timpul confruntării l-a întrebat direct pe Woodall dacă numele lui Deysel figura pe permis. Woodall i-a răspuns că „asta nu e treaba ta".

Când Owen a insinuat că rolul lui Deysel fusese redus la cel al „unei persoane de culoare care să servească drept simbol și să îi dea echipei o alură sud-africană legitimă", Woodall l-a amenințat pe Owen că-i omoară și pe el, și pe soția lui. La un moment dat, conducătorul expediției, extrem de furios, a declarat că „o să vă rup capetele și o să vi le bag în fund".

La scurt timp, jurnalistul Ken Vernon a ajuns la tabăra de bază a sud-africanilor – incident pe care l-a transmis prima dată folosind faxul lui Rob Hall –, unde a fost anunțat, „pe un ton hotărât, de către O'Dowd, că nu eram «bine-venit» acolo". După cum a scris Vernon apoi în *Sunday Times*:

> *I-am spus că nu are nici un drept să-mi interzică să intru în tabăra pe care o finanțase ziarul pentru care lucrez. După mai*

multe insistențe mi-a spus că acelea erau „instrucțiunile" primite de la Woodall. Mi-a mai spus că Shorey fusese dat afară din tabără și că ar trebui să-l urmez, din moment ce nu voi primi adăpost și mâncare acolo. Picioarele îmi tremurau încă după drumul parcurs și, înainte să mă hotărăsc dacă să contest verdictul sau să plec, i-am cerut o cană cu ceai. „În nici un caz", mi-a răspuns. O'Dowd s-a îndreptat către conducătorul echipei de șerpași, Ang Dorje, și i-a spus astfel încât să aud și eu: „Acesta este Ken Vernon, unul dintre cei despre care ți-am povestit. Nu trebuie ajutat deloc". Ang Dorje este un bărbat solid ca o stâncă, dur, cu care băusem câteva pahare de chang, băutura tare specifică zonei. Spre cinstea lui și caracteristic ospitalității șerpașe, s-a uitat la O'Dowd și i-a spus: „Rahat!" M-a luat de braț, m-a dus în cortul de luat masa și mi-a pus în față o cană aburindă cu ceai și o farfurie cu biscuiți.

În urma discuției cu Woodall din Pheriche, pe care Owen a caracterizat-o drept „înfricoșătoare", editorul „s-a convins că [...] atmosfera în sânul expediției era de nebunie curată și că jurnaliștii de la *Sunday Times*, Ken Vernon și Richard Shorey, riscau să-și pună viața în pericol". Prin urmare, Owen i-a anunțat pe Vernon și pe Shorey să se întoarcă în Africa de Sud, iar ziarul a publicat o declarație în care spunea că încetează să mai sponsorizeze expediția.

Cu toate acestea, având în vedere că Woodall primise deja banii de la ziar, declarația era pur simbolică și nu afecta aproape deloc acțiunile lui pe munte. Mai mult, Woodall a refuzat să renunțe la poziția de conducător al expediției sau să facă vreun compromis chiar și după ce primise un mesaj din partea președintelui Nelson Mandela, care dorea o împăcare de dragul intereselor naționale. Woodall a insistat cu încăpățânare că ascensiunea pe Everest va continua conform planului, cu el în fruntea expediției.

În Cape Town, după ce s-a destrămat expediția, February a dat glas dezamăgirii sale.

— Poate că am fost naiv, a declarat el șovăielnic, cu emoție în glas, dar am urât să cresc sub apartheid. Dacă aș fi urcat pe Everest împreună cu Andrew și cu ceilalți asta ar fi putut să semnifice pentru ceilalți că vechile obiceiuri nu mai există. Pe Woodall nu-l

interesa nașterea unei noi Africi de Sud. S-a folosit de visurile întregii națiuni ca să-și satisfacă scopurile lui egoiste. Decizia de a părăsi expediția a fost cea mai grea pe care am luat-o vreodată.

Odată cu plecarea lui February, Hackland și De Klerk, alpiniștii care rămăseseră în echipă (în afară de francezul Renard, care urca independent de ceilalți, cu propriii lui șerpași și care alesese să facă parte din expediție doar ca să fie trecut pe permis), aveau minime cunoștințe alpine; cel puțin doi dintre ei „nici nu știau cum să-și pună colțarii", spune De Klerk.

Norvegianul care voia să urce singur, taiwanezii și mai ales sud-africanii erau subiectele de discuție predilecte din cortul de luat masa al lui Hall.

— Cu atâția incompetenți pe munte, a spus Rob într-o seară de la sfârșitul lui aprilie, încruntându-se, cred că e aproape imposibil să terminăm sezonul ăsta fără să se întâmple ceva rău sus spre vârf.

CAPITOLUL OPT

Tabăra I, 16 aprilie 1996, 5934 de metri

Mă îndoiesc că ar putea să-i placă cuiva viața la mare altitudine – „să-i placă" în sensul obișnuit al cuvântului. Există o anumită satisfacție înfiorătoare care provine din strădania de a urca, indiferent cât de încet; dar marea majoritate a timpului o petreci inevitabil în mizeria extremă din tabăra superioară, de unde lipsește chiar și alinarea. E imposibil să fumezi; dacă mănânci, ți se face rău și vomiți; nevoia de a reduce la minimum greutatea pe care o cari nu îți permite să-ți iei nimic de citit, așa că rămâi doar cu etichetele de pe conserve; uleiul din conservele cu sardine, laptele condensat și melasa se varsă peste tot; cu excepția unor scurte momente, când de obicei nici nu prea-ți vine să te bucuri de estetica locului, nu ai la ce să te uiți în afară de talmeș-balmeșul trist din cort și de chipul murdar și bărbos al colegului – din fericire, vântul acoperă de obicei respirația lui înfundată; totala neputință de a te ocupa de urgențele care ar putea să apară este cea mai rea dintre toate. Încercam să mă consolez cu gândul că acum un an m-ar fi încântat și numai ideea de a lua parte la o asemenea aventură – pe atunci mi se părea un vis imposibil de realizat; dar altitudinea are același efect asupra minții ca și asupra corpului: gândești mai greu și ești apatic, și tot ce-mi doream era să termin odată cu nenorocita aia de ascensiune și să cobor la o atmosferă mai rezonabilă.

Eric Shipton,
Pe acel munte

Marți, 16 aprilie, înainte de ivirea zorilor, după ce ne-am odihnit două zile la tabăra de bază, am luat-o din nou în sus pe Căderea de gheață, pentru a doua ascensiune de aclimatizare. În timp ce înaintam cu băgare de seamă prin neorânduiala aceea înghețată și care gemea, am observat că nu mai respiram atât de greu ca prima dată când urcasem pe gheţar; corpul meu începea deja să se adapteze la altitudine. În schimb, frica mea de a fi strivit de un serac era la fel de mare.

Speram ca uriașul turn înclinat de la 5791 de metri – botezat „Capcana de șoareci" de un glumeț din echipa lui Fischer – să fi căzut, dar era încă acolo, abia stând în picioare, înclinat și mai mult într-o parte. Din nou mi-am turat la maximum sistemul cardiovascular, în timp ce urcam grăbit ca să scap de umbra amenințătoare a seracului și din nou am căzut în genunchi când am ajuns sus, îmi trăgeam cu greu răsuflarea și tremuram din cauza excesului de adrenalină care-mi clocotea în vine.

Spre deosebire de prima ascensiune de aclimatizare, când am stat la tabăra I mai puțin de o oră, Rob voia să petrecem nopțile de marți și miercuri la tabăra I, apoi să urcăm până la tabăra II și să stăm acolo trei nopți, și abia pe urmă să coborâm.

La ora 9, când am ajuns la tabăra I, Ang Dorje[1], sirdarul[2] alpinist, săpa în panta înghețată platforme pentru corturile noastre. În vârstă de douăzeci și nouă de ani, este un bărbat suplu, cu trăsături delicate, timid, cu un temperament schimbător și incredibil de puternic. În timp ce îmi așteptam coechipierii, am luat o lopată și l-am ajutat să sape. După câteva minute eram atât de

---

1 Nu trebuie confundat cu șerpașul cu același nume din echipa sud-africanilor. Ang Dorje – la fel ca Pemba, Lhakpa, Ang Tshering, Ngawang, Dawa, Nima și Pasang – este un nume foarte des întâlnit la șerpași. Faptul că existau mai mulți șerpași cu aceste nume în expedițiile de pe Everest din 1996 a dus din când în când la confuzii. (N. a.)

2 Sirdarul este conducătorul șerpașilor. Echipa lui Hall avea un sirdar la tabăra de bază, pe care-l chema Ang Tshering și care răspundea de toți șerpașii expediției. Ang Dorje, sirdarul alpinist, îi dădea socoteală lui Ang Tschering, dar îi supraveghea pe șerpașii alpiniști când se aflau pe munte, deasupra taberei de bază. (N. a.)

obosit din cauza efortului, încât a trebuit să mă așez ca să mă odihnesc. Șerpașul a râs copios:

— Nu te simți bine, Jon? m-a luat în derâdere. Aici ești abia la tabăra I, la 6000 de metri. Aerul e încă foarte respirabil.

Ang Dorje era originar din Pangboche, un cătun cu case de piatră și câmpuri de cartofi terasate agățate pe coasta abruptă a unui deal, la 3960 de metri. Tatăl lui este un respectat șerpaș alpinist și încă de mic l-a învățat tehnicile de bază ale alpinismului, ca băiatul să aibă aptitudinile care se cereau pe piață. Când Ang Dorje trecuse de zece ani, tatăl lui și-a pierdut mare parte din vedere din cauza cataractei, iar Ang Dorje a fost retras de la școală ca să câștige bani pentru familia lui.

În 1984 lucra ca ajutor de bucătar pentru un grup de trekkeri occidentali, când a atras atenția unui cuplu de canadieni, Marion Boyd și Graem Nelson. După spusele lui Boyd, „îmi era dor de copiii mei, iar după ce am ajuns să-l cunosc pe Ang Dorje, mi-a adus aminte de fiul meu cel mai mare. Ang Dorje era isteț, curios, dornic să învețe și extrem de conștiincios. Ducea o încărcătură mare și îi curgea sânge din nas în fiecare zi petrecută la altitudine mare. Personalitatea lui mă intriga".

După ce au primit acordul mamei lui Ang Dorje, Boyd și Nelson l-au ajutat financiar pe micul șerpaș, ca acesta să se poată întoarce la școală.

— Nu o să uit niciodată examenul lui de admitere [ca să fie acceptat la școala primară regională din Khumjung, înființată de sir Edmund Hillary]. Era mic de statură și nu ajunsese încă la pubertate. Eram înghesuiți cu toții într-o cameră mică, împreună cu directorul și cu patru profesori. Se dădea un examen oral și Ang Dorje se afla în mijlocul încăperii și îi tremurau picioarele în timp ce încerca să-și aducă aminte puținele lucruri pe care le învățase la școală. Eram foarte încordați și ne făceam griji [...], dar a fost acceptat, cu condiția să înceapă din nou primele clase.

Ang Dorje a fost un elev capabil și a terminat echivalentul școlii generale înainte să lucreze din nou în domeniul alpinismului și trekkingului. Boyd și Nelson, care au revenit de câteva ori în Kathmandu, au asistat la maturizarea lui.

— Avea un regim alimentar bun, așa că a crescut mare și puternic, își aduce aminte Boyd. Ne-a povestit cu încântare cum a învățat să înoate într-o piscină din Kathmandu. Pe la douăzeci și cinci de ani a învățat să meargă cu bicicleta și pentru scurt timp i-a plăcut muzica Madonnei. Am știut că devenise adult când ne-a adus primul cadou: un covor tibetan, ales cu grijă. Voia să fie genul de om care dă, nu care primește.

Alpiniștii occidentali au început să audă de reputația de alpinist puternic și descurcăreț a lui Ang Dorje. Acesta a fost promovat la rolul de sirdar și în 1992 a început să lucreze pentru Rob Hall pe Everest. Până la expediția din 1996, Ang Dorje urcase deja de trei ori pe vârf. Hall vorbea despre el cu respect și afecțiune vădită, îl numea „mâna mea dreaptă" și de câteva ori ne-a spus că rolul lui Ang Dorje era hotărâtor pentru succesul expediției noastre.

Soarele strălucea când ultimii dintre coechipierii mei au ajuns la tabăra I, dar pe la amiază deasupra noastră se zărea o pătură de nori cirus, aduși de vânt dinspre sud; pe la trei după-amiaza, deasupra ghețarului se adunaseră nori compacți și viscolul lovea puternic corturile. Furtuna a ținut toată noaptea; dimineața, când am ieșit din cortul pe care-l împărțeam cu Doug, pe ghețar era un strat proaspăt de zăpadă, mai gros de 30 de centimetri. Zeci de avalanșe coborau pe pereții abrupți de stâncă de deasupra noastră, dar tabăra noastră se afla la o distanță sigură.

Joi, 18 aprilie, la primele raze de lumină ne-am strâns echipamentul și am pornit spre tabăra II, aflată la 6437 de metri, și la 518 metri verticali de locul unde ne aflam. Traseul urca pe panta ușor înclinată a Circului Vestic, valea de la cea mai mare altitudine din lume. Valea ca o potcoavă a fost scobită în masivul muntos al Everestului de către ghețarul Khumbu. Pereții de stâncă, înalți de 7861 de metri, ai vârfului Nuptse alcătuiau latura din dreapta a Cercului, Fața Sud-Vestică a Everestului, latura din stânga, iar vârful larg și acoperit cu gheață al Feței Lhotse se întrevedea deasupra.

Fusese foarte rece când pornisem din tabăra I și mâinile îmi erau țepene și mă dureau, dar, când primele raze de soare au atins ghețarul, pereții acoperiți cu gheață ai Circului au atras și au amplificat căldura iradiantă ca un uriaș cuptor solar. Dintr-odată am

început să transpir și îmi era frică să nu am din nou puternice dureri de cap, ca în tabăra de bază, așa că m-am dezbrăcat până la indispensabili și mi-am băgat un pumn de zăpadă sub șapca de baseball. Următoarele trei ore le-am petrecut urcând încet dar sigur pe ghețar și m-am oprit doar cât să beau apă și să-mi umplu șapca de zăpadă, când aceasta se topea pe părul meu încâlcit.

La 6400 de metri, încă amețit de la căldură, am dat lângă potecă peste un obiect mare, înfășurat într-o învelitoare de plastic albastră. Materiei mele cenușii afectate de altitudine i-au trebuit vreo două minute ca să își dea seama că obiectul era de fapt un corp uman. Șocat și tulburat, m-am uitat la el minute bune. În noaptea aceea, când l-am întrebat pe Rob despre cadavru, mi-a spus că nu e sigur, dar crede că era vorba despre un șerpaș care murise în urmă cu trei ani.

Aflată la 6437 de metri, tabăra II era alcătuită din aproximativ o sută douăzeci de corturi împrăștiate pe pietrele golașe ale morenei laterale, de-a lungul marginii ghețarului. Altitudinea se manifesta acolo precum o forță malefică și mă făcea să mă simt de parcă sufeream de o mahmureală dată de vinul roșu. Mă simțeam îngrozitor, prea rău ca să mănânc sau să citesc, așa că am petrecut o mare parte din următoarele două zile în cort, cu capul în mâini, încercând să mă menajez pe cât posibil. Sâmbătă m-am simțit un pic mai bine și am urcat 300 de metri mai sus de tabără ca să mă mai mișc puțin și să grăbesc procesul de aclimatizare. Acolo, la capătul Circului, la o distanță de 45 de metri de ruta principală, am dat peste un alt cadavru îngropat în zăpadă; mai exact, peste partea de jos dintr-un cadavru. Îmbrăcămintea și bocancii vechi de piele mă făceau să cred că victima era din Europa și că acel corp se afla pe munte de cel puțin zece-cincisprezece ani.

După ce am văzut primul cadavru, m-am simțit rău câteva ore; șocul de a vedea un al doilea cadavru a trecut aproape imediat. Puțini dintre alpiniștii care înaintau cu greu s-au uitat de două ori la corpurile neînsuflețite pe lângă care treceau. Aveam impresia că pe munte există un fel de înțelegere tacită în urma căreia ne prefăceam că acele rămășițe nu sunt adevărate – de parcă nici unul dintre noi nu cuteza să admită ce riscam de fapt.

Luni, 22 aprilie, a doua zi după ce ne-am întors de la tabăra II la tabăra de bază, Andy Harris și cu mine am mers la corturile expediției din Africa de Sud, ca să încercăm să aflăm de ce deveniseră niște paria. Tabăra lor, înghesuită pe o morenă, se afla la un sfert de oră în aval față de-a noastră. Drapelurile Nepalului și Africii de Sud, împreună cu bannerele companiilor Kodak, Apple Computer și ale altor sponsori, fâlfâiau din vârful unor stâlpi înalți de aluminiu. Andy și-a băgat capul în cortul de luat masa, a afișat cel mai cuceritor zâmbet și a întrebat:

— Salut. E cineva aici?

După cum am aflat, Ian Woodall, Cathy O'Dowd și Bruce Herrod erau în Căderea de gheață, dar prietena lui Woodall, Alexandrine Gaudine, și fratele acestuia, Philip, erau prezenți. De asemenea, în cortul de luat masa se mai afla și o tânără exaltată care s-a prezentat drept Deshun Deysel și care ne-a invitat pe loc la un ceai. Cei trei nu păreau deloc afectați de veștile despre comportamentul reprobabil al lui Ian sau de zvonurile care ziceau că expediția lor nu avea s-o mai ducă mult.

— Ieri m-am cățărat pentru prima dată pe un ghețar, ne-a povestit Deysel cu entuziasm, arătând spre un serac din apropiere, unde se antrenaseră alpiniști din mai multe expediții. Mi s-a părut foarte interesant. Sper ca peste câteva zile să urc prin Căderea de gheață.

Voiam să o întreb ce părere are despre ticăloșia lui Ian și cum s-a simțit când a aflat că numele ei nu fusese trecut pe permisul de cățărat, dar părea atât de veselă și de candidă, încât nu am putut s-o fac. După ce am vorbit vreo douăzeci de minute, Andy i-a invitat pe toți cei din echipă, inclusiv pe Ian, să vină în seara aceea „până la tabăra noastră, la un păhărel".

Când am ajuns înapoi la tabăra noastră, Rob, dr. Caroline Mackenzie și doctorul lui Scott Fischer, Ingrid Hunt, erau prinși într-o discuție prin radio cu cineva de sus de pe munte. Mai devreme în aceeași zi, Fischer cobora de la tabăra II la tabăra de bază, când l-a văzut pe unul dintre șerpașii lui, Ngawang Topche, stând pe ghețar, la 6400 de metri. Ngawang – un alpinist veteran din valea Rolwaling, în vârstă de treizeci și opt de ani, cu strungăreață

și foarte prietenos – cărase diferite încărcături și făcuse și alte treburi deasupra taberei de bază în ultimele trei zile, dar colegii lui șerpași s-au plâns că mai mult se odihnise decât lucrase.

Fischer l-a luat la întrebări și Ngawang a recunoscut că se simțise slăbit, amețit și că respira mai greu de mai bine de două zile, prin urmare Fischer i-a spus să coboare imediat la tabăra de bază. Dar în cultura șerpașă există o doză de machism care îi face pe mulți bărbați să fie extrem de reticenți în a accepta infirmitățile. Șerpașii nu trebuie să sufere de rău de altitudine, mai ales cei din Rolwaling, o regiune faimoasă pentru alpiniștii ei puternici. Cei care totuși se îmbolnăvesc și mai și recunosc asta, de cele mai multe ori nu vor mai fi angajați în expedițiile viitoare. Așa se face că Ngawang a ignorat ordinul lui Scott și, în loc să meargă jos, a urcat la tabăra II, unde a rămas peste noapte.

Când a ajuns în acea după-masă la corturi, Ngawang delira, se împleticea ca un om beat și scuipa o spumă trandafirie cu firișoare de sânge. Simptomele indicau că era vorba de un edem pulmonar – o boală misterioasă, posibil mortală –, adică plămânii se umplu cu lichid[1] dacă urci prea sus, prea repede.

Spre deosebire de Hall, care insistase ca noi să rămânem împreună când urcăm deasupra taberei de bază, sub stricta supraveghere a ghizilor, Fischer le dădea clienților mână liberă să urce și să coboare muntele de capul lor în timpul perioadei de aclimatizare. Prin urmare, când și-au dat seama că Ngawang este foarte bolnav, la tabăra II se aflau patru dintre clienții lui Fischer – Dale Kruse, Pete Schoening, Klev Schoening și Tim Madsen –, dar nici un ghid. Responsabilitatea pentru operațiunea de salvare a lui Ngawang le-a revenit lui Klev Schoening și Madsen – ultimul fiind un polițist schior din Aspen, Colorado, în vârstă de treizeci și trei de ani, care nu urcase niciodată mai sus de 4200 de metri și pe care-l convinsese prietena lui, Charlotte Fox, o veterană a Himalayei, să se alăture expediției.

---

1 Cauza problemei se crede a fi oxigenul insuficient care, în combinație cu presiunea mare din arterele pulmonare, rezultă în lichidul care ajunge în plămâni prin artere. (N. a.)

Când am intrat în cortul de luat masa, dr. Mackenzie îi transmitea prin radio cuiva de la tabăra II să-i dea lui Ngawang „acetazolamidă, dexametazonă și zece miligrame de nifedipin sublingual…"

— Da, cunosc riscul. Administrează-i-le totuși… E mai mare riscul să moară din cauza edemului până îl aducem jos decât ca nifedipinul să-i scadă prea mult pulsul. Te rog, ai încredere în mine! Dă-i medicamentele! Repede!

Însă medicamentele nu și-au făcut efectul și nimic nu părea să-l ajute: nici oxigenul suplimentar, nici faptul că l-au băgat într-un sac Gamow – un sac pneumatic cam de mărimea unui coșciug, în interiorul căruia se mărește presiunea atmosferică, astfel încât să simuleze o altitudine mai mică. Cum ziua era pe trecute, Schoening și Madsen au început să-l tragă cu greu pe Ngawang în jos pe munte, folosindu-se de sacul Gamow ca de o sanie, în timp ce ghidul Neil Beidleman și o echipă de șerpași urcau spre ei cât de repede puteau.

Beidleman a ajuns la Ngawang la apusul soarelui, aproape de partea de sus a căderii de gheață. A preluat operațiunea de salvare și le-a spus lui Schoening și Madsen să se întoarcă la tabăra II ca să continue aclimatizarea. Șerpașul bolnav avea așa de mult lichid în plămâni, „încât, atunci când respira, aveai impresia că cineva soarbe cu paiul milkshake-ul de pe fundul paharului", își aduce aminte Beidleman.

— Pe la mijlocul căderii de gheață, Ngawang și-a dat jos masca de oxigen ca să curețe valva de aspirație. Când și-a scos mâna, i-am luminat mănușa cu frontala și era complet roșie, îmbibată de sângele pe care-l scuipase în mască. Apoi mi-am îndreptat frontala spre el și avea fața plină de sânge. Ngawang mi-a întâlnit privirea și am văzut cât de speriat era, continuă Beidleman. M-am gândit repede și i-am spus să nu-și facă griji, sângele era de la o tăietură de la buză. Asta l-a liniștit puțin, așa că ne-am continuat coborârea.

Ca Ngawang să nu se obosească prea mult și condiția lui să nu se înrăutățească, Beidleman l-a cărat pe bolnav în spate. Au ajuns la tabăra de bază după miezul nopții.

Ngawang a primit oxigen pe tot parcursul nopții și starea lui a fost atent monitorizată de către dr. Hunt, așa că dimineață se

simțea puțin mai bine. Fischer, Hunt și majoritatea doctorilor care-l văzuseră erau convinși că starea lui se va îmbunătăți, acum că se afla la 1127 de metri mai jos de tabăra II; de obicei, e suficient să cobori 600 de metri ca toate simptomele edemului pulmonar să dispară. Din această cauză, explică Hunt, „nici nu s-a pus problema să chemăm un elicopter" cu care să-l trimită pe Ngawang la Kathmandu, operațiune ce ar fi costat 5000 de dolari.

— Din păcate, condiția lui Ngawang nu s-a îmbunătățit, spune Hunt. În aceeași dimineață, mai târziu, a început din nou să-i fie rău.

Atunci Hunt și-a dat seama că trebuie să-l evacueze, dar cerul se înnorase și nu puteau să cheme elicopterul. I-a propus lui Ngima Kale Sherpa, sirdarul lui Fischer de la tabăra de bază, să alcătuiască o echipă de șerpași ca să-l coboare pe Ngawang. Ngima nici n-a vrut să audă de așa ceva. După spusele lui Hunt, sirdarul era convins că Ngawang nu suferea din cauza edemului pulmonar, „ci avea «gastric», termenul nepalez pentru durere de stomac" și, prin urmare, nu era nevoie să fie evacuat.

Hunt l-a convins pe Ngima să îi dea doi șerpași care să o ajute să-l coboare pe Ngawang la o altitudine mai mică. Bolnavul se deplasa atât de greu, încât după nici 400 de metri Hunt și-a dat seama că nu mai era în stare să meargă pe picioarele lui și că avea nevoie de mai mulți oameni care să-i ajute. Așa că s-au întors toți la tabăra celor de la Mountain Madness, „ca să văd ce alte opțiuni aveam", zice ea.

De-a lungul zilei starea lui Ngwang a continuat să se înrăutățească. Când Hunt a vrut să-l bage din nou în sacul Gamow, bolnavul a refuzat, spunând, la fel ca Ngima, că nu suferă de edem pulmonar. Hunt s-a sfătuit cu ceilalți doctori de la tabăra de bază (așa cum făcuse mereu), dar nu a avut ocazia să discute situația și cu Fischer. Scott se afla deja în drum spre tabăra II ca să-l coboare pe Tim Madsen, care se suprasolicitase când îl cărase pe Ngawang în jos pe Circul Vestic, și, ca urmare, suferea acum și el de edem pulmonar. Fără aprobarea lui Fischer, șerpașii nu erau dispuși să asculte de Hunt. Situația era din ce în ce mai critică. După

cum comentase unul dintre doctorii de acolo, „Ingrid era complet depășită de situație".

Hunt, în vârstă de treizeci și doi de ani, își terminase rezidențiatul abia cu un an în urmă, în iulie. Deși nu avea experiență în domeniul medicinei de mare altitudine, timp de patru luni lucrase ca medic voluntar în dealurile submontane din estul Nepalului. Cu câteva luni în urmă îl întâlnise întâmplător pe Fischer în Kathmandu, unde acesta stabilea ultimele detalii pentru permisul de urcare pe Everest. Prin urmare, a invitat-o să se alăture viitoarei expediții în calitate de doctor și de manager al taberei de bază.

Deși, într-o scrisoare pe care i-o trimisese lui Fischer în ianuarie, Hunt nu era încă hotărâtă dacă să dea sau nu curs invitației lui, în cele din urmă a acceptat slujba neplătită. S-a alăturat echipei în Nepal, la sfârșitul lui martie, dornică să contribuie la succesul expediției. Dar munca pe care trebuia să o facă atât în calitate de manager al taberei de bază, cât și de doctor care are sub supraveghere douăzeci și cinci de oameni aflați într-un loc izolat, la mare altitudine, s-a dovedit a fi prea mult pentru ea. (Prin comparație, Rob Hall angajase doi oameni cu experiență – doctorul expediției, Caroline Mackenzie, și managerul taberei de bază, Helen Wilton – ca să facă aceleași lucruri ca Hunt, care nici măcar nu era plătită.) Mai mult, de parcă toate problemele cu care se confrunta Hunt nu erau de-ajuns, mai avea și probleme cu aclimatizarea, o durea capul foarte tare și nu putea să respire normal în majoritatea timpului petrecut la tabăra de bază.

Marți seara, după ce nu a mai avut loc evacuarea și Ngawang s-a întors la tabăra de bază, starea șerpașului a continuat să se înrăutățească. Parțial era vina lui și a lui Ngima, pentru că se încăpățânau să nu o lase pe Hunt să-l trateze, zicând că nu suferă de edem pulmonar. În cursul acelei zile, dr. Mackenzie îi trimisese prin radio un mesaj urgent doctorului american Jim Litch, în care-l ruga să vină cât de repede posibil la tabăra de bază ca să îl vadă pe Ngawang. Dr. Litch – un respectat expert în medicina de mare altitudine care escaladase Everestul în 1995 – a ajuns la 7 seara, după ce a urcat tot într-o fugă din Pheriche, unde lucra ca voluntar la clinica Himalayan Rescue Association. L-a găsit pe Ngawang

întins într-un cort, fără masca de oxigen, deoarece șerpașul care-l îngrijea îl lăsase să și-o dea jos. Litch, profund îngrijorat de starea lui Ngawang, a fost șocat să vadă că nu primea oxigen și nu înțelegea de ce nu fusese evacuat. Litch a găsit-o pe Hunt la ea în cort – bolnavă și ea – și și-a exprimat îngrijorarea.

Deja Ngawang respira cu mare greutate. Imediat a fost trecut din nou pe oxigen și au chemat elicopterul ca să-l evacueze în zorii zilei următoare, miercuri, 24 aprilie. Norii și furtunile de zăpadă au împiedicat venirea elicopterului, prin urmare, Ngawang a fost pus într-un coș și, sub supravegherea lui Hunt, șerpași l-au coborât pe ghețar până la Pheriche.

În acea după-amiază, Hall era încruntat și îngrijorat.

— Starea lui Ngawang e foarte proastă, a spus. Suferă de cel mai grav caz de edem pulmonar pe care l-am văzut. Ar fi trebuit evacuat ieri-dimineață cu elicopterul, când vremea a ținut cu ei. Dacă ar fi fost vorba de unul dintre clienții lui Scott, și nu de șerpaș, nu cred că l-ar fi tratat cu atâta dezinteres. Până când ajung ei la Pheriche, s-ar putea să fie prea târziu ca să-l mai salveze pe Ngawang.

Când, după un drum de nouă ore, au ajuns cu șerpașul bolnav în Pheriche, miercuri seară, starea lui a continuat să se înrăutățească, în ciuda faptului că primise tot timpul oxigen suplimentar și se afla la 4267 de metri, nu cu mult mai sus de satul în care își petrecuse aproape toată viața. Uluită, Hunt a hotărât să-l bage iar în sacul Gamow, care era instalat într-o cabană de lângă clinica HRM. Pentru că nu putea să înțeleagă că sacul s-ar putea să-i facă bine și pentru că îl îngrozea ideea de a fi băgat în el, Ngawang a rugat să fie chemat un lama budist. Înainte să își dea acordul ca să fie închis în spațiul acela claustrofobic, a cerut să aibă cărți de rugăciuni cu el în sac.

Sacul Gamow funcționează cum trebuie dacă un îngrijitor pompează continuu aer proaspăt cu o pompă de picior. Doi șerpași au făcut cu rândul la pompă, în timp ce Hunt, epuizată, monitoriza starea lui Ngawang printr-o fereastră de plastic de la capul sacului. În jurul orei 20, unul din șerpași, Jeta, a observat că bolnavul făcea spume la gură și nu mai respira; Hunt a deschis imediat sacul și a

constatat că Ngawang făcuse stop cardiac, cel mai probabil din cauză că își inhalase propria vomă. A început să-i facă imediat resuscitare cardio-pulmonară și l-a strigat pe dr. Larry Silver – unul dintre voluntarii de la clinica HRA – care se afla în camera alăturată.

— Am ajuns acolo în câteva secunde, își aduce aminte Silver. Ngawang avea o culoare albăstrie. Vomitase peste tot, iar fața și pieptul îi erau pline de spumă trandafirie. Era o treabă urâtă. Ingrid îi făcea respirație gură la gură prin toată voma aia. Am cântărit repede situația și mi-am dat seama că o să moară dacă nu-l intubăm.

Silver a alergat la clinica din apropiere, a luat echipamentul de urgență și i-a introdus o butelie endotraheal lui Ngawang. Apoi a început să pompeze oxigen în plămânii acestuia, mai întâi cu gura, apoi cu o pompă manuală, numită și balon, moment în care șerpașului i-au revenit pulsul și presiunea arterială. Cu toate acestea, trecuseră aproximativ zece minute până când inima lui Ngawang a început să bată din nou, iar în tot acest timp creierul lui a fost foarte puțin oxigenat. După cum remarcă Silver, „zece minute fără puls sau fără suficient oxigen sunt mai mult decât suficiente ca să rămâi cu sechele neurologice grave".

În următoarele patruzeci de ore, Silver, Hunt și Litch au pompat cu rândul oxigen în plămânii lui Ngawang; strângeau balonul cu mâna de douăzeci de ori pe minut. Când secrețiile se adunau și înfundau butelia din gâtul șerpașului, Hunt curăța butelia sugând depunerile. Într-un final, vineri, 26 aprilie, vremea s-a îmbunătățit încât să le permită să-l trimită pe Ngawang cu elicopterul la un spital din Kathmandu. Dar bolnavul nu și-a mai revenit niciodată. În săptămânile care au urmat s-a stins în spital – mâinile îi erau răsucite grotesc de-o parte și alta a corpului, mușchii i s-au atrofiat și a ajuns să aibă mai puțin de treizeci și șase de kilograme. Ngawang a murit la mijlocul lui iunie, lăsându-le în urmă pe soția și cele patru fiice din Rolwaling.

*

Lucru curios, majoritatea alpiniștilor de pe Everest știau mai puține despre necazul lui Ngawang decât zeci de mii de oameni

care nici măcar nu se aflau în zonă. Denaturarea informațiilor se făcea prin intermediul Internetului, iar nouă, celor de la tabăra de bază, ni se părea o situație suprarealistă. Se întâmpla, de exemplu, ca un coechipier să sune acasă folosind conexiunea telefonică prin satelit și soția lui din Noua Zeelandă sau Michigan, care se uitase pe Internet, să-i spună ce făceau sud-africanii la tabăra II.

Existau cel puțin cinci site-uri pe care se postau însemnări[1] de la corespondenți din tabăra de bază. Echipa sud-africană și cea a lui Mal Duff, International Commercial Expedition, aveau câte un site. *Nova*, emisiunea de pe PBS, crease un site elaborat și plin de informație, unde zilnic apăreau însemnările lui Liesl Clark și ale distinsului istoric al Everestului Audrey Salked; ambii erau membrii expediției MacGillivray Freeman IMAX. (Aceasta era condusă de David Breashears, un regizor premiat și un alpinist cu experiență, care îl condusese pe Dick Brass pe Everest în 1985. Echipa IMAX avea un buget de 5,5 milioane de dolari ca să toarne un film pentru ecrane-gigant despre escaladarea vârfului.) Expediția lui Scott Fischer avea două corespondente care scriau articole pentru două site-uri concurente.

Jane Bromet, care transmitea prin telefon rapoarte zilnice pentru *Outside Online*[2], era una dintre corespondentele din echipa

---

1 În ciuda vâlvei create în jurul „legăturilor directe și interactive dintre versanții Everestului și Internet", din cauza restricțiilor tehnologice nu puteai pune direct un articol pe Internet. În schimb, corespondenții își trimiteau rapoartele prin telefonul sau faxul conectat prin satelit, iar apoi acele rapoarte erau introduse în calculatoare de către redactori din New York, Boston și Seattle și abia apoi erau difuzate online. E-mailurile se descărcau în Kathmandu, se printau și foile erau transportate cu iacii la tabăra de bază. La fel se proceda și cu pozele care ajungeau pe Internet: mai întâi erau trimise cu iacii și apoi cu avionul până în New York ca să fie puse pe site. Sesiunile de discuții de pe Internet se purtau cu ajutorul telefonului prin satelit și al unui dactilograf din New York. (N. a.)

2 Mai multe reviste și ziare au scris greșit că eu aș fi un corespondent al revistei *Outside Online*. Confuzia s-a iscat din cauza faptului că Jane Bromet mi-a luat un interviu la tabăra de bază pe care l-a trimis apoi ca să fie publicat pe site-ul *Outside Online*. Dar eu nu aveam nici o legătură cu *Outside Online*. Eu am fost trimis pe Everest de către revista *Outside*, o firmă independentă

lui Fischer, dar ea nu era client și nu i se permitea să urce mai sus de tabăra de bază. Pe de altă parte, cealaltă corespondentă din echipa lui Fischer era o clientă care avea de gând să urce până pe vârf și să trimită însemnări zilnice pentru NBC Interactive Media de pe drum. Tipa se numea Sandy Hill Pittman, și nimeni de pe munte nu era atât de mediatizat și atât de bârfit ca ea.

Pittman, o milionară care se învârtea în cercuri înalte și o alpinistă în același timp, se afla la a treia încercare de a urca pe Everest. Anul acela era mai hotărâtă ca niciodată să ajungă pe vârf și astfel să-și încheie cruciada, căreia îi făcuse multă publicitate, și care avea ca scop să urce pe cele Șapte Vârfuri.

În 1993 Pittman s-a alăturat unei expediții ghidate care urma traseul Șeii Sudice și Crestei Sud-Estice și a stârnit oarece vâlvă când a apărut la tabăra de bază cu fiul ei de nouă ani, Bo, și cu dădaca lui. Totuși, Pittman a avut mai multe probleme și nu a urcat mai sus de 7315 metri.

În 1994 s-a întors pe Everest după ce strânsese mai mult de 250 000 de dolari din sponsorizări de la diverse corporații ca să îi poată plăti pe patru dintre cei mai buni alpiniști din America de Nord: Breashears (care semnase un contract cu televiziunea NBC ca să filmeze expediția), Steve Swenson, Barry Blanchard și Alex Lowe. Lowe – probabil cel mai bun alpinist din lume – a fost angajat, pe o sumă frumușică, ca ghid personal al lui Sandy. Ca să pregătească urcarea pentru Pittman, cei patru au fixat corzi pe anumite porțiuni de pe Fața Kangshung, un perete de stâncă foarte dificil și periculos aflat în partea tibetană a muntelui. Cu mult ajutor din partea lui Lowe, Pittman a urcat pe corzile fixe până la 6700 de metri, dar a fost împiedicată încă o dată să escaladeze vârful; de vină au fost condițiile meteorologice instabile, care au forțat întreaga echipă să abandoneze ascensiunea.

(cu sediul în Santa Fe, New Mexico) care are un parteneriat cu *Outside Online* (cu sediul în zona de lângă Seattle) pentru varianta online a revistei. Dar revistele *Outside* și *Outside Online* sunt atât de autonome, încât eu nici nu aflasem că cei din urmă trimiseseră un corespondent pe Everest până când nu am ajuns la tabăra de bază. (N. a.)

Deși auzisem multe despre ea, nu o văzusem niciodată pe Pittman în persoană, până când nu am dat peste ea la Gorak Sherp, în timpul trekkingului spre tabăra de bază. În 1992, *Men's Journal* m-a însărcinat să scriu un articol despre cum e să conduci o motocicletă Harley-Davidson din New York până în San Francisco în compania lui Jann Wenner – directorul faimos și putred de bogat al revistelor *Rolling Stone*, *Men's Journal* și *Us* – și a câțiva dintre prietenii lui bogați, printre care Rocky Hill, fratele lui Pittman și soțul acesteia, Bob Pittman, cofondatorul postului MTV.

A fost o călătorie senzațională pe motocicleta cromată și asurzitoare pe care mi-o împrumutase Jann, iar însoțitorii mei care aruncau cu bani în stânga și-n dreapta erau destul de prietenoși. Dar nu aveam aproape nimic în comun cu ei și nu aveam cum să uit că mă aflam acolo ca ajutor al lui Jann. La cină, Bob, Jann și Rocky și-au comparat avioanele pe care le aveau (Jann mi-a recomandat un Gulfstream IV atunci când o să vreau să-mi iau un avion personal), au discutat despre proprietățile lor de la țară și au povestit despre Sandy – care atunci escalada vârful McKinley.

— Hei, a sugerat Bob când a aflat că și eu sunt alpinist, tu și cu Sandy ar trebui să urcați împreună pe un munte.

Acum, patru ani mai târziu, chiar asta făceam.

La cei 1,80 metri, Sandy Pittman era mai înaltă ca mine cu cinci centimetri. Părul ei tuns băiețește părea coafat de un expert, chiar și aici, la 5181 de metri. Exuberantă și directă, crescuse în nordul Californiei, unde tatăl ei o dusese cu cortul pe munte și o învățase să schieze încă de mică. Frumusețea dealurilor și sentimentul de libertate pe care i-l dădeau îi făceau mare plăcere, așa că a continuat cu drumețiile și în facultate, și după aceea, deși excursiile pe munte s-au redus brusc când s-a mutat în New York la mijlocul anilor '70, după ce prima ei căsnicie s-a destrămat.

În Manhattan, Pittman a avut diverse slujbe: s-a ocupat de stocuri la magazinul Bonwit Teller, a fost responsabilă cu publicitatea la *Mademoiselle* și editorul rubricii de frumusețe de la revista *Brides*, iar în 1979 s-a măritat cu Bob Pittman. Sandy nu obosea niciodată să fie în centrul atenției, așa că numele și fotografia ei

apăreau regulat în articolele mondene din New York. Putea fi văzută în compania lui Blaine Trump, Tom și Meredith Brokaw, Isaac Mizrahi, Martha Stewart. Ca să se deplaseze mai ușor între conacul opulent din Connecticut și apartamentul plin cu opere de artă și cu servitori în uniformă din Central Park West, ea și soțul ei au cumpărat un elicopter și au învățat să-l piloteze. În 1990 Sandy și Bob Pittman au apărut pe coperta *New York Magazine* în calitate de „cuplul momentului".

La scurt timp, Sandy și-a început campania, scumpă și extrem de trâmbițată, de a deveni prima femeie din America de Nord care să fi urcat pe cele Șapte Vârfuri. Totuși, ultimul dintre ele – Everest – s-a dovedit greu de atins, iar în martie 1994, Pittman a pierdut cursa în fața unei moașe de patruzeci și șapte de ani din Alaska, Dolly Lefever. Dar asta nu a împiedicat-o să continue să încerce să ajungă pe Everest.

După cum bine a observat Beck Weathers într-o noapte la tabăra de bază, „când Sandy urcă pe munte, nu procedează la fel ca noi". În 1993, Beck făcea parte dintr-o expediție ghidată care încerca să ajungă pe vârful Masivului Vinson din Antarctica. Pittman era și ea acolo, dar ca membră a unei alte expediții. Beck și-a adus aminte chicotind:

— Adusese o geantă imensă, plină cu mâncare *gourmet*, pe care de-abia o puteau ridica patru oameni. Mai adusese și un televizor portabil și un video, ca să se uite la filme la ea în cort. Trebuie să recunoști că nu mulți urcă pe munte așa, în stil mare.

Beck a mai spus că Pittman și-a împărțit prada cu ceilalți alpiniști și că „era o tipă interesantă și agreabilă".

Pentru ascensiunea de pe Everest din 1996, Pittman a adus din nou cu ea acel gen de echipament pe care nu-l vezi de obicei într-o tabără de alpiniști. În ziua dinaintea plecării spre Nepal, într-unul dintre primele ei articole online pentru NBC Interactive Media, a mărturisit:

> *Toate lucrurile mele sunt gata împachetate* [...]. *Se pare că voi avea tot atâta echipament electronic, cât echipament montan* [...]. *Două laptopuri IBM, o cameră video, trei aparate foto pe film,*

un aparat digital Kodak, două reportofoane, un CD-player, o imprimantă și destule panouri solare și baterii (sper) ca să pot să le alimentez pe toate [...]. *Nu aș putea să plec niciodată fără provizii serioase de cafea Dean & DeLuca's Near East și fără espressorul meu. Având în vedere că de Paște vom fi pe Everest, am adus patru ouă de ciocolată. O vânătoare după ouă de Paște la 5400 de metri? Vom vedea!*

În aceeași noapte, redactorul de știri mondene Billy Norwich a fost gazda unei petreceri de rămas-bun în cinstea lui Pittman, organizată la Nell's, în centrul Manhattanului. Pe lista de invitați se aflau și Bianca Jagger și Calvin Klein. Pentru că îi place să se costumeze, Sandy și-a făcut apariția purtând un costum de alpinism de mare altitudine peste rochia de seară, cu bocanci de munte, colțari, piolet și o bandulieră cu carabiniere.

Chiar și în Himalaya, Pittman părea să rămână fidelă bunelor maniere din înalta societate. În timpul trekkingului spre tabăra de bază, un șerpaș tânăr, Pemba, îi împacheta sacul de dormit și îi făcea rucsacul în fiecare dimineață. La începutul lui aprilie, când a ajuns la poalele Everestului împreună cu ceilalți din echipa lui Fischer, grămada ei de bagaje conținea stive de articole despre ea decupate din ziare, pe care intenționa să le împartă celorlalți rezidenți din tabăra de bază. După câteva zile mesageri șerpași au început să vină regulat cu pachete pentru Pittman, trimise cu DHL Worldwide Express la tabăra de bază; ele conțineau ultimele numere din *Vogue*, *Vanity Fair*, *People*, *Allure*. Șerpașii erau fascinați de reclamele la lenjerie de corp, iar benzile de hârtie parfumate îi amuzau la culme.

Grupul lui Scott Fischer era unul prietenos și unit. Majoritatea coechipierilor lui Pittman nu erau deranjați de comportamentul acesteia și o acceptau în mijlocul lor.

— Era obositor să te afli în preajma lui Sandy. Ea trebuia să fie mereu în centrul atenției și vorbea vrute și nevrute despre ea, își aduce aminte Jane Bromet. Dar nu era o persoană negativistă. Nu ne deprima. Era veselă și plină de energie aproape în fiecare zi.

Cu toate acestea, câțiva alpiniști renumiți, care făceau parte din alte expediții, o priveau ca pe o diletantă care face paradă. După

ce în 1994 nu a reușit să escaladeze Fața Kangshung, alpiniștii profesioniști au ridiculizat mult timp reclama TV pentru produsul Vaseline Intensive Care, deoarece o prezenta pe Pittman ca fiind „o alpinistă de prima mână". Dar Pittman nu a făcut niciodată o asemenea afirmație publică despre ea; mai mult, într-un articol din *Men's Journal* a subliniat că vrea ca Breashears, Lowe, Swenson și Blanchard „să înțeleagă că nu am confundat abilitățile mele de amatoare cu profesionalismul lor de talie mondială".

Partenerii ei eminenți din expediția din 1994 nu au spus nimic rău despre Pittman, cel puțin nu în public. Mai mult, după acea încercare nereușită, ea și Breashears au devenit prieteni apropiați, iar Swenson i-a luat apărarea de nenumărate ori în fața criticilor.

— Poate că Sandy nu e o alpinistă grozavă, dar pe Fața Kangshung și-a recunoscut limitele, mi-a explicat Swenson în timpul unei sindrofii din Seattle, la scurt timp după ce expediția lor pe Everest se terminase. Da, e adevărat că Alex, Barry, David și cu mine am fost mereu în frunte și am fixat toate corzile, dar și ea și-a adus contribuția la expediție, în felul ei: a avut o atitudine pozitivă, a strâns fondurile necesare și s-a ocupat de presă.

Totuși, Pittman nu ducea lipsă de denigratori. Mulți se simțeau jigniți de cum își etala cu ostentație bogăția și lipsa de rușine prin care reușea să fie mereu în centrul atenției. După cum a scris Joanne Kaufman în *Wall Street Journal*:

> *În anumite cercuri înalte, Pittman era privită drept o persoană care se cațără pe scara socială, nu una care se cațără pe munți. Ea și soțul ei erau oaspeți obișnuiți ai tuturor recepțiilor corespunzătoare și ai galelor de caritate și subiecte de bârfă ale tuturor articolelor mondene. „Multe fracuri s-au șifonat din cauză că Sandy Pittman s-a agățat de ele", spune un fost asociat – care a insistat să rămână anonim – al soțului acesteia. „Pe ea o interesează publicitatea. Dacă ar trebui să rămână anonimă, nu cred că ar mai urca pe munți."*

Că o merita sau nu, pentru denigratorii ei Pittman personifica tot ce era mai condamnabil în popularizarea celor Șapte Vârfuri

de către Dick Bass și în degradarea celui mai înalt vârf. Dar, aflată la adăpostul banilor ei, al servitorilor și al egocentrismului ei de neclintit, Pittman nu băga de seamă resentimentele și disprețul pe care le stârnea; era la fel de nepăsătoare precum Emma, personajul lui Jane Austen.

CAPITOLUL NOUĂ

Tabăra II 28 aprilie 1996, 6437 de metri

Avem nevoie de povești ca să supraviețuim [...]. *Căutăm predica unei sinucideri, lecția morală sau socială a unui masacru. Interpretăm ceea ce vedem și alegem varianta care ni se potrivește cel mai bine. Supraviețuim, mai ales dacă suntem scriitori, doar cu firul narativ pe care îl impunem imaginilor disparate, cu „ideile" cu care am învățat să oprim în loc fantasmagoria schimbătoare care este de fapt experiența noastră.*

Joan Didion,
Albumul alb

La 4 dimineața, când a sunat alarma ceasului de la mână, eram deja treaz; fusesem treaz mare parte din noapte, încercând să respir în aerul foarte rarefiat. Iar acum era timpul să încep groaznicul ritual al ieșirii din coconul meu călduros din pene de gâscă în frigul mușcător de la 6437 de metri. Cu două zile în urmă – vineri, 26 aprilie – ne chinuiserăm o zi întreagă să ajungem de la tabăra de bază la tabăra II, ca să începem cea de-a treia și ultima excursie de aclimatizare înainte de vârf. În dimineața aceea, după planul lui Rob, trebuia să urcăm de la tabăra II la tabăra III și să petrecem noaptea la 7315 metri.

Rob ne spusese să fim gata la 4.45 fix – adică peste patruzeci și cinci de minute – și de-abia mai aveam timp să mă îmbrac, să mă forțez să mănânc un baton de ciocolată, să beau un ceai și să-mi pun crampoanele. Am luminat cu frontala termometrul ieftin fixat pe pufoaica pe care o foloseam pe post de pernă.

Temperatura din cortul prea mic pentru două persoane era de –21°C.

— Doug! am strigat spre umflătura din sacul de dormit de lângă mine. E timpul să ne mișcăm, Slick. Ești treaz?

— Dacă sunt treaz? a scrâșnit obosit. Ce te face să crezi că am dormit măcar un pic? Mă simt ca naiba. Cred că am probleme cu gâtul. Sunt prea bătrân pentru așa ceva.

În timpul nopții, respirația noastră urât mirositoare făcuse condens pe pereții cortului, formând o pojghiță fragilă de chiciură; când m-am ridicat și am început să-mi caut hainele în întuneric, mi-a fost imposibil să nu mă frec de pereții joși de nailon și, de fiecare dată când se întâmpla asta, stârneam o pală de cristale de gheață care se depuneau peste toate lucrurile din cort. În timp ce tremuram din cauza frigului, am pus pe mine trei straturi de bază pufoase din polipropilenă și o jachetă din nailon rezistentă la vânt, apoi mi-am încălțat bocancii butucănoși din plastic. Am făcut o grimasă de durere când mi-am legat strâns șireturile; în ultimele două săptămâni, starea degetelor mele crăpate și sângerânde se degradase constant în aerul rece.

Am ieșit din tabără la lumina frontalei, tropăind în spatele lui Rob și al lui Frank, care treceau pe lângă blocuri de gheață și mormane de pietriș ca să ajungă la ghețarul propriu-zis. În următoarele două ore am urcat o pantă atât de lină, de parcă era o pârtie pentru cei care învață să schieze, și în cele din urmă am ajuns la crevasa care delimita partea de sus a ghețarului Khumbu. Imediat deasupra se înălța Fața Lhotse – o mare de gheață imensă, înclinată, care, în lumina piezișă a dimineții, avea strălucirea cromului murdar. O singură coardă de nouă milimetri, la fel de ademenitoare ca vrejul de fasole al lui Jack, cobora șerpuind pe peretele înghețat de parcă era suspendată de cer. Am ridicat capătul, mi-am atașat blocatorul[1] de coarda puțin uzată și am început să mă cațăr.

---

1 Blocatorul este un dispozitiv mare cât un portofel care se agață de coardă printr-o cămă de metal. Cama îi permite blocatorului să alunece în sus fără probleme, dar blochează coarda când îți lași greutatea pe el. În esență, un alpinist folosește blocatorul ca să urce pe coardă. (N. a.)

Frigul îmi îngreuna mișcările încă de când părăsisem tabăra. Mă îmbrăcasem mai subțire deoarece anticipam efectul de cuptor solar care apărea în fiecare a doua dimineață când razele soarelui ajungeau la Circul Vestic. Dar în acea dimineață temperatura era ținută în frâu de un vânt mușcător care se năpustea din partea de sus a muntelui și care făcea ca afară să fie –40°C. Aveam un hanorac în plus, dar ca să-l îmbrac ar fi trebuit să-mi scot mai întâi mănușile, să-mi dau jos rucsacul și geaca, în timp ce stăteam atârnat în coardă. Mă temeam că aș fi putut să scap ceva, așa că m-am hotărât să mai aștept până ajungeam la o porțiune mai puțin abruptă a Feței, unde să-mi mențin echilibrul fără să mă mai țin în coardă. Prin urmare am continuat să urc, și, pe măsură ce înaintam, îmi era din ce în ce mai frig.

Vântul stârnea vârtejuri uriașe de zăpadă fină care cădeau de pe munte și-mi acopereau hainele cu cristale de gheață. O pojghiță de gheață mi s-a format pe ochelari și îmi era foarte greu să mă orientez. Am început să nu-mi mai simt picioarele. Degetele mi-au amorțit. Mi se părea foarte primejdios să continui să urc în condițiile acelea. Eu mă aflam în frunte, la 7000 de metri, cu un sfert de oră în fața ghidului Mike Groom; m-am hotărât să-l aștept și să mă sfătuiesc cu el. Dar chiar înainte să ajungă la mine, vocea lui Rob s-a făcut auzită prin stația radio pe care Mike o purta în geacă, așa că s-a oprit să-i răspundă.

— Rob vrea să coborâm toți! mi-a strigat ca să se facă auzit peste vântul care șuiera. Plecăm de-aici!

Abia la amiază am ajuns înapoi la tabăra II și am inventariat pagubele. Eu eram doar obosit. John Taske, doctorul din Australia, avea niște degerături minore la buricele degetelor de la mână. În schimb, Doug fusese mai grav afectat. Când și-a scos bocancii, a observat că începuseră să-i degere câteva degete. În 1995, pe Everest, picioarele i-au degerat atât de tare, încât a pierdut niște țesut de la unul din degetele mari și circulația i-a fost afectată pe viață, așa că a devenit foarte sensibil la frig. Acele noi degerături aveau să-l facă chiar și mai vulnerabil la condițiile grele de pe versanții superiori ai muntelui.

Totuși, leziunea de la tractul respirator era chiar mai gravă. Cu două săptămâni înainte să plece în Nepal, Doug fusese operat la gât și traheea lui era extrem de sensibilă. Se pare că în dimineața aceea, când a inhalat aerul înțepător, plin de particule de zăpadă, i-a înghețat laringele.

— Sunt terminat, de-abia a reușit să șoptească Doug. Nici măcar nu pot să vorbesc. Ascensiunea s-a terminat pentru mine, ne-a spus supărat.

— Nu te da bătut încă, Douglas, i-a răspuns Rob. Așteaptă să vezi cum o să te simți peste câteva zile. Cred că ai șanse să ajungi pe vârf după ce îți revii.

Deloc convins, Doug s-a dus în cortul nostru și și-a tras sacul de dormit peste cap. Îmi era greu să-l văd atât de demoralizat. Îmi devenise un prieten apropiat, care îmi împărtășea din plin cunoștințele acumulate de el în 1995, când încercase prima dată să urce pe vârf. La gât purtam o piatră xi – o amuletă sacră, budistă, binecuvântată de lama de la mânăstirea Pangboche – pe care Doug mi-o dăduse la începutul expediției. Îmi doream ca el să ajungă pe vârf aproape la fel de mult cât îmi doream ca eu să fiu cel care ajunge acolo.

Restul zilei tabăra a fost învăluită într-o atmosferă de șoc și de ușoară depresie. Chiar dacă muntele nu ne-a arătat de ce era cu adevărat în stare, tot ne-a trimis fugind înapoi la adăpost. Nu doar echipa noastră era pedepsită și neîncrezătoare. Și alte expediții din tabăra II păreau cu moralul la pământ.

Proasta dispoziție și-a spus cuvântul în cearta care s-a iscat între Hall și conducătorii expedițiilor taiwaneză și sud-africană. Trebuiau să împartă responsabilitatea de a fixa mai mult de 1600 de metri de corzi pe ruta care urca pe Fața Lhotse, pentru a o face mai sigură. Ca să termine treaba, Hall, Fischer, Ian Woodall, Makalu Gau și Todd Burleson (conducătorul expediției ghidate Alpine Ascents) au căzut de acord ca, la data de 26 aprilie, unul sau doi membri din fiecare expediție să își unească forțele ca să echipeze drumul de la tabăra III până la tabăra IV, aflată la 7924 de metri. Dar lucrurile nu s-au petrecut conform planului.

În dimineața zilei de 26 aprilie, când Ang Dorje și Lhakpa Chhiri din echipa lui Hall, ghidul Anatoli Boukreev din echipa lui Fischer și un șerpaș de-al lui Burleson au plecat din tabăra II, șerpașii din echipele sud-africană și taiwaneză care ar fi trebuit să-i însoțească au rămas în sacii de dormit și au refuzat să coopereze. În acea după-amiază, când Hall a ajuns la tabăra II și a aflat ce se întâmplase, a luat legătura cu ceilalți prin stația radio, ca să afle de ce nu se mai ținuse cont de plan. Kami Dorje Sherpa, sirdarul alpinist al expediției taiwaneze, și-a cerut mii de scuze și a promis să îndrepte situația. Dar, când Hall l-a convocat pe Woodall prin radio, conducătorul expediției sud-africane i-a răspuns, fără pic de rușine, cu un potop de obscenități și de insulte.

— Hai să ne păstrăm bunul-simț, frate, l-a rugat Hall. Credeam că am stabilit o chestie.

Woodall i-a răspuns că șerpașii lui rămăseseră în cort pentru că nimeni nu trecuse pe acolo ca să-i trezească și să le spună că era nevoie de ei. Hall i-a întors-o spunând că Ang Dorje încercase de mai multe ori să-i trezească, dar ei îl ignoraseră.

Atunci Woodall a declarat:

— Fie tu ești un mincinos, fie șerpașul tău e!

Apoi a amenințat că o să trimită niște șerpași de-ai lui ca să-l „rezolve" pe Ang Dorje cu pumnii.

Chiar și la două zile după acel schimb neplăcut de replici, antipatia dintre echipa noastră și cea sud-africană a rămas la fel de mare. Veștile îngrijorătoare pe care le primeam despre starea tot mai gravă a lui Ngawang Topche au contribuit și ele la proasta dispoziție din tabăra II. Când starea lui a continuat să se înrăutățească chiar și la altitudine joasă, doctorii au presupus că nu suferea doar de edem pulmonar de mare altitudine, ci de un edem pulmonar în combinație cu tuberculoză sau o altă boală de plămâni preexistentă. Totuși, șerpașii aveau un alt diagnostic: credeau că una dintre alpinistele din echipa lui Fischer o mâniase pe Everest – Sagarmatha, zeița cerului –, iar zeița se răzbunase pe Ngawang.

Alpinista respectivă avea o relație cu un membru al unei expediții care încerca să ajungă pe vârful Lhotse. Deoarece în incinta taberei de bază nu există intimitate, ceilalți membri din echipa

ei, mai ales șerpașii, erau la curent cu întâlnirile amoroase care aveau loc în cortul femeii. Aceștia stăteau afară, arătau spre cort și chicoteau:

— X și Y bat untul, bat untul.

Se hlizeau și mimau actul sexual împungând cu un deget palma celeilalte mâini.

Dar, chiar dacă șerpașii se amuzau (asta ca să nu mai zic de faimoasele lor obiceiuri libertine), nu erau deloc de acord ca două persoane necăsătorite să facă sex pe versanții divini ai Sagarmathei. Când se strica vremea, mereu se trezea câte-un șerpaș să arate spre norii amenințători și să declare cu toată convingerea:

— Cineva a bătut untul. A făcut ghinion. Acum furtuna vine.

Sandy Pittman își notase această superstiție în jurnalul expediției din 1994 pe care l-a postat pe Internet în 1996:

29 aprilie 1994
Tabăra de bază Everest (5425 de metri)
Fața Kangshung, Tibet

[...] *în după-amiaza aceea un curier adusese scrisori de acasă pentru toată lumea și o revistă pentru bărbați, care fusese trimisă în glumă de către un prieten alpinist de acasă* [...]. *Jumătate dintre șerpași au luat revista cu ei într-un cort ca să o inspecteze, în timp ce cealaltă jumătate își făcea griji în legătură cu dezastrul care erau convinși că se va dezlănțui din cauza revistei. Susțineau că zeița Chomolungma nu tolerează „huța-huța" – nimic impur – pe muntele ei sacru.*

Budismul, așa cum este el practicat în părțile înalte ale regiunii Khumbu, are o trăsătură clar animistă: șerpașii venerează un melanj de zeități și spirite care se zice că ar locui în defileurile, râurile și vârfurile din acea zonă. Ca să poți parcurge cu bine acea zonă periculoasă, este vital să aduci omagiile cuvenite acelui ansamblu de divinități.

Anul acela – ca în fiecare an –, ca să o împace pe Sagarmatha, șerpașii ridicaseră, la tabăra de bază, mai mult de 12 stupe din piatră, frumoase și atent construite, câte una pentru fiecare expediție. Altarul din tabăra noastră – un cub perfect, de 1,5 metri – avea

în vârf trei pietre ascuțite, alese cu grijă, deasupra cărora se ridica un stâlp de lemn lung de 3 metri, împodobit cu ramuri de ienupăr. De stâlp fuseseră legate cinci șiruri lungi și colorate de steaguri de rugăciune[1], întinse radial deasupra corturilor noastre ca să protejeze tabăra de rău. În fiecare dimineață înainte să răsară soarele, Ang Tshering, sirdarul nostru de la tabăra de bază – un șerpaș prietenos, foarte respectat, în vârstă de vreo patruzeci și ceva de ani –, aprindea bețișoare parfumate de ienupăr și scanda rugăciuni în fața stupei; înainte să pornească spre Căderea de gheață, occidentalii împreună cu șerpașii treceau pe lângă altar – avându-l mereu în partea dreaptă – și prin fumul dulce și parfumat, ca să fie binecuvântați de Ang Tshering.

În ciuda tuturor atențiilor date acestor ritualuri, budismul, așa cum era practicat de șerpași, era o religie plăcut de flexibilă și de adogmatică. De exemplu, ca să rămână în grațiile Sagarmathei, orice echipă trebuia ca – înainte de a merge pentru prima dată pe Căderea de gheață – să participe la o *puja* complicată, adică la o ceremonie religioasă. Dar, când lama plăpând și zbârcit care trebuia să oficieze *puja* nu a reușit să ajungă din satul îndepărtat în care locuia, Ang Tshering a spus că putem să urcăm Căderea de gheață, deoarece Sagarmatha înțelege că urmează să oficiem ceremonia în cel mai scurt timp posibil.

Aceeași atitudine relaxată părea să se aplice și în cazul relațiilor sexuale din taberele de pe versanții Everestului: chiar dacă în teorie erau de acord că așa ceva era interzis, mai mulți șerpași s-au abătut de la regulă – ba chiar, în 1996, s-a înfiripat o poveste de dragoste între un șerpaș și o americancă din echipa IMAX. De aceea era ciudat că șerpașii puneau boala lui Ngawang pe seama relațiilor extraconjugale din tabăra celor de la Mountain Madness. Dar, când i-am semnalat lui Lopsang Jangbu Sherpa – sirdarul alpinist,

---

1 Pe steagurile de rugăciune sunt imprimate mantre budiste – dintre care cel mai des întâlnită este *Om mani padme hum* –, care sunt trimise către zei la fiecare mișcare a flamurii. Uneori, pe lângă rugăciunile scrise, pe steaguri mai este desenat un cal înaripat. Caii sunt animale sacre în cosmologia șerpașă și se crede că ei duc rugăciunile la cer cu foarte mare repeziciune. Numele șerpaș pentru steagul de rugăciune este *lung ta*, ceea ce înseamnă „cal de vânt". (N. a.)

în vârstă de douăzeci și trei de ani, al lui Fischer – neregula, a insistat că nu era nici o problemă că una dintre alpinistele din grupul lui Fischer „bătuse untul" la tabăra de bază, ci că a continuat să se culce cu iubitul ei sus pe munte.

— Everestul este zeu – pentru mine, pentru toți, mi-a declarat Lopsang cu solemnitate, la zece săptămâni după ce se terminase expediția. Dacă soțul și soția se culcă împreună, asta e bine. Dar când X și Y se culcă împreună – e ghinion pentru echipa mea [...]. Așa că îi spun lui Scott: „Te rog, Scott, tu ești șef. Te rog spune-i lui X să nu se mai culce cu prietenu' la tabăra II. Te rog". Dar Scott doar râde. În prima zi, X și Y în cort, apoi Ngawang Topche se îmbolnăvește la tabăra II. Așa că acum e mort.

Ngawang era unchiul lui Lopsang; cei doi erau foarte apropiați, iar Lopsang fusese unul dintre cei care-l căraseră pe Ngawang la poalele Căderii de gheață în noaptea de 22 aprilie. Apoi, când Ngawang a făcut acel stop respirator în Pheriche și a trebuit să fie trimis la Kathmandu, Lopsang s-a grăbit să coboare de la tabăra de bază (încurajat de Fischer) ca să își însoțească unchiul în elicopter. Scurta lui excursie în Kathmandu și drumul rapid înapoi la tabăra de bază l-au obosit și nu s-a putut aclimatiza cum trebuie – ceea ce nu era tocmai un semn bun pentru echipa lui Fischer. Acesta se baza pe Lopsang cel puțin la fel de mult cum se baza Hall pe Ang Dorje, sirdarul lui alpinist.

În 1996, pe partea nepaleză a Everestului se aflau mai mulți alpiniști remarcabili – veterani ai Himalayei precum Hall, Fischer, Breashears, Pete Schoening, Ang Dorje, Mike Groom și Robert Schauer, un austriac din echipa IMAX. Dar patru bărbați se făceau remarcați chiar și în această companie distinsă – alpiniști care, mai sus de 7900 de metri, dăduseră dovadă de un curaj nemaivăzut, încât acum făceau parte dintr-o categorie specială, doar a lor: Ed Viesturs, americanul care era actorul principal din filmul turnat de IMAX; Anatoli Boukreev, un ghid din Kazahstan care lucra pentru Fischer; Ang Babu Sherpa, care făcea parte din echipa sud-africană; și Lopsang.

Lopsang era un tip foarte sociabil și chipeș – aproape prea chipeș –, extrem de îngâmfat, și totuși plin de farmec. Era singur

la părinți și crescuse în regiunea Rolwaling, nu fuma și nu bea, lucru neobișnuit printre șerpași. Își etala incisivul de aur și râdea cu ușurință. Deși era mic și zvelt, felul lui provocator, faptul că-i plăcea munca grea și că era înzestrat cu niște extraordinare abilități atletice l-au făcut să aibă reputația unui Deion Sanders[1] din Khumbu. Fischer mi-a mărturisit că Lopsang avea potențial să devină „al doilea Reinhold Messner" – faimosul tirolez care este de departe cel mai mare alpinist al Himalayei.

În 1993, când avea douăzeci de ani, Lopsang s-a făcut remarcat pentru prima dată. Fusese angajat să care încărcături pentru o expediție indiano-nepaleză pe Everest, alcătuită în principal din femei și condusă de indianca Bachendri Pal. La început primise doar însărcinări minore, deoarece era cel mai tânăr membru al expediției. Dar, datorită forței lui fizice extraordinare, a fost acceptat într-o echipă care urma să plece spre vârf, iar în ziua de 16 mai Lopsang a ajuns pe Everest fără oxigen suplimentar.

La cinci luni după ce a urcat pe Everest, Lopsang a ajuns pe vârful Cho Oyu alături de o echipă de japonezi. În primăvara lui 1994 a lucrat pentru Fischer în cadrul Sagarmatha Environmental Expedition și a ajuns pentru a doua oară pe vârful cel mai înalt din lume fără oxigen suplimentar. În același an, în septembrie, escalada Creasta Vestică a Everestului împreună cu o echipă din Norvegia când au fost prinși de o avalanșă. După ce a alunecat vreo 60 de metri, a reușit să se oprească folosindu-se de un piolet, salvându-și propria viață, dar și pe a celor doi coechipieri care erau legați în coardă de el. În schimb, unchiul lui, Mingma Norbu Sherpa, care nu era legat de ei, a murit. Deși Lopsang a fost puternic afectat de pierderea unchiului său, acest lucru nu l-a împiedicat să se cațere în continuare cu aceeași pasiune.

În mai 1995 a urcat a treia oară pe Everest fără oxigen suplimentar, ca angajat al lui Hall, iar trei luni mai târziu a ajuns și pe Broad Peak, 8051 de metri, din Pakistan, în timp ce lucra pentru Fischer. În 1996, când Lopsang s-a alăturat expediției lui

1 Deion Sanders (n. 9 august 1967) este considerat unul dintre cei mai mari sportivi. A fost jucător profesionist de fotbal american și de baseball, iar în cadrul echipelor a jucat, la fel de bine, pe mai multe poziții. (N. tr.)

Fischer pe Everest, șerpașul se cățăra abia de trei ani, dar pe atunci participase la zece expediții himalayene și își câștigase reputația unui extraordinar alpinist de mare altitudine.

În timpul expediției de pe Everest din 1994, Fischer și Lopsang au ajuns să fie cuprinși de o mare admirație unul pentru celălalt. Amândoi debordau de energie, aveau un șarm irezistibil și se pricepeau de minune să înnebunească tipele. Lopsang îl privea pe Fischer ca pe un mentor și îl lua drept exemplu, într-atât încât își purta și el părul prins într-o coadă la spate.

— Scott este bărbat foarte puternic, și eu sunt bărbat foarte puternic, mi-a explicat Lopsang în stilul său caracteristic, lipsit de modestie. Facem echipă bună. Scott nu plătește la fel de bine ca Rob sau japonezii, dar mie nu-mi trebuie bani; eu gândesc la viitor, și Scott e viitorul meu. El spune mie: „Lopsang, șerpașul meu puternic! O să te fac faimos!" [...] Cred că Scott are multe planuri cu mine și Mountain Madness.

CAPITOLUL ZECE

Fața Lhotse, 29 aprilie 1996, 7132 de metri

Publicul american nu nutrea nici un sentiment intrinsec de simpatie națională pentru alpinism, spre deosebire de țările alpine din Europa sau de britanici, care au inventat acest sport. În acele țări aproape că înțelegeau despre ce e vorba. Și, chiar dacă un om simplu de pe stradă ar putea să considere că per total îți asumi un risc necugetat, ar recunoaște că e ceva ce trebuie făcut. Americanii nu acceptau asta.

Walt Unsworth,
Everest

La o zi după ce prima încercare de a ajunge la tabăra III eșuase din cauza vântului și a gerului năprasnic, toți cei din echipa lui Hall, cu excepția lui Doug (care a rămas la tabăra II ca să i se vindece laringele), ne-am pornit din nou la drum. Urcasem deja 300 de metri pe panta foarte înclinată a Feței Lhotse și continuam să înaintez ținându-mă de o coardă de nailon decolorată, care părea că nu se mai termină. Cu cât urcam mai mult, cu atât mă mișcam mai greu. Cu mâna înmănușată mi-am prins blocatorul de coarda fixă, am lăsat dispozitivul să-mi preia greutatea și am inspirat cu mare greutate aerul care mă ardea pe dinăuntru; apoi mi-am ridicat piciorul, mi-am înfipt colțarul în gheață și am mai inspirat cu disperare de două ori; mi-am pus piciorul drept lângă stângul, am inspirat și expirat cât am putut de mult, am inspirat și expirat din nou și apoi am mutat blocatorul în sus pe coardă. Trecuseră deja trei ore de când mă chinuiam așa și bănuiam că mai aveam

de urcat cam o oră până să fac o pauză. În ritmul acela infernal, înaintând centimetru cu centimetru, m-am cățărat spre un grup de corturi care cică s-ar fi aflat undeva mai sus pe peretele de gheață aproape vertical.

Oamenii care nu urcă pe munte – adică marea majoritate – presupun de obicei că acest sport este o goană nechibzuită și dionisiacă după senzații tari. Dar este fals să crezi că alpiniștii sunt doar niște dependenți de adrenalină în căutarea unei doze legale, cel puțin în ceea ce privește Everestul. Ce făceam eu acolo sus n-avea nici o legătură cu săritul cu coarda, parașutismul sau condusul unei motociclete cu 200 km/h.

După ce am lăsat în urmă confortul de la tabăra de bază, expediția s-a transformat de fapt într-un demers aproape calvin. Raportul suferință–plăcere era cu mult mai mare decât pe oricare alt munte pe care fusesem; în curând am realizat că a urca pe Everest înseamnă a îndura durere. Și, pentru că săptămână după săptămână ne supuneam trudei, oboselii și chinului, mi-am dat seama că mulți dintre noi căutam, mai mult decât orice, să atingem o stare de grație.

Bineînțeles că alți alpiniști de pe Everest au avut zeci de alte motive, mai puțin admirabile: dorința de celebritate, de a avansa la slujbă, de a-și linguși egoul, de a se făli, de a face bani. Dar asemenea ispite josnice nu erau atât de importante pe cât ar crede unii cârcotași. De fapt, observațiile pe care le făceam odată cu trecerea săptămânilor m-au făcut să-mi revizuiesc considerabil presupozițiile despre unii dintre coechipierii mei.

De exemplu, despre Beck Weathers, care la momentul respectiv părea o pată roșie, mică, aflată la 150 de metri mai jos pe gheață, spre capătul șirului lung de cățărători. Prima mea impresie despre Beck nu fusese una prea bună: un patolog din Dallas, enervant de prietenos și un alpinist prost. La prima vedere a părut a fi un republican bogat, lăudăros, care voia să cumpere Everestul și să-l adauge la colecția lui de trofee. Totuși, cu cât l-am cunoscut mai bine, cu atât am ajuns să-l respect mai mult. Chiar dacă bocancii lui noi și rigizi i-au distrus picioarele, Beck a continuat să șchiopăteze pe munte în sus, în fiecare zi, și aproape niciodată nu

pomenea de durerile îngrozitoare de care sunt sigur că suferea. Era puternic, motivat, stoic. Şi ceea ce la început mi s-a părut a fi aroganţă era mai degrabă exuberanţă. Beck nu părea să antipatizeze pe nimeni (Hillary Clinton nu se pune la socoteală). Buna-dispoziţie şi optimismul lui nemărginit erau atât de molipsitoare, încât, fără să vreau, a ajuns să-mi placă mult de el.

Beck era fiul unui ofiţer de carieră din Air Force şi-şi petrecuse copilăria mutându-se de la o bază militară la alta, până când a aterizat în Wichita Falls ca să urmeze facultatea. A terminat Facultatea de Medicină, s-a căsătorit, a făcut doi copii şi o ducea bine – avea un cabinet profitabil în Dallas. Apoi, în 1996, când se apropia de patruzeci de ani, a mers în concediu în Colorado, a simţit chemarea crestelor şi s-a înscris la un curs pentru alpinişti începători din Parcul Naţional Munţii Stâncoşi.

Nu e ceva neobişnuit ca un doctor să fie extrem de competitiv; Beck nu era primul doctor care să exagereze cu noul hobby. Dar alpinismul nu era ca golful, tenisul sau celelalte activităţi care îi captivau pe colegii lui. Alpinismul era mai mult decât un sport din cauza exigenţelor sale – efortul fizic şi psihic, pericolele cât se poate de reale. Alpinismul semăna cu viaţa de zi cu zi, doar că avea loc pe un relief mult mai colţuros. Nimic altceva nu-l preocupase atât de mult pe Beck. Soţia lui, Peach, devenise tot mai îngrijorată din cauză că Beck era atât de pasionat de alpinism şi acesta îl răpea tot mai des din sânul familiei. Nu a fost deloc încântată când, la scurt timp după ce soţul ei se apucase de alpinism, acesta a anunţat-o că va încerca să urce pe cele Şapte Vârfuri.

Oricât de egoistă şi de pompoasă ar putea părea obsesia lui Beck, aceasta nu era deloc frivolă. Am început să văd aceeaşi hotărâre şi la Lou Kasischke, avocatul din Bloomfield Hills; şi la Yasuko Namba, japoneza tăcută care mânca tăiţei în fiecare dimineaţă; şi în John Taske, anestezistul de cincizeci şi şase de ani din Brisbane, care s-a apucat de alpinism după ce ieşise la pensie din armată.

— M-am pierdut după ce am plecat din armată, s-a plâns Taske cu un puternic accent australian.

Fusese cineva în armată – maior al Special Air Service, echivalentul australian al Beretelor Verzi. Luptase în Vietnam în toiul

războiului, dar era teribil de nepregătit să facă față vieții banale de zi cu zi.

— Mi-am dat seama că nu știu cum să vorbesc cu civilii, a continuat. Căsnicia mea s-a destrămat. Viața mea era ca un tunel lung și întunecat la capătul căruia mă așteptau boala, bătrânețea și moartea. Apoi am început să practic alpinismul, iar sportul a suplinit lipsurile din viața mea de civil: provocarea, camaraderia, o misiune.

În timp ce simpatia mea pentru Taske, Weathers și alți coechipieri creștea, eram din ce în ce mai stânjenit de rolul meu de jurnalist. Nu aveam nici o problemă să scriu sincer despre Hall, Fischer sau Sandy Pittman, deoarece fiecare încerca de mulți ani să atragă atenția mass-mediei prin orice mijloc posibil. Dar altfel stăteau lucrurile cu ceilalți clienți. Când s-au înscris în expediția lui Hall, nici unul nu știa că va fi și un reporter printre ei – care lua mereu notițe, le înregistra tăcut cuvintele și faptele, ca apoi să le prezinte slăbiciunile unui public nu neapărat prietenos.

După ce expediția s-a încheiat, Weathers a fost intervievat pentru emisiunea TV *Turning Point*. Într-o parte a interviului care nu a fost difuzată, Forrest Sawyer, prezentatorul TV de la ABC News l-a întrebat pe Beck: „Cum a fost să ai un reporter prin preajmă?" Iar Beck a răspuns:

Era foarte stresant. Niciodată nu mi-a plăcut ideea – mă gândeam că tipul ăsta o să se întoarcă și o să scrie un articol care o să fie citit de milioane de oameni. Și așa e destul de rău să te faci de rușine față de ceilalți din grup. Faptul că cineva s-ar putea să te descrie într-o revistă ca pe un măscărici și ca pe un clovn influența modul în care te comportai, măsura în care te forțai. Îmi faceam griji că unii ar fi putut merge mai departe decât ar fi vrut. Și la fel ar fi putut face și ghizii. Ei vor ca oamenii să ajungă pe vârf, deoarece, încă o dată, se va scrie despre ei și vor fi evaluați.

Sawyer l-a întrebat imediat: „Crezi că Rob Hall era mai stresat din cauză că se afla și un reporter în echipă?" Beck.a răspuns:

Cred că da. Cu asta își câștigă Rob existența și dacă unul dintre clienți se rănește e cel mai rău lucru care i se poate întâmpla unui

ghid. [...] *Acum doi ani a avut un sezon grozav, când toți clienții au ajuns pe vârf, ceea ce e minunat. Și, sunt convins, credea că grupul nostru era destul de puternic pentru a repeta experiența.* [...] *Cred că a existat o anumită presiune, ca atunci când apari din nou la știri sau când se scrie despre tine într-o revistă să fie doar de bine.*

*

Era deja dimineața târziu când am ajuns cu greu la tabăra III, aflată la jumătatea întinderii amețitoare a Feței Lhotse. Tabăra era formată din trei corturi mici, galbene, înghesuite unul într-altul pe o platformă cioplită de către șerpașii noștri în panta înghețată. Lhakpa Chhri și Arita lucrau de zor la platforma celui de-al patrulea cort, așa că mi-am dat jos rucsacul și i-am ajutat. Din cauza altitudinii, 7315 metri, de-abia reușeam să lovesc gheața de șapte-opt ori cu pioletul înainte să mă opresc mai mult de un minut ca să îmi trag răsuflarea. Contribuția mea era neînsemnată, evident, și ne-a luat mai mult de o oră ca să terminăm treaba.

Micuța noastră tabără, aflată mai sus cu 30 de metri de corturile celorlalte expediții, fusese ridicată pe o cornișă spectaculoasă. De mai multe săptămâni ne chinuiam să urcăm printr-un fel de defileu; acum, pentru prima dată de la începutul expediției, aveam în față mai mult cerul decât pământul. Grupuri de cumuluși pufoși treceau cu repeziciune pe sub soare și proiectau pe pământ modele schimbătoare de umbră și lumină orbitoare. În timp ce îi așteptam pe coechipierii mei să ajungă, m-am așezat cu picioarele atârnând deasupra prăpastiei, m-am uitat la nori și la vârfurile munților de 6700 de metri, care cu o lună în urmă se aflau deasupra noastră. Se pare că mă apropiam în sfârșit de acoperișul lumii.

Totuși, vârful se afla la încă 1600 de metri verticali deasupra mea, încununat de un nimb de zăpadă stârnit de vânturi. În timp ce partea de sus a muntelui era bătută de vânturi care depășeau 160 km/h, la tabăra III aerul de-abia se mișca. Pe măsură ce trecea timpul, mă simțeam tot mai amețit din cauza radiației solare – cel puțin speram că aceea era cauza, și nu începutul unui edem cerebral.

Edemul cerebral de mare altitudine nu este atât de des întâlnit precum edemul pulmonar de mare altitudine, dar e mai periculos. E o boală complicată, care apare când creierul își mărește volumul din cauza creșterii conținutului de lichid din țesuturile sale, și se poate manifesta brusc, fără prea multe simptome. Când presiunea crește în interiorul cutiei craniene, funcțiile mintale și motorii se deteriorează extrem de repede – de obicei în câteva ore, ori chiar mai repede –, iar de cele mai multe ori bolnavul nici nu-și dă seama de schimbare. Următoarea etapă este coma, iar apoi, dacă persoana în cauză nu este dusă imediat la o altitudine mai joasă, moartea.

În acea după-amiază mă gândeam la edemul cerebral, deoarece, cu doar două zile în urmă, un client de-al lui Fischer, Dale Kruse, un dentist în vârstă de patruzeci și patru de ani din Colorado, suferise de așa ceva, chiar aici, la tabăra III. Kruse, un vechi prieten de-al lui Fischer, era un alpinist puternic, cu multă experiență. La 26 aprilie a urcat din tabăra II în tabăra III, a făcut un ceai pentru el și pentru ceilalți coechipieri și s-a întins în cortul lui ca să tragă un pui de somn.

— Am adormit imediat, își aduce aminte Kruse, și nu m-am trezit decât după douăzeci și patru de ore, la ora 14 în ziua următoare. Când, în cele din urmă, m-a trezit cineva, și-au dat seama că mintea mea nu funcționa cum trebuie, deși mie mi se părea că totul e în ordine. Scott mi-a spus: „Trebuie să te coborâm imediat!"

Lui Kruse i-a fost greu și să se îmbrace singur. Și-a luat invers hamul de cățărat, l-a agățat în fermoarul de la geacă și a uitat să îi strângă cureaua; din fericire, Fischer și Neal Beidleman au observat neregulile înainte ca Dale să înceapă coborârea.

— Dacă ar fi încercat să facă rapel, s-ar fi desprins din ham și ar fi căzut la poalele Feței Lhotse, spune Beidleman.

— Mă simțeam ca și cum aș fi fost foarte beat, își aduce aminte Kruse. Mergeam împleticindu-mă și nu puteam să gândesc sau să vorbesc. Era un sentiment tare ciudat. Mă gândeam la câte-un cuvânt și nu știam cum să îmi fac buzele să-l rostească. Așa că Scott și Neil m-au îmbrăcat și s-au asigurat că hamul îmi era pus cum trebuie, iar Scott m-a coborât pe corzile fixe.

După ce Kruse a ajuns la tabăra de bază, „tot au trebuit să treacă trei-patru zile până când am reușit să merg de la cortul meu la cortul de luat masa fără să mă împleticesc pe drum".

*

Când soarele a coborât în spatele vârfului Pumori, temperatura a scăzut cu mai mult de zece grade. În timp ce aerul se răcea, mintea începea să mi se limpezească: îmi făcusem degeaba griji în privința edemului cerebral, cel puțin pe moment. În dimineața următoare, după o chinuitoare noapte albă la 7315 metri, am coborât la tabăra II, iar o zi mai târziu, la 1 mai, ne-am continuat drumul spre tabăra de bază, ca să ne recuperăm puterile pentru ascensiunea finală.

Oficial, perioada noastră de aclimatizare se încheiase și, spre surprinderea mea, strategia lui Hall părea să funcționeze. După trei săptămâni petrecute pe munte mi se părea că aerul de la tabăra de bază era dens și saturat cu oxigen în comparație cu atmosfera foarte rarefiată din taberele de mai sus.

Totuși, corpul meu nu o ducea prea bine. Slăbisem aproape nouă kilograme de masă musculară, în principal de pe umeri, spate și picioare. De asemenea, îmi consumasem aproape toată grăsimea subcutanată, așa că eram mult mai sensibil la frig. Dar cea mai mare problemă a mea era pieptul: tusea seacă care se declanșase cu săptămâni în urmă la Lobuje se înrăutățise atât de mult, încât, în timpul unei crize puternice de tuse de la tabăra III, mi-am dislocat o bucățică de cartilaj toracic. Am continuat să tușesc la fel de rău și în timpul fiecărei crize aveam impresia că cineva mă lovește puternic între coaste.

Majoritatea celorlalți alpiniști de la tabăra de bază erau într-o stare la fel de proastă ca și mine, dar așa stăteau lucrurile pe Everest. Peste cinci zile echipele lui Hall și Fischer urmau să plece de la tabăra de bază spre vârf. În speranța că o să-mi opresc degradarea fizică, m-am hotărât să mă odihnesc, să mă îndop cu ibuprofen și să mănânc hrană cât mai bogată în calorii.

Hall stabilise încă de la început că aveam să urcăm pe vârf la data de 10 mai.

— Din cele patru ascensiuni pe vârf pe care le-am făcut, două au fost la data de 10 mai, ne-a explicat. După cum ar zice șerpașii, data de 10 este una „de bun augur" pentru mine.

Dar exista încă un motiv, mai rațional, pentru acea dată: datorită caracterului periodic al musonului, ziua cu cea mai bună vreme din an cădea în jurul datei de 10 mai.

Aproape toată luna aprilie curentul jet-stream a biciuit vârful Everestului cu puterea unui uragan. Chiar și în zilele în care la tabăra de bază nu bătea vântul și era senin, o imensă pană de zăpadă era purtată de curenți de pe vârf. Dar speram că, la începutul lui mai, apropierea musonului dinspre Golful Bengal avea să împingă curenții de aer spre nord, spre Tibet. Dacă și acum avea să fie ca în anii trecuți, între dispariția vânturilor și sosirea musonului, urma să avem parte de câteva zile cu vreme bună și puteam astfel să urcăm pe vârf.

Din păcate, starea anuală a vremii nu era un secret, și toate expedițiile se bazau pe aceleași zile cu vreme bună. Hall a avut o ședință lungă cu ceilalți conducători ai expedițiilor din tabăra de bază, în speranța că va putea evita un blocaj periculos pe creastă. Au hotărât ca Göran Kropp, un tânăr suedez care venise pe bicicletă din Stockholm până în Nepal, să urce singur la data de 3 mai. Apoi urma o echipă din Muntenegru. Apoi, la 8 sau 9 mai, era rândul expediției IMAX.

Echipa lui Hall urma să urce pe vârf la data de 10 mai împreună cu echipa lui Fischer. Petter Neby, cățărătorul norvegian care voia să urce singur, părăsise tabăra de bază. Se întorsese în Scandinavia după ce, pe Fața Sud-Vestică, aproape că fusese omorât de un bolovan care se desprinsese din stâncă. Un grup ghidat condus de americanii Todd Burleson și Pete Athans, expediția comercială a lui Mal Duff și o alta britanică, precum și echipa taiwaneză[1]

1 Deși Hall și alți conducători de expediții erau convinși că taiwanezii promiseseră să nu urce pe vârf la acea dată, după tragedie Makalu Gau a insistat că nu știa nimic despre acea promisiune. Se poate ca șirdarul taiwanezilor, Chhiring Sherpa, să fi promis în locul lui Gau fără să-l fi informat apoi și pe acesta. (N. a.)

au promis să nu urce pe vârf la data de 10 mai. Cu toate acestea, Ian Woodall a spus că sud-africanii o să urce pe vârf oricând o să vrea, probabil pe data de 10 mai, iar cui nu-i convenea n-avea decât să plece.

Hall, foarte calm de felul lui, s-a înfuriat când a aflat că Woodall refuza să coopereze:

— Nu vreau să fiu prin apropiere când fraierii ăia o să urce pe vârf, a declarat nervos.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Tabăra de bază, 6 mai 1996, 5364 de metri

Cât din atracția exercitată de alpinism constă în simplificarea relațiilor interpersonale, în reducerea prieteniei la interacțiuni liniștite (precum războiul), în substituirea Celuilalt (muntele, provocarea) cu relația însăși? În spatele aurei de aventură, duritate, vagabondaj fără nici o constrângere – antidoturi de care avem mare nevoie împotriva confortului și avantajelor inerente culturii noastre – se poate de fapt să se afle un refuz adolescentin de a lua în serios procesul de îmbătrânire, fragilitatea celorlalți, responsabilitatea interpersonală, slăbiciunile de tot felul, însuși cursul vieții, încet și banal. [...]

Alpiniștii profesioniști [...] *pot fi emotivi, de-a dreptul sentimentali, până la lacrimi; dar numai când e vorba de foști camarazi care au meritat să fie martirizați. O anumită răceală, pe un ton frapant de asemănător, reiese din scrierile lui Buhl, John Harlin, Bonatti, Bonington și Haston: răceala competenței. Poate că așa e alpinismul extrem: să ajungi într-un punct în care, după cum zice Haston: „Dacă ceva nu merge bine, o să fie o luptă până la sfârșit. Dacă ești bine pregătit, o să supraviețuiești; dacă nu, natura o să-și ceară partea".*

David Roberts,
„Patey Agonistes"
Momente de îndoială

La data de 6 mai, la ora 04.30, am părăsit tabăra de bază ca să începem ascensiunea finală. Vârful Everestului, aflat mai sus

cu 3000 de metri, părea imposibil de atins, așa că am încercat să mă concentrez asupra taberei II, destinația noastră din ziua aceea. Pe când primele raze de soare au atins ghețarul, mă aflam deja la 6000 de metri, acolo unde începea Circul Vestic. Eram recunoscător că mă aflam mai sus de Căderea de gheață și că nu mai trebuia să trec pe acolo decât o singură dată – la întoarcerea de pe vârf.

Suferisem din cauza căldurii de fiecare dată când străbătusem Circul Vestic, și acum era la fel. Mă aflam în fruntea grupului împreună cu Andy Harris, îmi puneam mereu zăpadă sub căciulă și mergeam cât de repede îmi permiteau picioarele și plămânii, în speranța că o să ajung la corturi înainte ca radiațiile solare să îmi facă rău. Dimineața trecea încet, soarele ardea și capul a început să mă doară. Limba mi s-a umflat atât de tare, încât îmi era greu să respir pe gură. Am mai observat că îmi era din ce în ce mai greu să gândesc limpede.

La 10.30 Andy și cu mine am ajuns cu greu la tabăra II. Eu mi-am revenit după ce am băut pe nerăsuflate doi litri de Gatorade.

— Ce bine că în sfârșit suntem pe drumul spre vârf, nu? m-a întrebat Andy.

Pe parcursul expediției suferise de nenumărate boli intestinale, iar acum își recăpăta puterile. Era un ghid priceput, înzestrat cu o răbdare fără margini, așa că de cele mai multe ori trebuia să aibă grijă de clienții mai înceți, de la capătul cozii. A fost foarte încântat când Rob i-a dat mână liberă în dimineața aceea. Pentru că era un ghid secund în echipa lui Hall și singurul care nu mai fusese pe Everest, Andy era nerăbdător să le arate celorlalți colegi mai experimentați de ce era în stare.

— Cred că o să-l dăm gata, mi-a mărturisit cu zâmbetul pe buze, în timp ce se uita la vârf.

Mai târziu în aceeași zi, Göran Kropp, suedezul de douăzeci și nouă de ani care voia să escaladeze singur Everestul, a trecut pe lângă tabăra II în timp ce cobora spre tabăra de bază. La 16 octombrie 1995 plecase din Stockholm pe o bicicletă făcută la comandă, încărcată cu 109 kilograme de echipament. Avea de gând să călătorească de la nivelul mării din Suedia până pe vârful Everestului și înapoi folosindu-se doar de propriile puteri, fără ajutorul

șerpașilor și fără oxigen suplimentar. Era un vis extrem de ambițios, dar Kropp avea toate șansele să reușească: mai participase la alte șase expediții himalayene și urcase singur pe Broad Peak, Cho Oyu și K2.

În timpul călătoriei de 12874 de kilometri până în Kathmandu, a fost jefuit de elevi din România, atacat de o mulțime în Pakistan. În Iran, un motociclist furios a rupt o bâtă de baseball lovindu-l peste cap – din fericire, purta cască. Cu toate acestea, la începutul lui aprilie a ajuns cu bine la poalele Everestului, însoțit de o echipă de filmare. A început imediat să facă ascensiuni de aclimatizare, iar miercuri, 1 mai, a plecat de la tabăra de bază înspre vârf.

Joi după-masă, Kropp a ajuns la ultima lui tabără de pe Șaua Sudică, la 7900 de metri, și a pornit spre vârf imediat după miezul nopții. Cei din tabăra de bază am stat aproape de stațiile radio toată ziua, așteptând cu nerăbdare vești despre ascensiunea lui. Helen Wilton agățase un afiș pe care scria „Hai, Göran!" în cortul nostru de mese.

Pentru prima dată după mai multe luni aproape că nu bătea vântul pe vârf, dar zăpada era adâncă până la coapse și se înainta foarte încet și cu mare greutate. Totuși, Kropp a continuat să se forțeze să urce prin nămeți, iar joi după-masă, la ora 14, ajunsese la 8747 de metri, chiar sub Vârful Sudic. Însă, chiar dacă vârful adevărat se afla la mai puțin de o oră, a hotărât să se întoarcă, deoarece ar fi fost prea obosit ca să mai coboare în siguranță dacă ar fi continuat să urce.

— Să te întorci când ești așa aproape de vârf… medita Hall dând din cap, în timp ce Kropp cobora cu greu pe lângă noi în drum spre tabăra de bază, la data de 6 mai. *Asta* denotă ce judecată sănătoasă are tânărul Göran! Sunt impresionat – mult mai impresionat decât dacă ar fi continuat să urce și ar fi ajuns pe vârf.

Luna trecută Rob ne repetase cât era de important să stabilim o oră la care să ne întoarcem în ziua ascensiunii finale – am ales ora 13 sau 14, cel târziu – și că trebuia să ținem cont de ea indiferent cât de aproape eram de vârf.

— Cu puțină voință orice idiot poate să ajungă *sus* pe dealul ăsta, a spus Hall. Dar șmecheria e să nu mori la coborâre.

Detașarea pe care Hall o afișa ascundea de fapt dorința puternică de a reuși – pe care el o explica foarte simplu: să urce pe vârf cât mai mulți clienți. Ca să fie sigur de reușită, era foarte atent la detalii: sănătatea șerpașilor, randamentul sistemului electric alimentat de energia solară, cât de ascuțiți erau colțarii clienților. Lui Hall îi plăcea la nebunie să fie ghid și îl supăra că unii alpiniști de renume – printre care și sir Edmund Hillary – nu recunoșteau ce meserie grea era și nu o respectau așa cum credea el că ar fi trebuit.

*

Rob ne-a informat că marți, 7 mai, era zi de odihnă, așa că ne-am trezit târziu și am pierdut vremea prin tabăra II, așteptând cu nerăbdare apropiata ascensiune pe vârf. Mi-am făcut de lucru cu colțarii și cu restul echipamentului, apoi am încercat să citesc cartea lui Carl Hiaasen, dar eram atât de absorbit de vârf, încât reluam aceleași propoziții fără să înțeleg nimic.

În cele din urmă am pus cartea deoparte, i-am făcut câteva poze lui Doug cu steagul pe care elevii din Kent îl rugaseră să-l ducă pe vârf, apoi l-am interogat în legătură cu greutățile de pe vârf, pe care și le aducea bine aminte de anul trecut.

— Îți garantez că o să fii terminat pe când ajungem sus, s-a încruntat.

Doug era hotărât să facă tot posibilul ca să urce cu noi pe vârf, deși încă avea probleme cu gâtul și nici fizic nu stătea prea bine. După cum a spus chiar el, „m-am dedicat prea mult muntelui ăstuia ca să renunț acum, fără să fac tot ce pot".

Târziu în aceeași după-amiază, Fischer a trecut prin tabăra noastră ca să ajungă la corturile lui. Se mișca foarte încet, nu ca de obicei, și strângea din dinți. În mod obișnuit avea o atitudine foarte optimistă; una dintre vorbele lui preferate era: „Dacă ești supărat, nu o să ajungi pe vârf, așa că dacă tot am ajuns până aici, hai să ne simțim bine". Totuși, în acel moment Scott nu părea să fie deloc bine; de fapt, părea îngrijorat și foarte obosit.

Deoarece își încurajase clienții să urce și să coboare singuri pe munte în timpul perioadei de aclimatizare, când unii dintre ei

au avut probleme și au trebuit să fie însoțiți la coborâre, Scott a fost nevoit să facă unele deplasări neprevăzute și rapide între tabăra de bază și taberele de sus. Făcuse deja astfel de deplasări ca să-i ajute pe Tim Madsen, Pete Schoening și Dale Kruse. Iar acum, în această binevenită zi și jumătate de odihnă, Fischer a trebuit să coboare din nou în grabă de la tabăra II la tabăra de bază și apoi să urce iar, ca să-l ajute pe bunul lui prieten Kruse, care se pare că avea din nou simptomele unui edem cerebral.

Fischer ajunsese la tabăra II cu o zi în urmă, pe la amiază, imediat după Andy și mine; de la tabăra de bază urcase cu mult înaintea clienților lui. Îi spusese ghidului Anatoli Boukreev să urce în spatele clienților, să stea aproape de ei și să aibă grijă de toată lumea. Dar Boukreev nu l-a ascultat pe Fischer: în loc să urce împreună cu echipa, s-a trezit târziu, a făcut un duș și a plecat din tabăra de bază cu o întârziere de aproape cinci ore. Prin urmare, când, la 6000 de metri, pe Kruse a început să-l doară foarte tare capul, Boukreev nu era pe aproape. Astfel, când ceilalți alpiniști care veneau din Circul Vestic ne-au adus vestea despre starea lui Kruse, Fischer și Beidleman au fost nevoiți să coboare în grabă de la tabăra II, ca să se ocupe de bolnav.

La scurt timp după ce Fischer și Beidleman au ajuns la Kruse și au început coborârea anevoioasă spre tabăra de bază, pe vârful căderii de gheață s-au întâlnit cu Boukreev, care urca singur. Fischer l-a certat foarte tare pe Boukreev pentru că se sustrăsese responsabilităților:

— Scott l-a șifonat destul de rău pe Toli, își amintește Kruse. Voia să știe de ce era atât de în urmă, de ce nu urcase odată cu ceilalți din echipă.

După spusele lui Kruse și ale celorlalți clienți din grup, tensiunea dintre Fischer și Boukreev crescuse pe parcursul expediției. Fischer îl plătise pe Boukreev cu 25 000 de dolari – o sumă foarte generoasă pentru un ghid de pe Everest (majoritatea ghizilor câștigau între 10 000 și 15 000 de dolari; șerpașii alpiniști cu experiență primeau între 1400 și 2500 de dolari) –, dar Boukreev nu se ridicase la nivelul așteptărilor.

— Toli era un alpinist puternic și foarte tehnic, explică Kruse, dar nu se pricepea să lucreze cu oamenii. Nu avea grijă de ceilalți. Nu era genul care să facă parte dintr-o echipă. Chiar îi spusesem lui Scott că nu voiam să urc cu Toli mai spus pe munte, deoarece nu credeam că mă puteam baza pe el în momentele importante.

Problema fundamentală era că Boukreev și Fischer aveau păreri cu totul diferite despre responsabilitățile unui ghid. Boukreev era rus și cultura alpinismului cu care crescuse el era dură, mândră, dar lipsită de mijloace, și nu credea că trebuie să-i menajezi pe cei slabi. Ghizii din Europa de Est erau antrenați să fie mai mult ca șerpașii – să care încărcături, să fixeze corzi, să stabilească traseele – și mai puțin ca niște îngrijitori. Înalt și blond, cu niște trăsături slave foarte frumoase, Boukreev era unul dintre cei mai buni alpiniști de mare altitudine din lume. Avea o experiență de douăzeci de ani în munții din Himalaya și urcase de două ori pe Everest fără oxigen suplimentar. Iar în decursul carierei lui remarcabile își dezvoltase unele opinii neconformiste despre cum ar trebui să urci pe un munte, de la care nu se abătea. Recunoștea fățiș că este o greșeală ca ghizii să-și menajeze clienții.

— Dacă un client nu poate să ajungă pe Everest fără mult ajutor din partea unui ghid, acel client nu ar trebui să se afle pe Everest. Altfel pot apărea probleme mari pe vârf, mi-a spus Boukreev.

Dar refuzul sau neputința lui Boukreev de a face pe ghidul așa cum cerea cultura vestică îl scotea din sărite pe Fischer. Mai mult, el și Beidleman trebuiau să-și împartă mult mai multe sarcini în ceea ce privește grupul. În prima săptămână din mai efortul și-a spus cuvântul în cazul lui Fischer. În seara de 6 mai, după ce a ajuns la tabăra de bază împreună cu bolnavul Kruse, Fischer a dat două telefoane în Seattle. S-a plâns amarnic partenerei lui de afaceri, Karen Dickinson, și redactorului lui, Jane Bromet[1], despre intransigența lui Boukreev. Nici una nu și-a închipuit că aceea avea să fie ultima conversație cu Fischer.

---

1 La mijlocul lui aprilie Bromet s-a întors în Seattle, de unde continua să scrie articole pentru *Outside Online* despre expediția lui Fischer. Principala ei sursă pentru articole erau telefoanele pe care le primea regulat de la Fischer. (N. a.)

La 8 mai echipele lui Hall și Fischer au plecat din tabăra II și au început urcușul greu pe corzile de pe Fața Lhotse. La 600 de metri mai sus de baza Circului Vestic, chiar înainte de tabăra II, un bolovan de dimensiunile unui televizor mic s-a prăvălit de pe stâncile de sus și l-a lovit pe Andy Harris fix în piept. Impactul l-a dezechilibrat, l-a lăsat fără aer și a rămas în stare de șoc câteva minute, atârnat în coarda fixă. Dacă nu ar fi avut blocatorul pe coardă, cu siguranță că ar fi căzut și ar fi murit.

Când a ajuns la corturi, Andy părea destul de năucit, dar a spus că nu este rănit.

— S-ar putea ca mâine-dimineață să mă mișc mai greu, dar nu cred că nenorocitul de bolovan mi-a făcut altceva decât să mă învinețească, a insistat el.

Chiar înainte ca piatra să-l lovească stătuse aplecat, cu capul în jos; s-a uitat în sus cu o secundă înainte să-l lovească, așa că piatra doar i-a zgâriat bărbia înainte să-l izbească în stern. A fost cât pe cel să-l lovească drept în craniu.

— Dacă bolovanul ăla m-ar fi lovit în cap… a zis Andy făcând o grimasă în timp ce își dădea jos rucsacul.

Dar nu și-a mai terminat propoziția.

Deoarece tabăra III era singura pe care nu o împărțeam cu șerpașii (terasa era prea îngustă ca să încapă toate corturile), aici trebuia să gătim singuri – în principal să topim cantități enorme de gheață ca să avem apă de băut. Din cauza deshidratării puternice – urmarea faptului că respiram atât de greu în aerul acela uscat – fiecare bea cam 4 litri de apă pe zi. Prin urmare, aveam nevoie de aproximativ 45 de litri de apă pentru opt clienți și trei ghizi.

La data de 8 mai am fost primul care a ajuns la tabăra III, prin urmare mie mi-a revenit slujba de tăietor de gheață. În următoarele trei ore, în timp ce coechipierii mei veneau unul câte unul în tabără și apoi se băgau în sacii de dormit, eu am rămas afară și am cioplit în pantă cu lopățica de la piolet. Umpleam saci de plastic cu bucăți de gheață și le trimiteam la corturi ca să le topească. Era foarte obositor să faci o asemenea muncă la 7300 de

metri. De fiecare dată când unul dintre coechipierii mei striga „Hei, John, mai ești acolo? Am mai avea nevoie de niște gheață!", vedeam dintr-o nouă perspectivă tot ce făceau șerpașii pentru noi și cât de puțin apreciam efortul lor.

Târziu după-amiază, în timp ce soarele se îndrepta încet spre orizontul plin de creste și temperatura începea să scadă, toți ajunseseră la tabără, mai puțin Lou Kasischke, Frank Fischbeck și Rob, care se oferise „să facă curățenie" și să vină ultimul. Pe la 16.30, ghidul Mike Groom a fost contactat de Rob pe walkie-talkie: acesta i-a spus că Lou și Frank erau mai jos cu vreo 100 de metri de tabără și înaintau extrem de încet și l-a rugat să coboare ca să-i ajute. Mike s-a grăbit să-și pună colțarii înapoi și a coborât pe corzile fixe fără să se plângă.

A trecut aproape o oră până să se întoarcă, de data asta în fața celorlalți. Lou, care era atât de obosit, încât îl lăsase pe Rob să-i ducă rucsacul, a venit împleticindu-se. Era palid, părea zăpăcit și murmura „sunt terminat, sunt terminat, am rămas fără oxigen". Frank a apărut câteva minute mai târziu și arăta și mai epuizat, dar își cărase singur rucsacul. A fost șocant să-i văd pe cei doi – care în ultimul timp se cățărau bine – într-o asemenea stare. Frank m-a uimit cel mai tare: încă de la început am presupus că, dacă unii dintre coechipierii mei vor ajunge pe vârf, Frank va fi printre ei – doar mai fusese sus pe munte de trei ori și părea atât de pregătit și de puternic.

*

Când s-a lăsat întunericul, ghizii noștri au dat tuturor butelii cu oxigen, regulatoare și măști: urma să respirăm aer îmbuteliat.

A te baza pe oxigen îmbuteliat ca să urci pe un vârf este un obicei care a stârnit dezbateri vehemente de prima dată de când britanicii au dus un astfel de echipament experimental pe Everest, în 1921. (Șerpașii sceptici au găsit repede un nou nume pentru canistrele grele – „aer englezesc".) La început cel mai înverșunat critic al oxigenului îmbuteliat a fost George Leigh Mallory, care a protestat spunând că este „nesportiv și, prin urmare, nebritanic".

Dar în curând a devenit evident că, în așa-zisa Zonă a Morții, mai sus de 7600 de metri, fără oxigen suplimentar corpul este mult mai vulnerabil și poți face mai ușor edem pulmonar sau cerebral, hipotermie, degerături, asumându-ți totodată alte riscuri mortale. În 1924, când s-a întors pentru cea de-a treia expediție pe munte, Mallory era convins că vârful nu va fi niciodată atins fără oxigen îmbuteliat, așa că s-a resemnat și a început și el să-l folosească.

Experimentele din camerele de decompresie demonstraseră deja că, dacă iei un om de la nivelul mării și îl pui direct pe vârful Everestului, unde aerul conține doar o treime din cantitatea de oxigen normală, în câteva minute acesta își va pierde cunoștința și la scurt timp va muri. Dar câțiva alpiniști idealiști au insistat că un atlet priceput, înzestrat cu calități psihologice excepționale ar putea să urce pe vârf fără oxigen suplimentar, după o perioadă lungă de aclimatizare. Ducând la extrem acest raționament, puriștii au declarat că dacă folosești oxigen îmbuteliat înseamnă că trișezi.

În anii 1970, faimosul alpinist tirolez Reinhold Messner s-a remarcat ca susținătorul cel mai îndârjit al alpinismului fără oxigen suplimentar și a declarat că va urca pe Everest „cu forțe proprii" sau deloc. La scurt timp după aceea, el și vechiul lui partener, austriacul Peter Habeler, au uimit întreaga comunitate de alpiniști când au demonstrat că nu se lăudaseră degeaba: la data de 8 mai 1978, la ora 13, au urcat pe vârf prin Șaua Sudică și pe Creasta Sud-Estică fără să folosească oxigen suplimentar. În unele cercuri de alpiniști fapta lor a fost considerată prima ascensiune adevărată a Everestului.

Totuși, fapta eroică a celor doi, Messner și Habeler, nu a fost primită cu osanale în toate cercurile, mai ales printre șerpași. Mulți dintre ei au refuzat pur și simplu să creadă că niște occidentali erau capabili de o așa realizare, când nici cei mai puternici șerpași nu reușiseră asta. Speculațiile scăpaseră de sub control – se zvonea că Messner și Habeler inhalaseră oxigen din butelii micuțe pe care le ascunseseră în haine. Tenzing Norgay și alți șerpași de seamă au semnat o petiție prin care i se cerea guvernului nepalez să inițieze o anchetă oficială cu privire la așa-zisa ascensiune.

Dar dovezile care demonstrau că ascensiunea avusese loc fără oxigen suplimentar erau irefutabile. Ba mai mult, doi ani mai târziu Messner le-a închis gura tuturor scepticilor când a urcat pe vârf prin Tibet de unul singur, fără ajutorul șerpașilor sau al altcuiva și, mai ales, fără oxigen. La 20 august 1980, la ora 15, când a ajuns pe vârf, urcând prin nori deși și ninsoare, Messner a spus: „Eram într-o stare de continuă agonie; nu mai fusesem niciodată atât de obosit". În *Orizontul de cristal*, cartea lui despre ascensiunea respectivă, descrie cum s-a chinuit să urce ultimii metri până pe vârf:

> *Când mă odihnesc mă simt complet lipsit de viață, cu excepția gâtului care mă arde când inspir* [...]. *De-abia mai pot să înaintez. Nu simt nici disperare, nici fericire, nici neliniște. Nu e vorba că nu mai sunt stăpân pe sentimentele mele, ci că ele nu mai există. Am doar voință. După câțiva metri și aceasta se transformă într-o oboseală fără de sfârșit. Atunci nu mă gândesc la nimic. Cad și doar zac la pământ. Pentru o perioadă indefinită de timp sunt complet indecis. Apoi mai fac câțiva pași.*

Când Messner s-a întors în civilizație, ascensiunea lui a fost catalogată de mulți drept cea mai mare realizare alpină din toate timpurile.

După ce Messner și Habeler au demonstrat că Everestul poate fi urcat fără oxigen, un grup de alpiniști ambițioși au căzut de acord că *ar trebui* urcat fără oxigen suplimentar. De atunci încolo, dacă cineva dorea să fie considerat ca făcând parte din elita himalayană, era obligat să nu folosească oxigen. Până în 1996 aproape șaizeci de bărbați și femei au ajuns pe vârf fără ajutorul oxigenului – dintre care cinci nu s-au mai întors.

Indiferent de cât de mărețe erau unele dintre ambițiile noastre, nimeni din echipa lui Hall nu se gândise serios să urce pe vârf fără oxigen suplimentar. Chiar și Mike Groom, care cu trei ani în urmă ajunsese pe vârf fără oxigen, mi-a explicat că avea de gând să-l folosească, deoarece acum era ghid și știa din experiență că fără oxigen ar fi atât de slăbit – atât mintal, cât și fizic –, încât nu ar putea să-și facă bine treaba. La fel ca mulți alți ghizi veterani de pe Everest,

Groom credea că, deși este acceptabil – ba chiar preferabil din punct de vedere estetic – să nu folosești oxigen suplimentar când urci singur, ar fi extrem de iresponsabil să faci asta când ghidezi o ascensiune.

Sistemul de oxigen pe care-l folosea Hall era unul rusesc, foarte modern. Era format dintr-o mască rigidă de plastic – care seamănă cu cea pe care o purtau piloții MIG-urilor în Războiul din Vietnam – conectată printr-un furtun de plastic și un regulator nefinisat la o butelie portocalie din oțel și kevlar plin cu oxigen. (Erau mai mici și mai ușoare decât buteliile de oxigen obișnuite. Una singură cântărea trei kilograme când era încărcată.) Chiar dacă în timpul celeilalte șederi din tabăra III nu am avut nevoie de oxigen în timpul nopții, acum Rob insista să îl folosim.

— În fiecare minut pe care-l petreceți la altitudinea asta, corpul și mintea voastră se deteriorează, ne-a avertizat el.

Neuronii mureau. Sângele ni se îngroșa și devenea periculos de vâscos. Capilarele din retină se spărgeau brusc. Inimile ne băteau foarte puternic chiar și când ne odihneam. Rob ne-a promis că „oxigenul îmbuteliat va încetini declinul și vă va ajuta să dormiți".

Am încercat să urmez sfatul lui Rob, dar claustrofobia mea latentă a fost mai puternică. Când mi-am pus masca peste față și nas îmi tot imaginam că o să mă sufoce, așa că după o oră de chin am dat-o jos. Mi-am petrecut restul nopții fără oxigen suplimentar, gâfâind, învârtindu-mă, foindu-mă și uitându-mă la ceas la fiecare douăzeci de minute în speranța că e timpul să ne trezim.

Corturile celorlalte echipe – printre care și ale lui Scott Fischer, cele ale sud-africanilor și ale taiwanezilor – se aflau la 30 de metri mai jos de tabăra noastră. Erau săpate într-o costișă și stăteau și ele, ca și ale noastre, într-o poziție precară. Joi, 9 mai, dis-de-dimineață, în timp ce mă încălțam ca să mă pregătesc de drumul până la tabăra IV, Chen Yu-Nan, un oțelar de treizeci și șase de ani din Taipei, a ieșit din cort ca să își facă nevoile. Era încălțat doar cu bocancii de munte cu talpă netedă – o mare greșeală.

Când s-a lăsat pe vine, și-a pierdut echilibrul și a alunecat pe Fața Lhotse. Incredibil, dar după numai 21 de metri a nimerit cu partea de sus a corpului într-o crevasă care i-a oprit căderea.

Dar dovezile care demonstrau că ascensiunea avusese loc fără oxigen suplimentar erau irefutabile. Ba mai mult, doi ani mai târziu Messner le-a închis gura tuturor scepticilor când a urcat pe vârf prin Tibet de unul singur, fără ajutorul șerpașilor sau al altcuiva și, mai ales, fără oxigen. La 20 august 1980, la ora 15, când a ajuns pe vârf, urcând prin nori deși și ninsoare, Messner a spus: „Eram într-o stare de continuă agonie; nu mai fusesem niciodată atât de obosit". În *Orizontul de cristal*, cartea lui despre ascensiunea respectivă, descrie cum s-a chinuit să urce ultimii metri până pe vârf:

> *Când mă odihnesc mă simt complet lipsit de viață, cu excepția gâtului care mă arde când inspir* [...]. *De-abia mai pot să înaintez. Nu simt nici disperare, nici fericire, nici neliniște. Nu e vorba că nu mai sunt stăpân pe sentimentele mele, ci că ele nu mai există. Am doar voință. După câțiva metri și aceasta se transformă într-o oboseală fără de sfârșit. Atunci nu mă gândesc la nimic. Cad și doar zac la pământ. Pentru o perioadă indefinită de timp sunt complet indecis. Apoi mai fac câțiva pași.*

Când Messner s-a întors în civilizație, ascensiunea lui a fost catalogată de mulți drept cea mai mare realizare alpină din toate timpurile.

După ce Messner și Habeler au demonstrat că Everestul poate fi urcat fără oxigen, un grup de alpiniști ambițioși au căzut de acord că *ar trebui* urcat fără oxigen suplimentar. De atunci încolo, dacă cineva dorea să fie considerat ca făcând parte din elita himalayană, era obligat să nu folosească oxigen. Până în 1996 aproape șaizeci de bărbați și femei au ajuns pe vârf fără ajutorul oxigenului – dintre care cinci nu s-au mai întors.

Indiferent de cât de mărețe erau unele dintre ambițiile noastre, nimeni din echipa lui Hall nu se gândise serios să urce pe vârf fără oxigen suplimentar. Chiar și Mike Groom, care cu trei ani în urmă ajunsese pe vârf fără oxigen, mi-a explicat că avea de gând să-l folosească, deoarece acum era ghid și știa din experiență că fără oxigen ar fi atât de slăbit – atât mintal, cât și fizic –, încât nu ar putea să-și facă bine treaba. La fel ca mulți alți ghizi veterani de pe Everest,

Groom credea că, deși este acceptabil – ba chiar preferabil din punct de vedere estetic – să nu folosești oxigen suplimentar când urci singur, ar fi extrem de iresponsabil să faci asta când ghidezi o ascensiune.

Sistemul de oxigen pe care-l folosea Hall era unul rusesc, foarte modern. Era format dintr-o mască rigidă de plastic – care seamănă cu cea pe care o purtau piloții MIG-urilor în Războiul din Vietnam – conectată printr-un furtun de plastic și un regulator nefinisat la o butelie portocalie din oțel și kevlar plin cu oxigen. (Erau mai mici și mai ușoare decât buteliile de oxigen obișnuite. Una singură cântărea trei kilograme când era încărcată.) Chiar dacă în timpul celeilalte șederi din tabăra III nu am avut nevoie de oxigen în timpul nopții, acum Rob insista să îl folosim.

— În fiecare minut pe care-l petreceți la altitudinea asta, corpul și mintea voastră se deteriorează, ne-a avertizat el.

Neuronii mureau. Sângele ni se îngroșa și devenea periculos de vâscos. Capilarele din retină se spărgeau brusc. Inimile ne băteau foarte puternic chiar și când ne odihneam. Rob ne-a promis că „oxigenul îmbuteliat va încetini declinul și vă va ajuta să dormiți".

Am încercat să urmez sfatul lui Rob, dar claustrofobia mea latentă a fost mai puternică. Când mi-am pus masca peste față și nas îmi tot imaginam că o să mă sufoce, așa că după o oră de chin am dat-o jos. Mi-am petrecut restul nopții fără oxigen suplimentar, gâfâind, învârtindu-mă, foindu-mă și uitându-mă la ceas la fiecare douăzeci de minute în speranța că e timpul să ne trezim.

Corturile celorlalte echipe – printre care și ale lui Scott Fischer, cele ale sud-africanilor și ale taiwanezilor – se aflau la 30 de metri mai jos de tabăra noastră. Erau săpate într-o costișă și stăteau și ele, ca și ale noastre, într-o poziție precară. Joi, 9 mai, dis-de-dimineață, în timp ce mă încălțam ca să mă pregătesc de drumul până la tabăra IV, Chen Yu-Nan, un oțelar de treizeci și șase de ani din Taipei, a ieșit din cort ca să își facă nevoile. Era încălțat doar cu bocancii de munte cu talpă netedă – o mare greșeală.

Când s-a lăsat pe vine, și-a pierdut echilibrul și a alunecat pe Fața Lhotse. Incredibil, dar după numai 21 de metri a nimerit cu partea de sus a corpului într-o crevasă care i-a oprit căderea.

Jangbu, un șerpaș din echipa IMAX care ducea niște încărcături prin tabăra III spre Șaua Sudică, a fost martorul accidentului. L-a trezit imediat pe Makalu Gau, conducătorul expediției taiwaneze, și împreună i-au aruncat o coardă lui Chen, l-au scos din crevasă și l-au dus înapoi la cortul său. Deși era lovit și foarte speriat, nu părea să aibă răni mai grave. În acel moment nimeni din echipa lui Hall nu și-a dat seama că nenorocirea avusese loc, nici măcar eu.

La scurt timp, Gau și restul echipei taiwaneze l-au lăsat pe Chen în cort ca să-și revină, supravegheat de doi șerpași, în timp ce ei s-au îndreptat spre Șaua Sudică. Chiar dacă Hall înțelesese că Gau nu avea să încerce să urce pe vârf la data de 10 mai, se pare că acesta se răzgândise și acum voia să ajungă sus în aceeași zi cu noi.

Pe parcursul zilei starea lui Chen s-a înrăutățit. Era dezorientat și spunea că suferă mult din cauza durerii. Îngrijorat, un șerpaș din echipa taiwaneză l-a condus pe Chen încet, în jos pe Fața Lhotse, spre tabăra II. Când Jangbu a aflat prin radio de starea lui Chen, s-a grăbit să coboare de pe Șaua Sudică și să ajute la evacuarea lui pe corzile fixe. Mai aveau 100 de metri până la poalele feței de gheață, când Chen a căzut brusc și și-a pierdut cunoștința. Imediat, jos la tabăra II, stația radio a lui David Breashears a prins viață: Jangbu îi trasmitea panicat că taiwanezul nu mai respiră.

Breashears și coechipierul lui Ed Viesturs s-au grăbit să-l ajute, dar când au ajuns la ei, după vreo patruzeci de minute, Chen nu mai avea semne vitale. În seara aceea, după ce Gau a ajuns la Șaua Sudică, Breashears l-a contactat prin radio:

— Makalu, Chen a murit, i-a spus conducătorului taiwanez.

— OK, a răspuns Gau. Mulțumesc pentru informație.

Apoi i-a asigurat pe cei din echipa lui că moartea lui Chen nu va afecta planul de a porni spre vârf la miezul nopții. Breashears era consternat.

— Tocmai închisesem ochii prietenului său, spune cu destulă furie în voce, tocmai târâsem jos corpul lui Chen, și tot ce a putut Makalu să spună a fost „OK". Nu știu, poate că e o chestie care ține de cultură. Poate crede că cel mai bun mod de a onora moartea lui Chen este să continue drumul spre vârf.

În ultimele șase săptămâni avuseseră loc câteva accidente grave: Tenzing căzuse într-o crevasă înainte să ajungem la tabăra de bază; Ngawang Topche făcuse edem pulmonar și starea lui era tot mai proastă; Ginge Fullen, un englez tânăr, care părea în formă și care era în echipa lui Mal Duff, făcuse un atac de cord aproape de vârful căderii de gheață; Kim Sejberg, un danez din aceeași echipă, fusese lovit de un serac și își rupsese câteva coaste. Dar până atunci nimeni nu murise.

Moartea lui Chen umbrea muntele în timp ce zvonurile legate de accident circulau din cort în cort. Dar treizeci și trei de alpiniști urmau să plece spre vârf în câteva ore, și mâhnirea a fost repede înlocuită de o stare de anticipare însoțită de agitație. Mulți dintre noi eram prea cuprinși de febra vârfului ca să putem să reflectăm la moartea unuia dintre noi. Presupuneam că vom avea destul timp mai târziu pentru asta, după ce toți vom fi urcat pe vârf și ne vom fi întors.

CAPITOLUL DOISPREZECE

Tabăra III, 9 mai 1996, 7315 metri

M-am uitat în jos. Coborârea nu-mi surâdea absolut deloc. [...] *Prea multă muncă, prea multe nopți nedormite și prea multe vise fuseseră investite pentru a ajunge aici. Nu ne puteam întoarce și peste o săptămână să încercăm din nou. Chiar dacă am fi putut, să ne întoarcem acum însemna să coborâm către un viitor marcat de o întrebare uriașă: ce-ar fi fost dacă...?*

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[1]

Joi dimineață, la data de 9 mai, eram apatic și slăbit după noaptea albă din tabăra III. Am făcut totul cu încetinitorul: îmbrăcatul, topitul apei, plecatul. Pe când mi-am făcut rucsacul și mi-am pus colțarii, majoritatea celor din grupul lui Hall urcau deja spre tabăra IV pe corzile fixe de pe Fața Lhotse. Spre surprinderea mea, Lou Kasischke și Frank Fischbeck se numărau printre ei. Având în vedere în ce stare proastă fuseseră cu o seară înainte, când ajunseseră în tabără, presupusesem că aveau să renunțe.

— Kudos, băieți! am exclamat folosind o expresie a colegilor noștri australieni, impresionat că se hotărâseră să continue ascensiunea.

În timp ce mă grăbeam să îi ajung din urmă pe coechipierii mei, m-am uitat în jos și am văzut un șir de vreo cincizeci de alpiniști din alte expediții care urcau și ei pe corzi; primii dintre ei se aflau

1 Thomas F. Hornbein, *op. cit.*, p. 161. (N. tr.)

acum imediat sub mine. Nu voiam să fiu prins în aglomerație (care mi-ar fi prelungit expunerea la avalanșa de pietre care ar fi căzut de mai sus de pe Față, printre alte pericole), așa că am mărit pasul și m-am îndreptat spre partea din față a cozii. Nu era ușor să treci de alpiniștii mai începeți, deoarece exista o singură coardă care urca pe Fața Lhotse.

De fiecare dată când mă desprindeam de coardă ca să depășesc pe cineva, mă gândeam doar la pățania lui Andy cu bolovanul – chiar și cea mai mică piatră m-ar face să mă prăbușesc dacă m-ar lovi când n-aș fi asigurat. Era stresant și epuizant să-i ocolesc pe ceilalți. Precum o mașină Yugo cu prea puțini cai putere care încearcă să depășească alte automobile în sus pe o pantă abruptă, trebuia să țin mult timp accelerația apăsată până în podea ca să trec de cineva, iar apoi respiram atât de greu, încât îmi era frică să nu vomit în masca de oxigen.

Era prima dată când mă cățăram cu oxigen suplimentar și mi-a luat ceva până să mă obișnuiesc. Chiar dacă existau avantaje reale în folosirea oxigenului la altitudinea aceea – 7315 metri –, ele nu se făceau simțite imediat. În timp ce încercam să-mi trag răsuflarea după ce depășisem trei alpiniști, mi se părea că masca mă sufocă, așa că mi-am smuls-o de pe față, ca apoi să descopăr că respiram chiar mai greu fără ea.

Când am ajuns în vârful așa-zisei Benzi Galbene – o pantă din calcar sfărâmicios, ocru – eram deja în fruntea tuturor și puteam să încetinesc ritmul. Mă mișcam încet, dar constant. Am făcut o traversare ușor ascendentă înspre stânga, peste vârful Feței Lhotse, apoi m-am cățărat pe Pintenul Geneva – o stâncă formată din multe plăci subțiri de gresii negre. Într-un final mă obișnuisem să respir prin masca de oxigen și deja aveam un avans de o oră față de ceilalți. Singurătatea era un bun rar pe Everest, și m-am bucurat să am parte de așa ceva într-un decor atât de deosebit.

La 7894 de metri m-am oprit pe vârful Pintenului ca să beau apă și să admir priveliștea. Aerul rarefiat avea ceva strălucitor, cristalin și făcea ca vârfurile îndepărtate să pară atât de aproape, încât să le poți atinge. Piramida Everestului, extravagant luminată de

soarele amiezii, se ivea dintr-un văl intermitent de nori. Mă uitam la partea de sus a Crestei Sud-Estice prin teleobiectivul aparatului de fotografiat, când am fost surprins să văd patru puncte care se mișcau aproape imperceptibil spre Vârful Sudic. Am dedus că erau alpiniști din expediția muntenegreană; dacă reușeau, aveau să fie prima echipă care ajungea pe vârf în anul acela. Ar mai fi însemnat și că zvonurile despre zăpada aceea incredibil de adâncă erau nefondate – dacă ei ajungeau pe vârf, poate aveam și noi o șansă. Dar pana de zăpadă care zbura de pe vârf era un semn rău: muntenegrenii se chinuiau să înainteze luptându-se cu vântul extrem de puternic.

La ora 13 am ajuns pe Șaua Sudică, locul de unde aveam să începem asaltul vârfului. Platoul jalnic, alcătuit din gheață extrem de groasă și bolovani pe care-i rostogolea vântul, aflat la 7924 de metri deasupra nivelului mării, era o trecătoare între pereții superiori ai vârfurilor Lhotse și Everest. Avea o formă aproape dreptunghiulară și era de dimensiunile a patru terenuri de fotbal pe lungime și două pe lățime. Marginea estică a Șeii coboară brusc 2100 de metri pe Fața Kangshung până în Tibet; cealaltă plonjează 1200 de metri până la Circul Vestic. Nu departe de abis, la marginea extremității vestice a Șeii, corturile din tabăra IV au fost ridicate pe o bucată golașă de teren, înconjurată de mai mult de o mie de butelii de oxigen folosite.[1] Dacă există în lume un alt loc mai sterp și mai neprimitor, sper să nu-l văd niciodată.

---

1 Buteliile de oxigen folosite care poluează Șaua Sudică s-au adunat încă din anii 1950, dar, datorită unui proiect de colectare a gunoiului, inițiat în 1994 de către Sagarmatha Environmental Expedition, condusă de Scott Fischer, numărul lor a mai scăzut. Realizarea i se datorează în mare parte unui membru al expediției, Brent Bishop (fiul defunctului Barry Bishop, remarcabilul fotograf de la *National Geographic*, care a urcat pe Everest în 1963), care a inițiat o campanie bazată pe oferirea unor stimulente, de mare succes, susținută de Nike, Inc.: șerpașii primesc bani gheață pentru fiecare butelie de oxigen pe care-o aduc din Șaua Sudică. Dintre companiile care oferă expediții ghidate pe Everest, Adventure Consultants a lui Rob Hall, Mountain Madness a lui Scott Fischer și Alpine Ascents International a lui Todd Burleson au acceptat cu entuziasm să ia parte la campania lui Bishop, ceea ce a avut drept rezultat colectarea a peste opt sute de butelii de oxigen de pe versanții de sus ai muntelui între 1994 și 1996. (N. a.)

Când curentul jet-stream se lovește de masivul Everestului și trece prin forma în V a Șeii Sudului, vântul prinde o viteză inimaginabilă; nu e ceva neobișnuit ca vântul care suflă peste Șa să fie mai puternic decât cele de pe vârf. Furtunile care primăvara mătură mereu Șaua explică de ce acolo nu se găsește nimic altceva decât bolovani și gheață, chiar și atunci când pături de zăpadă groase acoperă versanții apropiați: vântul mătură în Tibet tot ce este mobil.

Când am ajuns la tabăra IV, șase șerpași încercau să ridice corturile lui Hall pe un vânt de 90 km/h. I-am ajutat cu cortul meu și l-am ancorat de niște butelii de oxigen pe care le-am băgat sub cel mai mare bolovan pe care l-am putut ridica. Apoi am intrat repede înăuntru și mi-am așteptat coechipierii în timp ce-mi încălzeam mâinile înghețate.

Vremea s-a înrăutățit în cursul după-amiezii. Lopsang Jangbu, sirdarul lui Fischer, a venit încărcat cu un bagaj enorm, de treizeci și șase de kilograme, dintre care treisprezece kilograme cântărea doar telefonul prin satelit și accesoriile necesare: Sandy Pittman intenționa să trimită rapoarte online de la 7924 de metri. Ultimii dintre coechipierii mei n-au ajuns decât la 16.30, iar întârziații din echipa lui Fischer chiar și mai târziu, când izbucnise deja o furtună puternică. Când s-a lăsat întunericul s-au întors și muntenegrenii în Șa: ne-au spus că nu reușiseră să ajungă pe vârf și că se opriseră la poalele Pasului lui Hillary.

Luând în considerare vremea proastă și înfrângerea muntenegrenilor, ascensiunea noastră pe vârf, care era programată să înceapă în mai puțin de șase ore, nu se afla sub cele mai bune auspicii. Imediat ce au ajuns în Șa, toți s-au retras în corturi și au încercat să aținească, dar zgomotul ca de mitralieră pe care-l scoteau corturile bătute de vânt și anxietatea legată de ceea ce avea să urmeze nu ne-au lăsat pe mulți să dormim.

Eu și Stuart Hutchinson – tânărul cardiolog din Canada – împărțeam un cort; Rob, Frank, Mike Groom, John Taske și Yasuko Namba erau în altul; Lou, Beck Weathers, Andy Harris și Doug Hansen îl ocupau pe al treilea. Lou și colegii lui moțăiau în adăpost când o voce necunoscută a strigat din mijlocul furtunii:

— Repede, lăsați-l să intre, altfel o să moară aici!

Lou a deschis ușa cortului și un bărbat cu barbă i-a căzut în poală. Era Bruce Herrod, amabilul conducător secund al echipei sud-africane și singurul alpinist adevărat din acea expediție.

— Bruce era într-o stare foarte proastă, își aduce aminte Lou. Tremura incontrolabil, era dezorientat și irațional, de fapt, nu putea să facă nimic de unul singur. Era într-o fază atât de avansată de hipotermie, încât de-abia mai vorbea. Restul grupului era undeva pe Șa sau în drum spre Șa. Dar nu știa unde și habar n-avea cum să ajungă la cortul lui, așa că i-am dat noi ceva de băut și am încercat să-l încălzim.

Nici Doug nu se simțea prea bine.

— Doug nu arăta bine, povestește Beck. Se plângea că nu dormise de câteva zile, că nu mâncase. Dar era hotărât să-și ia echipamentul și să continue urcarea. Eu îmi făceam griji pentru că ajunsesem să-l cunosc suficient cât să-mi dau seama că tot anul trecut suferise pentru că ajunsese la 100 de metri de vârf, dar fusese nevoit să se întoarcă. Iar asta îl măcinase în fiecare zi. Era clar că nu avea să rateze o a doua șansă. Doug urma să urce spre vârf până la ultima suflare.

Erau mai mult de cincizeci de persoane care înnoptau pe Șa cu toții cuibăriți în corturi aflate unul lângă altul, și totuși un sentiment ciudat de izolare plutea în aer. Era imposibil să comunici cu cei din cortul de alături din cauza șuieratului vântului. În acel loc uitat de Dumnezeu m-am simțit mai izolat de ceilalți alpiniști – emoțional, spiritual, fizic – decât mă simțisem în oricare altă expediție. Mi-am dat seama cu tristețe că eram o echipă doar cu numele. Chiar dacă în câteva ore aveam să plecăm din tabără ca un grup, urma să urcăm separat și nimic nu avea să ne lege unul de altul: nici coarda, nici un puternic devotament. În principal, fiecare era pentru sine. Și eu eram la fel: de exemplu, speram ca Doug să ajungă pe vârf, dar tot aș fi dat ce era mai bun în mine ca să continui, dacă el s-ar fi întors.

Într-un alt context această revelație m-ar fi deprimat, dar eram prea îngrijorat din cauza vremii ca să mă gândesc prea mult la ea. Dacă vântul nu se potolea – și asta cât de curând –, nici nu putea fi vorba să începem ascensiunea. În săptămâna care trecuse,

șerpașii lui Hall depozitaseră 165 de kilograme de oxigen îmbuteliat în Șa – cincizeci și cinci de butelii. Chiar dacă pare mult, era de-ajuns pentru ca trei ghizi, opt clienți și patru șerpași să încerce o singură dată să ajungă sus. Și contorul se tot învârtea: foloseam oxigenul prețios chiar și când stăteam întinși în corturi. Dacă ar fi fost nevoie, am fi închis oxigenul și am fi rămas acolo pentru douăzeci și patru de ore; dar apoi tot ar fi trebuit să urcăm sau să coborâm.

Dar, *mirabile visu*, seara, la 19.30, furtuna a încetat dintr-odată. Herod s-a târât afară din cortul lui Lou și a plecat împleticindu-se să-și caute coechipierii. Afară nu erau mai mult de –17°C, dar vântul nu mai bătea aproape deloc: condiții excelente ca să urcăm pe vârf. Instinctul lui Hall era supranatural: se pare că stabilise la fix ziua marii ascensiuni.

— Jonno! Stuart! a strigat din cortul de alături. Se pare că avem noroc, băieți. Să fiți gata de drum la 23.30!

Nu am fost prea vorbăreți în timp ce ne sorbeam ceaiul și ne pregăteam echipamentul. Toți suferiserăm mult ca să ajungem acolo. La fel ca Doug nici eu nu prea mâncasem și nu dormisem deloc de când părăsisem tabăra II, în urmă cu două zile. Din cauza cartilajului toracic care se desprinsese, de fiecare dată când strănutam aveam impresia că cineva îmi bagă un cuțit în coaste și lăcrimam de durere. Dar, dacă voiam să am o șansă să ajung pe vârf, atunci nu aveam de ales – trebuia să ignor neajunsurile fizice și să mă cațăr.

Cu douăzeci și cinci de minute înainte de miezul nopții mi-am fixat masca de oxigen, mi-am pornit frontala și am coborât în întuneric. Erau cincisprezece persoane în grupul lui Hall: trei ghizi, un efectiv complet de opt clienți și șerpașii Ang Dorje, Lhakpa Chhiri, Ngawang Norbu și Kami. Hall le-a cerut altor doi șerpași – lui Artia și Chuldum – să rămână la corturi și să fie gata să intervină în caz că se întâmplă ceva rău.

Echipa Mountain Madness – alcătuită din ghizii Fischer, Beidleman și Boukreev, șase șerpași și clienții Charlotte Fox, Tim Madsen, Klev Schoening, Sandy Pittman, Lene Gammelgaard și Martin

Adams – a părăsit Șaua Sudică la o jumătate de oră după noi.[1] Lopsang voise ca doar cinci șerpași din echipă să îi însoțească pe clienți pe vârf și doi să rămână la Șa, pentru ajutor, dar, a zis el, „Scott este mărinimos, spune șerpașilor mei «Toți puteți urca pe vârf»".[2] În cele din urmă Lopsang a trecut peste dorința lui Fischer și i-a ordonat unui șerpaș, „Big" Pemba, vărul lui, să rămână la corturi.

— Pemba furios pe mine, a recunoscut Lopsang, dar îi spun: „Tu rămâi, altfel nu îți mai dau de lucru". Așa că rămâne la tabăra IV.

Imediat ce grupul lui Fischer a părăsit tabăra, Makalu Gau a început și el să urce, însoțit de trei șerpași – chiar dacă Hall înțelesese că nici un taiwanez nu avea să încerce să ajungă pe vârf în aceeași zi cu noi. Și sud-africanii avuseseră de gând să atace vârful, dar urcușul greu de la tabăra III la Șa i-a epuizat atât de tare, încât nici nu ieșiseră din corturi.

În total treizeci și patru de alpiniști au pornit spre vârf la miezul nopții. Deși am plecat din Șa ca membri a trei expediții diferite, destinele noastre se încrucișau deja – aveau să se apropie tot mai tare, cu fiecare metru pe care-l parcurgeam.

*

Noaptea era de o frumusețe rece, ca o fantasmă, care se intensifica pe măsură ce urcam. Mai multe stele decât văzusem vreodată pătau cerul înghețat. Luna aproape plină s-a ridicat deasupra vârfului Makalu, de 8481 de metri, scăldând panta pe care pășeam

1 Din echipa care urca pe vârf lipseau clienții Dale Kruse, care rămăsese în tabăra de bază din pricina crizei cauzate de edemul cerebral, și Pete Schoening, faimosul veteran în vârstă de șaizeci și opt de ani, care alesese să nu urce mai sus de tabăra III după ce doctorii Hutchinson, Taske și Mackenzie îi făcuseră o cardiogramă care indica o anomalie periculoasă la inimă. (N. a.)

2 Majoritatea șerpașilor alpiniști de pe Everest din 1996 voiau să aibă ocazia de a ajunge pe vârf. Motivele lor ascunse erau la fel de diverse ca ale alpiniștilor occidentali, dar măcar o parte erau legate de siguranța slujbei: după cum a explicat Lopsang: „După ce șerpașul urcă Everest, ușor de găsit slujbă. Toți vor să angajeze șerpașul ăsta". (N. a.)

într-o lumină fantomatică și atât de puternică, încât nici nu mai aveam nevoie de lanternă. În depărtare, spre sud-est, de-a lungul graniței dintre India și Nepal, nori de ploaie imenși treceau deasupra mlaștinilor cu malarie din Terai, iluminând cerul cu fantastice fulgere portocalii și albastre.

La trei ore după ce părăsisem Șaua, Frank a ieșit din rând și a coborât la corturi: avea un sentiment ciudat legat de ziua respectivă. Cea de-a patra încercare a lui de a urca pe Everest se încheiase.

La scurt timp, Doug a ieșit și el din rând.

— La momentul respectiv era în fața mea, își aduce aminte Lou. Dintr-odată a ieșit din rând și a rămas pe loc. Când am ajuns în dreptul lui mi-a spus că îi este rece, că se simte rău și că o să coboare.

Apoi Rob, care venea ultimul, a ajuns la Doug și a urmat o scurtă conversație. Nimeni nu a auzit ce au vorbit, așa că nu avem cum să știm ce i-a spus, dar urmarea a fost că Doug a intrat înapoi în formație și a continuat să urce.

*

Cu o zi înainte să plecăm din tabăra de bază, Rob ne-a adunat pe toți cei din echipa lui în sala de mese și ne-a ținut o cuvântare despre cât de important era să ținem cont de ordinele lui în ziua ascensiunii pe vârf.

— Nu o să accept nici o altă părere acolo sus, ne-a avertizat, uitându-se fix la mine. Cuvântul meu o să fie literă de lege, nu o să aveți ce comenta. Dacă nu o să vă placă o anumită hotărâre de-a mea, o să fiu bucuros să discutăm despre ea după, în nici un caz pe munte.

Probabilitatea ca Rob să decidă să ne întoarcem înainte să ajungem pe vârf era cea mai probabilă sursă de conflict posibilă. Dar mai era încă ceva în legătură cu care își făcea griji. În ultimele faze ale perioadei de aclimatizare, ne dăduse un pic mai multă libertate, ca să urcăm în ritmul nostru. De exemplu, Hall mă lăsa uneori să fiu cu două ore sau chiar mai mult înaintea grupului. Totuși, acum a subliniat cât de important era ca, în prima jumătate a traseului, să nu ne îndepărtăm unii de alții.

— Până nu ajungem toți pe vârful Crestei Sud-Estice, ne-a spus, referindu-se la un anumit promontoriu de la 8400 de metri, cunoscut și ca Balconul, trebuie să stăm la cel mult 100 de metri unul de altul. E foarte important. O să urcăm pe întuneric și vreau ca ghizii să nu vă piardă din ochi.

Prin urmare, la 10 mai, în timp ce urcam înainte de ivirea zorilor, cei care ne aflam în fața grupului a trebuit să ne oprim de mai multe ori și să așteptăm în frigul care-ți îngheța oasele ca și cei mai începeți alpiniști din echipa noastră să ne ajungă din urmă. La un moment dat, ghidul Mike Groom, sirdarul Ang Dorje și cu mine i-am așteptat pe ceilalți pe o terasă acoperită cu zăpadă mai mult de patruzeci și cinci de minute. Tremuram și ne loveam mâinile și picioarele unele de altele ca să nu ne degere. Dar gândul la timpul irosit era chiar mai greu de îndurat decât frigul.

La 03.45 Mike ne-a anunțat că ne îndepărtaserăm prea mult și că trebuia iar să-i așteptăm. Mi-am lipit corpul de un afloriment de gresie, în speranța că o să scap de vântul înghețat care bătea dinspre vest, și m-am uitat în jos încercând să-i identific pe alpiniștii care urcau cu greu. În timp ce înaintau, am văzut că unii din grupul lui Fischer ne ajunseseră din urmă. Echipa lui Hall, echipa Mountain Madness și taiwanezii formau un șir mixt, lung și discontinuu. Apoi ceva neobișnuit mi-a atras atenția.

Douăzeci de metri mai jos, o persoană înaltă, cu o geacă și pantaloni de firmă, de un galben-țipător, era legată printr-un metru de coardă de spatele unui șerpaș mult mai scund; șerpașul – care nu purta mască de oxigen și gâfâia puternic – își trăgea partenerul la deal în sus ca un cal care trage un plug. Ciudata pereche depășea alți alpiniști și înainta destul de repede, dar metoda – o tehnică folosită atunci când ajuți un alpinist slăbit sau rănit și care se numește „legare în coardă scurtă" – părea primejdioasă și foarte incomodă pentru ambii alpiniști. Curând l-am recunoscut pe șerpaș – era Lopsang Jangbu, sirdarul extravagant al lui Fischer –, iar persoana în costum galben era Sandy Pittman.

Ghidul Neil Beidleman, care l-a văzut și el pe Lopsang trăgând-o pe Pittman, își aduce aminte că, „atunci când am urcat, Lopsang era aplecat spre versant și se ținea de stâncă precum un

păianjen, susținând-o pe Pittman printr-un zelb scurt. Părea ciudat și destul de periculos. Nu știam ce să cred despre asta".

Pe la 04.15 Mike ne-a dat undă verde ca să ne continuăm ascensiunea, iar Ang Dorje și cu mine am urcat cât de repede am putut ca să ne încălzim. Când am zărit primul semn al zorilor, terenul terasat și stâncos pe care urcasem s-a transformat într-o vale largă, acoperită cu zăpadă afânată. Ang Dorje și cu mine am făcut cu rândul urme prin zăpada înaltă până la gambe și așa am ajuns la Creasta Sud-Estică la ora 05.30, chiar când soarele răsărea. Crestele a trei dintre cele mai înalte cinci vârfuri din lume se profilau pe cerul pastelat. Altimetrul meu indica 8400 de metri.

Hall mi-a interzis să merg mai sus până nu ajungea toată lumea la adăpostul acela ca un balcon, așa că m-am așezat pe rucsac și am așteptat. Când Rob și Beck au ajuns în sfârșit, la capătul grupului, stăteam deja de mai bine de nouăzeci de minute. În timp ce așteptam, atât echipa lui Fischer, cât și taiwanezii m-au ajuns din urmă și m-au depășit. Eram frustrat și nervos pentru că pierdusem atât de mult timp și acum eram printre ultimii. Dar înțelegeam raționamentul lui Hall și mi-am ținut furia în frâu.

În cei treizeci și patru de ani de când mă cățăram am învățat că în acest sport trebuie să te bazezi doar pe tine, să iei decizii importante și să îți asumi consecințele, că tu ești singurul responsabil – iar acestea sunt aspectele care oferă cele mai multe satisfacții ale alpinismului. Dar am descoperit că, atunci când ești client, ești forțat să renunți la toate astea, și nu numai. Din motive de siguranță, un ghid responsabil va ține morțiș ca el să ia toate hotărârile importante – pur și simplu nu-și poate permite să își lase clienții să decidă fiecare pentru el.

Pe parcursul expediției noastre a fost încurajată pasivitatea clienților. Șerpașii au echipat traseul, au montat taberele, au gătit, au cărat toate încărcăturile. Astfel am putut să ne păstrăm energia și ne-au crescut mult șansele de-a ajunge pe vârf, dar eu eram foarte nemulțumit. Uneori mă simțeam de parcă nu eu urcam pe munte, ci surogatele o făceau în locul meu. Deși am acceptat de bunăvoie acest rol, ca să pot să urc pe Everest cu Hall, nu m-am împăcat

niciodată cu el. Așa că am fost al naibii de bucuros când, la 07.10, Hall a ajuns pe Balcon și mi-a dat voie să continui urcușul.

Lopsang a fost unul dintre primii alpiniști pe care i-am depășit când am început din nou să urc. Acesta stătea în genunchi, în zăpadă, după ce tocmai vomitase. De obicei fusese cel mai puternic membru din toate expedițiile la care luase parte, chiar dacă nu folosea niciodată oxigen suplimentar. După expediție mi-a spus cu mândrie că pe „fiecare munte pe care urc, eu merg primul, fixez corzile. În '95 pe Everest, cu Rob Hall, eu merg primul de la tabăra de bază până pe vârf, eu fixez toate corzile". Faptul că în ziua de 10 mai era ultimul din grupul lui Fischer, vomitând tot, nu era un semn bun.

În după-amiaza precedentă Lopsang se obosise foarte tare cărând un telefon cu conexiune prin satelit pentru Pittman, de la tabăra III la tabăra IV, pe lângă celelalte încărcături. Când, la tabăra III, Beidleman l-a văzut pe Lopsang luând în spate bagajul extraordinar de greu de treizeci și șase de kilograme, i-a spus șerpașului că nu era nevoie să ducă telefonul la Șaua Sudică și că ar trebui să-l lase acolo.

— Nu vreau să car telefon, a recunoscut Lopsang mai târziu, parțial și pentru că nu prea funcționase la tabăra III și părea improbabil să funcționeze în frigul și sălbăticia din tabăra IV.[1] Dar Scott mi-a spus: „Dacă nu cari tu, atunci car eu". Așa că iau telefon, leg deasupra pe rucsac, car la tabăra IV. [...] Mă obosește foarte tare.

Iar acum Lopsang se mai și legase în coardă scurtă de Pittman și o trăsese vreo cinci sau șase ore deasupra Șeii Sudice – lucru care a contribuit la oboseala acumulată și care l-a împiedicat să-și asume rolul obișnuit de conducător, să pregătească traseul. Absența lui neașteptată din fruntea șirului a influențat evenimentele din ziua respectivă și decizia de a o ajuta pe Pittman a stârnit critici și i-a uimit pe mulți.

— Habar n-am de ce Lopsang o trăgea pe Pittman, spune Beidleman. Nu a ținut cont de ce trebuia să facă acolo sus, care erau prioritățile.

---

1 Telefonul nu a funcționat deloc la tabăra IV. (N. a.)

Din punctul de vedere al lui Pittman, ea nu i-a cerut să o lege în coardă. Când a plecat din tabăra IV în fruntea grupului lui Fischer, Lopsang a tras-o dintr-odată deoparte, a trecut coarda prin bucla din partea din față a hamului ei, apoi, fără să o întrebe, a prins celălalt capăt al corzii de propriul său ham și a început să tragă. Ea susține că Lopsang a tras-o în sus pe versant împotriva voinței sale. Ceea ce ne face să ne întrebăm: fiind o newyorkeză foarte hotărâtă (era atât de intransigentă, încât niște neozeelandezi de la tabăra de bază au poreclit-o „Sandy Pit Bull"), de ce nu a desfăcut pur și simplu acel zelb de un metru care o lega de Lopsang? Nu trebuia să facă nimic mai mult decât să întindă mâna și să desprindă o carabinieră.

Pittman susține că nu a desprins zelbul din respect pentru autoritatea șerpașului – după cum ea însăși a zis, „nu voiam să-l supăr pe Lopsang". A mai spus că, deși nu se uitase la ceas, își amintește că șerpașul a tras-o în coardă doar „o oră, o oră și jumătate"[1], nu cinci, șase ore cum au declarat alți cățărători și cum însuși Lopsang a confirmat.

În ceea ce-l privește, când a fost întrebat de ce a tras-o în coardă pe Pittman, pe care afirmase de mai multe ori că o disprețuiește, Lopsang a dat niște răspunsuri contradictorii. I-a spus lui Peter Goldman – un avocat din Seattle, care în 1995 urcase pe Broad Peak împreună cu Fischer și Lopsang și care era unul dintre cei mai vechi și mai buni prieteni ai lui Fischer – că, fiind întuneric afară, o confundase pe Pittman cu clientul danez, Lene Gammelgaard, și că a încetat să o tragă în zori, imediat ce și-a dat seama de greșeală. Dar într-un interviu lung pe care l-am înregistrat, Lopsang a fost destul de convingător când a insistat că știa de la bun început că o ajuta pe Pittman. Hotărâse să facă asta pentru că „Scott vrea ca toți clienții să ajungă pe vârf, iar eu mă gândesc că Sandy va fi cea mai slabă și mai înceată, așa că o ajut pe ea prima".

---

1 Pittman și cu mine am discutat despre toate acestea și despre alte întâmplări la șase luni după ce ne-am întors de pe Everest, în timpul unei convorbiri telefonice care a durat șaptezeci de minute. În afară de anumite clarificări aduse incidentului cu coarda, mi-a cerut să nu citez alte părți ale discuției noastre în această carte. I-am onorat rugămintea. (N. a.)

Lopsang era un foarte fin observator și îi era și extrem de devotat lui Fischer; șerpașul a înțeles cât de important era pentru prietenul și angajatorul său ca Pittman să ajungă pe vârf. Într-adevăr, într-una dintre ultimele convorbiri de la tabăra de bază dintre Fischer și Jane Bromet, acesta a întrebat-o:

— Dacă reușesc să o duc pe Sandy pe vârf, pun pariu că o să apară pe la talk-show-uri. Crezi că o să mă includă în faima și atenția de care o să se bucure?

După cum a explicat Goldman, „Lopsang îi era foarte credincios lui Scott. Pentru mine e de neconceput că ar fi tras pe cineva în coardă dacă nu ar fi fost sigur că Scott ar fi vrut ca el să facă asta".

Indiferent care a fost motivul, decizia lui Lopsang de a ajuta un client nu părea o greșeală atât de gravă pe moment. Dar a fost unul dintre multele lucruri mărunte care s-au adunat încet și imperceptibil și care au dus la o situație critică.

CAPITOLUL TREISPREZECE

Creasta sud-estică, 10 mai 1996, 8412 metri

E de-ajuns să spun că [Everestul] are cele mai abrupte creste și cele mai înfricoșătoare prăpăstii din câte am văzut până acum și că vorbăria despre o pantă înzăpezită ușor de urcat este un mit. [...]

Draga mea, este o aventură palpitantă, nu pot să-ți spun cum a pus stăpânire pe mine și cât de promițătoare mi se pare. Și ce frumos este totul!

George Leigh Mallory,
într-o scrisoare adresată soției sale,
28 iunie 1921

Mai sus de Șaua Sudică, în Zona Morții, supraviețuirea este în mare parte o cursă contra cronometru. Pe 10 mai, înainte să pornim de la tabăra IV, fiecare client avea la el câte două butelii de oxigen de aproximativ trei kilograme, urmând ca pe Vârful Sudic să mai ia încă o butelie dintr-un loc de depozitare pe care aveau să-l aprovizioneze șerpașii. La un consum moderat de doi litri pe minut, fiecare butelie avea să ne ajungă între cinci și șase ore. În jurul orei 16 sau 17, oxigenul fiecăruia dintre noi se va fi terminat. În funcție de aclimatizarea și de starea psihologică ale fiecăruia, puteam încă să ne mișcăm mai sus de Șaua Sudică – dar nu bine și nu pentru prea mult timp. Am fi devenit instantaneu mai vulnerabili la boli precum edemul pulmonar de mare altitudine, edemul cerebral de mare altitudine, hipotermia, confuzia mintală și degerăturile. Riscul de a muri va crește exponențial.

Hall, care mai escaladase Everestul de patru ori, știa că trebuia să urcăm și să coborâm repede. Dându-și seama că unii dintre clienții lui nu stăpâneau bine tehnicile de bază ale alpinismului, Hall voia să folosească corzile fixe ca să îi asigure și să îi treacă rapid peste cele mai dificile porțiuni pe cei din grupul nostru și al lui Fischer. Faptul că nici o expediție nu ajunsese anul acesta până sus îl îngrijora, deoarece asta însemna că pe o mare parte din traseu nu se aflau corzi.

Göran Kropp, suedezul care a urcat singur, a ajuns până la 107 metri de vârf în data de 3 mai, dar nu s-a obosit să pună nici o coardă. Muntenegrenii, care au ajuns chiar mai sus, au pus niște corzi fixe, dar, neavând experiență, le-au folosit pe toate pe primii 427 de metri deasupra Șeii Sudice, irosindu-le pe pante relativ ușoare, unde nu aveau neapărat nevoie de ele. Astfel încât, în dimineața în care intenționam să urcăm pe vârf, singurele corzi întinse de-a lungul culmilor abrupte ale Crestei Sud-Estice nu erau altceva decât niște rămășițe zdrențuite ale unor expediții din trecut, care se iteau din când în când din gheață.

Prevăzând această posibilitate, înainte de a părăsi Tabăra de Bază, Hall și Fischer au avut o întâlnire cu ghizii ambelor echipe, în cursul căreia au convenit ca fiecare echipă să trimită doi șerpași – inclusiv sirdarii, Ang Dorje și Lopsang – cu nouăzeci de minute înainte ca echipele să plece din tabăra IV. Astfel șerpașii ar fi avut timp să instaleze corzi fixe pe porțiunile cele mai primejdioase înainte să ajungă clienții acolo.

— Rob a repetat că era foarte important, își aduce aminte Beidleman. Voia să evite cu orice preț o aglomerație care ne-ar fi costat timp.

Totuși, în noaptea de 9 mai, dintr-un motiv neelucidat, nici un șerpaș nu a plecat înspre Șaua Sudică înaintea noastră. Poate că rafalele de vânt, care nu s-au oprit decât la 07.30, i-au împiedicat să se mobilizeze devreme, așa cum speraseră. După expediție, Lopsang a declarat că, în ultimul moment, Hall și Fischer au renunțat pur și simplu la planul de a fixa corzi, deoarece primiseră informația eronată cum că muntenegrenii făcuseră asta deja până la Vârful Sudic.

Dar, dacă afirmația lui Lopsang este adevărată, nici Beidleman, nici Groom, nici Boukreev – cei trei ghizi care au supraviețuit – nu au știut de această schimbare. Iar dacă planul de a fixa corzi a fost abandonat cu bună știință, atunci nu ar mai fi fost necesar ca Lopsang și Ang Dorje să ia cu ei cei nouăzeci de metri de coardă pe care șerpașii îi aveau asupra lor când au plecat de la tabăra IV înaintea echipelor.

În orice caz, mai sus de 8352 de metri nici o coardă nu a fost fixată dinainte. Când Ang Dorje și cu mine am ajuns pe Balcon la 05.30, eram cu mai mult de o oră în fața celor din grupul lui Hall. Am fi putut foarte bine să fixăm corzile. Dar Rob îmi interzisese în mod categoric să o iau înainte, iar Lopsang era mult mai jos decât noi, mergând legat în coardă de Pittman, așa că nu era nimeni care să-l însoțească pe Ang Dorje.

Ursuz de felul lui, Ang Dorje părea mai degrabă posomorât în timp ce stăteam împreună și priveam răsăritul soarelui. Încercările mele de a face conversație au eșuat. Mă gândeam că proasta lui dispoziție era cauzată de abcesul care-l chinuise în ultimele două săptămâni. Sau poate că încă se gândea la viziunea tulburătoare pe care o avusese cu patru zile mai devreme: în ultima lor seară în tabăra de bază, el împreună cu alți șerpași sărbătoriseră viitoarea încercare de escaladare a vârfului bând mult *chhang* – o bere groasă și dulce făcută din orez și mei. A doua zi dimineață, mahmur, era foarte agitat; înainte să urce Căderea de gheață i-a mărturisit unui prieten că văzuse fantome în noaptea care trecuse. Fiind un tânăr foarte religios, Ang Dorje nu putea să nu ia în seamă asemenea prevestiri.

De asemenea, Ang Dorje putea fi supărat pe Lopsang, pe care-l considera un fanfaron. În 1995 Hall îi angajase pe Lopsang și pe Ang Dorje pentru expediția din Everest, dar cei doi șerpași nu lucraseră bine împreună.

În anul acela, în ziua în care urmau să urce pe vârf, echipa lui Hall ajunsese târziu pe Vârful Sudic, în jurul orei 13.30, și găsise o pătură de zăpadă instabilă care acoperea ultima porțiune din culme. Hall, în loc să-l trimită pe Ang Dorje, i-a trimis în recunoaștere pe Guy Cotter, un ghid neozeelandez, și pe Lopsang,

ca să stabilească dacă pot urca în continuare. Iar Ang Dorje, sirdarul acelei expediții, s-a simțit insultat. Puțin mai târziu, când Lopsang coborâse la baza Pasului Hillary, Hall a hotărât să abandoneze urcarea și le-a făcut semn lui Cotter și lui Lopsang să se întoarcă. Dar Lopsang a ignorat ordinul, s-a dezlegat de Cotter și a continuat să urce singur pe vârf. Pe Hall l-a înfuriat nesupunerea lui Lopsang, ca și pe Ang Dorje.

Anul acesta, deși făceau parte din echipe diferite, Ang Dorje fusese din nou rugat să lucreze cu Lopsang în ziua urcării pe vârf – și din nou Lopsang părea că se purta ciudat. Ang Dorje lucrase foarte mult în ultimele șase săptămâni, iar acum părea sătul să facă mai mult decât îi intra în atribuții. Posomorât, stătea lângă mine în zăpadă, așteptând să sosească Lopsang, iar corzile au rămas nefixate.

Prin urmare, la nouăzeci de minute după ce trecusem de Balcon, am nimerit în mijlocul primei aglomerații. La 8534 de metri, echipele amestecate au avut de înfruntat o serie de trepte masive de piatră care puteau fi trecute cu bine doar cu ajutorul corzilor. Clienții s-au îngrămădit la baza stâncii aproape o oră, în timp ce Beidleman – preluând atribuțiile lui Lopsang, care lipsea – a fixat cu greu coarda.

Aici, nerăbdarea și lipsa de experiență a lui Yasuko Namba, una dintre clientele lui Hall, aproape că au provocat o nenorocire. Femeie de succes, angajată la Federal Express din Tokyo, Yasuko nu se încadra în stereotipul japonezei de vârstă mijlocie supusă și respectuoasă. Îmi spusese râzând că acasă doar soțul ei se ocupa de gătit și de curățenie. Încercarea ei de a cuceri Everestul stârnise oarecare vâlvă în Japonia. În zilele anterioare se cățărase încet și nesigur, dar azi, cu gândul la vârf, era mai plină de energie ca niciodată.

— Din momentul în care am ajuns în Șaua Sudică, Yasuko a fost complet captivată de vârf – parcă era în transă, spune John Taske, care a împărțit cortul cu ea la tabăra IV. De când am plecat din Șa a tras tare, făcându-și loc spre începutul șirului.

În timp ce Beidleman se ținea cu greu de stâncă la 30 de metri deasupra clienților, Yasuko, nerăbdătoare, și-a prins blocatorul de coarda care atârna, înainte ca ghidul să apuce să o ancoreze. Era

pe cale să se agațe de coardă cu toată greutatea – ceea ce l-ar fi tras jos pe Beidleman –, dar Mike Groom a intervenit în ultimul moment și i-a atras atenția că e prea nerăbdătoare.

Aglomerația de la corzi creștea pe măsură ce ajungeau alți și alți alpiniști, astfel că cei din capăt rămâneau tot mai în urmă. Dimineața târziu, trei dintre clienții lui Hall – Stuart Hutchinson, John Taske și Lou Kasischke, care urcau mai în spate cu Hall – erau extrem de îngrijorați de ritmul lent în care avansau. Imediat în fața lor se afla echipa taiwaneză care se mișca incredibil de încet.

— Aveau un stil ciudat de a urca, foarte aproape unul de altul, ca niște felii dintr-o pâine, unul în spatele celuilalt, ceea ce însemna că era aproape imposibil să-i depășești. Am așteptat mult să urce pe corzi, zice Hutchinson.

În tabăra de bază, înainte să pornim spre vârf, Hall a luat în considerare două posibile ore de întoarcere – 13 sau 14. Totuși, el nu a spus niciodată care era ora pe care trebuia să o respectăm – ceea ce e curios, având în vedere că ne tot repetase cât de important era să stabilim o oră fixă de întoarcere și să o respectăm, indiferent ce s-ar întâmpla. Pur și simplu am fost lăsați să înțelegem că Hall va lua decizia finală în ziua în care vom urca pe vârf, după ce va ține cont de vreme și alți factori, și că își va asuma răspunderea de a ne da semnalul de întoarcere la ora cuvenită.

Pe 10 mai, pe la mijlocul dimineții, Hall încă nu ne anunțase care va fi ora de întoarcere. Hutchinson, precaut din fire, presupunea că era vorba de ora 13. Pe la 11, Hall le-a spus lui Hutchinson și Taske că mai erau încă trei ore până în vârf, iar apoi a grăbit pasul ca să-i întreacă pe taiwanezi.

— Era puțin probabil că vom atinge vârful înainte de ora 13, când ar fi trebuit de fapt să ne întoarcem, zice Hutchinson.

A urmat o scurtă discuție. La început Kasischke nu voia să accepte înfrângerea, dar Taske și Hutchinson l-au convins în cele din urmă. La 11.30 cei trei au întors spatele vârfului și au început să coboare, iar Hall i-a trimis pe șerpașii Kami și Lhakpa Chhiri cu ei.

Trebuie să fi fost foarte greu pentru acești clienți să se întoarcă, și la fel trebuie să fi fost și pentru Frank Fishbeck, care pornise

pe drumul spre baza muntelui înainte cu câteva ore. Urcatul pe munte pare să atragă oameni care nu se abat cu ușurință de la țelurile lor. În această etapă înaintată a expediției trecuserăm deja cu toții prin suferințe și pericole care i-ar fi făcut de mult pe unii oameni mai echilibrați să se întoarcă acasă. Ca să ajungi până aici trebuia să fii foarte perseverent.

Din păcate, cei care sunt făcuți să depășească necazurile personale și să urce, în pofida greutăților, sunt făcuți și să ignore avertismentele unui pericol iminent. Aceasta este esența dilemei cu care se confruntă toți cei ce vor să escaladeze Everestul: ca să reușești trebuie să fii extrem de motivat, dar dacă ești prea motivat, poți muri. Mai mult, mai sus de 7925 de metri linia dintre entuziasmul necesar și dorința nechibzuită de a ajunge pe vârf devine extrem de ușor de trecut. Prin urmare, povârnișurile Everestului sunt presărate cu cadavre.

Taske, Hutchinson, Kasischke și Fischbeck cheltuiseră fiecare câte 70 000 de dolari și îndură seră săptămâni de agonie ca să li se permită acea unică șansă de a ajunge pe vârf. Toți erau bărbați ambițioși, neobișnuiți să piardă, cu atât mai mult să renunțe. Și totuși, confruntați cu o decizie grea, au fost printre puținii care au făcut cea mai bună alegere în acea zi.

Mai sus de Pasul de piatră de unde John, Stuart și Lou s-au întors, se terminau corzile. Din acel loc drumul se înclina abrupt, urcând pe lângă o fermecătoare creastă acoperită cu zăpadă comprimată de vânt, care culmina cu Vârful Sudic – unde am ajuns la ora 11 ca să găsesc o aglomerație și mai mare. Puțin mai sus, la o aruncătură de băț, se afla creasta verticală a Pasului Hillary, iar o idee mai încolo, vârful însuși. Mut de fascinație și oboseală, am făcut câteva poze, apoi am așteptat împreună cu ghizii Andy Harris, Neal Beidleman și Anatoli Boukreev ca șerpașii să fixeze corzile pe acea cornișă impresionantă.

Am observat că Boukreev, la fel ca Lopsang, nu folosea oxigen suplimentar. Deși rusul mai urcase pe Everest de două ori fără oxigen, iar Lopsang, de trei ori, am fost surprins să văd că Fischer le-a dat voie să ghideze ascensiunea fără butelii de oxigen – ceea ce nu părea să fie în interesul clienților. Am mai fost surprins să

văd și că Boukreev nu avea rucsac – de obicei ghidul are un rucsac cu coardă, o trusă de prim ajutor, echipament de salvare în cazul în care cineva ar cădea într-o crevasă, haine și alte lucruri necesare în caz de urgență. Boukreev era primul ghid pe care-l vedeam, de pe oricare munte, că ignoră această convenție.

Se pare că plecase de la tabăra IV cu un rucsac și o butelie de oxigen; mai târziu mi-a spus că, deși nu avea de gând să folosească oxigenul, voia să aibă o butelie la îndemână în caz că „o să-l lase puterile" și va avea nevoie de ea pe vârf. Dar, când a ajuns la Balcon, s-a descotorosit de rucsac și i-a dat butelia de oxigen, masca și regulatorul lui Beidleman ca să le ducă el. Pentru că Boukreev nu folosea oxigen suplimentar, s-a hotărât să ia cu el doar strictul necesar, ca să fie cât mai bine pregătit să înfrunte aerul groaznic de rarefiat.

Un vânt de 37 km/h răvășea culmea, trimițând rafale de zăpadă peste versantul Kangshung, dar deasupra cerul era de un albastru orbitor. Odihnindu-mă în soare, la 8478 de metri, îmbrăcat într-o pufoaică groasă, privind peste acoperișul lumii într-o stare de amorțeală cauzată de scăderea nivelului de oxigen, am pierdut complet noțiunea timpului. Nici unul dintre noi nu a dat mare atenție faptului că Ang Dorje și Ngawang Norbu, un alt șerpaș din echipa lui Hall, stăteau unul lângă celălalt, împărțeau un termos cu ceai și nu păreau să se grăbească să urce. În cele din urmă, pe la 11.40, Beidleman l-a întrebat: „Hei, Ang Dorje, ai de gând să fixezi corzile?" Răspunsul lui Ang Dorje a fost un „nu" rapid și răspicat – poate pentru că nici unul dintre șerpașii lui Fischer nu era acolo ca să-l ajute.

Îngrijorat din cauza mulțimii care se îngrămădea la Vârful Sudic, Beidleman i-a smuls din toropeală pe Harris și Boukreev și a insistat că cei trei ghizi trebuiau să monteze ei înșiși corzile; auzindu-l, m-am oferit rapid să-i ajut. Beidleman a scos un colac de coardă de 45 de metri din rucsac, eu am luat încă unul de la Ang Dorje, iar cu ajutorul lui Boukreev și al lui Harris ne-am apucat, pe la prânz, să fixăm corzile pe creastă. Dar până atunci s-a mai scurs o oră.

Oxigenul suplimentar nu te face să te simți pe vârful Everestului ca și cum ai fi la nivelul mării. În timp ce urcam mai sus de Vârful Sudic, regulatorul îmi dădea aproape doi litri de oxigen pe minut și tot trebuia să mă opresc și să inspir adânc, de trei, patru ori după fiecare pas pe care-l făceam cu greutate. Apoi mai făceam încă unul și trebuia să mă opresc ca să-mi trag răsuflarea – iar mai repede de atât nu puteam să înaintez. Deoarece buteliile cu oxigen conțineau un amestec slab de gaz comprimat și aer ambiant, la 8839 de metri cu oxigen te simțeai ca la 7295 de metri fără oxigen. Dar oxigenul îmbuteliat avea alte beneficii, care nu erau așa de ușor de evaluat.

Mă cățăram de-a lungul coastei și trăgeam oxigen în plămânii obosiți, când o stare ciudată și nejustificată de calm puse stăpânire pe mine. Lumea de dincolo de masca de cauciuc era nemaipomenit de însuflețită, de parcă un film se proiecta cu încetinitorul în fața ochelarilor mei. Mă simțeam drogat, degajat, izolat complet de stimulii externi. Trebuia să-mi repet mereu că de-o parte și de alta erau 2100 de metri de cer, că totul era în joc aici, că puteam plăti cu viața pentru un singur pas greșit.

După o jumătate de oră de urcat de la Vârful Sudic, am ajuns la baza Pasului lui Hillary. Este unul dintre cei mai faimoși pereți de stâncă din toate traseele montane, iar cei 12 metri de ascensiune aproape verticală pe stâncă și gheață te intimidează; totuși îmi doream foarte mult să preiau conducerea pe cea mai periculoasă porțiune, cea a Pasului. Însă era clar că Boukreev, Beidleman și Harris voiau și ei același lucru, iar lipsa de oxigen mă împinsese să cred că erau dispuși să lase vreun client să preia conducerea pe cea mai râvnită porțiune din traseu.

În cele din urmă, Boukreev, în calitate de ghid senior și fiind singurul dintre noi care mai urcase pe Everest, a avut onoarea; în timp ce Beidleman îl fila, ne-a deschis drumul. Dar înainta încet, și, în timp ce urca cu mare efort spre vârful Pasului, m-am uitat neliniștit la ceas și m-am întrebat dacă nu voi rămâne cumva fără oxigen. Prima butelie se golise la 7, pe Balcon, după ce mă

ținuse aproape șapte ore. Luându-mi asta drept reper, la Vârful Sudic calculasem că a doua butelie se va goli în jurul orei 14, ceea ce-mi va da destul timp, presupuneam eu, să ajung până pe vârf și să mă întorc pe Vârful Sudic ca să iau cea de-a treia butelie de oxigen. Dar acum era deja trecut de 13, și eu începeam să am mari îndoieli că lucrurile s-ar putea întâmpla așa.

Pe culmea Pasului i-am mărturisit lui Beidleman îngrijorarea mea și l-am întrebat dacă l-ar deranja dacă aș lua-o înainte spre vârf în loc să mă opresc ca să-l ajut să întindă ultimul colac de coardă de-a lungul crestei.

— Du-te, mi-a spus binevoitor. Mă ocup eu de coardă.

Făcând cu greu ultimii pași până pe vârf, am avut impresia că mă aflu sub apă, că viața se mișcă de patru ori mai încet. Apoi am ajuns pe o porțiune îngustă de gheață împodobită cu o butelie de oxigen abandonată și cu un stâlp din aluminiu ca vai de el, iar de acolo nu mai aveai unde să urci. Un șir de steaguri de rugăciune budiste se zbăteau în bătaia vântului. Mult mai jos, la poalele unui versant pe care atunci îl descopeream, platoul tibetan arid se întindea cât vedeai cu ochii ca o mare de pământ maro.

Odată ajuns pe vârful Everest ar fi trebuit să fiu copleșit de o exaltare intensă; în definitiv, în ciuda șanselor infime, tocmai obținusem un lucru la care râvneam din copilărie. Dar vârful era de fapt doar punctul de la jumătatea drumului. Mulțumirea de sine a fost înăbușită de teama copleșitoare trezită de coborârea lungă și periculoasă care mă aștepta.

CAPITOLUL PAISPREZECE

Vârful, 13.12, 10 mai 1996, 8848 de metri

Voința îmi slăbește nu doar în timpul ascensiunii, ci și la coborâre. Cu cât urc mai mult, cu atât vârful mi se pare mai neimportant și nu mă mai interesează ce mi se întâmplă. Nu mai sunt la fel de atent, memoria mă lasă și ea. Oboseala mentală este acum mai puternică decât cea fizică. E atât de plăcut să stai jos și să nu faci nimic – și prin urmare e cu atât mai periculos. Moartea cauzată de extenuare este – la fel ca moartea prin îngheț – plăcută.

Reinhold Messner,
Orizontul de cristal

În rucsac aveam un banner cu revista *Outside*, un mic fanion împodobit cu o șopârlă fantastică pe care o cususe Linda, soția mea, și alte suvenire cu care aveam de gând să mă pozez triumfător. Totuși, conștient fiind că rezerva de oxigen era pe terminate, nu am mai scos nimic din rucsac și am stat pe acoperișul lumii cât să le fac rapid patru poze lui Andy Harris și lui Anatoli Boukreev în fața stâlpului de pe vârf. Apoi am început să cobor. După vreo 20 de metri am trecut pe lângă Neal Beidleman și pe lângă un client de-al lui Fischer, Martin Adams. După ce am bătut palma cu Neal, am luat un pumn de pietricele dintr-o porțiune a traseului de pe care vântul suflase zăpada, am băgat suvenirele în buzunarul pufoaicei, am tras fermoarul și m-am grăbit în jos pe creastă.

Mai înainte observasem că o pătură de nori acoperea văile din sud și doar vârfurile cele mai înalte se mai vedeau acum. Adams – un texan scund și bătăios, care se îmbogățise vânzând obligațiuni

în anii '80 – este un pilot cu experiență, care a petrecut mult timp uitându-se în jos de deasupra norilor; mai târziu mi-a spus că, imediat după ce a ajuns pe vârf, și-a dat seama că acea pătură de vapori aparent inofensivă era de fapt coama unor puternici nori de furtună.

— Când ești în avion și vezi un nor de furtună, primul impuls e să pleci naibii de acolo. Și asta am și făcut, mi-a explicat.

Dar, spre deosebire de Adams, eu nu obișnuiam să mă uit la cumulonimbuși de la 8840 de metri, așa că nu mi-am dat seama de furtuna care se apropia. În schimb, eu îmi făceam griji din cauza oxigenului care era pe terminate.

La un sfert de oră după ce părăsisem vârful, am ajuns la Pasul lui Hillary, unde un cârd de alpiniști urcau cu greu pe singura coardă fixă, iar eu am fost nevoit să mă opresc. În timp ce așteptam ca ei să treacă mai departe, Andy m-a ajuns din urmă.

— Jon, nu cred că primesc suficient oxigen. Poți să te uiți dacă valva de alimentare de la mască a înghețat? m-a întrebat.

Am verificat și, într-adevăr, o bucată de gheață cât pumnul bloca valva de cauciuc care îi permitea aerului de afară să intre în mască. Am înlăturat-o cu vârful pioletului și l-am rugat pe Andy să-mi închidă regulatorul, ca să nu irosesc oxigenul cât așteptam să se elibereze Pasul. Însă, din greșeală, el a deschis valva în loc să o închidă, așa că zece minute mai târziu nu mai aveam deloc oxigen. Funcțiile mele cognitive, și așa destul de limitate, scăzuseră dramatic. Mă simțeam de parcă luasem o supradoză dintr-un sedativ puternic.

Îmi amintesc ca prin ceață că Sandy Pittman a trecut pe lângă mine în drum spre creastă, iar după ea au mai trecut, după o perioadă indefinită de timp, Charlotte Fox și Lopsang Jangbu. Yasuko a apărut puțin mai jos pe stânca pe care încercam să-mi mențin echilibrul; părea că ultima și cea mai înclinată porțiune din traseu îi venise de hac. Un sfert de oră am privit neputincios cum se chinuia să se tragă în sus, dar era prea obosită ca să reușească. În cele din urmă, Tim Madsen, care aștepta nerăbdător chiar sub ea, a împins-o de fund și astfel a ajuns pe Pas.

La scurt timp după aceea a apărut și Rob Hall. Mi-am ascuns panica crescândă și i-am mulțumit că m-a adus pe vârful Everestului.

— Da, s-a dovedit a fi o expediție bună, mi-a răspuns.

Apoi mi-a zis că Frank Fischbeck, Beck Weathers, Lou Kasischke, Stuart Hutchinson și John Taske se întorseseră. Chiar și în starea de imbecilitate indusă de lipsa oxigenului era evident că Hall era extrem de dezamăgit că cinci din cei opt clienți ai lui abandonaseră vârful – presupun că sentimentul era accentuat de faptul că întreaga echipă a lui Fischer trăgea din greu ca să ajungă sus.

— Regret că nu au ajuns mai mulți clienți pe vârf, s-a plâns Rob înainte să-și vadă de drum.

La scurt timp, Adams și Boukreev m-au ajuns din urmă și s-au oprit puțin mai sus de mine ca să aștepte să se elibereze coarda. Imediat după, Pasul s-a aglomerat și mai tare – Makalu Gau, Ang Dorje și alți șerpași urcau spre noi, urmați de Doug Hansen și Scott Fischer. Apoi, într-un final, Pasul lui Hillary era liber – dar doar după ce petrecusem mai mult de o oră, la 8800 de metri, fără oxigen suplimentar.

Mi se părea că părți întregi din scoarța cerebrală încetaseră să-mi mai funcționeze. Amețit, speriat să nu leșin, eram disperat să ajung la Vârful Sudic, unde mă aștepta a treia butelie de oxigen. Am început să cobor cu grijă pe coarda fixă, mort de frică. Aproape de baza Treptei, Anatoli și Martin m-au ocolit și s-au grăbit să ajungă jos. Coboram în continuare cu mare atenție, dar, când mai aveam 15 metri până la depozitorul de oxigen, s-a terminat coarda și m-am oprit, refuzând să merg mai departe fără oxigen.

Sus, pe Vârful Sudic, l-am văzut pe Andy Harris scotocind printr-un morman de butelii de oxigen portocalii.

— Hei, Harold! am strigat. Poți să-mi aduci o butelie plină?

— Nu mai este nici o butelie cu oxigen! Toate astea sunt goale!

Era o veste neplăcută. Creierul meu avea mare nevoie de oxigen. Nu știam ce să fac. Chiar atunci a ajuns lângă mine Mike Groom, care cobora și el. În 1993 Mike urcase pe Everest fără oxigen, și nu părea îngrijorat să continue fără. Mi-a dat butelia lui de oxigen și ne-am grăbit să ajungem la Vârful Sudic.

Totuși, când am ajuns acolo și am căutat în depozitul de oxigen, am găsit cel puțin șase butelii pline. Însă Andy refuza să ne creadă. Insista că toate erau goale și nu puteam să-l convingem că nu e așa.

Singurul mod în care poți vedea cât oxigen e într-o butelie este să o conectezi la regulator și să te uiți la manometru; presupun că așa a verificat Andy buteliile de la Vârful Sudic. După expediție, Neil Beidleman ne-a atras atenția că, dacă regulatorul lui Andy fusese afectat de gheață, manometrul se poate să-i fi arătat că toate buteliile erau goale, chiar dacă ele erau de fapt pline, ceea ce ar fi explicat încăpățânarea lui ciudată. Iar dacă regulatorul lui era stricat și nu îi dădea oxigen, asta ar fi explicat aparenta lui lipsă de luciditate.

Totuși, această posibilitate – care acum pare atât de evidentă – nu ne-a trecut prin cap, nici lui Mike, nici mie. Privind în urmă, mi-e clar că Andy se purta irațional și era clar că trecuse de simpla stare de hipoxie, dar și funcțiile mele mintale erau afectate, așa că atunci nu mi-am dat seama.

Nu am putut să înregistrez un lucru atât de evident și din cauza relației ghid–client. Andy și cu mine semănam mult din punctul de vedere al forței fizice și al competențelor tehnice; dacă am fi urcat împreună într-o expediție fără ghid și am fi fost parteneri, mi-aș fi dat seama cu siguranță de starea în care se afla. Dar în această expediție fusese plasat în rolul ghidului invincibil, era acolo ca să aibă grijă de mine și de alți clienți; fuseserăm îndoctrinați ca nu cumva să ne îndoim de raționamentul ghizilor noștri. Gândul că Andy se afla la ananghie nu a trecut niciodată prin mintea mea slăbită. Nu am putut că concep că un ghid ar avea nevoie urgentă de ajutorul meu.

În timp ce Andy continua să afirme că nu există butelii pline pe Vârful Sudic, Mike m-a privit întrebător. M-am uitat și eu la el și am ridicat din umeri. M-am întors spre Andy și i-am spus:

— Nu-i nimic, Harold. Mult zgomot pentru nimic.

Apoi am luat o butelie plină cu oxigen, am prins-o de regulator și am început să cobor. Având în vedere ce s-a întâmplat în orele următoare, ușurința cu care m-am eliberat de orice responsabilitate – neputința de a realiza faptul că Andy era în pericol – este o greșeală care cred că o să mă bântuie mereu.

În jurul orei 15.30, am plecat de pe Vârful Sudic înaintea lui Mike, Yasuko și Andy și aproape imediat am coborât într-o pătură densă de nori. A început să ningă ușor. De-abia deosebeam muntele

de cer în lumina aceea uniformă și care tot scădea. Ar fi fost foarte ușor să fac un pas greșit, să cad de pe creastă și să dispar pentru totdeauna. Și cu cât coboram, cu atât vremea se înrăutățea.

Mike și cu mine ne-am oprit la baza treptelor de piatră de pe Creasta Sud-Estică să o așteptăm pe Yasuko, care nu se descurca pe corzile fixe. Mike a încercat să-l contacteze pe Rob pe walkie-talkie, dar transmițătorul lui funcționa cu intermitențe și nu a reușit să comunice cu nimeni. Mike avea grijă de Yasuko, iar Rob și Andy se ocupau de Doug Hansen – singurul client care se afla mai sus decât noi –, așa că am presupus că situația era sub control. Când Yasuko ne-a ajuns din urmă, i-am cerut voie lui Mike să continui coborârea de unul singur.

— Bine. Dar ai grijă la cornișe, mi-a spus.

Pe la 16.45, când am ajuns la Balcon – promontoriul de pe Creasta Sud-Estică, aflat la 8412 metri, unde împreună cu Ang Dorje văzusem răsăritul de soare –, am fost șocat să dau peste Beck Weathers stând singur în zăpadă și tremurând din toți rărunchii. Presupusesem că se afla la tabăra IV de câteva ore bune.

— Beck, ce naiba faci aici? am exclamat.

Cu câțiva ani înainte Beck își făcuse o operație de keratotomie radială[1] ca să-și corecteze vederea. La începutul expediției din Everest a descoperit un efect secundar al intervenției: presiunea atmosferică joasă de la mare altitudine îi afecta vederea. Cu cât urca mai sus, cu atât presiunea atmosferică era mai joasă și vederea lui se înrăutățea.

În după-amiaza trecută, după ce urcase de la tabăra III la tabăra IV, Beck mi-a mărturisit că „vederea îmi era atât de afectată, încât de-abia distingeam ce se întâmpla în fața mea. Așa că m-am băgat în spatele lui John Taske și, când își ridica piciorul, îl puneam pe al meu în urma lăsată de bocancul lui".

Înainte Beck vorbise deschis despre problema lui, dar, cu vârful atât de aproape, nu spusese nimănui, nici măcar lui Rob, că starea

1 Keratotomia radială este o intervenție chirurgicală menită să corecteze miopia prin inciziile care se fac dinspre exteriorul spre interiorul retinei și care astfel îi schimbă curbura. (N. a.)

i se agravase. În ciuda vederii tot mai proaste, se cățăra bine și se simțea mai puternic decât la începutul expediției și, după cum a explicat, „nu voiam să renunț prea devreme".

Cât a urcat prin Șaua Sudică în timpul nopții, Beck a reușit să țină pasul cu grupul folosindu-se de aceeași strategie ca în după-amiaza precedentă – pășea fix pe urmele celui din față. Dar când a ajuns la Balcon și a răsărit soarele, și-a dat seama că vederea lui era mai proastă ca niciodată. Mai mult, din neatenție se frecase la ochi și niște cristale de gheață îi zgâriaseră corneea la amândoi ochii.

— Cu un ochi vedeam în ceață, cu celălalt de-abia întrezăream câte ceva și nu distingeam nimic la distanță. Am simțit că nu vedeam destul de bine ca să urc mai departe fără să îmi pun viața în pericol sau să fiu o povară pentru altcineva, așa că i-am spus lui Rob cum stăteau lucrurile, mărturisește Beck.

— Îmi pare rău, prietene, i-a spus Rob imediat, dar va trebui să cobori. O să trimit un șerpaș să te însoțească.

Dar Beck nu era pregătit să renunțe la visul de a ajunge pe vârf:

— I-am explicat lui Rob că există șanse mari ca vederea să mi se îmbunătățească odată ce soarele va urca mai sus pe cer și pupilele mi se vor contracta. I-am spus că vreau să mai aștept un pic și apoi să mă grăbesc să-i prind din urmă dacă începeam să văd mai bine.

Rob a cântărit propunerea lui Beck, apoi i-a spus:

— În regulă. Ai jumătate de oră la dispoziție ca să afli. Dar nu te pot lăsa să te întorci la tabăra IV de unul singur. Dacă vederea nu ți se îmbunătățește după jumătate de oră, vreau să rămâi aici, ca să știu exact unde ești, și să mă aștepți până mă întorc de pe vârf, iar apoi o să coborâm împreună. Nu glumesc: fie cobori acum, fie promiți să nu te miști de aici până nu mă întorc.

— Așa că am jurat cu mâna pe inimă, mi-a spus Beck voios, în timp ce vântul spulbera zăpada în jurul nostru și afară se întuneca. Și m-am ținut de cuvânt. De-aia sunt încă aici.

Imediat după prânz, Stuart Hutchinson, John Taske și Lou Kasischke au trecut pe lângă el în timp ce coborau cu Lhakpa și Kami, dar Weathers nu i-a însoțit.

— Încă era vreme bună, așa că atunci nu am văzut de ce mi-aș fi încălcat promisiunea față de Rob, mi-a explicat.

Totuși, acum se întuneca și vremea se strica.

— Hai jos cu mine, l-am rugat. O să mai treacă două, trei ore până o să se întoarcă Rob. O să am eu grijă de tine. O să te duc jos fără probleme.

Aproape că îl convinsesem pe Beck să coboare cu mine, când am făcut greșeala să spun că Mike Groom și Yasuko erau la câteva minute în spatele meu. Într-o zi plină de greșeli, aceasta s-a dovedit a fi una foarte gravă.

— Mulțumesc oricum, a spus Beck. Dar cred că o să-l aștept pe Mike. Are coardă și poate să mă lege și să mă ajute să cobor.

— Bine, Beck, am răspuns. Tu decizi. Atunci ne vedem în tabără.

De fapt eram ușurat că nu trebuia să-l cobor pe Beck pe pantele dificile care urmau, dintre care majoritatea nu aveau corzi fixe. Ziua era pe terminate, vremea se înrăutățea, puterile mă lăsau. Cu toate acestea, tot nu eram conștient de nenorocirea care ne păștea. Ba mai mult, după ce am vorbit cu Beck, nu m-am grăbit să cobor, ci am căutat o butelie de oxigen goală pe care-o ascunsesem în zăpadă când urcasem, în urmă cu zece ore. Nu voiam să las mizerii pe munte, așa că am băgat-o în rucsac alături de celelalte două (una goală și alta parțial plină), iar apoi m-am grăbit spre Șaua Sudică, aflată la 480 de metri mai jos.

*

De la Balcon am coborât fără incidente câteva sute de metri pe o viroagă lină, înzăpezită, dar apoi lucrurile au început să se complice. Traseul șerpuia peste straturi de gresii acoperite cu o pătură de cincisprezece centimetri de zăpadă proaspătă. Trebuia să fiu foarte atent la cum înaintez pe acel teren instabil și dificil, dar îmi era greu să mă concentrez având în vedere starea ca de beție în care mă aflam.

Era dificil să găsesc traseul bun, deoarece vântul șterse se urmele cățărătorilor care coborâseră înaintea mea. În 1993, partenerul lui Mike Groom – Lopsang Tshering Bhutia, un alpinist himalayan experimentat, nepotul lui Tenzing Norgay – a făcut o întoarcere

greșită în zona asta, a căzut și a murit. Am început să vorbesc de unul singur ca să încerc să rămân lucid: „Păstrează-ți calmul, păstrează-ți calmul, păstrează-ți calmul", îmi repetam încontinuu, ca pe o mantră. „Nu îți permiți să faci nici o greșeală. E mult prea serioasă treaba. Păstrează-ți calmul."

Mă așezasem pe o terasă largă, înclinată, ca să mă odihnesc, dar peste câteva minute un sunet asurzitor m-a speriat așa de tare, încât am sărit în picioare. Având în vedere că se depusese destulă zăpadă proaspătă, îmi făceam griji ca nu cumva să se fi pornit o avalanșă mai sus pe versant, dar când m-am întors să mă uit n-am văzut nimic. Apoi am auzit din nou același sunet, de data asta însoțit de un fulger care pentru o secundă a luminat tot cerul, și mi-am dat seama că era vorba de un tunet.

Dimineață, în timp ce urcam, am încercat să studiez traseul din această zonă și mă uitam după puncte de reper care să mă ajute la coborâre, memorând obsesiv terenul: „Ține minte să faci la stânga după pintenul care seamănă cu prora unei nave. Apoi urmează dâra de zăpadă până o cotește brusc la dreapta". Mă învățasem să procedez așa în urmă cu mulți ani, și a devenit un obicei pe care mă obligam să-l urmez de fiecare dată când escaladam un munte – pe Everest se poate să-mi fi salvat viața. La ora 18, când furtuna s-a transformat într-o vijelie în toată regula, cu rafale de zăpadă și un vânt care bătea cu mai mult de 100 km/h, am dat peste coarda care fusese fixată de muntenegreni pe panta înzăpezită, 180 de metri mai sus de Șa. Mi-am revenit datorită urgiei care se întețea și mi-am dat seama că am coborât la timp cea mai dificilă porțiune din traseu.

Mi-am înfășurat coarda fixă în jurul mâinilor ca să fac rapel și am continuat să cobor înfruntând vijelia. Câteva minute mai târziu m-a cuprins o stare cunoscută de sufocare și mi-am dat seama că rămăsesem din nou fără oxigen. În urmă cu trei ore, când fixasem cea de-a treia butelie de oxigen, și ultima, la regulator, am observat că manometrul îmi arăta că butelia era doar pe jumătate plină. M-am gândit că îmi va ajunge o mare parte din drum, așa că nu m-am obosit s-o schimb cu una plină. Iar acum rămăsesem fără oxigen.

Mi-am dat jos masca de pe față, am lăsat-o să-mi atârne de gât și am continuat să cobor, surprinzător de liniștit. Totuși, fără oxigen mă mișcam mai greu și a trebuit să fac pauze mai dese.

Cărțile despre Everest abundă în descrieri ale unor halucinații cauzate de hipoxie și de oboseală. În 1933, faimosul alpinist englez Frank Smythe a văzut „două obiecte ciudate care pluteau în văzduh" direct deasupra lui, la 8200 de metri: „[Unul] părea să aibă niște aripi turtite, nedezvoltate și celălalt avea o protuberanță care semăna cu un cioc. Pluteau fără se miște, dar păreau să pulseze încet". În 1980, în timpul ascensiunii solo, lui Reinhold Messner i se păruse că un însoțitor invizibil urcă alături de el. Încetul cu încetul mi-am dat seama că și mintea mea o luase razna și asistam la această transformare cu un amestec de fascinație și groază.

Din cauza stării de epuizare în care mă aflam, am experimentat o ciudată detașare de corp, de parcă mă aflam câțiva metri mai sus și mă uitam la mine însumi cum cobor. Mă vedeam îmbrăcat într-un jerseu verde și purtam pantofi. Și, cu toate că atunci când bătea vântul temperatura scădea sub –56°C, în mod straniu îmi era cald.

La 18.30, când cerul s-a întunecat de tot, mai aveam încă 60 de metri verticali până la tabăra IV. Mai trebuia să trec un singur obstacol ca să ajung la adăpost: o pantă proeminentă de gheață tare și lucioasă, pe care trebuia să cobor fără coardă. Zăpada înghețată, purtată de rafale de vânt care se deplasau cu 130 km/h, îmi lovea fața; orice porțiune expusă de piele îngheța imediat. Corturile, care se aflau la 200 de metri pe orizontală, erau vizibile când și când prin albul total[1]. Nu exista o marjă de eroare. Îngrijorat fiind că aș putea face o greșeală gravă, m-am așezat ca să-mi drămuiesc energia înainte să cobor mai departe.

Inerția a pus stăpânire pe mine imediat ce m-am întins pe jos. Era mult mai ușor să rămân în repaus decât să mă motivez să

1 *Whiteout* (în engleză, în orig.) este un fenomen meteorologic care apare în regiunile înzăpezite atunci când cerul este acoperit de nori sau de ceață, ceea ce face ca totul să fie cufundat într-o lumină albicioasă în care este foarte greu să te orientezi. (N. tr.)

înfrunt panta de gheață; așa că am stat acolo în timp ce vijelia se dezlănțuia în jurul meu, mi-am lăsat mintea să zboare de la una la alta și nu am făcut nimic vreo patruzeci și cinci de minute.

Strânsesem șnurul de la glugă până când îmi rămăsese doar o mică deschizătură în jurul ochilor și voiam să îmi dau jos de la gât masca de oxigen, care înghețase și era oricum inutilă, când dintr-odată Andy Harris a apărut din beznă lângă mine. Mi-am îndreptat frontala înspre el, dar m-am tras instinctiv înapoi când am văzut în ce hal arăta. Obrajii îi erau acoperiți de o pojghiță de gheață, un ochi îi era înghețat și de-abia putea să vorbească. Părea într-o stare foarte gravă.

— Încotro e tabăra? a întrebat, disperat să ajungă la adăpost.

I-am indicat în ce direcție se afla tabăra IV și l-am avertizat în legătură cu panta de gheață de mai jos.

— E mai abruptă decât pare! am strigat, încercând să mă fac auzit în acea urgie. Poate ar trebui să cobor eu primul și să mă întorc cu o coardă din tabără…

Nu apucasem să termin de vorbit când Andy s-a întors dintr-odată și a pășit pe marginea pantei înghețate, lăsându-mă mască.

Trăgându-se pe fund, a început să coboare cea mai abruptă porțiune a pantei.

— Andy, e o nebunie să încerci așa ceva! Sigur o s-o dai în bară! am strigat după el.

A strigat și el ceva înapoi, dar nu am auzit ce-a zis din cauza vijeliei. O secundă mai târziu s-a dezechilibrat, s-a întors cu fundul în sus și dintr-odată l-am văzut alunecând cu viteză, cu capul înainte, pe gheață.

De-abia distingeam trupul nemișcat al lui Andy, care se prăbușise la baza stâncii, 60 de metri mai jos. Eram convins că-și rupsese cel puțin un picior, dacă nu chiar gâtul. Dar apoi, incredibil, s-a ridicat, mi-a făcut un semn că e OK și a continuat să înainteze cu greu spre tabăra IV care atunci se vedea cu claritate, 150 de metri mai încolo.

Vedeam siluetele a trei sau patru persoane care stăteau în fața corturilor; lumina frontalelor pâlpâia prin furtuna de zăpadă. M-am uitat cum Harris se îndreaptă spre ei, peste terenul plan; i-au

trebuit mai puțin de zece minute ca să ajungă în tabără. Când norii s-au închis un moment mai târziu și n-am mai văzut nimic, el mai avea cam 20 de metri până la corturi, poate chiar mai puțin. După aceea nu l-am mai văzut, dar eram sigur că ajunsese la adăpost, unde Chuldum și Arita precis ne așteptau cu ceai fierbinte. Cum stăteam în mijlocul furtunii și mai aveam de coborât panta înghețată ca să ajung la corturi, am simțit că mă cuprinde invidia. Eram furios că ghidul meu nu mă așteptase.

În rucsac nu aveam altceva decât trei butelii de oxigen goale și o jumătate de litru de limonadă înghețată; probabil că nu cântărea mai mult de 7-9 kilograme. Dar eram obosit și îngrijorat să nu-mi rup vreun picior la coborâre, așa că am aruncat rucsacul peste margine și am sperat că o să-l recuperez mai târziu. Apoi m-am ridicat și am început să cobor pe gheața care era la fel de fină și de tare precum o bilă de popice.

Coborârea a fost periculoasă și obositoare, dar după un sfert de oră în care m-am ajutat de colțari, mă aflam la baza pantei. Mi-am găsit repede rucsacul, iar după încă zece minute eram în tabără. M-am aruncat în cort cu colțarii încă în picioare, am închis bine ușa și m-am întins pe podeaua înghețată. Eram prea obosit ca să mă mai ridic în capul oaselor. Pentru prima dată simțeam cât de extenuat eram de fapt: niciodată nu mai fusesem atât de istovit. Dar eram în siguranță. Andy era în siguranță. Ceilalți urmau să ajungă și ei în tabără. Reușisem naibii. Urcasem pe Everest. Fusese și greu, dar în cele din urmă totul se sfârșise cu bine.

*

Au trecut multe ore până să aflu că de fapt nu se sfârșise cu bine – nouăsprezece oameni erau izolați pe munte din cauza viscolului, luptându-se cu disperare ca să supraviețuiască.

CAPITOLUL CINCISPREZECE

Vârful, 13.25, 10 mai 1996, 8848 de metri

Primejdia aventurilor marinărești și a furtunilor are multe fațete, și numai când și când îți apare în chip vădit acea violență cu intenție sinistră, acel ceva nedefinit care silește mintea și inima omului să creadă că înlănțuirea de calamități sau furia elementelor îl atacă cu gânduri rele, cu o forță fără frâu, cu o cruzime dezlănțuită, vrând să-i smulgă din inimă orice speranță sau teamă, chinul oboselilor și setea de odihnă, vrând să sfărâme, să distrugă, să nimicească tot ce el a văzut, a cunoscut, a savurat, a iubit sau a urât, tot ce este necesar și de neprețuit – soarele, amintirile, viitorul – vrând să spulbere din fața lui toate comorile lumii prin actul simplu și groaznic al uciderii.

Joseph Conrad,
Lord Jim[1]

Neil Beidleman a ajuns pe vârf la ora 13.25 împreună cu clientul Martin Adams. Când au ajuns sus, Andy Harris și Anatoli Boukreev erau deja acolo; eu coborâsem cu opt minute mai devreme. Presupunând că restul grupului său va apărea în scurt timp, Beidleman a făcut câteva poze, l-a tachinat pe Boukreev și s-a așezat ca să aștepte. La 13.45, clientul Klev Schoening a urcat ultima porțiune, a scos o poză cu soția și copiii lui și a sărbătorit, cu ochii în lacrimi, faptul că ajunsese pe acoperișul lumii.

---

1 Joseph Conrad, *Lord Jim*, trad. de Ticu Archip, Editura pentru literatură universală, București, 1964, p. 12. (N. tr.)

Din cauza unei ridicături a crestei, când ești pe vârf nu poți să vezi traseul de mai jos, iar la ora 14 – ora de întoarcere – Fischer și ceilalți clienți nu apăruseră încă. Beidleman era îngrijorat de întârziere.

În vârstă de treizeci și șase de ani, de profesie inginer aerospațial, era un ghid foarte conștiincios, tăcut, gânditor și îl plăceau majoritatea membrilor echipei sale și a lui Hall. De asemenea, Beidleman era unul dintre cei mai puternici alpiniști de acolo. Cu doi ani urmă, el și Boukreev – pe care-l considera un prieten bun – urcaseră pe vârful Makalu, 8481 de metri, într-un timp aproape record, fără oxigen suplimentar și fără ajutorul șerpașilor. I-a cunoscut pe Fischer și pe Hall în 1992 pe K2, unde competența și felul lui plăcut de a fi i-au impresionat pe cei doi. Dar, pentru că Beidleman nu prea avea experiență în alpinismul de mare altitudine (Makalu era singurul vârf important din Himalaya pe care urcase), el era al treilea în rang după Fischer și Boukreev la conducerea echipei Mountain Madness. Statutul lui de ghid începător se vedea și în banii pe care-i primea: acceptase slujba pentru 10 000 de dolari, în comparație cu Boukreev, care primea 25 000 de dolari.

Beidleman, un tip sensibil din fire, era conștient de statutul lui în cadrul grupului.

— Era clar că mă considerau al treilea ghid, a recunoscut el la finalul expediției, așa că am încercat să nu insist prea mult. Drept urmare, nu îmi spuneam mereu părerea când poate ar fi trebuit s-o fac, iar acum regret asta.

Beidleman a spus că, având în vedere planul vag al lui Fischer în legătură cu ziua marii ascensiuni, Lopsang Jangbu trebuia să fie în frunte și să aibă la el o stație radio și doi colaci de coardă pe care să-i fixeze pentru clienți; Boukreev și Beidleman – nici unul din ei nu primise vreun walkie-talkie – trebuiau să se afle „pe la mijloc sau mai în față, depinde de cum se mișcau clienții; și Scott, care avea celălalt walkie-talkie, era ultimul. După cum sugerase Rob, ne-am decis ca ora 14 să fie ora obligatorie de întoarcere – toți cei care nu se aflau la câțiva metri de vârf trebuiau să se întoarcă și să coboare".

— Scott trebuia să îi întoarcă din drum pe clienți, a explicat Beidleman. Vorbiserăm despre asta. I-am spus că, în calitate de ghid începător, nu mă simțeam bine să le spun clienților care plătiseră 65 000 de dolari că trebuiau să coboare. Așa că Scott și-a asumat această responsabilitate. Dar, habar n-am de ce, nu s-a mai ținut de cuvânt.

De fapt, singurii care au ajuns pe vârf înainte de ora 14 au fost Boukreev, Harris, Beidleman, Adams, Schoening și cu mine; dacă Fischer și Hall ar fi ținut cont de planurile stabilite înainte, toți ceilalți s-ar fi întors înainte să ajungă sus.

În ciuda faptului că Beidleman era tot mai îngrijorat din cauza orei târzii, nu avea un walkie-talkie, deci nu avea cum să ia legătura și să discute cu Fischer. Lopsang – care avea walkie-talkie – încă nu apăruse. Dimineața devreme, când Beidleman l-a văzut pe Lopsang vomitând pe Balcon, luase cei doi colaci de coardă de la șerpaș, ca să îi fixeze el pe stâncile de sus. Totuși, acum se plânge că „nici măcar nu mi-a trecut prin cap să iau și walkie-talkie-ul". Urmarea a fost că, după cum își amintește Beidleman, „am stat foarte mult timp pe vârf uitându-mă la ceas și așteptând ca Fischer să apară. Mă gândeam să cobor, dar, de fiecare dată când mă ridicam să plec, încă unul dintre clienții noștri apărea pe creastă, așa că mă așezam din nou să îi aștept".

Sandy Pittman a trecut peste ultimul obstacol pe la 14.10, cu puțin înainte ca Charlotte Fox, Lopsang Jangbu, Tim Madsen și Lene Gammelgaard să ajungă și ei. Dar Pittman se mișca foarte încet și chiar înainte de vârf s-a prăbușit dintr-odată în genunchi în zăpadă. Când Lopsang a mers să o ajute, a observat că butelia ei de oxigen – a treia – se golise. În dimineața aceea, când se legase în coardă de Pittman și o trăsese după el, îi deschisese la maximum valva buteliei – așa că ea primise patru litri de gaz pe minut, dar, prin urmare, rămăsese foarte repede fără oxigen. Din fericire, Lopsang – care nu folosea oxigen – avea la el o butelie plină. A fixat-o de masca și regulatorul lui Pittman și apoi au urcat împreună ultimii metri până sus și s-au alăturat veseliei generale.

Rob Hall, Mike Groom și Yasuko Namba au ajuns și ei pe vârf tot cam pe atunci. Hall a sunat-o pe Helen Wilton, la tabăra de bază, ca să-i dea vestea cea bună.

— Rob mi-a spus că bătea vântul și că era rece, își aduce aminte Wilton, dar totul părea să fie în regulă. Mi-a spus că: „Doug tocmai urcă și el; o să coborâm imediat ce ajunge. [...] Dacă nu mai primești nici o veste de la mine, să știi că totul e în regulă".

Wilton i-a anunțat pe cei de la biroul Adventure Consultants din Noua Zeelandă și o mulțime de faxuri au fost trimise prietenilor și familiilor de peste tot din lume, prin care îi anunțau de succesul expediției.

Dar Doug Hansen și Fischer nu se aflau imediat sub vârf, cum credea Hall. De fapt, Fischer a ajuns sus la 15.40, iar Hansen abia după ora 16.

*

În după-amiaza trecută – joi, 9 mai – când urcaserăm cu toții de la tabăra III la tabăra IV, Fischer nu a ajuns la corturile de pe Șaua Sudică decât după ora 17. Se vedea cu ochiul liber că era obosit, deși și-a dat silința ca asta să nu se observe. Charlotte Fox, colega lui de cort, își aduce aminte că „în seara aceea nu mi-am dat seama că Scott s-ar putea să fie bolnav. Părea extrem de entuziasmat și ne încuraja așa cum face un antrenor înaintea unui important meci de fotbal american".

De fapt, Fischer era extenuat din cauza eforturilor fizice și psihice la care fusese supus în săptămânile care trecuseră. Deși avea niște rezerve de energie extraordinare, fusese risipitor, iar când a ajuns la tabăra IV, acestea aproape că îi secaseră.

— Scott om puternic, a mărturisit Boukreev după expediție, dar înainte de urcare pe vârf e obosit, are multe probleme, irosește puterile. Griji, griji, griji, griji. Scott îngrijorat, dar ține în el.

De asemenea, Fischer nu a spus nimănui că, în timpul ascensiunii spre vârf, chiar era bolnav. În 1984, în timpul unui expediții pe masivul Annapurna din Nepal, s-a ales cu un parazit gastrointestinal, *Entamoeba histolytica*, de care nu a reușit să scape complet în anii care au urmat. Amiba se trezea din starea de inactivitate la intervale neregulate și atunci îi provoca dureri puternice și îi lăsa câte-un chist pe ficat. Fischer le-a spus de problema lui doar câtorva oameni de la tabăra de bază și a insistat că nu e nimic grav.

După spusele lui Jane Bromet, când boala punea stăpânire pe Fischer (după cum se pare că s-a întâmplat în primăvara lui 1996), acesta „avea perioade în care transpira abundent și avea frisoane. În acele momente nu putea să facă nimic, dar nu durau mai mult de zece-cincisprezece minute, după care nu mai avea nimic. În Seattle atacurile aveau loc poate o dată pe săptămână, dar când era stresat se manifestau mai des. La tabăra de bază suferea din cauza lor din ce în ce mai des – o dată la două zile, uneori o dată pe zi".

Fischer nu ne-a spus niciodată că ar fi avut astfel de atacuri la tabăra IV sau mai sus. Fox a menționat că, joi seara, imediat după ce el a intrat în cort, „Scott a adormit foarte repede și a dormit buștean vreo două ore". La 22, când s-a trezit, s-a pregătit încet și a rămas în tabără mult după ce ultimii clienți, ghizi și șerpași porniseră spre vârf.

Nu e clar la ce oră a plecat Fischer din tabăra IV; poate la 1 noaptea, vineri, 10 mai. Majoritatea traseului s-a aflat cu mult în urma tuturor și nu a ajuns la Vârful Sudic decât la ora 13 după-masă. L-am văzut prima dată pe la 14.25, când coboram de pe vârf, și am așteptat împreună cu Andy Harris să se elibereze Pasul lui Hillary. Fischer era ultimul care venea pe coardă și părea extrem de obosit.

După ce am schimbat niște politeţuri, Fischer a vorbit puțin și cu Adams și Anatoli Boukreev, care se aflau puțin mai sus de mine și Harris, așteptând și ei să coboare Pasul.

— Hei, Martin, l-a tachinat Fischer, vorbind prin masca de oxigen, încercând să pară glumeț, crezi că poți să urci pe vârful Everest?

— Hei, Scott, a răspuns Adams puțin enervat că Fischer nu-l felicitase, tocmai am făcut-o!

Apoi Fischer a schimbat câteva vorbe cu Boukreev. După câte își aduce aminte Adams, Boukreev i-a spus lui Fischer că „o să cobor cu Martin". Fischer și-a continuat cu greu drumul spre vârf, în timp ce Harris, Boukreev, Adams și cu mine am făcut rapel pe Pas. Nimeni nu a spus nimic de starea lui Fischer. Nu ne-am dat seama că s-ar putea să dea de bucluc.

Beidleman spune că Fischer încă nu ajunsese pe vârf la ora 15.10, vineri după-masă. Mai adaugă că „am hotărât că e timpul să plec naibii de acolo, chiar dacă Scott nu-și făcuse încă apariția". I-a adunat pe Pittman, Gammelgaard, Fox și Madsen și a început să le ghideze coborârea pe creastă. Douăzeci de minute mai târziu, chiar înainte de Pasul lui Hillary, s-au întâlnit cu Fischer.

— Nu i-am spus nimic, își amintește Beidleman. El doar ne-a făcut cu mâna. Părea că nu se simte bine, dar era Scott, așa că nu mi-am făcut prea multe griji. M-am gândit că o să urce pe vârf și apoi o să ne prindă repede din urmă ca să mă ajute să-i cobor pe clienți.

La momentul respectiv, Pittman era cea mai mare grijă a lui Beidleman.

— Toți erau destul de terminați, dar Sandy părea că se simte cel mai rău. Mă gândeam că, dacă nu stau mereu cu ochii pe ea, pur și simplu o să cadă de pe creastă. Așa că m-am asigurat că era prinsă de corzile fixe, iar în locurile în care nu exista coardă am prins-o din spate, de ham, și am ținut-o strâns până când se apuca de următoarea coardă. Era atât de pierdută, încât nu cred că știa că sunt acolo.

Cu puțin înainte de Vârful Sudic, în timp ce coborau printr-o pătură groasă de nori și ninsoare, Pittman a căzut din nou și a rugat-o pe Fox să îi facă o injecție cu un steroid puternic numit dexametazonă. „Dex", așa cum i se mai spune, poate ameliora temporar efectele negative al răului de altitudine; urmând instrucțiunile doctoriței Ingrid Hunt, în caz de urgență fiecare membru din echipa lui Fischer avea la el o seringă cu acest medicament, pe care o ținea într-o cutie de plastic de la periuța de dinți, într-un buzunar din interiorul costumului, ca să nu înghețe.

— I-am tras puțin pantalonii lui Sandy, își amintește Fox, și i-am băgat acul în șold, direct prin colanți.

Beidleman, care se oprise la Vârful Sudic ca să evalueze starea depozitului de oxigen, a ajuns la ceilalți exact când Fox înfigea acul în Pittman, care era întinsă cu fața în jos în zăpadă.

— Când am trecut de culme și am văzut-o pe Sandy pe jos și pe Charlotte aplecată peste ea cu seringa în mână, m-am gândit că situația e destul de gravă. Am întrebat-o pe Sandy ce s-a întâmplat, dar când a încercat să-mi răspundă a scos doar niște sunete nearticulate.

Beidleman, foarte îngrijorat, i-a cerut lui Gammelgaard să îi dea lui Pittman butelia ei plină de oxigen și să o ia pe cea aproape goală, apoi s-a asigurat că regulatorul era dat la maximum și a început să o tragă pe panta abruptă, înzăpezită a Crestei Sud-Estice.

— Când începea să alunece, îi dădeam drumul și glisam în fața ei, explică el. După 50 de metri mă opream, mă țineam de coarda fixă și mă pregăteam să-mi folosesc corpul ca să o împiedic să alunece mai departe. Prima dată când Sandy a intrat în mine cu viteză, colțarii ei mi-au sfâșiat pantalonii. Zburau pene peste tot.

Spre ușurarea tuturor, după aproximativ douăzeci de minute, injecția și oxigenul suplimentar au revigorat-o pe Pittman și a putut să continue coborârea de una singură.

În jurul orei 17, în timp ce Beidleman îi conducea pe clienți în josul crestei, Mike Groom și Yasuko Namba ajungeau la Balcon, 150 de metri mai jos. De la acest promontoriu, aflat la 8412 metri, traseul o coteşte brusc dinspre creastă spre sud, în direcția taberei IV. Totuși, când Groom s-a uitat în partea opusă – spre partea nordică a crestei – a văzut, prin ninsoarea deasă și lumina care se împuțina, un alpinist care deviase mult de la traseu: era Martin Adams. Acesta își pierduse simțul orientării din cauza vijeliei și coborâse din greșeală pe Fața Kangshung, spre Tibet.

Imediat ce Adams i-a văzut pe Groom și pe Namba deasupra lui, și-a dat seama că greșise drumul și a urcat încet înapoi spre Balcon.

— Martin era complet dezorientat când a ajuns lângă noi, își amintește Groom. Nu purta masca de oxigen și fața îi era acoperită de zăpadă.

A întrebat „Încotro sunt corturile?", Groom i-a arătat pe unde s-o ia, și Adams a început imediat să coboare pe partea bună a crestei, urmărind cărarea pe care o făcusem cu vreo zece minute mai devreme.

În timp ce Groom îl aștepta pe Adams să urce pe creastă, a trimis-o pe Namba singură înainte, iar el și-a făcut de lucru căutând o husă de la aparatul foto pe care o lăsase acolo la urcare. Când s-a uitat în jur a observat că mai era încă o persoană pe Balcon.

— Deoarece părea cumva camuflat de zăpadă, am crezut că e cineva din grupul lui Fischer și l-am ignorat. Apoi persoana respectivă s-a ridicat în picioare și a spus: „Salut, Mike". Atunci mi-am dat seama că e Beck.

Groom, care fusese la fel de surprins ca mine să dea peste Beck, și-a scos coarda, l-a legat pe texan și a început să-l coboare spre Șaua Sudică.

— Beck era orb și neajutorat, povestește Groom, și la fiecare zece metri făcea un pas în gol și trebuia să-l țin cu coarda. De multe ori am crezut că o să mă tragă în jos după el. Era al naibii de stresant. Trebuia să mă asigur că mi-am fixat bine pioletul, că aveam colțarii mereu curați și că se înfigeau în ceva solid.

Unul câte unul, urmând cărarea pe care o făcusem în urmă cu cincisprezece-douăzeci de minute, Beidleman și ceilalți clienți ai lui Fischer coborau prin vijelia care se întețea. Adams era în spatele meu, în fața celorlalți; apoi veneau Namba, Groom și Weathers, Schoening și Gammelgaard, Beidleman și, la urmă, Pittman, Fox și Madsen.

Cu 150 de metri înainte de Șaua Sudică, unde peretele de gresie, înclinat, se transforma într-o pantă mai lină, înzăpezită, lui Namba i s-a terminat oxigenul, iar micuța japoneză s-a trântit la pământ și nu a mai vrut să se miște de acolo.

— Când am încercat să-i dau jos masca de oxigen ca să respire mai bine, și-a pus-o imediat înapoi, spune Groom. Indiferent cât am încercat să o conving că nu mai are oxigen și că masca o sufocă de fapt, nu am reușit. Beck era deja atât de slăbit, că nu mai putea să meargă singur și trebuia să-l sprijin ca să stea în picioare. Din fericire, chiar atunci ne-a ajuns Neil din urmă.

Beidleman a văzut că Groom era ocupat cu Weathers, așa că a tras-o pe Namba înspre tabăra IV, chiar dacă ea nu făcea parte din echipa lui Fischer.

Era deja 18.45 și afară era aproape întuneric. Beidleman, Groom, clienții lor și doi șerpași din echipa lui Fischer care apăruseră cu întârziere din ceață – Tashi Tshering și Ngawang Dorje – formaseră un singur grup. Deși înaintau încet, ajunseseră la 60 de metri verticali de tabăra IV. În acel moment eu tocmai ajungeam la corturi – probabil că nu aveam un avans mai mare de cincisprezece minute față de cei mai din față membri ai grupului lui Beidleman. Dar în acel răstimp furtuna s-a transformat dintr-odată într-un adevărat uragan și vizibilitatea a scăzut la mai puțin de cinci metri.

Beidleman voia să evite periculoasa pantă de gheață, așa că i-a condus pe cei din grup pe un alt traseu, care șerpuia mult înspre est, unde panta nu era așa de abruptă. Pe la 19.30 au ajuns cu bine la întinderea largă, deluroasă a Șeii Sudice. Cu toate acestea, mai erau doar trei, patru clienți cărora le mai funcționau bateriile din frontale și toți erau pe punctul de a ceda fizic. Fox se baza tot mai mult pe ajutorul lui Madsen. Weathers și Namba nu puteau să meargă dacă nu erau ajutați de Groom și Beidleman.

Beidleman știa că se aflau pe partea estică a Șeii, cea dinspre Tibet, și că tabăra era undeva spre vest. Dar, ca să înainteze în acea direcție, ar fi trebuit să meargă împotriva vântului și ar fi ajuns în mijlocul vijeliei. Particule de zăpadă și gheață, purtate de vânt, îi loveau cu putere pe alpiniști peste față, le vătămau ochii și, prin urmare, nu mai vedeau pe unde să o ia.

— Era atât de greu și de dureros, încât aveam tendința să ne abatem din calea vântului, să ne ferim de el luând-o în stânga, și așa ne-am rătăcit, explică Schoening. Uneori nu-ți vedeai nici propriile picioare, atât de puternică era vijelia, continuă. Îmi era teamă ca nu cumva unul dintre noi să se trântească la pământ sau să se piardă de grup și să nu-l mai vedem niciodată. Dar, odată ce am ajuns pe Șa, ne-am luat după șerpași crezând că ei știu unde e tabăra. Apoi s-au oprit brusc și au luat-o în direcția opusă – mi-am dat repede seama că nici ei n-aveau habar unde se aflau. Atunci am avut un presentiment. Atunci am realizat pentru prima dată că am dat de bucluc.

În următoarele două ore Beidleman, Groom, cei doi șerpași și cei șapte clienți s-au învârtit cu greu prin furtună, sperând să

dea peste tabără. Erau din ce în ce mai obosiți și starea de hipotermie li se agrava. Odată au găsit niște butelii goale de oxigen, ceea ce sugera că tabăra era pe aproape, dar tot nu au găsit-o.

— Era un haos total, povestește Beidleman. Oamenii se împrăștiaseră peste tot; am strigat la ei și am încercat să-i fac să se țină după un singur conducător. În cele din urmă, pe la ora 22, am urcat un mic deal și m-am simțit de parcă mă aflam la capătul lumii. Simțeam că imediat după e un mare gol.

Grupul ajunsese din greșeală la partea cea mai estică a Șeii, chiar lângă prăpastia de 2100 de metri de pe Fața Kangshung. Se aflau la aceeași altitudine cu tabăra IV, dar la 300 de metri pe orizontală[1] de adăpost. Beidleman explică:

— Știam că, dacă o să continuăm să ne învârtim prin furtună, o să pierdem repede pe cineva. Eu eram epuizat de la cum o cărasem pe Yasuko. Charlotte și Sandy de-abia se mai țineau pe picioare. Așa că le-am strigat să ne grupăm și să rămânem acolo până se mai potolește vijelia.

Beidleman și Schoening au căutat un loc unde să se adăpostească de vânt, dar n-au găsit nici unul. Toți rămăseseră de mult fără oxigen, ceea ce însemna că erau mult mai vulnerabili la frigul care depășea –73°C. Alpiniștii au format un șir jalnic în spatele unui bolovan nu mai mare decât o mașină de spălat. S-au așezat pe gheața de pe care vântul suflase zăpada.

— Frigul aproape că mă terminase, spune Charlotte Fox. Ochii îmi erau înghețați. Nu credeam că o să scăpăm cu viață. Frigul era atât de cumplit, încât nu știam cât pot să-l mai îndur. M-am ghemuit pe jos și am sperat că voi muri repede.

— Am încercat să ne încălzim lovindu-ne unii pe alții cu mâinile, își aduce aminte Weathers. Cineva a strigat să ne mișcăm mereu mâinile și picioarele. Sandy era isterică; striga încontinuu: „Nu vreau să mor! Nu vreau să mor!" Dar nimeni altcineva nu zicea mare lucru.

---

1 Deși unui alpinist puternic i-ar trebui trei ore ca să urce 300 de metri *pe verticală*, în cazul acesta ei aveau de străbătut un teren aproape plat și ar fi putut să ajungă cam într-un sfert de oră la corturi dacă ar fi știut încotro să meargă. (N. a.)

*

Trei sute de metri mai la vest, eu mă aflam în cortul meu și nu mă puteam opri din tremurat – chiar dacă eram băgat în sacul de dormit și purtam pufoaica și toate hainele pe care le aveam. Vijelia amenința să zboare cortul. De fiecare dată când se deschidea ușa, vântul sufla înăuntru particule de zăpadă, așa că totul era acoperit cu un strat de doi centimetri de zăpadă. Nu știam de tragedia care avea loc afară, în furtună; îmi pierdeam și îmi recăpătam cunoștința, deliram din cauza oboselii, a deshidratării și a efectelor lipsei de oxigen.

La un moment dat în acea seară, Stuart Hutchinson, colegul meu de cort, a intrat, m-a scuturat cu putere și m-a întrebat dacă voiam să ies ca să batem în oale și să luminăm cerul, în speranța că o să-i ghidăm pe alpiniștii care se rătăciseră; eram prea slăbit și incoerent ca să-i răspund. Hutchinson – care se întorsese în tabără la ora 14 și, prin urmare, era într-o formă mult mai bună ca mine – a încercat apoi să-i trezească pe ceilalți șerpași și clienți. Dar toți erau fie prea înfrigurați, fie prea extenuați. Așa că Hutchinson a înfruntat singur furtuna.

În acea noapte, Stuart a ieșit de șase ori ca să-i caute pe alpiniștii rătăciți, dar vijelia era atât de puternică, încât nu a cutezat să se îndepărteze mai mult de câțiva metri de tabără.

— Vântul era incredibil de puternic, subliniază el. Particulele de zăpadă parcă erau aruncate de un aparat de curățat cu nisip. Nu puteam să stau afară mai mult de un sfert de oră – mi se făcea prea frig și trebuia să mă întorc în cort.

*

Dintre alpiniștii care se ghemuiseră pe marginea estică a Șeii, Beidleman fusese cel care se hotărâse să urmărească vijelia, sperând să observe semnele încetării acesteia. Cu puțin înainte de miezul nopții, vigilența lui a fost răsplătită când a observat câteva stele și le-a strigat și celorlalți să privească. Vântul încă sufla cu putere de-a lungul muntelui, dar mai sus cerul începuse să se însenineze și puteau să distingă siluetele masive ale Everestului și vârful

Lhotse. Orientându-se după ele, Klev Schoening credea că poate să localizeze unde se afla grupul față de tabăra IV. După ce a discutat cu Beidleman, strigând ca să se facă auzit, l-a convins că știe unde sunt corturile.

Beidleman a încercat să-i mobilizeze pe ceilalți ca să pornească toți în direcția indicată de Schoening, dar Pittman, Fox, Weathers și Namba erau prea slăbiți. Ghidul și-a dat seama că, dacă nu ajunge nimeni la corturi ca să ceară ajutor, vor muri cu toții. Așa că Beidleman i-a chemat pe cei care puteau să meargă, și a pornit împreună cu Schoening, Gammelgaar, Groom și cu cei doi șerpași prin furtună ca să aducă ajutoare. I-au lăsat în urmă pe cei patru clienți și pe Tim Madsen. Acesta nu voia să-și abandoneze prietena, așa că s-a oferit să rămână acolo și să aibă grijă de ceilalți.

Douăzeci de minute mai târziu, echipa lui Beidleman a ajuns cu chiu, cu vai în tabără, unde a avut loc o reîntâlnire emoționantă cu Anatoli Boukreev, care fusese foarte îngrijorat. Schoening și Beidleman de-abia puteau să vorbească, dar i-au spus rusului unde se aflau ceilalți cinci clienți care rămăseseră în urmă, după care s-au prăbușit extenuați în corturile lor.

Boukreev coborâse la tabăra IV cu multe ore înaintea clienților din echipa lui Fischer. La ora 17, când coechipierii lui se luptau să coboare prin norii de la 8500 de metri, Boukreev era deja la el în cort, se odihnea și bea ceai. Ghizi cu experiență aveau mai târziu să conteste decizia lui de a coborî atât de mult înaintea clienților – fusese un gest cu totul nepotrivit pentru un ghid. Unul dintre clienții din acel grup vorbește cu dispreț despre Boukreev și subliniază că, atunci când au avut nevoie de el, acesta „și-a luat tălpășița".

Anatoli a părăsit vârful pe la ora 14, dar la scurt timp a trebuit să aștepte să se elibereze Pasul lui Hillary. Imediat ce aglomerația a trecut, a coborât rapid pe Creasta Sud-Estică, fără să aștepte nici un client – deși pe Pas îi spusese lui Fischer că o să-l însoțească pe Martin Adams. Prin urmare, Boukreev a ajuns la tabăra IV cu mult înainte ca vijelia să fie în toi.

După expediție, când l-am întrebat pe Anatoli de ce se grăbise, mi-a dat transcrierea unui interviu care apăruse, cu ajutorul unui interpret rus, în urmă cu câteva zile în *Men's Journal*. Boukreev

mi-a spus că transcrierea este corectă. Am citit-o pe loc și am găsit imediat întrebările care aveau legătură cu coborârea, la care el răspunsese:

Am stat [pe vârf] cam o oră. [...] *E foarte rece și, evident, puterile îți slăbesc.* [...] *Nu aveam cum să fiu de folos dacă stăteam acolo înghețând, așteptând. Aveam să îi ajut mai mult dacă mă întorceam la tabăra IV, ca să le duc butelii de oxigen alpiniștilor care coborau, sau să mă întorc și să-i ajut dacă și-ar fi pierdut forțele la coborâre.* [...] *Dacă la acea altitudine nu te miști încontinuu, din cauza frigului rămâi fără putere și apoi nu mai poți să faci nimic.*

Faptul că Boukreev nu folosea oxigen suplimentar îi accentua, fără îndoială, sensibilitatea la frig; fără oxigen nu și-a permis să îi aștepte pe clienții mai înceți pe creastă, altfel ar fi putut suferi din cauza degerăturilor și a hipotermiei. Oricare ar fi fost motivul, s-a grăbit să coboare înaintea grupului – așa cum procedase de-a lungul întregii expediții, după cum dovedeau ultimele scrisori și telefoane ale lui Fischer de la tabăra de bază.

Când am pus la îndoială gestul lui de a-i lăsa pe clienți pe creastă, Anatoli a insistat că a făcut-o spre binele echipei:

— E mai bine pentru mine să mă încălzesc la Șaua Sudică, să fiu gata să le duc clienților butelii cu oxigen dacă rămân fără.

Într-adevăr, la scurt timp după căderea întunericului, după ce grupul lui Beidleman nu s-a întors și furtuna se transformase într-o adevărată vijelie, Boukreev și-a dat seama că erau în pericol și a dat dovadă de curaj încercând să le ducă oxigen. Dar planul lui avea un defect mare: deoarece nici el, nici Beidleman nu aveau walkie-talkie, Anatoli nu știa care era situația alpiniștilor dispăruți și nici nu avea cum să-i localizeze în zona întinsă din partea de sus a muntelui.

Totuși, pe la 19.30, Boukreev a plecat din tabăra IV în căutarea lor. Dar apoi, și-a amintit:

Nu se vedea la mai mult de un metru. Apoi n-am mai văzut nici măcar atâta. Aveam o frontală și am folosit oxigen ca să urc mai repede. Aveam la mine trei butelii. Am încercat să merg mai

repede, dar nu vedeam nimic. [...] *Era ca și cum n-aș fi avut ochi, ca și cum n-aș fi putut să văd, era imposibil să disting ceva. Era o situație periculoasă, deoarece poți să cazi într-o crevasă sau să te duci 900 de metri în gol, spre partea sudică a Feței Lhotse. Am încercat să urc, era întuneric, nu am găsit coarda fixă.*

La vreo 200 de metri mai sus de Șa, Boukreev și-a dat seama că efortul lui era zadarnic și s-a întors la corturi, dar aproape că s-a pierdut și el, recunoaște acesta. În orice caz, mai bine că a renunțat, deoarece coechipierii lui nu se mai aflau pe creasta de deasupra, unde voia Boukreev să ajungă. Când Boukreev s-a dat bătut, grupul lui Beidleman rătăcea în Șa, 200 de metri mai *jos* de locul unde era rusul.

Boukreev a ajuns înapoi la tabăra IV pe la ora 21. Era extenuat și foarte îngrijorat din cauza coechipierilor care lipseau. La marginea taberei s-a așezat pe rucsac, și-a luat capul în mâini și a încercat să găsească o modalitate ca să-i salveze.

— Vântul îmi băga zăpadă pe la spate, dar nu aveam puterea necesară ca să mă mișc, și-a amintit mai târziu. Nu țin minte cât am stat acolo. Am început să pierd noțiunea timpului din cauză că eram prea obosit, prea extenuat.

Într-una dintre incursiunile lui, Stuart Hutchinson, care îi căuta pe membrii echipei lui Rob Hall care lipseau, a fost șocat să dea peste Boukreev, stând de unul singur în furtună. După spusele lui Hutchinson, Boukreev „era aplecat în față și vomita cam la 30 de metri de corturile sud-africanilor. Când l-am întrebat dacă are nevoie de ajutor mi-a spus că „Nu! Nu! Nu!". Părea să-i fie foarte rău și se comporta ca un om beat. Așa că l-am dus la corturile lui Fischer și niște șerpași l-au băgat înăuntru.

Boukreev era foarte îngrijorat din cauza celor nouăsprezece alpiniști dispăruți, dar, pentru că nu avea habar unde ar putea fi, nu putea să facă altceva decât să se încălzească, să încerce să-și recapete puterile și să aștepte răbdător. Apoi, la 00.45, Beidleman, Groom, Schoening și Gammelgaar au ajuns, împleticindu-se, în tabără.

— Klev și Neal erau atât de obosiți, încât de-abia mai puteau să meargă, își aduce aminte Boukreev. Mi-au spus că Charlotte,

Sandy și Tim au nevoie de ajutor și că Sandy e aproape moartă. Apoi mi-au dat indicații unde să-i găsesc.

Când Stuart a auzit că s-au întors alpiniștii, a mers să-l ajute pe Groom.

— L-am dus pe Mike la el în cort, își amintește Hutchinson. Era foarte, foarte obosit. Putea să se exprime coerent, dar era un efort foarte mare pentru el – parcă era un muribund care-și rostea ultimele cuvinte. „Trebuie să chemi niște șerpași. Trimite-i după Beck și Yasuko", mi-a spus. Iar apoi a arătat în direcția Feței Kangshung.

Cu toate acestea, Hutchinson nu a reușit să organizeze o echipă de salvare. Chuldum și Arita – șerpașii din echipa lui Hall care nu urcaseră pe vârf tocmai ca să fie pregătiți să intervină în astfel de situații – se intoxicaseră cu monoxid de carbon, deoarece gătiseră într-un cort prost aerisit; Chuldum chiar vomita sânge. Iar ceilalți patru șerpași din echipa noastră erau prea înfrigurați și slăbiți din cauza urcușului pe vârf.

După expediție l-am întrebat pe Hutchinson de ce, odată ce aflase unde erau alpiniștii dispăruți, nu a încercat să-i trezească pe Frank Fischbeck, Lou Kasischke sau pe John Taske – sau să încerce din nou să mă trezească pe mine – ca să îl ajute.

— Era evident că toți erați atât de extenuați, încât nici nu m-am gândit să vă cer ajutorul. Tu sufereai de ceva mai grav decât o simplă oboseală, încât m-am gândit că, dacă ai fi încercat să participi la operațiunea de salvare, doar ai fi înrăutățit situația – că ar fi trebuit să te salvăm și pe tine.

Urmarea a fost că Stuart a plecat din nou de unul singur, dar s-a întors iar după ce ajunsese la marginea taberei, de frică să nu se rătăcească dacă înaintează mai mult.

În același timp Boukreev încerca și el să organizeze o echipă de salvare. Martin Adams, terminat după urcarea pe vârf, „dormea bușteau; nu mai era bun de nimic", deci nu avea cum să-l ajute, declară Boukreev. L-a găsit pe Lopsang, dar șerpașul, la fel ca Adams, era prea slăbit ca să înfrunte furtuna. Boukreev a mers apoi din cort în cort încercând să găsească membri din alte expediții care ar putea să-l ajute – deși nu a ajuns la cortul pe care-l împărțeam

cu Hutchinson, așa că nu și-au coordonat eforturile, iar eu n-am știu de nici un plan de salvare.

La tabăra IV erau câțiva alpiniști care nu urcaseră încă pe vârf și erau relativ odihniți: Ian Woodall, Cathy O'Dowd și Bruce Herrod din expediția sud-africană și Neil Laughton, Brigitte Muir, Michael Jorgensen, Graham Ratcliffe și Mark Pfetzer din echipa lui Henry Todd. Dar, din cauza confuziei și a haosului, Boukreev i-a localizat doar pe câțiva dintre aceștia. Și în cele din urmă a descoperit, la fel ca Hutchinson, că toți cei pe care a reușit să-i trezească erau fie prea bolnavi, prea obosiți, fie prea speriați ca să-l ajute.

Așa că ghidul rus a decis să meargă de unul singur după grup. Și-a învins propria oboseală, a intrat în mijlocul vijeliei și i-a căutat pe Ș a mai bine de o oră. A dat dovadă de o forță și un curaj extraordinare, dar tot nu i-a găsit pe cei care lipseau.

Totuși, Boukreev nu s-a dat bătut. S-a întors la tabără, a obținut mai multe informații de la Beidleman și Schoening și a pornit din nou. De data aceasta a văzut lumina slabă a frontalei lui Madsen și i-a localizat.

— Zăceau pe gheață fără să se miște, spune Boukreev. Nu puteau să vorbească.

Madsen era conștient și putea în mare să-și poarte singur de grijă, dar Pittman, Fox și Weathers era complet neajutorați, iar Namba părea să fie moartă.

După ce Beidleman și ceilalți au părăsit grupul ca să aducă ajutor, Madsen i-a adunat pe cei care rămăseseră și i-a forțat să se miște încontinuu, ca să se încălzească.

— Am pus-o pe Yasuko în poala lui Beck, dar nici el nu prea mai dădea vreun semn că ar mai fi în viață, iar Yasuko nu se mișca deloc, își aduce aminte Madsen. Puțin mai târziu am văzut că ea se întinsese pe spate și că în glugă îi intra zăpadă. Își pierduse o mănușă – mâna dreaptă era goală și degetele îi erau așa de încleștate, încât nu am reușit să i le îndrept. Părea să fi înghețat de tot. Am presupus că murise, dar puțin mai târziu s-a mișcat brusc și m-a speriat foarte tare: și-a arcuit puțin gâtul ca și cum ar fi încercat să se ridice și și-a ridicat mâna dreaptă – asta a fost

tot. Yasuko s-a întins înapoi și nu s-a mai mișcat deloc, continuă Madsen.

Când Boukreev a ajuns la ei și-a dat seama că putea să ia doar câte un om o dată. Avea la el o butelie de oxigen pe care, cu ajutorul lui Madsen, a fixat-o de masca lui Pittman. Apoi Boukreev i-a dat de înțeles lui Madsen că se va întoarce cât de repede poate și a ajutat-o pe Fox să ajungă înapoi la corturi.

— După ce au plecat, am văzut că Beck stătea ghemuit și nu se prea mișca, iar Sandy era în poala mea și nici ea nu se mișca prea mult. Am strigat la ea: „Hei, mișcă-ți mâinile! Hai să-ți văd mâinile!" Atunci s-a ridicat și și-a scos mâinile și am văzut că nu are mănuși, că îi atârnau de încheieturi. Încercam să-i bag mâinile înapoi în mănuși când Beck a murmurat brusc: „Hei, mi-am dat seama". Apoi s-a rostogolit puțin mai încolo, s-a ridicat în picioare pe un bolovan mare și a înfruntat vântul cu mâinile întinse în lateral. O secundă mai târziu, o rafală l-a doborât pe spate și a căzut în noapte, undeva unde lumina frontalei mele nu ajungea. Atunci l-am văzut ultima dată. Toli s-a întors puțin mai târziu și a luat-o pe Sandy, așa că eu mi-am strâns lucrurile și m-am ținut după ei, încercând să urmăresc lumina lanternelor lor. Mă gândeam că Yasuko e moartă și că Beck e un caz pierdut.

Când, în cele din urmă, au ajuns în tabără, era deja 04.30 și cerul începea să se lumineze înspre est. Când Madsen i-a spus că Yasuko nu a supraviețuit, Beidleman a plâns încontinuu timp de patruzeci și cinci de minute în cortul său.

CAPITOLUL ȘAISPREZECE

Șaua Sudică, 06.00, 11 mai 1996, 7924 de metri

Nu am încredere în rezumate, nici în întoarcerile în timp, nici în afirmațiile sforăitoare ale celor care susțin că dețin controlul amintirilor lor; cred că cineva care pretinde că înțelege, dar este evident calm, cineva care pretinde că scrie cu emoție, dar care își aduce aminte de ce s-a întâmplat într-un moment de liniște, este un prost și un mincinos. Să înțelegi înseamnă să tremuri. Să îți aduci aminte înseamnă să retrăiești și să suferi. [...] *Admir puterea de a te afla în genunchi în fața evenimentului.*

Harold Brodkey,
„Manipulări"

Stuart Hutchinson a reușit în cele din urmă să mă trezească la ora 6, în dimineața zilei de 11 mai.

— Andy nu e în cortul lui, mi-a spus pe un ton grav, și nu pare să fie nici în celelalte corturi. Nu cred că a ajuns azi-noapte.

— Lipsește Harris? l-am întrebat. Nu cred. Doar l-am văzut cu propriii mei ochi înaintând spre marginea taberei.

Șocat și derutat, mi-am încălțat bocancii și m-am grăbit să pornesc în căutarea lui Harris. Vântul încă bătea cu putere – ba chiar m-a culcat la pământ de câteva ori –, dar era o dimineață clară, senină și vizibilitatea era perfectă. L-am căutat în jumătatea vestică a Șeii mai bine de o oră; m-am uitat după bolovani și sub corturile zdrențuite și de mult abandonate, dar n-am găsit nici urmă de Harris. Adrenalina îmi pompa în vene. Am lăcrimat și, de la frig, pleoapele mi s-au lipit instantaneu. Cum să fi dispărut Andy? Așa ceva nu era posibil.

Am mers în locul de unde Harris alunecase pe gheață, puțin mai sus de Șa, și apoi am refăcut traseul lui pas cu pas – până în tabără, acesta străbătea o viroagă largă, aproape plată, acoperită cu gheață. Când l-am văzut ultima dată, înainte să fie învăluit de nori, trebuia să facă repede la stânga și să urce vreo 13-15 metri pe o creastă stâncoasă ca să ajungă la corturi.

Totuși, mi-am dat seama că, dacă nu făcuse la stânga, ci continuase să coboare pe viroagă – ceea ce era ușor de făcut în albul total, chiar fără să fii extenuat și cu mintea tulbure din cauza răului de munte – ar fi ajuns repede la marginea vestică a Șeii. Dedesubt se afla Fața Lhotse – un perete de gheață abrupt, gri – care cobora 1200 de metri până pe fundul Circului Vestic. Stând acolo și necutezând să mă apropii mai mult de margine, am observat niște urme șterse, făcute de niște crampoane, care treceau pe lângă mine și duceau spre prăpastie. Mă temeam că acele urme erau ale lui Andy Harris.

În seara precedentă, după ce sosisem în tabără, i-am spus lui Hutchinson că-l văzusem pe Harris ajungând cu bine în zona corturilor. Hutchinson transmisese prin radio vestea la tabăra de bază, iar de acolo fusese trimisă mai departe, prin satelit, către Fiona McPherson, partenera lui Harris din Noua Zeelandă. Aceasta se simțise ușurată să audă că Harris este în siguranță la tabăra IV. Totuși, sarcina cea mai ingrată îi revenea acum lui Jan Arnold, soția lui Hall din Christchurch: trebuia să o sune pe McPhearson și să-i spună că se produsese o greșeală îngrozitoare – Andy era dat dispărut și presupuneam că era mort. Când mi-am imaginat acea conversație telefonică și m-am gândit la rolul pe care-l avusesem, am căzut în genunchi și am început să vomit, în timp ce vântul tăios îmi biciuia spatele.

După ce am petrecut o oră căutându-l în zadar pe Andy, m-am întors la cort, unde am auzit din greșeală o convorbire radio dintre Rob Hall și cei de la tabăra de bază; am aflat că el era încă pe coama vârfului și avea nevoie de ajutor. Hutchinson mi-a spus apoi că Beck și Yasuko muriseră și că Scott Fischer dispăruse undeva mai sus pe versant. La scurt timp după aceea ni s-au terminat bateriile de la stația radio, izolându-ne de ceea ce se întâmpla

pe munte. Cei din echipa IMAX, îngrijorați că pierduseră legătura cu noi, i-au sunat din tabăra II pe sud-africani, ale căror corturi de pe Șa erau la câțiva metri de ale noastre. David Breashears – conducătorul grupului IMAX, un alpinist pe care-l știam de douăzeci de ani – povestește:

— Știam că sud-africanii au o stație radio puternică și funcțională, așa că l-am rugat pe unul dintre membrii lor de la tabăra II să ia legătura cu Woodall, care se afla în Șaua Sudică, și să îi spună că e vorba de o urgență, că sunt oameni care mor sus pe munte și că trebuie să comunicăm cu supraviețuitorii din echipa lui Hall, ca să organizăm o echipă de salvare. L-am rugat să-i împrumute stația radio lui Jon Krakauer, dar Woodall nu a vrut să facă asta. Era foarte clar despre ce era vorba, dar ei tot nu au renunțat la stația lor.

*

Imediat după ce expediția s-a terminat, când mă documentam pentru articolul din revista *Outside*, am intervievat cât mai mulți oameni posibil dintre cei care făcuseră parte din echipele lui Hall și Fischer și care porniseră spre vârf – cu majoritatea am vorbit chiar de mai multe ori. Dar Martin Adams, care nu avea încredere în jurnaliști, a stat în umbră în perioada imediat următoare tragediei și mi-a scăpat de fiecare dată când am vrut să vorbesc cu el. Asta până când reportajul din *Outside* a mers la tipar.

Când, în cele din urmă, l-am sunat la mijlocul lui iulie și a fost de acord să vorbim, primul lucru pe care i l-am cerut a fost să-mi povestească tot ce-și amintește despre marea ascensiune. Fusese unul dintre cei mai puternici clienți în acea zi și urcase mereu pe la începutul șirului, fie înaintea mea, fie imediat în spatele meu. Deoarece avea o memorie remarcabilă, eram curios să aud dacă varianta lui se potrivea cu a mea.

Târziu în după-amiaza aceea, când Adams a coborât de pe Balcon, de la 8412 metri, a spus că încă mă putea vedea, că poate eram cu un sfert de oră înaintea lui, dar că eram mai rapid decât el, iar în curând am dispărut din raza lui vizuală.

— Când te-am văzut data următoare era aproape întuneric și tu traversai Șaua Sudică, mai aveai cam 30 de metri până la corturi, mi-a spus. Te-am recunoscut după costumul tău roșu-aprins.

La scurt timp, Adams a coborât pe o terasă plată, aflată puțin mai sus de panta de gheață care-mi dăduse atâta de furcă, și a căzut într-o crevasă mică. A reușit să iasă de acolo doar ca să cadă într-una mai mare și mai adâncă.

— Stăteam în crevasă și mă gândeam că mi-a sunat ceasul, își amintește. A durat ceva, dar în cele din urmă am ieșit și de acolo. Când am ajuns sus, fața îmi era acoperită cu zăpadă, care a înghețat rapid. Apoi am văzut pe cineva cu o frontală stând pe limba de gheață din stânga, așa că am mers într-acolo. Nu era beznă încă, dar era întuneric cât să nu mai văd corturile. Așa că m-am dus la tipul ăla și am spus: „Hei, încotro sunt corturile?", iar tipul, care habar n-am cine era, mi-a arătat o direcție. Am spus: „Da, așa credeam și eu". Apoi tipul a spus ceva de genul: „Ai grijă! Panta e mai abruptă decât pare. Poate ar trebui să cobor și să aduc o coardă și niște pitoane de gheață". M-am gândit: „S-o crezi tu. Eu am plecat!" Am făcut câțiva pași, m-am împiedicat și am alunecat pe burtă, cu capul înainte. Totuși, pioletul mi s-a agățat de ceva și m-am învârtit, apoi m-am oprit abia jos, la poalele pantei. M-am ridicat, am mers împleticindu-mă până la cort și cu asta, basta.

În timp ce Adams povestea despre întâlnirea cu alpinistul necunoscut și cum apoi a alunecat pe gheață, mi s-a uscat gura și mi s-a ridicat părul de pe ceafă.

— Martin, crezi că eu aș fi putut să fiu alpinistul acela? l-am întrebat după ce a terminat de vorbit.

— Vezi să nu! a râs. Nu știu cine era, dar sigur nu erai tu.

Dar apoi i-am povestit de întâlnirea mea cu Andy Harris și de toate acele coincidențe înfiorătoare. Dădusem peste Harris cam la aceeași oră la care Adams vorbea cu necunoscutul și aproximativ în același loc. Discuția dintre Harris și mine era ciudat de asemănătoare cu cea dintre Adams și necunoscut. Iar apoi Adams a alunecat pe gheață cu capul înainte, așa cum îmi aduceam aminte că făcuse Harris.

După ce am mai discutat câteva minute, Adams era convins:

— Deci cu tine am vorbit pe pantă! a declarat uimit.

Și-a dat seama că s-a înșelat când a crezut că mă vede îndreptându-mă spre tabără la lăsarea întunericului.

— Iar tu ai vorbit cu mine. Adică Andy Harris n-a fost acolo. Frate, cred că ai de dat niște explicații.

Eram șocat. De mai bine de două luni le spuneam oamenilor că Andy Harris căzuse peste marginea Șeii Sudice și murise, când așa ceva nu se întâmplase. Fiona McPherson, Ron și Mary Harris, părinții lui Andy, David Harris, fratele lui, și prietenii lui suferiseră mult și inutil din cauza greșelii mele.

Andy era un tip voinic, de 1,82 metri și 90 de kilograme, care vorbea cu un pronunțat accent australian; Martin era mai scund cu cel puțin cincisprezece centimetri, cântărea cam șaizeci de kilograme și tărăgăna cuvintele așa cum fac texanii. Cum am putut să fac o greșeală atât de gravă? Oare mintea îmi era atât de afectată, încât am stat față în față cu un om aproape necunoscut și l-am confundat cu prietenul cu care îmi petrecusem ultimele șase săptămâni? Iar dacă Andy nu a ajuns niciodată la tabăra IV după ce a urcat pe vârf, ce s-a întâmplat cu el?

CAPITOLUL ȘAPTESPREZECE

Vârful, 15.40, 10 mai 1996, 8848 de metri

Eșecul nostru a fost fără îndoială cauzat de această înrăutățire bruscă a vremii, care nu pare să aibă o cauză mulțumitoare. Nu cred că alții au trecut printr-o lună ca aceasta prin care am trecut noi; și am fi supraviețuit dacă nu s-ar fi îmbolnăvit un al doilea coleg, căpitanul Oates, dacă nu am fi rămas în pană de combustibil – lucru care nu știu cum s-a întâmplat – și, în cele din urmă, dacă nu ne-ar fi prins furtuna la 18 kilometri de depozitul de unde speram să ne aprovizionăm. Cu siguranță ultima nenorocire care ne-a lovit nu putea fi mai mare. [...] *Am riscat, am știu că o să riscăm; lucrurile ne-au fost potrivnice și, prin urmare, nu avem de ce să ne plângem, ci să ne înclinăm în fața Providenței și să dăm ce avem mai bun în noi până în ultima clipă.* [...] *Dacă am fi trăit, aș fi putut să-i impresionez pe englezi cu povestea despre îndrăzneala, anduranța și curajul colegilor mei. Aceste însemnări sporadice și cadavrele noastre trebuie să spună povestea.*

Robert Falcon Scott, în „Mesaj către public", scris înainte să moară în Antarctica, la data de 29 martie 1912, din *Ultima expediție a lui Scott*

În după-amiaza zilei de 10 mai, în jurul orei 15.40, când Scott Fischer a ajuns pe vârf, Lopsang Jangbu, prietenul și sirdarul lui devotat, îl aștepta acolo. Șerpașul a scos walkie-talkie-ul din geacă, a luat legătura cu Ingrid Hunt de la tabăra de bază, apoi i-a dat aparatul lui Fischer.

— Toți au ajuns, i-a spus Fischer lui Hunt, care se afla cu 3474 de metri mai jos. Doamne, ce obosit sunt!

Tot cam pe atunci au ajuns și doi șerpași din echipa taiwaneză, urmați imediat de Makalu Gau. Și Rob Hall era pe vârf și îl aștepta cu nerăbdare pe Doug Hansen, în timp ce o pătură de nori începuse să înconjoare amenințător Everestul.

După spusele lui Lopsang, Fischer a petrecut pe vârf cincisprezece-douăzeci de minute, timp în care s-a plâns de mai multe ori că nu se simte bine – ceea ce nu îi stătea în caracter acelui stoic înnăscut.

— Scott mi-a spus: „Sunt foarte obosit. Sunt bolnav și am nevoie de medicamente pentru stomac", își aduce aminte șerpașul. I-am dat ceai, dar nu a băut mult, doar o jumătate de cană. Prin urmare, i-am spus: „Scott, te rog, coborâm repede". Așa că am coborât atunci.

Fischer a coborât primul, pe la 15.55. Lopsang povestește că, deși Scott folosise oxigen suplimentar pe parcursul întregii ascensiuni și cea de-a treia butelie era pe trei sferturi plină, Scott și-a scos masca.

Gau și șerpașii lui au coborât la scurt timp după Fischer, iar în cele din urmă a pornit și Lopsang. Pe vârf a rămas doar Hall, care-l aștepta pe Doug. Imediat după ce a plecat Lopsang, pe la 16, Hansen și-a făcut în cele din urmă apariția, înfruntând toate greutățile. Imediat ce Hall l-a zărit înaintând încet și cu mare greutate peste ultima ridicătură, s-a grăbit să-l ajute.

Ora obligatorie de întoarcere pe care o stabilise Hall trecuse deja de mult. Colegii lui și-au exprimat nedumerirea în legătură cu această lipsă de judecată deloc caracteristică lui, având în vedere că era o persoană conservatoare și extrem de metodică. De ce, se întreabă ei, Hall nu l-a pus pe Hansen să se întoarcă mai repede, imediat ce și-a dat seama că alpinistul american nu mai avea timp?

Exact cu un an în urmă, Hall îi spusese lui Hansen să se întoarcă din drum pe la 14.30, când acesta se afla pe Vârful Sudic. Doug a fost foarte dezamăgit că nu a putut să urce până sus. Mi-a spus de mai multe ori că în 1996 revenise pe Everest ca urmare a pledoariei lui Hall – a spus că Rob l-a sunat din Noua Zeelandă

„de zeci de ori", îndemnându-l să mai încerce o dată –, și de data aceasta Doug era hotărât să ajungă pe vârf.

— Vreau să fac lucrul ăsta și să scap odată de el, îmi spusese la tabăra II, în urmă cu trei zile. Nu mai vreau să fiu nevoit să mă întorc aici. Sunt prea bătrân pentru așa ceva.

Nu cred că ne înșelăm dacă presupunem că ar fi fost foarte greu pentru Hall să-l întoarcă iar din drum, având în vedere că el îl convinsese pe Hansen să mai încerce o dată.

— E foarte greu să îi spui cuiva că nu mai poate să urce, când e aproape de vârf, ne previne Guy Cotter, un ghid neozeelandez care a urcat pe Everest împreună cu Hall în 1992 și care a ghidat expediția din 1995, când Hansen a încercat pentru prima dată să ajungă pe vârf. Dacă un client vede că vârful e aproape și e absolut hotărât să ajungă la el, o să-ți râdă în față și o să continue ascensiunea.

După tragedia de pe Everest, Peter Lev, un ghid american cu experiență, a declarat pentru revista *Climbing* că „noi credem că oamenii ne plătesc ca să luăm cele mai bune decizii, dar de fapt ei ne plătesc ca să ajungă pe vârf".

În orice caz, Hall nu l-a întors pe Hansen din drum la ora 14 și nici la 16, când a mers în întâmpinarea lui imediat sub vârf. În schimb, Lopsang spune că Hall și-a petrecut mâna pe după Hansen și l-a ajutat să urce ultimii 12 metri până sus. Au rămas acolo un minut sau două, apoi au început lunga coborâre.

Lopsang a văzut în ce stare era Hansen și a coborât mai încet ca să se asigure că Doug și Rob trec cu bine de o cornișă situată imediat sub vârf. Apoi, dorind să-l ajungă din urmă pe Fischer, care avea deja un avans de o jumătate de oră, șerpașul și-a continuat coborârea pe creastă, lăsându-i pe Hansen și Hall în Pasul lui Hillary.

După ce Lopsang a coborât Pasul, Hansen a rămas fără oxigen și a căzut la pământ. Se folosise de ultimele puteri ca să ajungă pe vârf, iar acum nu era în stare să coboare.

— La fel a pățit și în '95, spune Ed Viesturs, care, la fel ca și Cotter, a fost unul dintre ghizii lui Hall în acel sezon. A fost bine la urcare, dar la coborâre a avut o cădere fizică și psihică; s-a transformat într-un zombie, de parcă nu mai avea pic de energie.

La 16.30 și la 16.41, Hall a anunțat prin walkie-talkie că el și Hansen se aflau sus pe creastă și că aveau urgent nevoie de oxigen. La Vârful Sudic se aflau două butelii pline; dacă Hall ar fi știut asta, ar fi putut să ajungă la ele destul de repede și apoi să se întoarcă să-i dea una lui Hansen. Dar Andy Harris, care era încă la depozitul cu butelii de oxigen și a cărui judecată era afectată de lipsa de oxigen, a auzit aceste apeluri și i-a răspuns lui Hall că toate buteliile de pe Vârful Sudic erau goale – aceeași informație greșită ne-o dăduse lui Mike Groom și mie.

Groom a auzit convorbirea dintre Harris și Hall prin intermediul walkie-talkie-ului său, în timp ce se afla cu Yasuko Namba deasupra Balconului de pe Creasta Sud-Estică. A încercat să ia legătura cu Hall și să-i spună că primise o informație greșită și că de fapt pe Vârful Sudic erau butelii de oxigen pline, dar, explică Groom, „walkie-talkie-ul meu nu funcționa cum trebuie. Primeam aproape toate apelurile, dar mai nimeni nu auzea când sunam eu. Totuși, în puținele dăți când am reușit să dau de Rob și am încercat să-i spun unde erau buteliile pline, Andy m-a întrerupt imediat ca să-i transmită că nu exista nici o butelie cu oxigen pe Vârful Sudic".

Hall nu știa ce să creadă în legătură cu buteliile cu oxigen, prin urmare a hotărât să rămână cu Hansen, care aproape că nu se mai putea ține singur pe picioare, și să continue fără oxigen suplimentar. Dar, când au ajuns în Pasul lui Hillary, acea stâncă verticală, înaltă de 12 metri, Hall nu a reușit să-l coboare și s-au oprit acolo.

— Nu pot să cobor, a transmis Hall prin stație, gâfâind. Nu știu cum naiba o să-l cobor pe Pasul lui Hillary fără oxigen.

Cu puțin înainte de ora 17, Groom a reușit în cele din urmă să ia legătura cu Hall și să-i spună că pe Vârful Sudic se află într-adevăr butelii cu oxigen. Un sfert de oră mai târziu Lopsang a ajuns la Vârful Sudic, unde l-a întâlnit pe Harris.[1] După spusele

1 Până la interviul pe care i l-am luat lui Lopsang în Seattle la data de 25 iulie 1996, nu am știut că îl văzuse pe Harris în după-amiaza zilei de 10 mai. Deși mai vorbiserăm de câteva ori cu Lopsang, nu m-am gândit niciodată

lui Lopsang, Harris se pare că înțelesese într-un final că cel puțin două dintre buteliile de acolo erau pline, deoarece îl rugase pe șerpaș să îl ajute să le ducă lui Hall și lui Hansen oxigenul de care aveau mare nevoie, pe Pasul lui Hillary.

— Andy zice că-mi dă 500 de dolari dacă duc oxigen lui Rob și Doug, își aduce aminte Lopsang. Dar eu trebuie să am grijă doar de grupul meu. Trebuie să am grijă de Scott. Așa că îi spun nu lui Andy, apoi cobor repede.

La 17.30, când Lopsang și-a continuat coborârea, s-a întors și l-a văzut pe Harris – care trebuie să fi fost extrem de slăbit, dacă ne luăm după starea în care era când îl văzusem pe Vârful Sudic în urmă cu două ore – urcând cu greu pe creastă ca să-i ajute pe Hall și pe Hansen. Era un act eroic care avea să-l coste viața.

*

Câteva sute de metri mai jos, Scott Fischer se chinuia să coboare pe Creasta Sud-Estică, dar era din ce în ce mai slăbit. Când a ajuns la treptele de stâncă de la 8656 de metri, avea de făcut o serie de rapeluri scurte, dar dificile, de-a lungul crestei. Fischer era prea obosit ca să se descurce cu corzile, așa că și-a dat drumul pe fund în jos pe o pantă înzăpezită din apropiere. Era mai ușor decât să coboare pe corzile fixe, dar, odată ajuns la poale, trebuia să traverseze, prin zăpada care-i ajungea până la genunchi, un deal înalt de 100 de metri ca să ajungă înapoi la traseu.

Pe la 17.20, Tim Madsen, care cobora cu grupul lui Beidleman, s-a uitat întâmplător în sus de pe Balcon și l-a văzut pe Fischer începând traversarea.

— Părea foarte obosit, își amintește Madsen. Făcea zece pași după care se oprea ca să se odihnească, apoi iar mai făcea câțiva pași, iar se mai odihnea. Se mișca foarte încet. Dar l-am văzut

---

să-l întreb dacă-l văzuse pe Harris pe Vârful Sudic, deoarece atunci eram convins că eu îl văzusem la 18.30 pe Șaua Sudică, 900 de metri mai jos de Vârful Sudic. Mai mult, Guy Cotter îl *întrebase* pe șerpaș dacă îl văzuse pe Harris și nu se știe de ce – probabil că nu înțelesese întrebarea – Lopsang a spus că nu. (N. a.)

pe Lopsang mai sus, coborând pe creastă, și m-am gândit că Scott o să fie bine dacă Lopsang e acolo să aibă grijă de el.

Lopsang spune că l-a ajuns din urmă pe Fischer pe la ora 18, imediat deasupra Balconului:

— Scott nu folosește oxigen, așa că îi pun masca. Spune: „Sunt foarte bolnav, sunt prea bolnav ca să cobor. O să sar". Spune asta mult, se comportă ca nebun, așa că îl leg în coardă, repede, altfel sare în Tibet.

Lopsang l-a asigurat pe Fischer cu un zelb de 22 de metri și l-a convins să nu sară, apoi l-a făcut să coboare încet spre Șaua Sudică.

— Furtuna e puternică acum. BUM! BUM! Două sunete ca de armă, tunet puternic. De două ori a fulgerat foarte aproape de Scott și mine, foarte puternic, foarte speriat, își amintește Lopsang.

Puțin mai târziu, când Fischer și Lopsang se odihneau, au fost depășiți de Makalu Gau și de cei doi șerpași ai lui, Mingma Tshering și Ngima Gombu. După un schimb de replici rapid și semi-coerent, Gau, Mingma și Ngima și-au continuat drumul. Fischer și Lopsang i-au urmat la scurt timp, luându-se după urmele abia vizibile ale echipei taiwaneze. Pe la ora 20 l-au întâlnit pe Gau stând singur, la 100 de metri mai jos de Balcon. Gau era prea slăbit ca să mai coboare și șerpașii l-au lăsat pe un platou acoperit de zăpadă.

Viroaga înzăpezită pe care Fischer și Lopsang coborâseră cu precauție se termina și de acolo începea o porțiune abruptă cu bolovani din gresie care se mișcau. Fischer, la fel ca Gau, nu putea să meargă mai departe având în vedere starea în care se afla.

— Scott nu poate să meargă, am mare problemă, spune Lopsang. Încerc să car, dar și eu sunt foarte obosit. Scott e corp mare, eu sunt foarte mic; nu pot să-l car. Îmi spune: „Lopsang, coboară. Coboară!" Eu îi spun: „Nu, rămân aici cu tine". Rămân cu Scott și Makalu o oră, poate mai mult, continuă el. Mi-e foarte rece, sunt foarte obosit. Scott spune: „Coboară, trimite-l pe Anatoli". Așa că spun: „Bine, cobor și trimit repede șerpaș și Anatoli". Apoi fac un loc bun pentru Scott și cobor.

Lopsang i-a lăsat pe Fischer și pe Gau pe un platou aflat cu 360 de metri mai sus de Șaua Sudică și s-a luptat cu furtuna ca să poată coborî. Pentru că vizibilitatea era foarte slabă, s-a abătut mult de la traseu spre vest, a ajuns mai jos de Șa înainte să-și dea seama de greșeală, apoi a fost nevoit să urce din nou pe marginea nordică a Feței Lhotse[1] ca să ajungă la tabăra IV. Totuși, pe la miezul nopții a ajuns la adăpost.

— Mă duc în cortul lui Anatoli, povestește Lopsang. Îi spun lui Anatoli: „Te rog, urcă, Scott e foarte bolnav, nu poate să meargă". Apoi merg în cortul lui, adorm imediat, dorm ca mort.

*

În după-amiaza de 10 mai, Guy Cotter, un prieten vechi de-al lui Hall și Harris, s-a nimerit să fie la câțiva kilometri de tabăra de bază de pe Everest. Ghida o ascensiune pe vârful Pumori și urmărise transmisiunile radio ale lui Hall pe tot parcursul zilei. La 14.15 vorbise cu Hall, care se afla pe vârf, și totul părea OK. Cu toate acestea, la 16.30, Hall a sunat și a spus că Doug rămăsese fără oxigen și că nu se mai putea mișca.

— Am nevoie de o butelie de oxigen! s-a rugat Hall – ale cărui disperare și oboseală i se citeau în voce – de toți cei de pe munte care ar fi putut să-l asculte. Oricine ai fi, te rog! Te implor!

Cotter era din ce în ce mai îngrijorat. La 16.53 a luat legătura cu Hall și a insistat ca acesta să coboare la Vârful Sudic.

— Am încercat în principal să-l conving să coboare și să ia oxigen, deoarece știam că nu putea face nimic pentru Doug fără el. Rob a spus că el ar putea coborî în siguranță, dar nu și cu Doug, spune Cotter.

Dar patruzeci de minute mai târziu, Hall era încă împreună cu Hansen pe Pasul lui Hillary, nu se mișcase de acolo. În timpul

---

1 A doua zi dis-de-dimineață, în timp ce îl căutam pe Andy Harris în Șa, am descoperit urmele șterse lăsate de colțarii lui Lopsang. Acestea urcau dinspre marginea Feței Lhotse, iar eu am crezut că erau urmele lui Harris care duceau în jos – de aceea mi-am închipuit că Harris căzuse peste marginea Șeii. (N. a.)

conversațiilor radio pe care le-a avut cu Hall la 17.36 și la 17.57, Cotter și-a implorat prietenul să îl lase pe Hansen și să coboare singur.

— Știu că par un nenorocit pentru că i-am spus lui Rob să-și abandoneze clientul, a mărturisit Cotter, dar era clar că aia era singura soluție.

Totuși, Hall nu avea de gând să coboare fără Hansen.

Nu a mai primit nici un semn de la Hall până noaptea târziu. La 02.46, Cotter, care dormea în cortul său aflat sub vârful Pumori, s-a trezit la sunetul unei transmisiuni lungi și cu întreruperi, probabil neintenționată: microfonul pe care Hall îl avea prins de breteaua rucsacului se pornea uneori din greșeală. Cotter zice că în acest caz „Rob probabil nu știa că transmite. Am auzit pe cineva strigând – se poate să fi fost Rob, dar nu eram sigur, din cauza vântului puternic din fundal. Dar zicea ceva de genul: «Înaintează! Înaintează!» Poate îl îndemna pe Doug să continue".

Dacă așa stăteau lucrurile înseamnă că, în primele ore ale dimineții, Hall și Hansen – probabil însoțiți de Harris – încă se luptau să treacă de Pasul lui Hillary și să ajungă la Vârful Sudic prin furtună. Și dacă era așa înseamnă că le-a luat mai mult de zece ore să coboare o porțiune din creastă pe care în mod normal o parcurgeai în mai puțin de jumătate de oră.

Evident, toate acestea sunt doar speculații. Tot ce se știe cu siguranță e că Hall a luat legătura cu tabăra de bază la 17.57. El și Hansen se aflau atunci tot pe Pas; în dimineața zilei de 11 mai, la 04.43, când a vorbit din nou cu cei de la Tabăra de Bază, coborâse la Vârful Sudic. Dar nici Hansen, nici Harris nu erau cu el.

În transmisiunile radio care au avut loc în următoarele două ore, Rob părea foarte confuz și tulburat. Când a sunat la 04.43, i-a spus lui Caroline Mackenzie, doctorul nostru de la tabăra de bază, că picioarele nu-l mai ascultă și că e „prea neajutorat ca să se miște". Cu o voce obosită, foarte slabă, Rob a murmurat:

— Harold a fost cu mine noaptea trecută, dar acum nu pare să fie cu mine. Era foarte slăbit.

Apoi, clar amețit, a întrebat:

— Poți să-mi spui dacă Harold a fost cu mine?[1]

Hall avea la dispoziție două butelii de oxigen pline, dar valvele de pe mască erau atât de pline cu gheață, încât nu puteau să facă gazul să circule. Totuși, anunțase că încearcă să îndepărteze gheața, „ceea ce ne-a liniștit un pic. Era prima veste bună pe care-o auzeam", spune Cotter.

La 05.00, cei de la tabăra de bază au luat legătura prin telefon cu Jan Arnold, soția lui Hall, în Christchurch, Noua Zeelandă. În 1993 urcase pe Everest împreună cu Hall și nu-și făcea iluzii în legătură cu situația soțului ei.

— Mi s-a oprit inima când i-am auzit vocea, își amintește aceasta. Vorbea cu mare greutate. Parcă era austronautul Major Tom din piesele lui Bowie, sau așa ceva; parcă se tot îndepărta. Și eu fusesem acolo sus: știam cum putea să fie pe vreme rea. Rob și cu mine vorbiserăm despre imposibilitatea de a fi salvat de pe creastă. După cum chiar el a spus, „poți foarte bine să fii pe Lună".

La 05.31, Hall a luat oral patru miligrame de dexametazonă și a spus că încă încearcă să îndepărteze gheața de pe masca de oxigen. Vorbind cu cei de la tabăra de bază a întrebat mereu despre starea lui Makalu Gau, Fischer, Beck Weathers, Yasuko Namba și a altor clienți. Își făcea griji în special pentru Andy Harris și voia să știe unde se află. Cotter zice că au încercat să abată discuția de la Harris, care probabil era mort, „deoarece nu voiam ca Rob să aibă încă un motiv ca să mai stea acolo sus. La un moment dat, Ed Viesturs, de la tabăra II, a luat walkie-talkie-ul și l-a mințit că: «E aici jos cu noi; nu-ți face griji pentru Andy»".

Puțin mai târziu, Mackenzie l-a întrebat pe Rob cum se mai simte Hansen.

— Doug nu mai e, a răspuns acesta.

---

1 Eu deja declarasem că eram absolut sigur că-l văzusem pe Harris pe Șaua Sudică la 18.30, la data de 10 mai. Când Hall a spus că Harris fusese cu el pe Vârful Sudic – cu 900 de metri mai sus de unde cică îl văzusem eu –, din cauza greșelii mele, mulți au presupus că afirmațiile lui Hall erau aiurelile unui om extenuat, care suferea de hipoxie acută. (N. a.)

Nu a spus nimic mai mult și nici nu a mai pomenit de Hansen.

La 23 mai, când David Breashears și Ed Viesturs au ajuns pe vârf, nu au găsit corpul lui Doug; au găsit totuși un piolet înfipt la vreo 15 metri verticali de Vârful Sudic, într-o porțiune foarte expusă din creastă, unde se terminau corzile fixe. Se prea poate ca Hall și/sau Harris să-l fi coborât pe Hansen pe corzi până acolo, când s-a dezechilibrat și a căzut 2100 de metri pe Fața Sud-Vestică, lăsându-și pioletul înfipt acolo unde a alunecat. Dar și asta e doar o ipoteză.

Ce s-a întâmplat cu Harris e încă și mai greu de deslușit. Luând în calcul mărturia lui Lopsang, convorbirile cu Hall și un alt piolet care a fost găsit pe Vârful Sudic și care a fost identificat ca fiind al lui Andy, suntem aproape siguri că s-a aflat împreună cu Hall pe Vârful Sudic în noaptea de 10 mai. Cu toate acestea, nu se știe nimic despre cum și-a pierdut viața tânărul ghid.

La 06.00, Cotter l-a întrebat pe Hall dacă l-au ajuns razele soarelui.

— Aproape, a răspuns Rob – ceea ce era bine, deoarece cu puțin înainte menționase că nu se putea opri din tremurat din cauza frigului groaznic.

Dacă puneai la socoteală și faptul că mai devreme le spusese că nu mai poate să meargă, aceasta fusese o veste foarte neplăcută pentru cei de jos. În orice caz, era incredibil că Hall era încă în viață după ce petrecuse o noapte fără adăpost sau oxigen, la o altitudine de 8747 de metri, cu vânturi care băteau cu puterea unor uragane și cu temperaturi de –73°C.

În timpul aceleiași convorbiri radio, Hall a întrebat din nou despre Harris:

— L-a mai văzut cineva pe Harold azi-noapte, în afară de mine?

După aproape trei ore, Rob încă își făcea griji în legătură cu Andy. La 08.43, a spus îngândurat:

— O parte din echipamentul lui e încă aici. Credeam că a luat-o înainte în timpul nopții. Puteți să-mi spuneți unde e, sau nu?

Wilton a încercat să evite să dea un răspuns, dar Rob a insistat:

— OK. Ziceam că i-am găsit pioletul, geaca și lucrurile.

— Rob, dacă poți să iei geaca pe tine, folosește-o, i-a răspuns Viesturs de la tabăra II. Continuă să cobori și nu-ți face griji pentru nimeni în afară de tine. Toți ceilalți au grijă de alții. Doar coboară odată.

După ce s-a chinuit patru ore să îndepărteze gheața de pe masca de oxigen, Hall a reușit în cele din urmă și, pe la 09.00, respira oxigen suplimentar pentru prima dată; deja petrecuse mai mult de șaisprezece ore mai sus de 8740 de metri fără oxigen. La mii de metri mai jos, prietenii lui și-au întețit efortul ca să-l convingă să coboare.

— Rob, sunt Helen de la tabăra de bază. Gândește-te la copilașul tău. O să-l vezi peste câteva luni, așa că nu te da bătut, l-a rugat Wilton, aproape plângând.

Hall a anunțat de mai multe ori că se pregătește să coboare, iar la un moment dat eram convinși că în cele din urmă părăsise Vârful Sudic. La tabăra IV, Lhakpa Chhiri și cu mine tremuram stând în vânt, lângă corturi și ne uitam la un punct mic care cobora încet dinspre partea de sus a Crestei Sud-Estice. Convinși că era Rob, care cobora în cele din urmă, Lhakpa și cu mine ne-am bătut pe spate și am strigat ca să-l încurajăm. Dar după o oră tot optimismul mi-a dispărut brusc când mi-am dat seama că punctul era tot în același loc: de fapt era un bolovan – suferiserăm de o altă halucinație cauzată de altitudine. Rob nu a părăsit niciodată Vârful Sudic.

*

Pe la 09.30, Ang Dorje și Lhakpa Chhiri au plecat de la tabăra IV și au început să urce spre Vârful Sudic, ducând cu ei un termos cu ceai fierbinte și două butelii suplimentare de oxigen. Aveau de gând să-l salveze pe Hall. Era o misiune extraordinar de grea. Indiferent cât de uluitoare și de curajoasă fusese operațiunea de salvare a lui Sandy Pittman și Charlotte Fox de către Boukreev, aceasta pălea în comparație cu ce își propuseseră cei doi șerpași. Pittman și Fox se aflau la vreo douăzeci de minute distanță de cort, iar terenul era aproape plat; Hall era la 900 de metri verticali de tabăra IV – o urcare care dura opt, nouă ore în cele mai bune condiții.

Iar acestea clar nu erau cele mai bune condiții. Vântul sufla cu mai mult de 70 km/h. Ang Dorje și Lhakpa erau înfrigurați și obosiți după ce cu o zi în urmă fuseseră până pe vârf și înapoi. Cu toate acestea, dacă ar fi reușit să ajungă la Hall, ar fi fost deja după-amiază târziu, ceea ce ar fi însemnat că le rămânea doar o oră, două ca să înceapă chinul și mai mare de a-l aduce jos. Dar cei doi îi erau atât de devotați lui Hall, încât nu au ținut cont de nici o piedică și au pornit spre Vârful Sudic cât de repede au putut.

La scurt timp, doi șerpași din echipa Mountain Madness – Tashi Tshering și Ngawang Sya Kya (un bărbat mărunt, îngrijit, cu tâmplele grizonante și tatăl lui Lopsang) – și un șerpaș din echipa taiwaneză, Tenzing Nuri, au urcat să-i aducă pe Scott Fischer și Makalu Gau. Mai sus cu 360 de metri de Șaua Sudică, cei trei șerpași i-au găsit pe alpiniștii vlăguiți pe terasa unde îi lăsase Lopsang. Deși au încercat să-i dea oxigen lui Fischer, acesta nu a reacționat în nici un fel. Scott încă respira, dar nu își mișca ochii și avea maxilarul încleștat. După ce au tras concluzia că nu mai pot să facă nimic pentru el, l-au lăsat pe terasă și au început să-l coboare pe Gau, care, după ce a primit ceai cald și oxigen, și fiind ajutat de aproape de Tenzing Nuri, a reușit să ajungă la corturi legat în zelb, dar pe propriile picioare.

Dimineață fusese soare și senin, dar vântul încă sufla cu putere, iar înainte de amiază partea de sus a muntelui fusese învăluită într-o pătură groasă de nori. Echipa IMAX a transmis că, din tabăra II, aflată mai jos cu 2100 de metri, vântul de pe vârf se auzea ca o escadrilă de Boeing 747. Între timp, sus pe Creasta Sud-Estică, Ang Dorje și Lhakpa Chhiri înaintau cu îndârjire spre Hall, în ciuda furtunii care se întețea. Totuși, la ora 15.00, când mai aveau încă 200 de metri până pe Vârful Sudic, vântul și temperaturile cu mult sub zero grade i-au împiedicat să urce mai departe. Fusese o încercare curajoasă, dar eșuase – când au început să coboare, șansele ca Hall să supraviețuiască erau minime.

În decursul zilei de 11 mai, prietenii și coechipierii lui l-au rugat încontinuu să încerce să coboare de unul singur. Hall i-a anunțat de mai multe ori că se pregătește să coboare, doar ca să se răzgândească

și să rămână pe Vârful Sudic. La 15.20, Cotter – care plecase din tabăra lui de pe Pumori și ajunsese la tabăra de bază Everest – l-a certat:

— Rob, coboară odată de pe creastă!

Hall i-a răspuns și el pe același ton, părând enervat.

— Dacă aș fi crezut că mă descurc cu nodurile de pe corzile fixe, având în vedere că am mâinile degerate, aș fi coborât acum șase ore. Trimite câțiva băieți până la mine cu un termos cu ceva cald și apoi o să fiu bine.

— Adevărul e că băieții care au urcat azi au avut parte de un vânt foarte puternic și au trebuit să se întoarcă, i-a răspuns Cotter, încercând să-i transmită cât de delicat posibil că operațiunea de salvare fusese abandonată. Credem că cel mai bine ar fi dacă ai coborî tu.

— Mai pot să rezist o noapte dacă mâine-dimineață, nu mai târziu de 9.30-10, ajung la mine niște băieți cu ceai de-al șerpașilor, a răspuns Rob.

— Ești un tip puternic, a spus Cotter cu vocea tremurândă. O să trimitem pe cineva la tine mâine-dimineață.

La 18.20, Cotter l-a contactat pe Hall și i-a spus că Jan Arnold sunase din Christchurch și aștepta să i se facă legătura.

— Imediat, a spus Rob. Am gura uscată. Vreau să înghit niște zăpadă înainte să vorbesc cu ea.

A revenit puțin mai târziu și a spus încet, cu o voce spartă și foarte distorsionată:

—Bună, draga mea. Sper că ești în pat și că ți-e cald. Ce faci?

— Nu pot să-ți spun cât mă gândesc la tine! a răspuns Arnold. Pari mult mai bine decât mă așteptam. [...] Ți-e cald, dragule?

— Având în vedere altitudinea și împrejurimile, mi-e destul de bine, a spus Hall, făcând tot posibilul să nu o îngrijoreze.

— Cum îți sunt picioarele?

— Nu mi-am dat jos bocancii ca să mă uit, dar cred că am niște degerături. [...]

— De-abia aștept să te fac bine după ce vii acasă, a spus Arnold. Sunt convinsă că o să fii salvat. Să nu te simți singur. Îți trimit toate gândurile mele bune!

— Te iubesc. Somn ușor, draga mea. Te rog să nu-ți faci prea multe griji, i-a spus Hall soției sale înainte să închidă.

Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am mai auzit de la el. În noaptea aceea și în dimineața următoare am încercat în van să luăm legătura cu el prin radio – nu ne-a mai răspuns. Douăsprezece zile mai târziu, când Breashears și Viesturs au trecut pe Vârful Sudic în drum spre acoperișul lumii, l-au găsit pe Hall întins pe partea dreaptă într-o adâncitură în gheață, cu partea de sus a corpului acoperită de zăpadă.

CAPITOLUL OPTSPREZECE

Creasta nord-estică, 10 mai 1996, 8702 metri

Everestul era întruchiparea tuturor forțelor fizice. Acestuia trebuia el să îi opună spiritul uman. Citea bucuria de pe fețele coechipierilor la auzul reușitei lui. Își imagina emoția pe care ar stârni-o succesul său în rândul alpiniștilor; cinstea pe care ar aduce-o Angliei; interesul de care s-ar bucura peste tot în lume; renumele pe care și l-ar câștiga; satisfacția că a făcut ceva măreț cu viața lui. [...] *Poate că nu a exprimat-o niciodată, dar în mintea lui trebuie să fi existat ideea de „totul sau nimic". Din cele două alternative – să se întoarcă a treia oară sau să moară – probabil a doua era cel mai ușor de ales pentru Mallroy. Suferința celei dintâi ar fi fost mai mult decât ar fi putut îndura el ca om, ca alpinist și ca artist.*

Sir Francis Younghusband,
Epopeea vârfului Everest
1926

La data de 10 mai, la ora 16.00, cam în același timp în care suferindul Doug Hansen ajungea pe vârf ajutat de Rob Hall, trei alpiniști indieni din provincia nordică Ladakh au luat legătura prin radio cu conducătorul expediției lor ca să îi spună că ajunseseră pe vârful Everest. Făceau parte dintr-o expediție de treizeci și nouă de persoane, organizată de Poliția de frontieră indiano-tibetană. Tsewang Smanla, Tsewang Paljor și Dorje Morup urcaseră pe partea tibetană a muntelui, de-a lungul Crestei Nord-Estice – traseul pe care îl urmaseră și George Leigh Mallroy și Andrew Irvine când a avut loc dispariția lor faimoasă din 1924.

Șase persoane au plecat de la ultima tabără, aflată la 8299 de metri, la 05.45[1]. Pe la mijlocul după-amiezii, când mai aveau încă mai mult de 300 de metri verticali până sus, au fost prinși în aceiași nori de furtună pe care i-am întâlnit și noi pe partea cealaltă a muntelui. Trei membri ai echipei au renunțat și s-au întors pe la 14.00, dar Smanla, Paljor și Morup au continuat ascensiunea în ciuda vremii care se înrăutățea.

— Erau cuprinși de febra vârfului, a explicat Harbhajan Singh, unul dintre cei trei alpiniști care s-au întors.

Ceilalți trei au ajuns pe ceea ce credeau că e vârful la ora 16.00, când norii erau atât de deși, încât vizibilitatea scăzuse la 30 de metri. Au luat legătura prin radio cu tabăra de bază de pe ghețarul Rongbuk și le-au spus că erau pe vârf. Imediat după aceea, conducătorul echipei, Mohindor Singh, a sunat la New Delhi și l-a anunțat cu mândrie pe prim-ministrul Narashima Rao de succesul expediției. Alpiniștii și-au sărbătorit reușita lăsând o ofrandă de steaguri de rugăciune, *katas* și pitoane pe ceea ce părea a fi cel mai înalt punct, după care au coborât în viscolul care se întețea cu repeziciune.

De fapt, ei s-au întors de la 8702 metri: mai aveau încă vreo două ore de urcat până pe adevăratul vârf, care încă se ițea din cei mai înalți nori. Faptul că s-au oprit fără să știe cu 150 de metri mai jos de țintă explică de ce nu i-au văzut pe Hansen, Hall sau pe Lopsang, și viceversa.

Mai târziu, imediat după ce s-a întunecat afară, alpiniști aflați mai jos pe Creasta Nord-Estică au declarat că au văzut lumina de la două frontale pe la 8625 de metri, aproape de bine-cunoscuta costișă problematică, numită Treapta a Doua, dar nici unul dintre cei trei indieni nu a ajuns la corturi în acea noapte și nici nu au încercat să ia legătura prin radio cu cei de jos.

---

1 Ca să evit confuziile, am calculat orele în funcție de fusul orar din Nepal, chiar dacă evenimentele descrise în acest capitol s-au petrecut în Tibet. Ceasurile din Tibet sunt fixate după fusul orar din Beijing, care este înaintea celui nepalez cu două ore și cincisprezece minute – de exemplu, 06.00 în Nepal e 08.15 în Tibet. (N. a.)

La data de 11 mai, ora 01.45 – aproximativ în aceeași perioadă în care Anatoli Boukreev îi căuta frenetic pe Sandy Pittman, Charlotte Fox și Tim Madsen în Șaua Sudică –, doi alpiniști japonezi, însoțiți de trei șerpași, au pornit spre vârf, în ciuda vânturilor puternice care măturau culmea, din aceeași tabără de pe Creasta Nord-Estică de unde plecaseră și indienii. La 06.00, în timp ce ocoleau un promontoriu abrupt de stâncă numit Prima Treaptă, Eisuke Shigekawa, în vârstă de douăzeci și unu de ani, și Hiroshi Hanada, de treizeci și șase de ani, au fost uimiți să dea peste unul dintre alpiniștii indieni, probabil Paljor. Acesta era întins pe zăpadă, avea niște degerături cumplite și murmura ceva neinteligibil, dar era încă în viață după ce petrecuse o noapte fără adăpost sau oxigen. Japonezii nu au vrut să-și pericliteze ascensiunea către vârf, așa că nu s-au oprit ca să-l ajute pe indian.

La 07.15 au ajuns la poalele Treptei a Doua, un pinten vertical din șist sfărâmicios, pe care se urcă de obicei folosind scara din aluminiu fixată de o echipă chineză în 1975. Spre disperarea alpiniștilor japonezi, scara se dezmembra și se desprinsese în câteva locuri din stâncă. Prin urmare, le-au trebuit nouăzeci de minute ca să urce acel pinten de șase metri.

Puțin mai sus de Treapta a Doua, au dat peste ceilalți doi alpiniști indieni, Smanla și Morup. După cum a scris jurnalistul britanic Richard Cowper într-un articol din *Financial Times* – i-a intervievat pe Hanada și pe Shigekawa la 6400 de metri, imediat după ce urcaseră pe vârf –, unul dintre indieni „părea că nu mai are mult de trăit, celălalt era ghemuit în zăpadă. Nu au schimbat nici un cuvânt cu ei. Nu le-au dat apă, mâncare sau oxigen. Japonezii și-au continuat ascensiunea și, 50 de metri mai încolo, s-au oprit să se odihnească și să-și schimbe buteliile de oxigen".

Hanada i-a spus lui Cowper: „Nu-i știam. Nu, nu le-am dat apă. Nu am vorbit cu ei. Sufereau de rău de altitudine acut. Păreau periculoși".

Shigekawa a explicat: „Eram prea obosiți ca să-i ajutăm. Mai sus de 8000 de metri nu-ți permiți să ții cont de morală".

După ce le-a întors spatele lui Smanla și lui Morup, echipa japoneză a continuat să urce, a trecut de steagurile de rugăciune

și de pitoanele pe care le lăsaseră indienii la 8702 metri și – dând dovadă de multă perseverență – a ajuns pe vârf la 11.45, în plină furtună. Rob Hall era atunci ghemuit pe Vârful Sudic, la o jumătate de oră mai jos de ei, de-a lungul Crestei Sud-Estice, luptându-se să rămână în viață.

Când au coborât înapoi pe Creasta Nord-Estică spre tabăra lor, japonezii au trecut iar pe lângă Smanla și Morup deasupra Treptei a Doua. Morup părea să fi murit; Smanla, încă viu, se încurcase în coarda fixă. Pasang Kami, unul dintre șerpașii din echipa japoneză, l-a eliberat, apoi și-a văzut de drum. Când au coborât pe lângă Prima Treaptă – unde la urcare trecuseră pe lângă Paljor, ghemuit în zăpadă și bătând câmpii –, nu l-au mai văzut pe cel de-al treilea alpinist indian.

Șapte zile mai târziu, expediția Poliției de frontieră indiano-tibetane a trimis încă o echipă spre vârf. În dimineața de 17 mai, la scurt timp după ce au plecat la ora 01.15 din cea mai de sus tabără, cei doi indieni și trei șerpași au găsit corpurile înghețate ale colegilor lor. Au anunțat că unul dintre ei, în chinurile morții, se dezbrăcase aproape de tot. Smanla, Morup și Paljor au fost lăsați pe munte, acolo unde muriseră, iar ceilalți cinci alpiniști și-au continuat ascensiunea și au ajuns pe vârful Everest la 07.40.

CAPITOLUL NOUĂSPREZECE

Șaua Sudică, 07.30, 11 mai 1996, 7924 de metri

Rotindu-se iar și iar în cercuri tot mai largi
Șoimul nu îl mai aude pe șoimar;
Lucrurile se destramă; centrul nu mai poate face față;
Anarhia e eliberată asupra lumii,
Mareea însângerată e eliberată și pretutindeni
Ceremonia inocenței e înecată.

William Butler Yeats,
A doua venire

La data de 11 mai, duminică dimineață, când m-am împleticit înapoi la tabăra IV, pe la 07.30, mi-am dat seama cu groază de ce se întâmplase, de ce se întâmpla încă. Eram terminat fizic și psihic după ce petrecusem o oră căutându-l pe Andy Harris în Șaua Sudică; eram convins că murise. Coechipierul meu Stuart Hutchinson urmărise convorbirile radio ale lui Rob Hall, care se afla pe Vârful Sudic, și era clar că liderul nostru se afla într-o situație disperată și că Doug Hansen era mort. Membrii echipei lui Scott Fischer, care petrecuseră cea mai mare parte din noapte pierduți în Șa ne-au informat că Yasuko Namba și Beck Weathers muriseră. Și despre Scott Fischer și Makalu Gau se credea că sunt morți, sau aproape morți, 360 de metri mai sus de corturi.

Făcând calculul, mintea mi s-a oprit dintr-odată și m-am retras într-o stare ciudată, aproape mecanică, de detașare. Mă simțeam amorțit din punct de vedere emoțional, dar eram extrem de conștient de ce se întâmplă în jur, de parcă mă refugiasem într-un

buncăr din adâncul minții mele și priveam la dezastrul din jur printr-o fantă îngustă și blindată. În timp ce mă uitam cu indiferență la cer, mi s-a părut că își schimbase culoarea într-o nuanță nefirească de albastru-deschis, că se decolorase și rămăsese doar o urmă vagă de culoare. Orizontul zimțat era luminat ca de o aureolă care scânteia și pulsa. Mă gândeam că începusem coborârea în lumea de coșmar a nebunilor.

După ce am petrecut o noapte la 7924 de metri fără oxigen suplimentar, eram și mai slăbit, și mai obosit decât fusesem cu o seară în urmă, când coborâsem de pe vârf. Dacă nu făceam cumva rost de niște butelii de oxigen sau dacă nu coboram la o tabără de mai jos, starea coechipierilor mei și a mea s-ar fi înrăutățit rapid.

Programul rapid de aclimatizare urmat de Hall și de mulți dintre alpiniștii moderni de pe Everest este incredibil de eficient: le permite acestora să pornească spre vârf după ce au petrecut o perioadă de patru săptămâni mai sus de 5000 de metri – care include o noapte de aclimatizare la 7000 de metri.[1] Această strategie se bazează pe presupunerea că toți alpiniștii vor folosi mereu oxigen îmbuteliat la mai sus de 7300 de metri. Când nu se întâmplă asta, se schimbă complet situația.

Am pornit în căutarea celorlalți coechipieri și i-am găsit pe Frank Fischbeck și pe Lou Kasischke întinși într-un cort. Lou delira și suferea de oftalmia zăpezilor, nu mai vedea, nu era în stare să facă nimic de unul singur și bolborosea cuvinte fără înțeles. Frank părea să fie într-o stare acută de șoc, dar își dădea silința să aibă grijă de Lou. John Taske era într-un alt cort împreună cu Mike Groom; fie dormeau, fie erau inconștienți. Indiferent cât de slăbit

1 În 1996, echipa lui Rob Hall a petrecut doar opt nopți la tabăra II (6437 de metri) sau mai sus înainte să pornească spre vârf de la tabăra de bază – o perioadă normală de aclimatizare în zilele noastre. Înainte de 1990, alpiniștii petreceau mult mai mult timp la tabăra II sau mai sus – inclusiv o ieșire de aclimatizare la 7900 de metri – înainte să urce spre vârf. Deși este discutabilă importanța aclimatizării la 7900 de metri (efectele secundare pot să depășească beneficiile), nu încape îndoială că, dacă s-ar mări perioada de opt, nouă zile pe care alpiniștii o petrec la 6400-7300 de metri, s-ar mări și marja de siguranță. (N. a.)

și de bolnav mă simțeam, era clar că toți ceilalți, cu excepția lui Stuart Hutchinson, o duceau mult mai rău.

În timp ce mergeam din cort în cort căutam butelii de oxigen, dar toate erau goale. Hipoxia și oboseala cruntă de care sufeream îmi accentuau disperarea și starea de confuzie. Din cauza zgomotului pe care-l făceau corturile bătute de vânt, nu puteai să vorbești cu cei din cortul de lângă tine. Bateriile din ultima noastră stație radio erau pe terminate. O stare de damnare domnea în toată tabăra, și sentimentul acela era accentuat și de faptul că echipa noastră – care în ultimele șase săptămâni fusese încurajată să se bazeze doar pe ghizi – rămăsese dintr-odată fără conducătorii ei: Rob și Andy muriseră și, chiar dacă Groom era acolo, chinul prin care trecuse cu o noapte în urmă își lăsase amprenta asupra lui. Suferea de degerături serioase și stătea întins în cort, nemișcat, și cel puțin pe moment nu putea nici măcar să vorbească.

Cu toți conducătorii scoși din luptă, Hutchinson a preluat comanda. Era un tânăr hipersensibil, foarte serios, care aparținea înaltei societăți vorbitoare de limbă engleză din Montréal. Era un extraordinar cercetător în domeniul medicinei și o dată la doi, trei ani mergea într-o mare expediție pe munte, dar în rest nu prea avea timp pentru alpinism. Când criza s-a accentuat în tabăra IV, și-a dat toată silința să facă față situației.

În timp ce încercam să-mi revin după ce-l căutasem în zadar pe Harris, Hutchinson a organizat o echipă formată din patru șerpași care să localizeze corpurile neînsuflețite ale lui Weathers și Namba, care fuseseră lăsați la marginea Șeii, când Anatoli Boukreev s-a întors la corturi cu Charlotte Fox, Sandy Pittman și Tim Madsen. Echipa de căutare, condusă de Lhakpa Chhiri, a plecat înaintea lui Hutchison, care era atât de obosit și de confuz, încât a uitat să-și pună bocanci și a încercat să părăsească tabăra încălțat cu o pereche de ghete interioare de la bocanci. Abia când Lhakpa i-a atras atenția, s-a întors și și-a luat bocancii. Urmărind indicațiile lui Boukreev, șerpașii au găsit imediat cele două corpuri: se aflau pe o pantă acoperită de gheață închisă la culoare, plină de bolovani, aproape de marginea Feței Kangshung. Fiind foarte superstițioși

în legătură cu morții, așa cum sunt mulți șerpași, s-au oprit la 18-20 de metri depărtare și l-au așteptat pe Hutchinson.

— Ambele corpuri erau parțial acoperite cu zăpadă, își amintește Hutchinson. Rucsacurile lor erau la vreo 30 de metri mai sus de ei. Fețele și partea de sus a corpurilor erau acoperite cu zăpadă; doar mâinile și picioarele ieșeau la suprafață. Vântul șuiera de-a lungul Șeii.

Primul corp la care a ajuns era cel al lui Namba, dar Hutchinson nu și-a dat seama până când nu a îngenuncheat în furtună și nu i-a curățat stratul de gheață de aproape opt centimetri care i se depusese pe față. A fost șocat să descopere că japoneza încă respira. Nu mai avea mănuși și ambele mâini păreau înghețate bocnă. Avea pupilele dilatate. Tenul îi era alb ca porțelanul.

— A fost îngrozitor, își amintește Hutchinson. Eram foarte afectat. Ea era pe moarte, și eu nu știam ce să fac.

Și-a îndreptat atenția asupra lui Beck, care era întins în zăpadă, vreo șase metri mai încolo. Și capul lui Beck era acoperit de un strat gros de gheață. Bile de gheață mari cât boabele de strugure îi atârnau de păr și de gene. După ce i-a curățat fața, Hutchinson a descoperit că și texanul mai trăia.

— Cred că Beck bolborosea ceva, dar nu am înțeles ce voia să spună. Nu avea mănușa dreaptă și mâna îi era cumplit de degerată. Am încercat să-l ridic în capul oaselor, dar n-am putut. Era aproape mort, și totuși respira.

Foarte afectat de ce văzuse, Hutchinson s-a întors la șerpași și s-a sfătuit cu Lhakpa. Acesta, un veteran al Everestului, respectat pentru cunoștințele lui în ale alpinismului atât de șerpași, cât și de sahibi, l-a îndemnat pe Hutchinson să-i lase pe Beck și pe Yasuko acolo unde erau. Chiar dacă ar fi supraviețuit până ar fi reușit să-i târască la tabăra IV, ar fi murit cu siguranță înainte să poată fi coborâți la tabăra de bază. Iar o asemenea încercare de salvare ar primejdui inutil viețile celorlalți alpiniști din Șa, dintre care mulți vor avea și așa destul de furcă să ajungă în siguranță jos.

Hutchinson i-a dat dreptate lui Lhakpa – exista o singură opțiune, indiferent cât de greu de luat ar fi fost o astfel de decizie: să lase natura să-și urmeze calea cu Beck și Yasuko și să păstreze

resursele grupului pentru cei care puteau fi de fapt ajutați. Era un act clasic de triere. Când Hutchinson a ajuns înapoi în tabără, avea lacrimi în ochi și era alb ca o fantomă. La îndemnul lui i-am trezit pe Taske și pe Groom și apoi ne-am înghesuit cu toții în cortul lor ca să discutăm ce să facem cu Beck și Yasuko. Discuția care a urmat a fost dureroasă și greoaie. Am evitat să ne privim în ochi. Totuși, după cinci minute, toți patru am fost de acord că Hutchinson nu avusese ce să facă decât să-i lase pe Beck și pe Yasuko pe munte.

Am discutat și dacă să coborâm la tabără II în acea după-amiază, dar Task a insistat să nu o facem atâta vreme cât Hall era izolat pe Vârful Sudic.

— Nici nu mă gândesc să plec fără el, ne-a spus.

Oricum nu aveam ce să dezbatem: Kasischke și Groom erau într-o stare atât de proastă, încât momentan nu puteam să mergem nicăieri.

— Îmi făceam griji să nu se repete evenimentele din 1986 de pe K2, spune Hutchinson.

În acel an, la data de 4 iulie, șapte alpiniști veterani ai Himalayei – printre care și *Bergsteiger*-ul Kurt Diemberger – au început ascensiunea celui de-al doilea vârf din lume. Șase dintre ei au ajuns sus, dar în timp ce coborau o vijelie a cuprins versanții de sus ai K2, obligându-i pe alpiniști să rămână în tabăra de sus, de la 8000 de metri. Viscolul a continuat fără întrerupere timp de cinci zile, iar alpiniștii erau din ce în ce mai slăbiți. Când furtuna s-a oprit în cele din urmă, doar Diemberger și încă un coechipier au ajuns jos în viață.

*

Sâmbătă dimineață, în timp ce noi discutam ce să facem cu Namba și Weathers și dacă să coborâm sau nu, Neal Beidleman i-a adunat pe cei din echipa lui Fischer și i-a forțat să plece din Șa.

— Toți erau terminați după noaptea care trecuse, încât a fost foarte greu să îi trezesc și să-i fac să iasă din corturi – pe unii chiar a trebuit să-i lovesc ca să-și încalțe bocancii, povestește el. Dar

eram hotărât să pornim imediat. După părerea mea, nu are cum să iasă ceva bun dacă rămâi la 7900 de metri mai mult decât e absolut nevoie. Am văzut că se organizau operațiuni de salvare pentru Scott și Rob, așa că m-am concentrat pe coborârea clienților la o tabără aflată la o altitudine mai mică.

Boukreev a rămas la tabăra IV ca să-l aștepte pe Fischer, iar Beidleman a pornit încet cu grupul lui. La 7600 de metri au făcut o pauză, ca să-i mai administreze o injecție cu dexametazonă lui Pittman, iar apoi s-au oprit cu toții pentru o perioadă mai lungă la tabăra III, ca să se odihnească și să se rehidrateze.

— Am fost șocat când i-am văzut, spune David Breashears, care era deja la tabăra III când a sosit grupul lui Beidleman. Arătau de parcă fuseseră cinci luni la război. Sandy s-a pierdut cu firea – plângea: „A fost îngrozitor! Mi-am pierdut speranța și m-am întins pe pământ așteptând să mor!" Toți păreau să fie într-o stare de șoc puternic.

Chiar înainte să se întunece, în timp ce ultimii alpiniști din grupul lui Beidleman ajunseseră în partea de jos a Feței Lhotse, un perete înclinat și acoperit cu gheață, și mai aveau de coborât încă 150 de metri pe corzile fixe, au fost întâmpinați de niște șerpași din echipa nepaleză care se ocupau de curățarea muntelui. Când și-au continuat coborârea, un torent de pietre de mărimea unui grepfrut s-a abătut asupra lor de pe versanții de sus și una dintre ele l-a nimerit pe un șerpaș în ceafă.

— Piatra l-a nenorocit pur și simplu, spune Beidleman, care se afla puțin mai sus când a avut loc incidentul.

— A fost îngrozitor, își amintește Klev Schoening. Ai fi zis că l-a lovit cineva cu o bâtă de baseball, așa s-a auzit.

Impactul a fost atât de puternic, încât acolo unde l-a lovit piatra a rămas o gaură cât un dolar de argint. Șerpașul a leșinat și a făcut stop cardio-respirator, s-a răsucit și a început să alunece pe coardă, dar Schoening a sărit în fața lui și i-a oprit căderea. Dar, în timp ce Schoening îl ținea în brațe, șerpașul a fost lovit de încă o piatră, care l-a nimerit tot în ceafă.

În ciuda loviturilor primite, după câteva minute bietul șerpaș a gâfâit cu putere și a început să respire din nou. Beidleman a

reușit să-l coboare la poalele Feței Lhotse, unde îi așteptau mulți dintre coechipierii șerpașului și, după ce l-au preluat, l-au dus la tabăra II. În acel moment, spune Beidleman, „Klev și cu mine ne-am uitat unul la altul cu uimire. Nu-mi venea să cred ce se întâmpla. Ce făcusem oare de muntele se mâniase în asemenea hal?"

*

În aprilie și la începutul lui mai, Rob și-a exprimat de mai multe ori îngrijorarea că una dintre echipele mai puțin pregătite o să dea de bucluc, și astfel vom fi nevoiți să-i salvăm, dându-ne peste cap planul de a urca pe vârf. În mod ironic, echipa lui Hall se afla într-o situație disperată și celelalte echipe trebuiau să vină în ajutor. Fără pic de ranchiună, trei grupuri – expediția Alpine Ascents International a lui Todd Burleson, expediția IMAX a lui David Breashears și expediția comercială a lui Mal Duff – și-au amânat imediat planurile de a urca pe vârf ca să ne dea o mână de ajutor.

Cu o zi înainte – în timp ce noi, cei din echipele lui Hall și Fischer urcam de la tabăra IV spre vârf –, expediția Alpine Ascents International, condusă de Burleson și Pete Athans, ajungea la tabăra III. Duminică dimineața, când au auzit de tragedia ce avea loc mai sus pe versant, Burleson și Athans și-au lăsat clienții la 7315 metri, în grija celui de-al treilea ghid, Jim Williams, și s-au grăbit să urce pe Șaua Sudică ca să ne ajute.

Breashears, Ed Viesturs și ceilalți membri ai echipei IMAX se aflau la tabăra II; Breashears a amânat pe loc filmările ca să canalizeze toate resursele expediției înspre operațiunea de salvare. În primul rând, mi-a transmis că într-unul dintre corturile echipei IMAX de pe Șa există baterii de rezervă; le-am găsit pe la mijlocul după-amiezii și am putut să reluăm legăturile radio cu taberele de mai jos. Apoi Breashears a oferit rezerva de oxigen a echipei lui – cincizeci de butelii care fuseseră cărate cu greu la 7924 de metri – alpiniștilor suferinzi și celor care aveau să participe la operațiunile de salvare de pe Șa. Chiar dacă punea în pericol proiectul lui cinematografic de 5,5 milioane de dolari, ne-a oferit prețiosul oxigen fără să ezite.

Athans și Burleson au ajuns la tabăra IV la mijlocul dimineții și au început imediat să împartă buteliile cu oxigen ale echipei IMAX celor care aveam mare nevoie de ele, apoi au așteptat să vadă cum vor decurge operațiunile de salvare ale lui Hall, Fischer și Gau. Burleson stătea lângă corturi când a văzut că cineva se apropia încet de tabără, târându-și piciorul într-un mod ciudat.

— Hei, Pete, fii atent! i-a strigat lui Athans. Cineva se apropie de corturi.

Mâna dreaptă a persoanei respective, pe lângă faptul că nu avea mănușă și era expusă vântului extrem de rece, mai era și îngrozitor de degerată: rămăsese întinsă ca pentru un salut ciudat. Indiferent cine era, lui Athans i se părea că seamănă cu o mumie dintr-un film horror cu buget redus. Când mumia s-a împleticit în tabără, Burleson și-a dat seama că era de fapt Beck Weathers, care se ridicase din morți.

În noaptea precedentă, în timp ce se cuibărea alături de Groom, Beidleman, Namba și ceilalți din grup, Weathers a simțit că îi este „din ce în ce mai rece. Îmi pierdusem mănușa dreaptă. Fața îmi înghețа. Mâinile îmi înghețau și ele. Am amorțit și apoi mi-a fost greu să mă concentrez, iar în cele din urmă mi-am pierdut cunoștința".

Beck a rămas întins pe gheață, expus vântului nemilos, cataleptic și aproape mort, pe tot parcursul nopții și o mare parte din ziua următoare. Nu își amintește că Boukreev a venit să-i ia pe Pittman, Fox și Madsen. Și nici nu-și aduce aminte că Hutchinson îi curățase fața de gheață în acea dimineață. A fost în comă timp de douăsprezece ore. Apoi, târziu duminică după-amiază, dintr-un motiv necunoscut, o luminiță s-a aprins în miezul reptilian al creierului inert al lui Beck și acesta și-a recăpătat conștiința.

— La început am crezut că eram într-un vis, își amintește Weathers. Când mi-am revenit, am crezut că eram întins într-un pat. Nu îmi era frig și stăteam comod. M-am întors pe o parte, mi-am deschis ochii și mi-am văzut mâna dreaptă. Apoi mi-am dat seama de cât de degerată era, și asta m-a ajutat să mă trezesc din reverie. În cele din urmă am realizat în ce situație de rahat eram și că nu avea să vină nimeni după mine. Totul depindea de mine.

Deși Beck era chior, iar cu ochiul stâng vedea numai până la 0,9-1,2 metri în față, a pornit-o în direcția din care bătea vântul, deducând corect că tabăra se afla într-acolo. Dacă s-ar fi înșelat, ar fi căzut imediat pe Fața Kangshung, a cărei margine era la nouă metri în direcția opusă. După vreo nouăzeci de minute, a dat peste niște „stânci nenatural de netede și albăstrii", care s-au dovedit a fi corturile de la tabăra IV.

Hutchinson și cu mine eram în cortul nostru și monitorizam un apel radio de-al lui Rob Hall de pe Vârful Sudic, când Burleson a alergat la noi.

— Doctore! Avem nevoie urgent de tine! ne-a strigat de lângă cort. Ia-ți trusa! Beck tocmai a ajuns la tabără și e într-o stare foarte proastă!

A rămas perplex când a auzit de miraculoasa înviere a lui Beck și, chiar dacă era foarte obosit, Hutchinson a ieșit din cort ca să vadă despre ce e vorba.

Împreună cu Athans și Burleson l-au dus pe Beck într-un cort gol, l-au băgat în doi saci de dormit alături de mai multe sticle cu apă caldă și i-au pus o mască de oxigen.

— Nici unul dintre noi nu credea că Beck o să supraviețuiască până a doua zi, mărturisește Hutchinson. De-abia puteam să-i simt pulsul din carotidă – ultimul puls dinaintea morții. Era într-o stare gravă. Și chiar dacă ar fi rezistat până a doua zi, nu-mi imaginam cum aveam să-l ducem jos.

Cei trei șerpași care urcaseră ca să-i salveze pe Scott Fischer și pe Makalu Gau se întorseseră la tabără doar cu Gau; îl lăsaseră pe Fischer pe o terasă aflată la 8290 de metri, după ce hotărâseră că nu poate fi salvat. Totuși, văzându-l pe Beck intrând în tabără după ce fusese crezut mort, Anatoli Boukreev nu voia să accepte că Fischer era un caz pierdut. La ora 17, când furtuna s-a întețit, rusul a pornit de unul singur ca să încerce să-l salveze.

— Îl găsesc pe Scott pe la șapte jumate, poate opt, spune Boukreev. E deja întuneric. Furtuna e foarte puternică. Are masca de oxigen pe față, dar butelia goală. Nu are mănuși; mâinile-i sunt complet goale. Are geaca descheiată, trasă de pe umăr, o mână îi iese afară. Nu pot să fac nimic. Scott e mort.

Întristat, Boukreev a înfășurat rucsacul lui Fischer de capul acestuia ca un giulgiu și l-a lăsat pe terasa pe care se afla. Apoi a luat aparatul foto, pioletul și briceagul lui preferat – pe care Beidleman avea să i-l dea fiului de nouă ani al lui Fischer din Seattle – și a coborât în furtună.

Vijelia de duminică seara a fost chiar mai puternică decât cea din noaptea precedentă. Când Boukreev a ajuns înapoi la tabăra IV, abia vedeai la câțiva metri în față și de-abia a reușit să găsească corturile.

Inspirând oxigen suplimentar pentru prima dată după treizeci de ore (mulțumită echipei IMAX), am căzut într-un somn chinuit și spasmodic, în ciuda gălăgiei pe care o făcea cortul bătut de vânt. Cu puțin înainte de miezul nopții am avut un coșmar legat de Andy: în timp ce cădea în gol de pe Fața Lhotse, trăgea după el o coardă și voia să știe de ce nu ținusem de ea. Dar apoi m-a trezit Hutchinson.

— Jon! a strigat ca să se facă auzit peste vuietul furtunii. Sunt îngrijorat din cauza cortului. Crezi că o să reziste?

În timp ce mă chinuiam să-mi revin din visul tulburător, ca un om care ajunge iar la suprafață după ce era cât pe ce să se înece, mi-a trebuit ceva timp să-mi dau seama de ce Stuart era așa de îngrijorat: vântul culcase la pământ jumătate din cort, care se zguduia la fiecare rafală. Mai multe bețe de cort erau foarte îndoite și, la lumina frontalei, am văzut că două dintre cusăturile principale de-abia mai rezistau. Particule fine de zăpadă umpleau cortul, acoperind totul cu chiciură. Nu mai văzusem niciodată un vânt așa de puternic, nici măcar pe calota de gheață din Patagonia, un loc celebru pentru vânturile sale. Am fi avut o mare problemă dacă adăpostul nostru avea să cedeze până dimineață.

Stuart și cu mine ne-am luat bocancii și toate lucrurile, apoi ne-am întors în direcția din care bătea vântul, sprijinind cu spatele și cu umerii bețele de cort. Am petrecut următoarele trei ore ținând piept uraganului, în ciuda oboselii extraordinare. Am susținut domul de nailon de parcă viața noastră depindea de asta. Mi-l imaginam pe Rob, pe Vârful Sudic, la 8747 de metri, fără oxigen, fără

adăpost, complet expus furtunii sălbatice – dar era o imagine atât de crudă, încât am încercat să mi-o scot din minte.

Pe 12 mai, cu puțin înainte de ivirea zorilor, Stuart a rămas fără oxigen.

— Fără el simțeam cum mi-e din ce în ce mai rece și cum încep să sufăr de hipotermie, spune el. Nu îmi mai simțeam mâinile și picioarele. Îmi era frică să nu alunec pe creastă, să nu mai pot să cobor de pe Șa. Și mă gândeam cu groază că, dacă nu cobor în dimineața aia, s-ar putea să n-o mai fac niciodată.

I-am dat lui Stuart butelia mea, am căutat prin cort și am găsit una care mai avea puțin oxigen și apoi ne-am făcut bagajele și ne-am pregătim pentru coborâre.

Când m-am aventurat să ies, am văzut că cel puțin unul dintre corturile libere zburase de pe Șa. Apoi l-am văzut pe Ang Dorje: stătea singur în vântul acela groaznic și plângea deznădăjduit din cauza morții lui Rob. După expediție, când i-am povestit acest episod lui Marion Boyd, prietena lui, ea mi-a explicat că „Ang Dorje crede că rolul lui în lume este să aibă grijă de oameni – am vorbit mult cu el despre asta. Este crucial pentru el din punctul de vedere al religiei lui și este o pregătire pentru următoarea reîncarnare.[1] Chiar dacă Rob era conducătorul expediției, Ang Dorje se credea responsabil pentru siguranța lui Rob, a lui Doug Hansen și a celorlalți. Așa că, atunci când au murit, nu a putut să nu se învinovățească".

Hutchinson era îngrijorat că Ang Dorje, fiind atât de supărat, nu va vrea să coboare, așa că l-a implorat să părăsească imediat Șaua. Apoi, la 08.30 – presupunând că Rob, Andy, Doug, Scott, Yasuko și Beck erau deja morți –, Mike Groom, care suferea de degerături puternice, a ieșit cu greu din cort și i-a adunat vitejește pe Hutchinson, Taske, Fischbeck și pe Kasischke și i-a ghidat spre poalele muntelui.

Pentru că nu mai erau alți ghizi, m-am oferit să cobor ultimul. În timp ce deprimantul nostru grup părăsea tabăra IV și se îndrepta

---

1 Budiștii evlavioși cred în *sonam* – în faptul că atunci când o persoană a făcut destule fapte bune nu se mai reîncarnează, ci transcende pentru totdeauna din lumea aceasta plină de durere și suferință. (N. a.)

spre Pintenul Geneva, mi-am luat inima în dinți și m-am dus pentru ultima dată la Beck despre care credeam că murise în cursul nopții. I-am găsit cortul, care fusese culcat la pământ de uragan, și am văzut că ambele uși erau deschise. Totuși, când m-am uitat înăuntru, am fost șocat să văd că Beck trăia încă.

Era întins pe spate, pe jos, în cortul care se prăbușise, și avea frisoane puternice. Fața îi era grotesc de umflată; nasul și obrajii îi erau acoperiți cu degerături întunecate. Furtuna îi suflase ambii saci de dormit, lăsându-l expus vântului și temperaturii de –17°C, și, pentru că avea mâinile înghețate, nu putuse să se acopere din nou sau să închidă ușa de la cort.

— Dumnezeule mare! s-a plâns când m-a văzut și fața i s-a crispat într-un rictus de agonie și disperare. Ce trebuie să fac ca să mă ajute cineva?

Striga după ajutor de două, trei ore, dar nu îl auzise nimeni din cauza furtunii.

Beck s-a trezit în miez de noapte și a văzut că „furtuna îmi doborâse cortul și mai avea un pic și-l făcea bucăți. Vântul îmi apăsa atât de tare peretele cortului de față, încât nu mai puteam să respir. Se potolea o secundă, apoi mă lovea din nou peste față și peste piept și mă lăsa fără aer. De parcă asta nu era de-ajuns, mi se umfla mâna dreaptă. Purtam un ceas tâmpit, așa că, atunci când mâna mi se umfla, cureaua ceasului mă strângea și mai tare, până când mi-a tăiat circulația aproape de tot. Pentru că aveam mâinile atât de degerate, nu puteam să dau jos porcăria aia. Am strigat după ajutor, dar nu a venit nimeni. A fost o noapte al naibii de lungă. M-am bucurat când ți-ai băgat capul în cort".

Când l-am găsit pe Beck, am fost atât de șocat de cât de oribil arăta – și pentru că-l dezamăgiserăm încă o dată, un fapt de neiertat –, că aproape mi-au dat lacrimile.

—Totul o să fie bine, l-am mințit încercând să nu izbucnesc în lacrimi, în timp ce l-am învelit din nou cu sacii de dormit, am închis ușile și am încercat să ridic cortul. Nu-ți face griji. Totul e sub control acum.

După ce l-am ajutat pe Beck cât am putut, am luat legătura prin stația radio cu dr. Mackenzie de la tabăra de bază.

— Caroline, ce să fac cu Beck? am implorat-o pe un ton isteric. Încă trăiește, dar nu cred c-o mai duce mult. E într-o stare foarte proastă!

— Încearcă să-ți păstrezi calmul, Jon, mi-a răspuns. Trebuie să cobori cu Mike și cu ceilalți. Unde sunt Peter și Todd? Roagă-i să aibă grijă de Beck, apoi coboară și tu.

Înnebunit, i-am trezit pe Athans și pe Burleson, care au sărit să-i ducă lui Beck un termos cu ceai fierbinte. În timp ce mă grăbeam să-i ajung pe ceilalți din urmă, Athans se pregătea să-i facă texanului muribund o injecție cu patru miligrame de dexametazonă. Erau gesturi demne de laudă, dar îmi era greu să cred că avea să-i ajute la ceva.

CAPITOLUL DOUĂZECI

Pintenul Geneva, 09.45, 12 mai 1996, 7894 de metri

Lipsa de experiență îi conferă celui care vrea să devină alpinist un mare avantaj: el nu se lasă tras în jos de tradiție sau de ceea ce s-a întâmplat înainte. Pentru el totul este cât se poate de simplu, alege rapid soluții la problemele cu care se confruntă. Bineînțeles că de multe ori nu se bucură de succesul pe care spera să-l dobândească și uneori totul se termină tragic, dar alpinistul nu știe asta când pornește la drum. Maurice Wilson, Earl Denman, Klavs Becker-Larsen – nici unul nu știa prea multe despre ce înseamnă alpinismul, altfel nu s-ar fi aventurat în acele expediții fără șansă de succes. Și totuși, lipsa cunoștințelor tehnice nu i-a împiedicat, iar voința i-a purtat departe.

Walt Unsworth,
Everest

În dimineața zilei de duminică, 12 mai, la un sfert de oră după ce am plecat de pe Șaua Sudică, i-am ajuns din urmă pe coechipierii mei, când aceștia tocmai începuseră să coboare Pintenul Geneva. Era o privelițe jalnică: eram cu toții atât de slăbiți, încât ne-a luat incredibil de mult să coborâm cei 100 de metri până pe panta înzăpezită de dedesubt. Totuși, cel mai dureros era faptul că eram atât de puțini: în urmă cu trei zile, când urcaserăm pe acolo, eram unsprezece; acum eram doar șase.

Când am ajuns lângă el, Stuart Hutchinson, ultimul din grup, era încă pe vârful Pintenului și se pregătea să facă rapel pe corzile fixe. Am observat că nu avea ochelari. Chiar dacă era înnorat, razele

ultraviolete erau foarte puternice la acea altitudine și albul zăpezii l-ar fi orbit repede.

— Stuart, ochelarii! i-am strigat sperând să mă audă și făcând semne spre ochi.

— Da, chiar, mi-a răspuns cu o voce stinsă. Mulțumesc că mi-ai adus aminte. Da' dacă tot ești aici, n-ai vrea să vezi cum mi-am pus hamul? Sunt atât de obosit, că nu mai gândesc clar. Ți-aș fi recunoscător dacă ai avea grijă de mine.

Când i-am inspectat hamul, am văzut imediat că nu își strânsese bine cureaua. Dacă s-ar fi agățat cu zelbul de coarda fixă, hamul s-ar fi desfăcut din cauza greutății și el ar fi căzut pe Fața Lhotse. I-am arătat care e problema, iar el a spus că „da, așa am crezut și eu, dar mâinile îmi erau prea înghețate ca să îl strâng ca lumea". Mi-am dat jos mănușile în vântul acela mușcător și m-am grăbit să îi fixez hamul pe talie, ca să poată coborî și el Pintenul.

După ce s-a prins de coarda fixă, și-a aruncat pioletul și l-a lăsat acolo, pe stâncă.

— Stuart, pioletul! am strigat în timp ce el făcea rapel.

— Sunt prea obosit ca să-l mai car, mi-a răspuns. Lasă-l acolo!

Și eu eram epuizat, așa că nu m-am împotrivit. Am lăsat pioletul unde-l aruncase, m-am prins de coardă și l-am urmat pe Stuart în josul peretelui abrupt al Pintenului Genevei.

O oră mai târziu ne aflam deasupra Benzii Galbene, unde era destul de aglomerat. Fiecare alpinist cobora cu mare grijă terasa de calcar înclinată. În timp ce îmi așteptam rândul, la coadă, ne-au ajuns din urmă câțiva dintre șerpașii lui Scott Fischer. Printre ei se afla și Lopsang Jangbu, care aproape înnebunise de durere și oboseală. I-am pus mâna pe umăr și i-am spus că îmi pare foarte rău pentru Scott. Lopsang s-a bătut cu pumnul în piept și a strigat înlăcrimat:

— Aduc mare ghinion, mare ghinion. Scott e mort; e vina mea. Aduc mare ghinion. E vina mea. Aduc mare ghinion.

*

Pe la 13.30, am ajuns într-un final în tabăra II. Deși după oricare standard rațional mă aflam încă la altitudine mare – 6347 de

metri – locul acela era complet diferit de Șaua Sudică. Vântul ucigător încetase de tot. În loc să tremur de frig și să îmi fac griji că o să degeri, acum transpiram din cauza soarelui fierbinte. Simțeam că mă mai agăț de viață de un fir tot mai subțire.

Cortul nostru de mese fusese transformat într-un fel de spital ambulant, condus de Henrik Jessen, un doctor danez din echipa lui Mal Duff, și de Ken Kamler, un client și doctor american din expediția lui Todd Burleson. La ora 15, în timp ce beam o cană de ceai, șase șerpași l-au băgat în cort pe Makalu Gau, care părea complet năucit, iar doctorii au intrat în acțiune.

L-au întins imediat, l-au dezbrăcat și i-au pus o perfuzie. În timp ce îi examina mâinile și picioarele înghețate, care aveau o tentă alburie, precum o chiuvetă murdară, Kamler a remarcat sinistru:

— Astea sunt cele mai grave degerături pe care le-am văzut vreodată.

L-a întrebat pe Gau dacă poate să-i fotografieze membrele pentru dosarul medical, iar alpinistul taiwanez a încuviințat zâmbind; precum un soldat care își arată rănile pe care le-a căpătat în bătălie, părea aproape mândru de leziunile îngrozitoare pe care le avea.

Nouăzeci de minute mai târziu, când doctorii încă se ocupau de Makalu, vocea lui David Breashears s-a făcut auzită prin stația radio:

— Coborâm cu Beck. O să ajungem la tabăra II înainte să se întunece.

Mi-a luat ceva timp ca să-mi dau seama că Breashears nu se referise la a coborî un cadavru de pe munte; el și coechipierii lui urmau să-l aducă viu pe Beck. Nu-mi venea să cred. Cu șapte ore în urmă, când îl lăsasem pe Șaua Sudică, fusesem îngrozit că nu avea să reziste până la amiază.

Fusese abandonat încă o dată pentru că nu i se mai dăduse nici o șansă de supraviețuire, dar Beck pur și simplu refuzase să moară. Mai târziu am aflat de la Pete Athans că, imediat după ce i-a făcut lui Beck o injecție cu dexametazonă, texanul își revenise uimitor de mult.

— Pe la 10.30 l-am îmbrăcat, i-am pus hamul și am observat că putea să stea în picioare și să meargă. Ne-a uimit pe toți!

Când au plecat de pe Șa, Athans mergea în fața lui Beck și îi spunea unde să calce. Beck se ținea cu o mână pe după umărul lui Athans și Burleson îl apucase strâns de ham din spate – au coborât încet, cu precauție.

— Uneori trebuia să-l ajutăm destul de mult, dar, sincer, se mișca surprinzător de bine, spune Athans.

Când au ajuns pe terasa calcaroasă de deasupra Benzii Galbene, la 7600 de metri, au fost întâmpinați de Ed Viesturs și Robert Schauer. Aceștia l-au coborât pe Beck fără prea mult efort până la poalele peretului înclinat. La tabăra III au fost ajutați de Breashears, Jim Williams, Veikka Gustafsson și Araceli Segarra; cei opt alpiniști sănătoși l-au coborât pe Beck, care era într-o stare foarte proastă, pe Fața Lhotse mult mai repede decât coborâserăm noi de dimineață.

Când am auzit că începuseră să-l coboare pe Beck, m-am dus în cort și mi-am încălțat cu greutate bocancii. Apoi am luat-o încet în sus ca să le ies în întâmpinare, așteptându-mă să-i văd pe porțiunea de jos a Feței Lhotse. În schimb, am fost surprins să dau de ei la douăzeci de minute mai sus de tabără. Chiar dacă era legat în coardă, Beck mergea de unul singur. Breashears și ceilalți l-au trecut atât de repede peste ghețar, încât, având în vedere starea jalnică în care mă aflam, de-abia am putut să țin pasul cu ei.

L-au dus pe Beck în cortul care servea drept spital, l-au întins lângă Gau și doctorii l-au dezbrăcat.

— Doamne Dumnezeule! a exclamat Kamler când a văzut cum arăta mâna dreaptă a lui Beck. Degerătura lui e chiar mai gravă decât a lui Makalu!

Trei ore mai târziu, când m-am băgat în sacul de dormit, doctorii încă îi dezghețau încetul cu încetul membrele lui Beck într-un vas cu apă călduță, lucrând la lumina frontalelor.

În dimineața următoare – luni, 13 mai – am plecat din tabără dis-de-dimineață și am străbătut patru kilometri prin valea adâncă a Circului Vestic până la buza Căderii de gheață. Acolo, urmând instrucțiunile primite de la Guy Cotter de la tabăra de bază, am căutat un loc plan care putea servi drept heliport.

Zilele trecute Cotter dăduse o mulțime de telefoane ca să obțină un elicopter care să-l evacueze pe Beck din partea de jos a Circului. Astfel, acesta nu ar mai fi trebuit să coboare pe corzile și scările nesigure din Căderea de gheață, o operațiune foarte grea și periculoasă, având în vedere cât de afectate îi erau mâinile. În 1973 aterizaseră niște elicoptere în Circ, când o expediție italiană s-a folosit de ele ca să transporte încărcături de la tabăra de bază. Totuși, au fost intervenții periculoase, la limita la care pot zbura elicopterele, ba unul dintre ele chiar s-a prăbușit pe ghețar. În cei douăzeci și trei de ani care au trecut de atunci, nimeni nu a mai încercat să aterizeze mai sus de Căderea de gheață.

Totuși, Cotter a insistat și, datorită eforturilor sale, Ambasada Americii i-a convins pe cei din armata nepaleză să încerce o operațiune de salvare în Circ. Luni dimineață, pe la ora 08.00, în timp ce căutam zadarnic un loc potrivit pentru un heliport, Cotter m-a contactat prin walkie-talkie:

— Jon, elicopterul e pe drum. Ai face bine să găsești rapid un loc unde să aterizeze.

Am urcat în speranța că voi găsi un teren mai nivelat mai sus pe ghețar și m-am întâlnit cu Athans, Burleson, Gustafsson, Breashears, Viesturs și restul echipei IMAX care îl coborau în coardă pe Beck.

Breashears, care lucrase cu multe elicoptere de-a lungul carierei sale deosebite și vaste în cinematografie, a găsit imediat un heliport, între două crevase adânci, la 6053 de metri. Am legat o *kata* de mătase de un băț de bambus pe post de roza-vânturilor, în timp ce Breashears – folosind suc Rool Did roșu pe post de vopsea – a trasat cu X gigantic pe zăpadă locul de aterizare. Câteva minute mai târziu a apărut și Makalu Gau – fusese târât în josul ghețarului pe o folie de plastic de către șase șerpași. Imediat după am auzit elicea elicopterului rotindu-se rapid în aerul rarefiat.

Elicopterul B2 Squirrel – care nu avea mai mult decât minumum necesar de combustibil și echipament și care era pilotat de locotenent-colonelul Madan Khati Chhetri din armata nepaleză – a încercat de două ori să aterizeze, dar de fiecare dată s-a ridicat din nou în ultima clipă. Însă la a treia încercare, Madan a reușit

și elicopterul, zgâlțâindu-se, s-a așezat pe ghețar, cu coada atârnând peste o crevasă fără fund. Pilotul, lăsând elicele să se învârtă la viteză maximă și uitându-se doar la panoul de comenzi, a ridicat un singur deget – ceea ce însemna că putea să ia un singur pasager; la acea altitudine orice greutate în plus sporea pericolul de a se prăbuși la decolare.

Pentru că doctorii îi dezghețaseră picioarele la tabăra II, Gau nu putea nici să stea pe ele, nici să meargă. Prin urmare, Breashears, Athans și cu mine am căzut de acord să-l trimitem pe taiwanez cu elicopterul.

— Îmi pare rău, am strigat către Beck, ca să mă fac auzit peste zgomotul făcut de elicopter. Poate o să mai vină o dată.

Beck a dat din cap cu înțelegere.

L-am pus pe Gau în spatele elicopterului, apoi mașinăria s-a ridicat cu precauție în aer. Când tălpile elicopterului s-au desprins de ghețar, pilotul a înclinat aparatul în față, a coborât rapid de-a lungul căderii de gheață și s-a făcut nevăzut. O tăcere profundă pusese stăpânire pe Circ.

Jumătate de oră mai târziu ne aflam tot în zona heliportului și discutam cum să-l coborâm pe Beck, când am auzit un zgomot îndepărtat, care semăna cu cel făcut de elicea unui elicopter, venind din vale. Încetul cu încetul, zgomotul s-a întețit, iar în cele din urmă micul elicopter verde a apărut din nou. De data asta Madan a zburat puțin mai sus de-a lungul Circului înainte să întoarcă elicopterul cu fața înspre poalele muntelui. Apoi, fără să mai ezite, a aterizat direct pe marcajul făcut cu suc, și Breashears și Athans s-au grăbit să-l urce pe Beck la bord. Câteva secunde mai târziu, elicopterul era deja în aer și zbura rapid pe lângă Fața Vestică a Everestului precum o libelulă ciudată de fier. O oră mai târziu, Beck și Makalu Gau primeau îngrijiri medicale într-un spital din Kathmandu.

După ce membrii echipei de salvare au plecat care-ncotro, am stat de unul singur mult timp în zăpadă, uitându-mă la bocanci și străduindu-mă să înțeleg ce se întâmplase în ultimele șaptezeci și două de ore. Cum fusese posibil ca evenimentele să ia o asemenea turnură? Cum era posibil ca Andy, Rob, Scott, Doug

și Yasuko să fie morți? Dar, oricât am încercat, nu am găsit nici un răspuns. Tragedia era mult mai mare decât orice îmi imaginasem vreodată, astfel încât mintea mea nu a putut să-i facă față și a încetat să mai proceseze informația. Am abandonat speranța de a înțelege ce se întâmplase, mi-am luat rucsacul în spinare și am luat-o în jos, pe drumul înghețat și vrăjit al căderii de gheață. Eram foarte neliniștit în timp ce străbăteam pentru ultima oară labirintul de seracuri care începuseră să se topească.

CAPITOLUL DOUĂZECI ŞI UNU

Tabăra de bază Everest, 13 mai 1996, 5364 de metri

Fără îndoială că mi se va cere să judec raţional expediţia, aşa cum ne-a fost imposibil să facem atunci când eram implicaţi în ea [...]. Pe de altă parte, Amundsen a mers ţintă într-acolo, a ajuns primul, s-a întors fără să piardă nici un om şi fără să-şi supună echipa la corvezi mai grele decât cele pe care le presupunea implicit o zi de explorare polară. Pe de altă parte, expediţia noastră şi-a asumat nişte riscuri groaznice, a dat dovadă de o anduranţă ieşită din comun, şi-a asigurat o glorie veşnică, a fost sărbătorită în maiestuoase slujbe ţinute în catedrale şi i s-au ridicat statui, şi totuşi, am ajuns la Pol doar ca să aflăm că acea călătorie teribilă fusese în zadar şi ca să ne lăsăm acolo cei mai buni oameni. Ar fi ridicol să ignori o asemenea diferenţă; şi ar fi o pierdere de vreme să scrii o carte fără să încerci să oferi o explicaţie.

Apsley Cherry-Garrard,
Cea mai cumplită călătorie din lume,
o relatare a expediţiei dezastruoase către Polul Sud
a lui Robert Falcon Scott, din 1912

În dimineaţa zilei de luni, 13 mai, am ajuns la poalele căderii de gheaţă Khumbu. I-am văzut pe Ang Tshering, Guy Cotter şi Caroline Mackenzie aşteptându-mă la baza gheţarului când am coborât ultima pantă. Guy mi-a dat o bere, Caroline m-a îmbrăţişat şi, până să-mi dau seama ce se întâmplă, stăteam aşezat pe gheaţă cu faţa în mâini şi lacrimile îmi şiroiau pe obraji; am plâns

cum n-o mai făcusem de când eram copil. Acum, că mă aflam în siguranță, povara covârșitoare a ultimelor zile mi s-a ridicat de pe umeri și am plâns pentru coechipierii mei care muriseră, am plâns pentru că eram recunoscător să fiu încă în viață, am plâns pentru că mă simțeam groaznic că eu supraviețuisem, în timp ce alții muriseră.

Marți după-masă, Neal Beidleman a oficiat o slujbă de comemorare la tabăra Mountain Madness. Tatăl lui Lopsang Jangbu, Ngawang Sya Kya – un lama hirotonisit –, a ars tămâie de ienupăr și a psalmodiat scripturi budiste sub un cer de un gri metalic. Neil a spus câteva cuvinte, apoi a vorbit Guy, Anatoli Boukreev a plâns moartea lui Scott Fischer. Eu m-am ridicat de la locul meu și am depănat împleticit câteva amintiri despre Doug Hansen. Pete Schoening a încercat să ne ridice moralul îndemnându-ne să privim înainte, nu înapoi. Dar când s-a încheiat slujba și am plecat cu toții la corturile noastre, tabăra de bază era cuprinsă de o atmosferă funebră.

A doua zi, dis-de-dimineață, a venit un elicopter ca să-i evacueze pe Charlotte Fox și pe Mike Groom, care sufereau de degerături la picioare care s-ar fi agravat dacă ar fi încercat să pășească. John Taske, care era doctor, i-a însoțit ca să-i îngrijească pe drum. Apoi, înainte de prânz, în timp ce Helen Wilton și Guy Cotter au rămas în urmă ca să supravegheze demontarea taberei Adventure Consultants, Lou Kasischke, Stuart Hutchinson, Frank Fischbeck, Caroline Mackenzie și cu mine am pornit cu greu înapoi spre casă.

Joi, 16 mai, am fost transportați cu elicopterul din Pheriche până în satul Syangboche, chiar deasupra Bazarului Namche. În timp ce ne îndreptam spre heliportul de unde un alt elicopter urma să ne ducă spre Kathmandu, Stuart, Caroline și cu mine am fost opriți de trei japonezi negri de supărare. Primul a spus că se numește Muneo Nukita – era un alpinist renumit, care urcase de două ori pe Everest –, apoi ne-a spus că este ghidul și interpretul celorlalți doi: Kenichi Namba, soțul lui Yasuko Namba, și fratele ei. În următoarele patruzeci și cinci de minute ne-au pus o mulțime de întrebări, dar nu am putut să răspund decât la câteva dintre ele.

Deja moartea lui Yasuko devenise una dintre principalele știri din Japonia. Ba mai mult, la 12 mai – la mai puțin de douăzeci și patru de ore de când murise pe Șaua Sudică –, un elicopter a aterizat în mijlocul taberei de bază și doi jurnaliști japonezi au sărit din el purtând măști de oxigen. L-au abordat pe primul om pe care l-au văzut – un alpinist american pe nume Scott Darsney – și i-au cerut să le dea informații despre Yasuko. Deși trecuseră patru zile de atunci, Nukita ne-a avertizat că astfel de grupuri de jurnaliști agasanți ne așteaptă în Kathmandu.

În acea după-amiază ne-am înghesuit la bordul unui elicopter gigantic Mi-17 și ne-am ridicat printr-o spărtură în nori. O oră mai târziu am aterizat pe Aeroportul Internațional Tribhuvan. La coborâre am fost întâmpinați de o mulțime de reporteri cu microfoane și camere de filmat. În calitate de jurnalist, a fost edificator să mă aflu de partea cealaltă a baricadei. Gloata de jurnaliști, majoritatea japonezi, voiau o variantă frumos scrisă a tragediei, plină cu eroi și răufăcători. După douăzeci de minute în care m-am copt pe pista de aterizare, am fost salvat de către David Schensted, consulul de la Ambasada Americii, care m-a dus la hotelul Garuda.

Au urmat alte interviuri, ale altor reporteri, și apoi niște angajați nervoși din Ministerul Turismului m-au pus să trec pe sub furcile caudine. Vineri seara, în timp ce mă plimbam fără țintă prin cartierul Thamel din Kathmandu, am încercat să fug de depresia care se agrava. I-am dat un pumn de rupii unui băiat nepalez slăbănog și am primit în schimb un pachețel învelit într-o hârtie împodobită cu un tigru care rage. L-am desfăcut în camera de hotel și am fărâmițat conținutul pe o foiță de țigară. Bobocii de un verde-pal erau lipicioși de la rășină și miroseau puternic a fructe putrezite. Am rulat jointul și l-am fumat pe tot. Apoi am mai făcut unul și am fumat aproape jumătate din el înainte ca încăperea să se învârtă cu mine.

Stăteam gol în pat și ascultam sunetele nopții care ajungeau până la mine pe fereastra deschisă. Țârâitul soneriilor de la ricșe se amesteca cu claxoanele mașinilor, cu ofertele ademenitoare ale vânzătorilor ambulanți, cu râsul unei femei, cu muzica dintr-un bar din apropiere. Întins pe spate, prea drogat ca să mă mișc, am

închis ochii și am lăsat căldura premusonică, lipicioasă să mă acopere ca un balsam; mă simțeam de parcă mă contopeam cu salteaua. O procesiune, în culori țipătoare, de moriști minuțios gravate și de personaje năsoase din desene animate plutea în spatele pleoapelor mele închise.

Când mi-am întors capul pe o parte, mi-am atins urechea de ceva ud; mi-am dat seama că lacrimile îmi curgeau pe obraji și îmbibau cearșaful. Am simțit cum o bulă plină cu durere și rușine tot crește și bolborosește și îmi încovoaie spatele de undeva dinăuntrul meu. Primul hohot mi-a erupt pe gură și pe nas într-un șuvoi de mucozități. Apoi a urmat încă unul și încă unul.

*

Pe 19 mai am zburat înapoi în State. Aveam cu mine două genți pline cu lucrurile lui Doug Hansen, pe care urma să le returnez celor dragi lui. La aeroportul din Seattle am fost întâmpinat de copiii lui, Angie și Jamie, de prietena lui, Karen Marie, și de alte neamuri și prieteni de-ai lui. M-am simțit ca un tâmpit, complet neputincios când i-am văzut plângând.

Am inspirat aerul marin, dens, care aducea cu el mirosul refluxului, m-am minunat de cât de fertilă era primăvara în Seattle, de cât de umed și plin de mușchi era totul, și am prețuit toate acestea mai mult ca niciodată. Încet, cu mici ezitări, Linda și cu mine am început să ne obișnuim din nou unul cu celălalt. Slăbisem unsprezece kilograme în Nepal, dar le-am pus înapoi cu vârf și îndesat. Bucuriile mărunte ale vieții de acasă – să iau micul dejun cu soția mea, să mă uit cum apune soarele peste Puget Sound, să mă trezesc în mijlocul nopții și să merg desculț în baia încălzită – uneori aproape mă făceau să mă extaziez. Dar umbra pe care o arunca Everestul asupra mea, care părea să nu se retragă odată cu trecerea timpului, îmi întuneca acele momente.

În timp ce mă frământam în legătură cu vinovăția mea, am amânat foarte mult timp să o sun pe partenera lui Andy Harris, Fiona McPherson, și pe soția lui Rob Hall, Jan Arnold, încât, în cele din urmă, m-au sunat ele din Noua Zeelandă. Când am vorbit

cu ea la telefon, nu am fost în stare să spun nimic care să o liniștească pe Fiona. Iar când m-a sunat Jan, mai mult m-a consolat ea pe mine decât viceversa.

Am știut dintotdeauna că alpinismul este un sport foarte riscant. Am acceptat pericolul ca pe o componentă principală a jocului – fără el, alpinismul nu ar fi prea diferit de alte sute de activități banale. Era incitant să te apropii de enigma mortalității, să arunci o privire în partea interzisă a frontierei. Credeam cu tărie că alpinismul este o activitate extraordinară, nu în ciuda pericolelor inerente, ci tocmai datorită lor.

Însă până să ajung în Himalaya nu cunoscusem moartea de aproape. La naiba, înainte să merg pe Everest, nu fusesem niciodată la o înmormântare! Mortalitatea rămăsese, în mod convenabil, o noțiune ipotetică, o idee la care să te gândești doar ca la ceva abstract. Mai devreme sau mai târziu tot trebuia să renunț la o asemenea inocență privilegiată, dar, când s-a întâmplat, șocul a fost amplificat de gravitatea carnagiului: per total, Everestul a omorât doisprezece alpiniști în primăvara lui 1996. Atunci au pierit cei mai mulți oameni într-un singur sezon de când primii alpiniști puseseră piciorul pe vârf, în urmă cu șaptezeci și cinci de ani.

Dintre cei șase clienți ai lui Rob Hall care au ajuns pe vârf, doar Mike Groom și cu mine am coborât de pe munte: patru coechipieri cu care râsesem, vomitasem, purtasem discuții lungi și intime și-au pierdut viața. Acțiunile mele – sau mai degrabă lipsa lor – au dus la moartea lui Andy Harris. Și, în timp ce Yasuko Namba murea pe Șaua Sudică, eu mă aflam la 100 de metri distanță, cuibărit într-un cort, nepăsător la lupta pe care o ducea, preocupat doar de propria mea siguranță. Experiența aceasta m-a afectat atât de tare, încât nu am putut să-mi revin nici după luni întregi de mâhnire și de reproșuri încărcate de vinovăție.

În cele din urmă am vorbit despre starea de neliniște de care nu puteam să scap cu Klev Schoening, care nu stătea departe de mine. Klev mi-a spus că și el se simte groaznic pentru că au murit atâția oameni, dar, spre deosebire de mine, el nu suferea de „vinovăția supraviețuitorului". Mi-a explicat că „în acea noapte, pe Șa, mi-am epuizat toate forțele încercând să mă salvez și să-i salvez și

pe cei care erau cu mine. Pe când am ajuns la corturi, nu mai eram bun de nimic. Îmi înghețase corneea de la un ochi și practic eram orb. Sufeream de hipotermie, deliram și nu mă puteam opri din tremurat. A fost îngrozitor să o pierd pe Yasuko, dar sunt împăcat cu mine însumi, deoarece știu că am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să o salvez. Nu ar trebui să fii așa de dur cu tine. Având în vedere condițiile de pe munte, ce ai fi putut să faci pentru ea?"

Poate că nimic, am conchis. Dar, spre deosebire de Schoening, nu o să fiu niciodată sigur. Și nu pot să-mi aflu pacea de invidiat despre care îmi povestește.

*

Având în vedere numărul mare de alpiniști nepregătiți care urcă pe Everest, mulți se așteptau ca o tragedie de o asemenea amplitudine să aibă loc chiar mai devreme. Dar nimeni nu și-a imaginat că așa ceva se poate întâmpla cu o expediție condusă de Rob Hall. El conducea una dintre cele mai sigure și mai căutate companii de pe munte, fără excepție. Era un om extrem de organizat – crease sisteme care ar fi trebuit să împiedice astfel de catastrofe. Ce s-a întâmplat de fapt? Cum să explici așa ceva, nu doar celor dragi, ci și unui public critic?

Probabil că de vină era orgoliul său. Hall era atât de bun la a urca și coborî pe Everest alpiniști mai mult sau mai puțin pregătiți, încât poate că devenise cam încrezut. Se lăudase de mai multe ori că poate să ducă pe vârf orice persoană cât de cât în formă, iar palmaresul lui părea să confirme asta. De asemenea, demonstrase o aptitudine formidabilă de ieși cu bine din situații-limită.

De exemplu, în 1995, Hall și ghizii lui nu doar că au trebuit să facă față problemelor pe care Hansen le-a întâmpinat aproape de vârf, ci s-au confruntat și cu colapsul unui alt client, Chantal Mauduit – o renumită alpinistă franceză, care încerca a șaptea oară să ajungă pe Everest fără oxigen suplimentar. Mauduit și-a pierdut cunoștința la 8747 de metri și a fost târâtă și cărată precum „un sac cu cartofi", după cum s-a exprimat Guy Cotter, de pe Vârful Sudic până pe Șaua Sudică. După ce toți au supraviețuit

acelei urcări, se prea poate ca Hall să fi crezut că poate să facă față oricărei situații.

Însă până acum Hall avusese parte de un noroc ieșit din comun în ceea ce privește vremea, și asta se poate să-i fi influențat judecata.

— Sezon după sezon, vremea a fost incredibil de bună de fiecare dată când Rob a urcat pe vârf, confirmă David Breashears, care a luat parte la mai mult de douăsprezece expediții în Himalaya și a ajuns pe Everest de trei ori. Niciodată nu l-a prins furtuna sus pe munte.

De fapt, vijelia din data de 10 mai, chiar dacă puternică, nu a fost ieșită din comun; era ceva tipic pentru Everest. Dacă ar fi început cu două ore mai târziu, se prea poate să fi scăpat cu toții. Dimpotrivă, dacă ar fi început cu o oră mai devreme, ar fi putut ucide cu ușurință 18-20 de alpiniști – inclusiv pe mine.

De bună seamă că timpul a fost un factor-cheie al tragediei, la fel ca vremea. Faptul că nu s-a ținut cont de oră nu poate fi catalogat drept vrerea lui Dumnezeu. Întârzierile de la corzile fixe erau previzibile, se puteau foarte bine anticipa. Orele de întoarcere, care fuseseră stabilite dinainte, au fost ignorate cu desăvârșire.

Concurența dintre Fischer și Hall se poate să fi influențat într-o oarecare măsură amânarea orelor de întoarcere. Până în 1996 Fischer nu mai ghidase nici o expediție pe Everest. Ca afacerea să meargă, Fischer trebuia să aibă succes. Avea foarte multe motive ca să își ducă clienții pe vârf, mai ales când din expediție făcea parte o celebritate precum Sandy Hill Pittman.

De asemenea, din moment ce nici unul dintre clienții lui nu ajunsese pe vârf în 1995, nu ar fi fost bine pentru afacerea lui Hall dacă ar fi dat greș și în 1996 – mai ales dacă Fischer avea să reușească. Scott era un tip charismatic, și Jane Bromet se folosise din plin de această trăsătură a lui pentru marketing. Fischer încerca să-l întreacă pe Hall, și Rob știa asta. Date fiind circumstanțele, se prea poate ca ideea de a-și întoarce clienții din drum în timp ce ai concurentului său continuau să urce să nu-i fi surâs lui Hall și astfel să nu mai fi gândit clar.

Mai mult, este foarte important să subliniez că Hall, Fischer și noi ceilalți am fost obligați să luăm asemenea decizii hotărâtoare

în timp ce eram afectați de hipoxie. Când vă gândiți la cum a putut să se întâmple o asemenea tragedie, este obligatoriu să țineți minte că la 8800 de metri nu mai ești în stare să judeci rațional.

E ușor să îți dai cu părerea după ce s-a terminat totul. Șocați de numărul morților, criticii au venit repede cu metode și proceduri ca astfel de tragedii să nu se mai întâmple. De exemplu, s-a propus ca pe Everest fiecare client să aibă propriul său ghid și să fie mereu legat în coardă de acesta.

Poate că cel mai ușor mod de a evita astfel de carnagii ar fi să se interzică folosirea buteliilor de oxigen, cu excepția urgențelor medicale. Câteva suflete nesăbuite ar pieri încercând să ajungă pe vârf fără oxigen, dar propriile limite fizice i-ar forța pe alpiniștii nepregătiți să se întoarcă înainte să urce destul de sus ca să dea de bucluc. O lege împotriva folosirii oxigenului suplimentar ar reduce automat și gunoiul, și aglomerația, deoarece numărul alpiniștilor care ar încerca să ajungă pe vârf, știind că nu pot folosi oxigen suplimentar, ar fi mai mic.

Dar afacerile care se ocupă de ghidarea pe Everest nu sunt normate; de ele se ocupă birocrații corupte din țări din Lumea a Treia care nu au cunoștințele necesare pentru a evalua pregătirea ghizilor și a clienților. Mai mult, cele două popoare care controlează accesul spre vârf – Nepalul și China – sunt extrem de sărace. Disperate după valută forte, guvernele ambelor țări au un interes întemeiat ca să elibereze oricâte permise scumpe de cățărat este nevoie și nu cred că vor lua măsuri care să le limiteze semnificativ încasările.

Este bine să analizezi unde anume s-a greșit pe Everest; s-ar putea ca la un moment dat să împiedice moartea altor alpiniști. Dar este o iluzie să crezi că, dacă diseci până în cele mai mici amănunte evenimentele tragice din 1996, o să reduci semnificativ rata mortalității. Impulsul de a cataloga zecile de gafe ca să „înveți din greșeli" este, în mare parte, un exercițiu de negație și de autoamăgire. Dacă ești convins că Rob Hall a murit pentru că a făcut niște greșeli prostești, și tu ești prea deștept ca să le repeți, îți este mai ușor să încerci să urci pe Everest în ciuda dovezilor clare că o asemenea acțiune este cât se poate de nesăbuită.

De fapt, tragedia din 1996 face parte, în multe privințe, din afacere. Deși s-au înregistrat cele mai multe morți per sezon de până atunci, cei doisprezece oameni care și-au pierdut viața reprezintă doar 3% dintre cei trei sute nouăzeci și opt de alpiniști care au ajuns mai sus de tabăra de bază; cel mai mare procent de până acum este de 3,3. Sau haideți să privim lucrurile dintr-o altă perspectivă: între 1921 și mai 1996 au murit o sută patruzeci și patru de oameni și cam șase sute treizeci au ajuns pe vârf – asta înseamnă unul din patru. Primăvara trecută, doisprezece alpiniști au murit și optzeci și patru au ajuns sus – adică unul din șapte. Comparând aceste standarde înregistrate de-a lungul timpului, 1996 a fost un an „mai sigur decât media".

Adevărul este că escaladarea Everestului a fost mereu un lucru extraordinar de periculos și fără îndoială că așa va rămâne, indiferent dacă cei implicați sunt neofiți pe Himalaya și urcă în expediții ghidate sau alpiniști de elită care urcă împreună cu cei asemenea lor. Merită să menționez că înainte ca Hall și Fischer să moară pe munte, mulți alți alpiniști de elită au pierit tot acolo, printre care Peter Boardman, Joe Tasker, Marty Hoey, Jake Breitenbach, Mick Burke, Michel Parmentier, Roger Marshall, Ray Genet și George Leigh Mallory.

În 1996 mi-am dat repede seama că, în cazul ascensiunilor ghidate, doar câțiva clienți dintre cei care am ajuns pe vârf (inclusiv eu) eram cu adevărat conștienți de riscurile la care ne expunem – de cât de fragilă e viața omenească la peste 7500 de metri. Cei care visează cu ochii deschiși să ajungă pe Everest trebuie să țină minte că, atunci când apar probleme în Zona Morții – mai devreme sau mai târziu tot apar –, chiar și cei mai puternici ghizi din lume nu pot să își salveze mereu clienții; mai mult, după cum au demonstrat evenimentele din 1996, cei mai puternici ghizi din lume nu se pot salva nici pe ei înșiși. Patru dintre coechipierii mei au murit nu din cauză că metoda lui Rob Hall nu era bine pusă la punct – de fapt, nu exista alta mai bună –, ci pentru că pe Everest orice metodă dă greș.

În toiul dezbaterilor de după tragedie, este ușor să pierzi din vedere faptul că alpinismul nu va fi niciodată o afacere lipsită de

primejdii, previzibilă și care să urmeze anumite reguli. Este o activitate care idealizează asumarea riscurilor: cei mai de succes alpiniști sunt cei care și-au asumat cele mai mari riscuri. În general, prudența excesivă nu este tipică pentru alpiniști. Și asta în special pentru cei care urcă pe Everest: istoria ne învață că, atunci când au șansa să ajungă pe cel mai înalt vârf din lume, oamenii renunță foarte repede la judecata sănătoasă. „În cele din urmă, ce s-a întâmplat sezonul ăsta pe Everest sigur o să se repete", spune Tom Hornbein la treizeci și trei de ani după ce a escaladat Creasta Vestică.

Pe 17 mai, la două zile după ce echipa lui Hall a părăsit tabăra de bază, un austriac pe nume Reinhard Wlasich împreună cu coechipierul său maghiar au ajuns, fără oxigen suplimentar, la ultima tabără aflată la 8300 de metri pe Creasta Nordică, pe partea tibetană a muntelui. Au folosit unul dintre corturile abandonate de fatidica expediție din Ladakhi. În dimineața următoare, Wlasich s-a plâns că îi este rău și apoi a leșinat; un doctor norvegian care s-a nimerit să fie de față a stabilit că austriacul suferea și de edem pulmonar, și de edem cerebral. Deși doctorul i-a administrat medicamente și oxigen, Wlasich a murit la miezul nopții.

Între timp, pe partea nepaleză a muntelui, expediția IMAX a lui David Breashears s-a regrupat și a analizat opțiunile pe care le avea. Din moment ce se investiseră 5,5 milioane de dolari în acel proiect de film, aveau motive serioase să rămână pe munte și să încerce să ajungă pe vârf. Din echipă făceau parte Breashears, Ed Viesturs și Robert Schauer, prin urmare, era, fără îndoială, cea mai puternică și cea mai bine pregătită de pe munte. Și, chiar dacă donaseră jumătate din rezerva lor de oxigen ca să-i ajute pe salvatori și pe cățărătorii aflați la ananghie, în cele din urmă au reușit să obțină destule butelii cu oxigen de la expedițiile care plecau de pe munte ca să le înlocuiască pe cele consumate.

Pe 10 mai, când a avut loc tragedia, Paula Barton Viesturs, soția lui Ed, monitorizase stația radio în calitate de manager al taberei de bază al echipei IMAX. Era prietenă și cu Hall, și cu Fischer și fusese îngrozită de cele întâmplate; Paula presupusese că, după o asemenea experiență șocantă, echipa IMAX își va strânge corturile și va pleca acasă. Apoi a auzit o convorbire radio dintre

Breashears și un alt alpinist, în care conducătorul IMAX declara cu nonșalanță că echipa va lua o mică pauză la tabăra de bază după care vor urca pe vârf.

— Nu-mi venea să cred că aveau de gând să urce după tot ce se întâmplase acolo sus! spune Paula. Pur și simplu m-am pierdut cu firea când am auzit convorbirea aia!

S-a supărat așa de tare, încât a plecat de la tabăra de bază și a coborât la Tengboche, unde a rămas cinci zile ca să se reculeagă.

Miercuri, 22 mai, echipa IMAX a ajuns pe Șaua Sudică. Vremea era perfectă, așa că au pornit spre vârf în acea noapte. Ed Viesturs, care era alpinistul principal din film, a ajuns pe vârf la 11.00 joi dimineața, fără să folosească oxigen suplimentar.[1] Breashears a ajuns după douăzeci de minute, urmat de Araceli Segarra, Robert Schauer și Jamling Norgay Sherpa – fiul lui Tenzing Norgay, primul șerpaș care a ajuns pe Everest, și cel de-al nouălea membru al familiei Norgay care reușea să escaladeze vârful. Pe scurt, șaisprezece oameni au ajuns în acea zi pe Everest, printre care și Göran Kropp, suedezul care pedalase din Stockholm până în Nepal, și Ang Rita Sherpa, care mai urcase de încă nouă ori până atunci.

În drum spre vârf, Viesturs a trecut pe lângă cadavrele înghețate ale lui Fischer și Hall.

— Jean [soția lui Fischer] și Jan [soția lui Hall] m-au rugat să le aduc obiecte personale, povestește rușinat Viesturs. Știam că Scott își poartă verigheta atârnată la gât și voiam să i-o duc lui Jeannie, dar n-am putut să sap pe lângă corpul lui neînsuflețit. Pur și simplu n-am fost în stare.

În loc să ia suvenire, la coborâre Viesturs s-a așezat lângă Fischer și a stat câteva minute singur cu el. „Hei, Scott, ce faci?" l-a întrebat Ed cu tristețe pe prietenul lui. „Ce s-a întâmplat?"

Vineri după-masă, 24 mai, în timp ce echipa IMAX cobora de la tabăra IV la tabăra II, la Banda Galbenă s-au întâlnit cu

---

1 În 1990 și în 1991 Viesturs ajunsese pe Everest fără oxigen suplimentar. În 1994 a urcat a treia oară, cu Rob Hall; atunci a crezut că e de datoria lui să folosească oxigen din moment ce ghida ascensiunea. (N. a.)

ultimii rămași din expediția Africii de Sud – Ian Woodall, Cathy O'Dowd, Bruce Herrod și patru șerpași; aceștia erau în drum spre Șaua Sudică, urmau să încerce să ajungă pe vârf.

— Bruce părea în formă, arăta bine, își amintește Breashears. Mi-a strâns mâna cu putere, ne-a felicitat, mi-a spus că se simte minunat. Ian și Cathy erau la o jumătate de oră în spatele lui, se prăbușiseră peste pioleți, arătau ca naiba – nu erau deloc pregătiți. Mi s-a părut important să stau un pic de vorbă cu ei, continuă Breashears. Știam că nu au experiență, așa că le-am spus: „Vă rog să fiți atenți. Ați văzut ce s-a întâmplat la începutul lunii. Țineți minte că partea ușoară e să ajungi pe vârf; greul începe abia la coborâre".

În acea noapte sud-africanii au pornit spre vârf. O'Dowd și Woodall au plecat din tabără la 00.20, însoțiți de șerpașii Pemba Tendi, Ang Dorje[1] și Jangbu, care le cărau buteliile cu oxigen. Se pare că Herrod a plecat la câteva minute după ei, dar a rămas în urmă din ce în ce mai mult. Sâmbătă, 25 mai, ora 09.50, Woodall a luat legătura cu Patrick Conroy, operatorul radio de la tabăra de bază, și i-a spus că se află pe vârf împreună cu Pemba și că O'Dowd va ajunge și ea împreună cu Ang Dorje și cu Jangbu peste un sfert de oră. Woodall i-a mai spus că Herrod, care nu avea walkie-talkie, se afla undeva mai jos.

Herrod, pe care îl întâlnisem de câteva ori pe munte, era un tip de treizeci și șapte de ani, prietenos și destul de robust. Deși nu mai fusese niciodată la o altitudine așa de mare, era un alpinist cu experiență: petrecuse optsprezece luni în pustietățile Antarcticii în calitate de geofizician; era de departe cel mai bun alpinist care rămăsese în echipa sud-africană. Din 1988 se străduia să se descurce ca fotograf independent și spera ca escaladarea Everestului să fie imboldul de care avea nevoie cariera lui.

Se pare că, în timp ce Woodall și O'Dowd erau pe vârf, Herrod se afla cu mult în urma lor, chinuindu-se să urce pe Creasta Sud-Estică de unul singur, într-un ritm foarte lent și periculos. La 12.30

---

1 O precizare: șerpașul din echipa sud-africană pe care-l cheamă Ang Dorje nu este același cu șerpașul Ang Dorje din echipa lui Rob Hall. (N. a.)

s-a întâlnit cu Woodall, O'Dowd și cei trei șerpași care deja coborau. Ang Dorje i-a dat un walkie-talkie și i-a explicat unde lăsaseră o butelie cu oxigen pentru el, apoi Herrod a continuat să urce singur. A ajuns pe vârf abia după ora 17, șapte ore mai târziu decât ceilalți; Woodall și O'Dowd erau deja înapoi la corturile lor de pe Șaua Sudică.

Din întâmplare, când Herrod a sunat la tabăra de bază ca să îi anunțe că a ajuns pe vârf, prietena lui, Sue Thompson, l-a sunat și ea pe Conroy din Londra.

— Când Patrick mi-a spus că Bruce e pe vârf, am spus „La naiba! Nu are ce să caute la ora asta pe vârf – e cinci și jumătate! Nu-mi place deloc ce se întâmplă!" își aduce aminte Thompson.

Imediat după aceea, Conroy i-a făcut legătura lui Thompson cu Herrod, care era tot pe vârf.

— Bruce părea să fie *compos mentis*, spune ea. Știa și el că i-a luat foarte mult să ajungă sus, dar părea să fie bine, atât cât de bine putea să fie cineva la altitudinea aia după ce și-a dat jos masca de oxigen ca să vorbească. Nu părea să respire prea greu.

Cu toate acestea, lui Herrod i-au trebuit șaptesprezece ore ca să ajungă de pe Șaua Sudică pe vârf. Deși vântul nu bătea prea tare, partea de sus a muntelui era acoperită de nori și întunericul se lăsa cu repeziciune. Era singur pe acoperișul lumii, era extrem de obosit și probabil că nu mai avea nici mult oxigen.

— E de necrezut că a fost acolo la ora aia și de unul singur, spune fostul lui coechipier Andy de Klerk. E incredibil!

Herrod fusese pe Șaua Sudică din după-amiaza zilei de 9 mai până pe 12 mai. Știa cât de puternică fusese vijelia, auzise prin stația radio chemările disperate după ajutor, văzuse în ce hal arătau degerăturile lui Beck Weathers. La începutul ascensiunii din data de 25 mai, Herrod a trecut pe lângă cadavrul lui Scott Fischer și, câteva ore mai târziu, la Vârful Sudic, a trebuit să calce peste picioarele neînsuflețite ale lui Rob Hall. Totuși, se pare că asta nu l-a impresionat pe Herrod, având în vedere că, în ciuda ritmului lent și a orei înaintate, a continuat să urce spre vârf.

După convorbirea de la 17.15, Herrod nu a mai dat nici un semn de pe vârf.

— Îl așteptam la tabăra IV cu stația radio pornită, explică O'Dowd într-un interviu pe care l-a dat ziarului *Mail & Guardian* din Johannesburg. Eram extrem de obosiți și, în cele din urmă, am adormit. În dimineața următoare, când m-am trezit pe la 05.00 și el tot nu ne contactase prin radio, am știut că l-am pierdut.

Bruce Harrod este presupus mort și este cea de-a douăsprezecea victimă din acel sezon.

EPILOG

Seattle, 29 noiembrie 1996, 82 de metri

Acum visez la atingerea catifelată a femeilor, la cântecul păsărilor, la mirosul pe care-l are pământul când îl fărâmițez între degete și la verdele aprins al plantelor pe care le îngrijesc cu zel. Caut să cumpăr pământ pe care să-l populez cu căprioare, mistreți și păsări și pe care să plantez plopi și platani și unde să construiesc un iaz la care să vină rațele și din care peștii să iasă la suprafață ca să prindă insecte în lumina asfințitului. Vor fi poteci prin această pădure, iar noi doi o să ne pierdem prin cotituri și dealuri line. O să mergem și o să stăm în iarbă pe marginea apei și acolo o să se afle un indicator mic și discret, pe care o să scrie ACEASTA E LUMEA ADEVĂRATĂ, MUCHACHOS, ȘI CU TOȚII FACEM PARTE DIN EA. – B. TRAVEN.

Charles Bowden,
Orhideea însângerată

Câțiva dintre cei care au fost în mai anul trecut pe Everest mi-au spus că au reușit să lase tragedia în urmă. La mijlocul lui noiembrie am primit o scrisoare de la Lou Kasischke, în care-mi spunea că:

Mi-au trebuit câteva luni ca să încep să văd părțile bune. Dar le văd. Everestul a fost cea mai groaznică experiență prin care am trecut. Dar asta s-a întâmplat atunci. Acum e acum. Mă concentrez pe aspectele pozitive. Am învățat niște lucruri importante despre viață, despre ceilalți și despre mine. Simt că acum am o

perspectivă mai clară asupra lumii. Văd lucruri care-mi scăpaseră până acum.

Lou tocmai se întorsese după ce petrecuse un weekend cu Beck Weathers în Dallas. După ce a fost evacuat cu elicopterul de pe Circul Vestic, lui Beck i-au amputat mâna dreaptă până la jumătatea antebraţului. Iar la mâna stângă nu mai are deloc degete. I-au amputat şi nasul şi l-au reconstituit cu ţesut de pe ureche şi de pe ceafă. Lou a meditat la întâlnirea cu Beck, care a fost

atât tristă, cât şi victorioasă. Mă doare să-l văd pe Beck în starea asta: cu nasul reconstituit, cu cicatrice pe faţă, handicapat pe viaţă, întrebându-se dacă o să mai poată profesa vreodată şi aşa mai departe. Dar a fost incredibil să văd cum cineva acceptă toate astea şi e gata să meargă mai departe. El este stăpân pe situaţie. O să o iasă victorios.

Beck a avut numai lucruri bune de spus despre toţi. Nu învinovăţeşte pe nimeni. Poate că n-aţi avut aceleaşi păreri politice, dar ar trebui să fii la fel de mândru ca mine văzând cum face faţă situaţiei. Cumva, la un moment dat, toate astea o să fie în folosul lui Beck.

Mă încurajează, şi sunt invidios în acelaşi timp, faptul că Beck, Lou şi alţii pot să vadă şi partea pozitivă a experienţei. Poate că după ce o să mai treacă timpul şi eu o să recunosc că din toată această suferinţă a rezultat un bine mai mare, dar acum nu pot să văd asta.

Când scriu aceste cuvinte a trecut jumătate de an de când m-am întors din Nepal, şi în timpul acestor luni nu au trecut mai mult de două, trei ore în care să nu mă gândesc doar la Everest. Nici măcar în somn nu scap de ele: imagini cu ascensiunea şi ce s-a întâmplat după continuă să-mi apară în vis.

După ce articolul meu despre expediţie a fost publicat în numărul din septembrie al revistei *Outside*, la redacţie au sosit nenumărate scrisori legate de el. Mulţi dintre cei care ne-au scris au spus că sunt alături de noi, cei care ne-am întors, şi că ne susţin, dar au fost şi multe scrisori extrem de critice. De exemplu, un avocat din Florida mă admonestează:

Tot ce pot să spun e că sunt de acord cu Krakauer când zice că „acțiunile mele – sau mai degrabă lipsa lor – au dus la moartea lui Andy Harris". De asemenea, sunt de acord cu el și când zice că „[era] *la doar 100 de metri* [distanță], *cuibărit într-un cort, și n-a făcut absolut nimic* [...]*". Nu știu cum poate să trăiască cu el însuși.*

Unele dintre cele mai vehemente scrisori – și fără îndoială că și cele mai neplăcute – au venit de la rudele celor decedați. Lisa Fischer-Luckenbach, sora lui Scott Fischer, a scris:

Bazându-mă pe ce ai scris, se pare că TU ai acum puterea supranaturală de a ști precis ce se petrecea în mintea și sufletul fiecăruia din expediție. Acum că TU te-ai întors acasă teafăr și nevătămat, le-ai judecat judecățile celorlalți, le-ai analizat intențiile, comportamentul, personalitatea și motivațiile. Ai comentat în legătură cu ce AR FI TREBUIT să facă liderii, șerpașii, clienții și ai făcut acuzații arogante legate de greșelile lor. Toate din perspectiva lui Jon Krakauer, care, după ce a simțit că primejdia se apropie, s-a cărăbănit în cort ca să fie în siguranță. [...]

Poate ar trebui să întrezărești care sunt consecințele atunci când pretinzi că ȘTII TOTUL. Ai greșit deja când ți-ai dat cu PRESUPUSUL în legătură cu moartea lui Andy Harris și, prin urmare, i-ai mâhnit și chinuit profund pe prietenii și familia lui. Iar acum ai pătat caracterul lui Lopsang cu „bârfele" tale despre el.

Ceea ce citesc este EGOUL TĂU care încearcă cu disperare să înțeleagă ce s-a întâmplat. Nu contează cât analizezi, critici, judeci sau presupui – nu o să-ți aducă liniștea pe care o cauți. Nu există răspunsuri. Nu există țapi ispășitori. Nu e vina nimănui. Toți au făcut ce au putut la momentul respectiv, în condițiile respective. Nu au vrut să-și facă rău unii altora. Nimeni nu a vrut să moară.

Această scrisoare a fost cu atât mai tulburătoare, cu cât am primit-o la scurt timp după ce am aflat că pe lista victimelor se află și Lopsang Jangbu. În august, după ce musonul s-a retras din

Himalaya Înaltă, Lopsang s-a întors ca să ghideze un client japonez pe ruta care trece prin Șaua Sudică și pe Creasta Sud-Estică. Pe 25 septembrie, în timp ce urcau de la tabăra III la tabăra IV, o avalanșă în plăci i-a prins pe Lopsang, pe un alt șerpaș și pe un alpinist francez mai jos de Pintenul Geneva și i-a târât la vale de-a lungul Feței Lhotse, omorându-i. Lopsang a lăsat în Kathmandu o soție tânără și un bebeluș de două luni.

Au mai fost și alte vești proaste. Anatoli Boukreev s-a odihnit doar două zile la tabăra de bază după ce coborâse de pe Everest, iar la 17 mai a urcat de unul singur pe vârful Lhotse. „Sunt obosit, dar merg pentru Scott", mi-a spus. Și-a continuat planul de a urca pe cele paisprezece optmiare, așa că în septembrie a mers în Tibet și a ajuns pe vârfurile Cho Oyu și Shisha Pangma, de 8013 metri. Dar la mijlocul lui noiembrie, în timp ce se afla acasă, în Kazahstan, autobuzul în care se afla a avut un accident. Șoferul a murit iar Anatoli a fost grav rănit la cap, iar un ochi a fost puternic afectat și s-ar putea să nu se mai refacă niciodată.

La 14 octombrie 1996, următorul mesaj a fost postat pe Internet pe un forum sud-african despre Everest:

Sunt un orfan șerpaș. Tatăl meu a murit în Căderea de gheață Khumbu în timp ce ducea încărcături pentru o expediție din anii '60. Mama a murit mai jos de Pheriche, când i-a cedat inima din cauza greutății încărcăturii pe care o ducea pentru o altă expediție din anii '70. Trei dintre frații mei au murit din diverse cauze, iar sora mea și cu mine am fost trimiși la centre de plasament din Europa și America.

Nu m-am întors niciodată în țara natală, deoarece simt că e blestemată. Strămoșii mei au ajuns în regiunea Solo Khumbu fugind de persecuțiile din ținuturile joase. Acolo au găsit adăpost la poalele vârfului „Sagarmathaji", „zeița-mamă a pământului". În schimb, li se cerea să protejeze sanctuarul zeiței de cei din afară.

Dar cei din neamul meu au făcut exact pe dos. I-au ajutat pe străini să găsească drumul spre sanctuar și s-o pângărească stând pe vârful ei, bucurându-se de victorie și murdărindu-i și poluându-i poalele. Unii au fost nevoiți să se sacrifice, alții au scăpat ca prin urechile acului sau au oferit alte vieți la schimb. [...]

Prin urmare, cred că până și șerpașii sunt vinovați pentru tragedia din 1996 de pe „Sagarmatha". Nu regret că nu m-am întors, deoarece știu că oamenii de acolo sunt blestemați, și la fel sunt și străinii bogați și aroganți care cred că pot să cucerească lumea. Amintiți-vă Titanicul. Chiar și vasul de nescufundat s-a dus la fund; atunci ce înseamnă niște muritori nesăbuiți, precum Weathers, Pittman, Fischer, Lopsang, Tenzing, Messner, Bonington, în fața „Zeiței-mamă"? Prin urmare, am jurat să nu mă întorc niciodată acasă și să nu iau parte la acel sacrilegiu.

*

Se pare că Everestul a otrăvit multe vieți. Unele relații s-au destrămat. Soția uneia dintre victime a fost internată cu depresie. Ultima dată când am vorbit cu un coechipier, mi-a spus că viața lui era un calvar. Că efortul de a face față urmărilor expediției îi punea în pericol căsnicia. Nu se putea concentra la serviciu și fusese ocărât și insultat de necunoscuți.

După ce s-a întors în Manhattan, Sandy Pittman a descoperit că devenise un magnet pentru furia publică declanșată de ce se întâmplase pe Everest. Revista *Vanity Fair* a publicat un articol usturător despre ea în numărul din august 1996. O echipă de filmare a emisiunii de scandal *Hard Copy* a încolțit-o în fața apartamentului ei. Scriitorul Christopher Buckley s-a folosit de necazurile ei de la mare altitudine într-o poantă care a apărut pe coperta a patra a *The New Yorker*. Până în toamnă situația scăpase așa de mult de sub control, încât Sandy i-a mărturisit, cu lacrimi în ochi, unei prietene că fiul ei era ridiculizat și ostracizat de colegii lui de la școala privată exclusivistă la care învăța. Intensitatea mâniei înverșunate a celorlalți, privitor la ce s-a petrecut pe Everest – și faptul că o mare parte era îndreptată asupra ei –, a luat-o pe Pittman prin surprindere și a marcat-o.

În ceea ce-l privește pe Neal Beidleman, a salvat viața a cinci clienți ghidându-le coborârea, și totuși are mustrări de conștiință legate de o moarte pe care nu a putut să o împiedice, a unui client care nici măcar nu făcea parte din echipa lui și, prin urmare, oficial, nu era responsabilitatea lui.

Am povestit cu Beidleman după ce amândoi ne reacomodaserăm cu mediul de acasă. Și-a adus aminte cum a fost pe Șaua Sudică, când au stat înghesuiți unul într-altul ca să se ferească de vijelie și cum a încercat cu disperare să îi țină în viață pe cei din grupul lui.

„Când norii s-au rărit cât să ne dăm seama încotro era tabăra, m-am gândit că furtuna s-ar putea să se întețească imediat, așa că trebuia să mergem ACUM! Le-am strigat că e timpul să pornim la drum, dar mi-am dat seama că unii nu aveau puterea necesară să meargă sau măcar să stea în picioare", povestește el. Oamenii din grup plângeau, cineva a strigat „Nu mă lăsa să mor aici!". Era clar că trebuia să acționez imediat. Am încercat s-o ridic pe Yasuko. S-a agățat de mâna mea, dar era prea slăbită și s-a ridicat doar în genunchi. Am început să merg și am târât-o un pas sau doi, apoi și-a slăbit strânsoarea și a căzut. Trebuia să merg în continuare. Cineva trebuia să ajungă la corturi și să aducă ajutoare, altfel ar fi murit cu toții.

Beidleman s-a oprit din povestit.

— Nu pot să nu mă gândesc la Yasuko, a spus încet apoi. Era atât de mică. Încă simt cum degetele ei îmi alunecă de-a lungul bicepsului și cum își dau drumul. Nici măcar nu m-am uitat în urmă.

Nota autorului

Articolul meu din revista *Outside* i-a înfuriat pe câțiva dintre cei despre care am scris și i-a rănit pe prietenii și neamurile unora dintre victimele de pe Everest. Regret profund asta – nu mi-am propus să supăr pe nimeni. Intenția mea a fost ca în acel articol, și într-o mai mare măsură în această carte, să povestesc cât mai exact și mai sincer ce s-a întâmplat pe munte și să fac asta cu tact și cu respect. Cred cu tărie că această poveste trebuia spusă. Evident, nu toți cred asta, și le cer scuze celor care s-au simțit răniți de vorbele mele.

Mai mult, aș vrea să le transmit sincere condoleanțe Fionei McPherson, lui Ron Harris, Mary Harris, David Harris, Jan Arnold, Sarah Arnold, Eddie Hall, Millie Hall, Jamie Hansen, Angie Hansen, Bud Hansen, Tom Hansen, Steve Hansen, Diane Hansen, Karen Marie Rochel, Kenichi Namba, Jean Price, Andy Fischer-Price, Katie Rose Fischer-Price, Gene Fischer, Shirley Fischer, Lisa Fischer-Luckenbach, Rhonda Fischer Salerno, Sue Thompson și lui Ngawang Sya Kya Sherpa.

Când am pus cap la cap această carte, mulți mi-au oferit ajutorul lor neprețuit, dar Linda Mariam Moore și David S. Roberts merită să fie menționați în special. Nu doar că sfaturile acestor experți au fost extrem de importante pentru carte, dar fără să mă susțină și să mă încurajeze nu m-aș fi încumetat niciodată să mă apuc de această meserie nesigură – a trăi din scris – și nici nu aș fi continuat cu ea de-a lungul anilor.

Pe Everest m-am bucurat de compania lui Caroline Mackenzie, Helen Wilton, Mike Groom, And Dorje Sherpa, Lhakpa Chhiri Sherpa, Chhongba Sherpa, Ang Tshering Sherpa, Kami Sherpa,

Tenzing Sherpa, Arita Sherpa, Chuldum Sherpa, Ngawang Norbu Sherpa, Pemba Sherpa, Tendi Sherpa, Beck Weathers, Stuart Hutchinson, Frank Fischbeck, Lou Kasischke, John Taske, Guy Cotter, Nancy Hutchinson, Susan Allen, Anatoli Boukreev, Neal Beidleman, Jane Bromet, Ingrid Hunt, Ngima Kale Sherpa, Sandy Hill Pittman, Charlotte Fox, Tim Madsen, Pete Schoening, Klev Schoening, Lene Gammelgaard, Martin Adams, Dale Kruse, David Breashears, Robert Schauer, Ed Viesturs, Paula Viesturs, Liz Cohen, Araceli Segrra, Sumiyo Tsuzuki, Laura Ziemer, Jim Litch, Peter Athans, Todd Burleson, Scott Darsney, Brent Bishop, Andy de Klerk, Ed February, Cathy O'Dowd, Deshun Deysel, Alexandrine Gaudin, Philip Woodall, Makalu Gau, Ken Kamler, Charles Corfield, Becky Johnston, Jim Williams, Mal Duff, Mike Trueman, Michael Burns, Henrik Jesen Hansen, Veikka Gustafsson, Henry Todd, Mark Pfetzer, Ray Door, Göran Kropp, Dave Hiddleston, Chris Jillet, Dan Mazur, Jonathan Pratt și a lui Chantal Mauduit.

Le sunt foarte recunoscător redactorilor mei de neînlocuit de la Villard Books/Random House, David Rosenthal și Ruth Fecych. De asemenea, le mulțumesc și lui Adam Rothberg, Annik LaFarge, Dan Rembert, Diana Frost, Kirsten Raymond, Jennifer Webb, Melissa Milsten, Dennis Ambrose, Bonnie Thompson, Brian McLendon, Beth Thomas, Caroline Cunningham, Dianne Russell, Katie Mehan și lui Suzanne Wickham. Extraordinarele xilogravuri au fost create de Randy Rackliff – în ed. americană.

Această carte are la origine un reportaj pe care revista *Outside* m-a însărcinat să-l scriu. Le mulțumesc în special lui Mark Bryant, care de aproape cincisprezece ani îmi editează textele cu o inteligență și o finețe ieșite din comun, și lui Larry Burke, care îmi publică scrierile de și mai mult timp. Alte persoane care au contribuit la reportajul despre Everest au fost Brad Wetzler, John Alderman, Katie Arnold, John Tayman, Sue Casey, Greg Cliburn, Hampton Sides, Amanda Stuermer, Lorien Warner, Sue Smith, Cricket Lengyel, Lolly Merrell, Stephanie Gregory, Laura Hohnhold, Adam Horowitz, John Galvin, Adam Hicks, Elizabeth Rand, Chris Czmyrid, Scott Parmalee, Kim Gatone și Scott Mathews.

Îi sunt îndatorat lui John Ware, agentul meu extraordinar. De asemenea, le mulțumesc lui David Schensted și lui Peter Bodde de la Ambasada Statelor Unite ale Americii în Kathmandu; lui Lisa Choegyal de la Tiger Mountain și lui Deepak Lama de la Wilderness Experience Trekking pentru ajutorul acordat după tragedie.

Pentru inspirație, ospitalitate, prietenie, informații și sfaturi înțelepte, le sunt recunoscător lui Tom Hornbein, Bill Atkinson, Madeleine David, Steve Gipe, Don Peterson, Martha Kongsgaard, Peter Goldman, Rebecca Roe, Keith Mark Johnson, Jim Clash, Muneo Nukita, Helen Trueman, Steve Swenson, Conrad Anker, Alex Lowe, Colin Grissom, Kitty Calhoun, Peter Hackett, David Shlim, Brownie Schoene, Michael Chessler, Marion Boyd, Graem Nelson, Stephen P. Martin, Jane Tranel, Ed Ward, Sharon Roberts, Matt Hale, Roman Dial, Peggy Dial, Steve Rottler, David Trione, Deborah Shaw, Nick Miller, Dan Cauthorn, Greg Collum, Dave Jones, Fran Kaul, Dielle Havlis, Lee Joseph, Pat Joseph, Pierret Vogt, Paul Vogt, David Quammen, Tim Cahill, Paul Theroux, Charles Bowden, Alison Lewis, Barbare Detering, Lisa Anderheggen-Leif, Helen Forbes și lui Heidi Baye.

M-au ajutat eforturile colegilor mei scriitori și jurnaliști, Elizabeth Hawley, Michael Kennedy, Walt Unsworth, Sue Park, Dile Seitz, Keith McMillan, Ken Owen, Ken Vernon, Mile Loewe, Keith James, David Beresford, Greg Child, Bruce Barcott, Peter Potterfield, Stan Armington, Jennet Conant, Richard Cowper, Brian Blessed, Jeff Smoot, Patrick Morrow, John Colmey, Meenakshi Ganguly, Jennifer Mattos, Simon Robinson, David Van Biema, Jerry Adler, Rod Nordland, Tony Clifton, Patricia Roberts, David Gates, Susan Miller, Peter Wilkinson, Claudia Glenn Dowling, Steve Kroft, Joanne Kaufman, Howie Masters, Forrest Sawyer, Tom Brokaw, Audrey Salkeld, Liesl Clark, Jeff Herr, Jim Curran, Alex Heard și Lisa Chase.

Post-scriptum

În noiembrie 1997, o carte cu titlul Ascensiunea (The Climb) *a ajuns în librării – era vorba despre relatarea lui Anatoli Boukreev a tragediei de pe Everest din 1996, povestită de un american numit G. Weston DeWalt. Pentru mine a fost fascinant să citesc despre evenimentele din 1996 din perspectiva lui Boukreev. Anumite părți erau povestite cu patos și m-au impresionat profund. Deoarece Boukreev a fost foarte ofensat de modul în care l-am descris în* În aerul rarefiat, *o mare parte din* Ascensiunea *explică acțiunile ghidului de pe Everest și pune la îndoială veridicitatea relatărilor mele și integritatea mea de jurnalist.*

DeWalt – care a supravegheat munca de cercetare, a scris Ascensiunea *și și-a asumat rolul de purtător de cuvânt al lui Boukreev – s-a ocupat de discreditarea cărții* În aerul rarefiat *cu un entuziasm și o energie remarcabile. Fără să obosească, și-a exprimat părerea despre cartea mea – și despre caracterul meu – în ziare și în interviuri de la radio, pe Internet și în scrisori pe care le-a trimis familiilor celor care au murit pe munte. DeWalt s-a folosit în special de un articol care a apărut în numărul din iulie–august al revistei* Columbia Journalism Review. *Articolul „De ce cărțile ne induc în eroare așa de des" era scris de Steve Weinberg, un autor și un profesor de jurnalism din Missouri, și punea la îndoială acuratețea a trei bestselleruri recent apărute. Una dintre cărțile criticate era* În aerul rarefiat. *DeWalt a fost încântat de articolul lui Weinberg și l-a citat adeseori.*

Când am insistat, Weinberg a recunoscut rușinat că și-a bazat critica doar pe ce citise în cartea lui DeWalt. Weinberg nu a făcut altceva decât să repete acuzațiile nefondate ale lui DeWalt fără să

se mai obosească să verifice pe cont propriu acuratețea acelor acuzații. După ce a apărut articolul lui, Weinberg a publicat următoarea lămurire în Columbia Journalism Review*:*

> Articolul meu face o deosebire între cartea lui Krakauer și celelalte bestselleruri care au fost criticate. Deși o mică parte din carte a fost pusă la îndoială, nici unul dintre critici nu a demonstrat că ar exista cu adevărat erori.
>
> Cartea *În aerul rarefiat* a fost menționată în articolul meu nu ca să o condamn, ci mai degrabă ca să pun sub semnul întrebării o practică editorială. Apare Cartea A, Cartea B o critică, iar autorul, redactorul și editorul Cărții A nu răspund în nici un fel, lăsându-i pe cititori într-o stare de nelămurire.

După ce am citit asta, l-am rugat pe Weinberg să îmi explice mai pe larg cum stau lucrurile. Mi-a spus că presupusese greșit că eu acceptasem drept adevărate acuzațiile lui DeWalt, deoarece prima ediție a cărții În aerul rarefiat *(care a apărut la cinci luni după* Ascensiunea*) nu respingea acuzațiile respective. Apoi Weinberg a argumentat – cu destulă convingere – că, atunci când un autor crede că i-a fost pusă la îndoială credibilitatea, el are obligația profesională de a publica, la momentul potrivit, un articol în care să dezmintă acuzațiile, ca nu cumva cititorii să fie induși în eroare. După ce l-am ascultat cu atenție pe Weinberg, am revenit asupra deciziei de a nu mă implica într-o răsunătoare dezbatere publică.*

Când Ascensiunea *a fost publicată, am hotărât să nu dezmint acuzațiile lui DeWalt în mod public. În schimb, în scrisorile pe care le-am trimis lui DeWalt și editorilor lui de la St. Martin's, am încercat să îndrept prin documente unele dintre numeroasele greșeli din carte. Un purtător de cuvânt al editurii mi-a dat de înțeles că în următoarele ediții greșelile vor fi corectate.*

De necrezut, dar când St. Martin's a publicat o ediție de buzunar a Ascensiunii*, în iulie 1998, multe dintre erorile pe care le semnalasem în urmă cu șapte luni se regăseau și în noua ediție. Disprețul fățiș față de adevăr afișat de DeWalt și editorul lui m-a deranjat. Din întâmplare, am aflat de noua ediție și de greșelile necorectate la câteva zile după ce Weinberg îmi explicase că este datoria jurnaliștilor*

să-și apere opera. Date fiind circumstanțele, am pus capăt reticenței și am apărat acuratețea și integritatea cărții mele, În aerul rarefiat. *Din păcate, singurul mod în care am putut acționa a fost să scot în evidență niște denaturări din* Ascensiunea. *Am rupt tăcerea auto-impusă în vara lui 1998, când am vorbit cu un reporter de la revista online* Salon *și când am combătut acuzațiile lui DeWalt în addenda de la ediția ilustrată a* În aerul rarefiat, *publicată în noiembrie 1998. În iunie 1999, St. Martin's a tipărit o ediție adăugită, într-o nouă formă, a* Ascensiunii. *Aceasta conținea un nou amplu atac asupra credibilității mele. Tirada lui DeWalt m-a inspirat să scriu post-scriptumul care urmează.*

Dintre cei șase ghizi profesioniști care au fost prinși sus pe culmile Everestului când a izbucnit furtuna din data de 10 mai 1996, doar trei au supraviețuit: Boukreev, Michael Groom și Neal Beidleman. Se presupune că un jurnalist meticulos și care vrea să descrie tragedia cât mai exact, cu toate aspectele ei complexe, i-ar intervieva pe toți ghizii care au supraviețuit (așa cum am procedat eu pentru *În aerul rarefiat*). În cele din urmă deciziile fiecărui ghid au influențat într-o mare măsură rezultatul tragediei. Nu pot să-mi explic de ce DeWalt a vorbit cu Boukreev, dar a omis să-l intervieveze pe Groom sau Beidleman.

La fel de greu de crezut mi se pare că DeWalt nu a luat legătura cu Lopsang Jangbu, sirdarul alpinist al lui Scott Fischer. Lopsang a avut un rol principal și controversat în evenimentele de atunci. El a tras-o în coardă pe Sandy Hill Pittman. El se afla cu Fischer când conducătorul expediției Mountain Madness s-a prăbușit la pământ în timp ce coborau; Lopsang a fost ultimul care a vorbit cu Fischer înainte ca acesta să moară. De asemenea, Lopsang a fost ultimul care i-a văzut pe Rob Hall, Andy Harris și Doug Hansen înainte ca și ei să își piardă viața. Și totuși, DeWalt nu a încercat niciodată să-l contacteze pe Lopsang, deși șerpașul și-a petrecut o mare parte din vara lui 1996 în Seattle și era ușor să dai de el la telefon.

Lopsang Jangbu Sherpa și-a pierdut viața într-o avalanșă pe Everest în septembrie 1996. DeWalt a susținut că voia să-l

intervieveze pe Lopsang, dar șerpașul a murit înainte să apuce să vorbească cu el. Este o explicație la îndemână (și poate că e adevărată), dar asta nu justifică de ce nu a discutat cu nici unul dintre ceilalți șerpași care au avut roluri-cheie în tragedie. De asemenea, nu justifică nici de ce a omis să ia interviul a trei clienți din opt din echipa lui Boukreev și a mulți alți alpiniști care au avut un rol important în tragedie și/sau în operațiunea de salvare care a urmat. Poate că este o simplă coincidență, dar majoritatea celor pe care Boukreev a ales să nu-i contacteze criticaseră acțiunile lui Boukreev de pe Everest.[1]

DeWalt a declarat că a vrut să-i intervieveze pe doi dintre cei menționați mai sus, dar a fost refuzat. Cel puțin în ceea ce-l privește pe Klev Schoening, este adevărat. Dar DeWalt a făcut tot posibilul să nu menționeze că l-a contactat pe Schoening abia *după* ce *Ascensiunea* fusese publicată. „Mă intrigă faptul că abia acum

---

1 Printre cei mai duri critici ai lui Boukreev se numără mai mulți șerpași care au fost implicați în tragedie. Până acum nu am menționat acest lucru în nici un articol și în nici o ediție a cărții de față, iar acum o fac deoarece DeWalt a ridicat primul problema în ediția din 1999 a *Ascensiunii*.

Noua ediție a lui DeWalt divulgă faptul că în 1998 i-am trimis o scrisoare lui Galen Rowell, faimosul alpinist, în care-i spuneam că mulți șerpași „îl consideră pe Boukreev vinovat de tot ce s-a întâmplat". Apoi DeWalt subliniază că Rowell (în timpul unei călătorii la tabăra de bază Everest, din 1998) nu „a găsit nici un șerpaș care să-l învinovățească pe Boukreev și nici un șerpaș care să cunoască pe cineva care crede asta".

Dar Rowell nu a vorbit niciodată cu Lopsang Jangbu sau cu Ang Dorje (sirdarul alpinist din echipa lui Rob Hall). Cu diferite ocazii, atât Lopsang, cât și Ang Dorje mi-au spus, cât se poate de clar, că ei (și, de fapt, toți șerpașii din echipele lor) îl consideră vinovat pe Boukreev pentru tragedia care a avut loc. Părerile lor se regăsesc în notițe, interviuri înregistrate și în corespondența noastră.

Totuși, DeWalt a omis un detaliu hotărâtor, care face ca această chestiune să fie irelevantă. A omis să menționeze că scrisoarea pe care i-am trimis-o lui Rowell conținea și aceste fraze importante: „În primul rând, cred că șerpașii greșesc când îl învinovățesc pe Anatoli, de aceea nu am prezentat acest punct de vedere în cartea mea. Mi se pare nedrept și provocator să îl pomenesc chiar și în treacăt". Decizia lui DeWalt de a porni discuția în cartea lui – când eu nu am pomenit o dată în a mea – este, prin urmare, de neînțeles. (N. a.)

iei legătura cu mine", i-a scris Schoening lui DeWalt când acesta îi ceruse să îi acorde un interviu după ce cartea era deja în librării. „Este evident că tu ți-ai urmărit propriile interese, care, din punctul meu de vedere, nu au pus accentul pe adevăr, fapte, constatări sau reconciliere."

Oricare ar fi motivele pentru neglijențele jurnalistice ale lui DeWalt, a rezultat un document compromis. Poate că are legătură cu faptul că DeWalt – un regizor amator care l-a cunoscut pe Boukreev la scurt timp după tragedia de pe Everest – nu știa ce înseamnă alpinismul și nu fusese niciodată în munții din Nepal. În orice caz, Beidleman a fost suficient de dezamăgit de carte ca în decembrie 1997 să-i scrie lui DeWalt că, „după părerea mea, *Ascensiunea* este o relatare neonestă a tragediei din mai [...]. Nici tu, nici partenerii tăi n-ați sunat ca să verificați vreo informație".

Deoarece DeWalt nu s-a documentat temeinic, *Ascensiunea* este plină de greșeli. Ca să dau doar un exemplu: pioletul lui Andy Harris – a cărui localizare ne ajută să stabilim cum a murit – nu a fost găsit acolo unde zice DeWalt. Aceasta a fost una dintre multele greșeli pe care i le-am semnalat lui DeWalt și redactorilor săi după ce a apărut prima ediție a *Ascensiunii*, în noiembrie 1997, care au rămas necorectate și în ediția revizuită, publicată șapte luni mai târziu. Oricât de incredibil ar părea, această greșeală nu a fost corectată nici în noua ediție, complet revizuită, care a apărut în iulie 1999, deși DeWalt promisese în scris că o să facă asta.[1]

O asemenea indiferență este jignitoare pentru cei care am fost marcați de tragedie și care încă încercăm să ne dăm seama ce s-a întâmplat de fapt. Cu siguranță că familia lui Andy Harris sigur nu consideră că locul în care a fost găsit pioletul lui este un detaliu lipsit de importanță.

---

1 Referindu-se în special la această greșeală, în ediția din 1999, DeWalt a scris că „în toate edițiile de buzunar ale *Ascensiunii*, legenda unei fotografii a fost ștearsă, ca să îndreptăm o greșeală neintenționată și regretabilă". Într-adevăr legenda a fost în cele din urmă ștearsă. Dar, de fapt, nici DeWalt, nici redactorul său nu s-au obosit să corecteze greșeala care apare la pagina 228 în textul principal al ediției din 1999. (N. a.)

Din păcate, unele erori din *Ascensiunea* nu par a fi produsul neglijenței, ci sunt de-a dreptul distorsionări voite, care au ca scop discreditarea celor scrise de mine în *În aerul rarefiat*. De exemplu, DeWalt spune în *Ascensiunea* că detalii importante din articolul care a apărut în *Outside* nu au fost verificate, deși știa că John Alderman, redactor al revistei, s-a întâlnit cu Boukreev și au povestit pe îndelete în Santa Fe, la biroul de acolo al revistei, tocmai ca să confirme că reportajul meu era corect înainte ca revista să meargă la tipar. În plus, în decurs de două luni am purtat mai multe conversații cu Boukreev în care am încercat din răsputeri să îmi dau seama care e adevărul.

Versiunea lui Boukreev/DeWalt este diferită de cea pe care eu o consider adevărată, dar *Outside* a publicat ceea ce redactorii și cu mine credem că este versiunea reală, nu cea a lui Boukreev. În timpul numeroaselor interviuri cu Anatoli, am observat că relatarea lui despre evenimente-cheie se schimba semnificativ de la o întâlnire la alta, ceea ce m-a făcut să mă îndoiesc de acuratețea memoriei sale. Iar alți martori – în special Dale Kruse, Klev Schoening, Lopsang Jangbu, Martin Adams și Neal Beidleman (dintre care DeWalt l-a intervievat doar pe Adams) – au dovedit că versiunile lui Anatoli despre anumite evenimente sunt false. Pe scurt, nu poți avea încredere în multe dintre amintirile lui Anatoli.

DeWalt a sugerat în *Ascensiunea* și în alte părți că am scris *În aerul rarefiat* cu intenția să-i distrug reputația lui Boukreev. Ca să-și susțină această acuzație mârșavă, DeWalt se bazează pe două obiecții: 1) că nu am menționat o presupusă conversație dintre Boukreev și Scott Fischer care a avut loc mai sus de Pasul lui Hillary, când Fischer i-ar fi dat permisiunea lui Boukreev să coboare înaintea clienților lui; 2) că am refuzat să admit că Fischer ar fi avut un plan prestabilit, care presupunea ca Boukreev să coboare înaintea clienților lui.

În legătură cu acele obiecții, asta știu eu că s-a întâmplat în ceea ce privește conversația dintre Fischer și Boukreev deasupra Pasului lui Hillary: Boukreev, Martin Adams, Andy Harris și cu mine așteptam împreună deasupra Pasului, când Fischer, clar suferind, a ajuns și el acolo, în drum spre vârf. Prima dată Fischer a schimbat

câteva cuvinte cu Adams, apoi a vorbit chiar mai puțin cu Boukreev. După cum își amintește Adams, Boukreev i-a spus lui Fischer că „Eu cobor cu Martin" și nimic altceva. La aceste patru cuvinte se rezumă discuția lor, după care Fischer a vorbit puțin și cu mine, s-a întors și a continuat să urce cu greu. Mai târziu Boukreev a susținut că, după ce Harris, Adams și cu mine am plecat, a vorbit din nou cu Fischer și că acesta i-ar fi dat voie să coboare înaintea clienților, ca să le facă ceai și să „fie la dispoziția lor în tabără".

În săptămânile și lunile care au urmat tragediei, Adams – unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Boukreev și apărătorul lui cel mai înverșunat – mi-a spus mie, lui Neal Beidleman și altora că se îndoiește că această a doua conversație chiar a avut loc. Între timp, și-a schimbat puțin părerea: acum susține că nu știe dacă Fischer și Boukreev au mai vorbit încă o dată sau nu, deoarece nu a fost de față când se zice că s-ar fi petrecut acea conversație.

Evident, nici eu nu am fost de față. Atunci de ce pun la îndoială amintirea lui Boukreev despre cea de-a doua conversație? În parte pentru că prima dată când Boukreev mi-a spus că a vorbit pe îndelete cu Fischer și că acesta l-ar fi îndemnat să coboare înaintea clienților, Boukreev a declarat cu convingere că acel schimb de replici a avut loc după ce Fischer ajunsese deasupra Pasului lui Hillary – când Adams, Harris și cu mine eram de față. Apoi, după ce l-am lămurit că Adams își aduce aminte că au discutat cu totul altceva, Anatoli și-a schimbat povestea: acum chipurile ar fi avut o altă conversație cu Fischer, după ce Adams, Harris și cu mine coborâserăm.

Cu toate acestea, principalul motiv pentru care mă îndoiesc că a doua conversație a avut loc are legătură cu ce am văzut în timp ce coboram de pe Pasul lui Hillary: când m-am uitat pentru ultima dată în sus, ca să verific ancorele pentru rapel, am observat că Fischer era deja destul de departe de mica platformă unde Harris, Adams, Boukreev și cu mine ne adunaserăm ca să ne prindem de corzile pentru rapel. Sunt oare convins că Boukreev nu a urcat înapoi după Fischer și că nu au discutat din nou? Nu. Dar Anatoli, ca și noi, ceilalți, era înfrigurat și obosit și era foarte nerăbdător să

ajungă jos. În timp ce făceam rapel peste buza Pasului, Anatoli tremura impacientat pe creasta îngustă de deasupra mea; mi-e greu să-mi imaginez că ceva l-ar fi determinat să urce înapoi ca să vorbească iar cu Fischer.

Astfel, am toate motivele ca să fiu sceptic în ceea ce privește o a doua conversație dintre Fischer și Boukreev. Dar, privind în urmă, ca să fiu corect față de Boukreev, ar fi trebuit să scriu că și-a amintit că a vorbit încă o dată cu Fischer și să explic de ce mă îndoiesc de asta, nu să nu menționez nimic despre asta în cartea mea. Regret furia și cuvintele tăioase care au rezultat.

Însă mă uimește faptul că DeWalt s-a scandalizat atât de tare pentru că nu am menționat acea conversație controversată, când, la rândul lui, nu a crezut de cuviință să menționeze prima conversație dintre Fischer și Boukreev – o conversație care a avut loc fără îndoială: „Cobor cu Martin" i-a spus Boukreev lui Fischer. Deși Adams și-a exprimat părerea că eu nu eram suficient de aproape ca să-i aud, nu a negat niciodată că asta e exact ce i-a spus Anatoli. Dar, în versiunea pe care DeWalt o prezintă în *Ascensiunea*, această conversație nu apare nicăieri. Mai mult, trebuie să ținem cont de faptul că Boukreev nu a fost alături de Adams la coborâre, așa cum i-a spus lui Fischer că o să facă, iar din cauza asta Adams aproape că și-a pierdut viața.

În cartea lui, *Voință pură (Sheer Will)*, Michael Groom descrie cum el, Yasuko Namba și cu mine l-am întâlnit pe Adams în timp ce coboram spre Balconul aflat la 8412 metri. Groom povestește că Adams „aluneca necontrolat undeva în stânga noastră. Mi s-a părut că pierduse controlul și că nu se grăbea deloc să se redreseze". Groom s-a întâlnit din nou cu Adams, undeva mai jos, după ce asta se oprise cumva din alunecare. Adams

> *tocmai ce se ridica* [...]. *Se tot rostogolea în zăpadă ca un om beat și se apropia periculos de mult de versantul greșit, putând să cadă peste margine în Tibet. M-am abătut din drum ca să mă apropii și să vorbesc cu el. Am văzut că masca de oxigen îi alunecase sub bărbie și că țurțuri de gheață îi atârnau de sprâncene și bărbie. Era pe jumătate îngropat în zăpadă și râdea – din cauza*

lipsei de oxigen. I-am spus să-și pună masca de oxigen la gură. Apoi într-un mod destul de părintesc l-am convins să se apropie de culme [...]. *„Îi vezi pe cei doi alpiniști în roșu de acolo? Ia-te după ei", i-am spus, indicându-i pe Jon și Yasuko, care încă se vedeau în defileul de jos. A coborât de pe creastă atât de neatent, încât mă întrebam dacă-i pasă dacă trăiește sau nu. Îmi făceam griji în privința lucidității sale, așa că am decis să rămân cu el.*

Dacă Groom nu s-ar fi întâlnit cu Adams – care era complet dezorientat după ce fusese lăsat în spate de Boukreev – se prea poate ca acesta să fi continuat să coboare pe partea greșită a muntelui și să moară. Și totuși, despre asta nu există nici o mențiune în *Ascensiunea*.

Cred că cea mai gravă denaturare din *Ascensiunea* se referă la o conversație dintre Scott Fischer și Jane Bromet (redactorul și prietena lui Fischer, care îl însoțise la tabăra de bază). DeWalt o citează pe Bromet, care îi povestește cum a decurs conversația, într-un mod care își propune să-i convingă pe cititori că Fischer plănuise de fapt ca Boukreev să coboare înaintea clienților, imediat ce ajunge pe vârf. Pe acest citat trunchiat își bazează DeWalt cea de-a doua afirmație importantă: faptul că în cartea mea nu am menționat acel presupus plan era „o calomnie atât de josnică, încât nu cred că așa ceva poate fi justificat".

De fapt, nu am menționat acel așa-zis plan, deoarece am găsit argumente convingătoare că așa ceva nu a existat niciodată. Beidleman – care este respectat de mulți datorită modestiei sale neostentative, a onestității și a puterii și a experienței de alpinist – mi-a spus că, dacă exista un asemenea plan, el nu știa nimic de el atunci când echipa Mountain Madness a urcat pe vârf la data de 10 mai și e sigur că nici Boukreev nu avea cum să știe de el. În anul următor, Boukreev și-a explicat de nenumărate ori decizia de a coborî înaintea clienților săi – la televizor, pe Internet, în interviuri din reviste și ziare. Și totuși, în nici una dintre acele ocazii nu a dat de înțeles că ar fi urmat un plan prestabilit. Mai mult, în vara lui 1996, Boukreev însuși a declarat într-un interviu filmat pentru ABC News că nu exista nici un plan. După corespondentul Forrest

Sawyer, Boukreev i-a zis că, până când nu a ajuns pe vârf, „nu știam cum, care mi-e planul. Trebuie să văd situația și apoi fac unul. [...] Pentru că nu am avut planul ăsta".

Nereușind să-l înțeleagă pe Boukreev, Sawyer îl întreabă: „Atunci planul tău era ca, odată ce i-ai depășit, să-i aștepți pe ceilalți pe vârf?"

Boukreev l-a luat în râs și a repetat că nimic nu fusese stabilit dinainte: „Nu era chiar un plan. Nu am făcut plan. Dar trebuie să văd situația. Apoi îmi fac planul".

În ediția din 1999 a cărții *Ascensiunea*, chiar și DeWalt recunoaște cu întârziere că „Boukreev nu a spus niciodată că ar fi știut de planul lui Fischer înainte de ziua ascensiunii". DeWalt mai recunoaște și că singura dovadă care vine în ajutorul presupunerii că ar fi existat un plan prestabilit este o conversație pe care Bromet își amintește că a avut-o cu Fischer. Totuși, Bromet ne-a atenționat, atât pe mine, cât și pe DeWalt, înainte să ne publicăm cărțile, că ar fi greșit să presupunem, bazându-ne pe ceea ce-i spusese Fischer, că acesta ar fi avut cu adevărat un plan în minte. În 1997, cu puțin timp înainte de apariția cărții *Ascensiunea*, Bromet le-a trimis o scrisoare lui DeWalt și celor de la St. Martin's Press, în care se plângea că DeWalt i-a editat spusele în așa fel încât le-a schimbat complet înțelesul. Le-a atras atenția că i-a falsificat declarația, ca să pară că acea conversație importantă dintre ea și Fischer avusese loc cu câteva zile înainte de ascensiunea finală, când, de fapt, se petrecuse cu mai bine de trei săptămâni înainte de ziua tragediei. Aceasta nu este o discrepanță lipsită de importanță.[1]

---

1 DeWalt a scris în ediția din 1999 a *Ascensiunii*: „Nu mi-am făcut griji că nu am menționat nici o dată, deoarece am crezut că afirmația lui Fischer față de Bromet nu ar fi fost mai puțin lipsită de importanță dacă ar fi fost făcută la data de 25 martie, în Kathmandu, sau la 2 aprilie, în timpul trekkingului spre tabăra de bază". Dar Boukreev alege să nu ia în considerare că opinia lui Fischer despre Boukreev s-a schimbat radical, iar această schimbare a fost foarte bine documentată pe parcursul ultimelor săptămâni din expediție.

Faimoasa conversație dintre Fischer și Bromet a avut loc în jurul datei de 15 aprilie, la o săptămână după ce echipa lui Fischer ajunsese la tabăra de bază. Atunci Fischer nu avea decât cuvinte de laudă la adresa ghidului său principal. Însă, după trei săptămâni, când echipa Mountain Madness a

După cum le-a spus Bromet lui DeWalt și redactorilor săi, versiunea editată a declarației ei care apare în *Ascensiunea* este

> *complet greșită! Denaturarea îi va face pe cititori să tragă concluzia greșită în legătură cu mulți dintre cei mai importanți factori care au provocat tragedia. Din cauza denaturării* [...], *cititorii pot fi manipulați să creadă că Boukreev a coborât* [înaintea clienților] *ca parte a unui plan bine stabilit.* [...] *După cum e scrisă această declarație, există riscul să fie considerată o parte a unei analize calculate și distorsionate a accidentului, al cărei singur scop este să-l absolve pe Anatoli Boukreev de orice vină și să încerce să îi învinovățească pe alții.* [...] *I s-a acordat prea mare importanță acestei declarații când s-a stabilit cum s-au petrecut lucrurile.* [...] *Scott nu a mai pomenit a doua oară de acel plan. Mai mult, Scott era un tip comunicativ. Dacă acesta ar fi fost „planul" lui, ar fi vorbit despre el cu Neal și Anatoli. (Neal mi-a spus ulterior că Scott nu i-a comunicat nici un asemenea plan.) Declarația, așa cum apare ea, mi se pare extrem de înșelătoare.*

În timp ce disputa dintre mine și DeWalt se transforma într-un fel de război de tranșee, el încerca să minimalizeze mesajul clar și fără echivoc al scrisorii citate mai sus – în primul rând semănând confuzie și apoi analizând meticulos fiecare cuvânt al lui Bromet. Însă cât timp a durat disputa, Bromet s-a menținut tare pe poziții.

— E penibil ca DeWalt să spună că știe mai bine decât mine ce gândesc, explică ea. Scrisoarea pe care i-am trimis-o în octombrie 1997 descrie exact care este părerea mea, în ciuda încercărilor lui de a-mi denatura spusele și de a pretinde că nu e așa.

început ascensiunea spre vârf, Fischer era destul de dezamăgit de metodele de ghidare ale lui Boukreev și se înfuria pe el frecvent (vezi paginile 149-150 din *În aerul rarefiat*). Data exactă a acestei convorbiri – și încercarea lui DeWalt din *Ascensiunea* de a o manipula cu trei săptămâni – este foarte importantă. Cu multe zile înainte de ascensiunea finală a echipei sale, Fischer se plânsese des celor apropiați că, în ciuda faptului că îl tot admonesta, nu putea să-l facă pe Boukreev să stea lângă clienți. Prin urmare, este greu de crezut că la 10 mai, când a ajuns pe creasta vârfului, Fischer a hotărât ca Boukreev să coboare singur, înaintea tuturor. (N. a.)

Sawyer, Boukreev i-a zis că, până când nu a ajuns pe vârf, „nu știam cum, care mi-e planul. Trebuie să văd situația și apoi fac unul. [...] Pentru că nu am avut planul ăsta".

Nereușind să-l înțeleagă pe Boukreev, Sawyer îl întreabă: „Atunci planul tău era ca, odată ce i-ai depășit, să-i aștepți pe ceilalți pe vârf?"

Boukreev l-a luat în râs și a repetat că nimic nu fusese stabilit dinainte: „Nu era chiar un plan. Nu am făcut plan. Dar trebuie să văd situația. Apoi îmi fac planul".

În ediția din 1999 a cărții *Ascensiunea*, chiar și DeWalt recunoaște cu întârziere că „Boukreev nu a spus niciodată că ar fi știut de planul lui Fischer înainte de ziua ascensiunii". DeWalt mai recunoaște și că singura dovadă care vine în ajutorul presupunerii că ar fi existat un plan prestabilit este o conversație pe care Bromet își amintește că a avut-o cu Fischer. Totuși, Bromet ne-a atenționat, atât pe mine, cât și pe DeWalt, înainte să ne publicăm cărțile, că ar fi greșit să presupunem, bazându-ne pe ceea ce-i spusese Fischer, că acesta ar fi avut cu adevărat un plan în minte. În 1997, cu puțin timp înainte de apariția cărții *Ascensiunea*, Bromet le-a trimis o scrisoare lui DeWalt și celor de la St. Martin's Press, în care se plângea că DeWalt i-a editat spusele în așa fel încât le-a schimbat complet înțelesul. Le-a atras atenția că i-a falsificat declarația, ca să pară că acea conversație importantă dintre ea și Fischer avusese loc cu câteva zile înainte de ascensiunea finală, când, de fapt, se petrecuse cu mai bine de trei săptămâni înainte de ziua tragediei. Aceasta nu este o discrepanță lipsită de importanță.[1]

---

1 DeWalt a scris în ediția din 1999 a *Ascensiunii*: „Nu mi-am făcut griji că nu am menționat nici o dată, deoarece am crezut că afirmația lui Fischer față de Bromet nu ar fi fost mai puțin lipsită de importanță dacă ar fi fost făcută la data de 25 martie, în Kathmandu, sau la 2 aprilie, în timpul trekking-ului spre tabăra de bază". Dar Boukreev alege să nu ia în considerare că opinia lui Fischer despre Boukreev s-a schimbat radical, iar această schimbare a fost foarte bine documentată pe parcursul ultimelor săptămâni din expediție.

Faimoasa conversație dintre Fischer și Bromet a avut loc în jurul datei de 15 aprilie, la o săptămână după ce echipa lui Fischer ajunsese la tabăra de bază. Atunci Fischer nu avea decât cuvinte de laudă la adresa ghidului său principal. Însă, după trei săptămâni, când echipa Mountain Madness a

După cum le-a spus Bromet lui DeWalt și redactorilor săi, versiunea editată a declarației ei care apare în *Ascensiunea* este

> *complet greșită! Denaturarea îi va face pe cititori să tragă concluzia greșită în legătură cu mulți dintre cei mai importanți factori care au provocat tragedia. Din cauza denaturării* [...], *cititorii pot fi manipulați să creadă că Boukreev a coborât* [înaintea clienților] *ca parte a unui plan bine stabilit.* [...] *După cum e scrisă această declarație, există riscul să fie considerată o parte a unei analize calculate și distorsionate a accidentului, al cărei singur scop este să-l absolve pe Anatoli Boukreev de orice vină și să încerce să îi învinovățească pe alții.* [...] *I s-a acordat prea mare importanță acestei declarații când s-a stabilit cum s-au petrecut lucrurile.* [...] *Scott nu a mai pomenit a doua oară de acel plan. Mai mult, Scott era un tip comunicativ. Dacă acesta ar fi fost „planul" lui, ar fi vorbit despre el cu Neal și Anatoli. (Neal mi-a spus ulterior că Scott nu i-a comunicat nici un asemenea plan.) Declarația, așa cum apare ea, mi se pare extrem de înșelătoare.*

În timp ce disputa dintre mine și DeWalt se transforma într-un fel de război de tranșee, el încerca să minimalizeze mesajul clar și fără echivoc al scrisorii citate mai sus – în primul rând semănând confuzie și apoi analizând meticulos fiecare cuvânt al lui Bromet. Însă cât timp a durat disputa, Bromet s-a menținut tare pe poziții.

— E penibil ca DeWalt să spună că știe mai bine decât mine ce gândesc, explică ea. Scrisoarea pe care i-am trimis-o în octombrie 1997 descrie exact care este părerea mea, în ciuda încercărilor lui de a-mi denatura spusele și de a pretinde că nu e așa.

început ascensiunea spre vârf, Fischer era destul de dezamăgit de metodele de ghidare ale lui Boukreev și se înfuria pe el frecvent (vezi paginile 149-150 din *În aerul rarefiat*). Data exactă a acestei convorbiri – și încercarea lui DeWalt din *Ascensiunea* de a o manipula cu trei săptămâni – este foarte importantă. Cu multe zile înainte de ascensiunea finală a echipei sale, Fischer se plânsese des celor apropiați că, în ciuda faptului că îl tot admonesta, nu putea să-l facă pe Boukreev să stea lângă clienți. Prin urmare, este greu de crezut că la 10 mai, când a ajuns pe creasta vârfului, Fischer a hotărât ca Boukreev să coboare singur, înaintea tuturor. (N. a.)

Când Bromet și-a menținut poziția în ceea ce privește acuratețea scrisorii sale, DeWalt a discreditat-o în ediția din 1999 a cărții. Ceea ce este foarte ciudat, având în vedere că și-a bazat teoria despre așa-zisul plan al lui Fischer pe propria interpretare a declarațiilor lui Bromet, în ciuda dovezilor copleșitoare care demonstrau contrariul. Dacă DeWalt consideră că Bromet nu este vrednică de crezare, nu știu pe ce altceva se poate baza.

Nimeni nu contestă că Fischer prețuia forța, curajul și experiența extraordinare ale lui Boukreev. Și nimeni nu contestă că, până la urmă, încrederea lui Fischer în aptitudinile lui Boukreev s-a dovedit a fi justificată: Anatoli a salvat doi oameni care în mod sigur nu ar fi supraviețuit fără ajutorul lui. Dar nu există nici o dovadă care să susțină afirmațiile lui DeWalt, care insistă că Fischer a plănuit de la început ca Boukreev să coboare înaintea clienților. Și este scandalos ca DeWalt să insiste în continuare că eu am încercat să-i distrug reputația lui Anatoli din cauză că nu am menționat un plan care nu a existat niciodată.

*

Dacă Fischer i-a dat sau nu voie lui Boukreev să coboare înaintea clienților săi a fost o chestiune foarte importantă pentru Boukreev după ce a avut loc tragedia. Dar disputa violentă care s-a iscat din cauza acestei întrebări tangențiale a căpătat proporții uriașe și eclipsează problema și mai importantă, cea a ghizilor care nu folosesc oxigen când conduc expedițiile pe Everest. Nimeni – nici măcar DeWalt – nu a contestat dovezile hotărâtoare care stau la baza acestei probleme: Anatoli a ales să nu folosească oxigen suplimentar în ziua în care a urcat pe vârf și, după ce a ajuns sus, a coborât singur, cu multe ore înaintea clienților lui, încălcând regulile de temelie ale ghizilor montani profesioniști din lume. Ce s-a pierdut din vedere în disputa legată de existența planului lui Fischer de a-l trimite pe Boukreev jos înaintea clienților este că, în clipa în care Anatoli a decis, la începutul expediției, să îi conducă pe aceștia fără oxigen suplimentar, probabil a influențat decizia lui de a a-și lăsa clienții pe creasta vârfului și de a coborî cât de repede

posibil. Anatoli s-a băgat singur într-o situație foarte dificilă când a ales să urce fără oxigen. Fără oxigen suplimentar, singura alegere rațională era să coboare rapid în ziua ascensiunii finale – indiferent dacă Fischer i-ar fi dat sau nu voie.

Mai mult, la baza problemei nu a stat oboseala, ci frigul. În general, este cunoscută importanța oxigenului îmbuteliat în prevenirea oboselii, răului de altitudine și a începușării gândirii la altitudini extreme. Mai puțin cunoscut este faptul că oxigenul joacă un rol la fel de mare, dacă nu chiar mai important, în a întârzia efectele vătămătoare ale frigului la altitudini mari.

La 10 mai, când Anatoli a început coborârea de pe Vârful Sudic înaintea tuturor, petrecuse trei, patru ore la peste 8740 de metri fără să folosească oxigen suplimentar. În majoritatea timpului a stat și a așteptat în vântul mușcător, a cărui temperatură era de sub –17°C; îi era din ce în ce mai frig, așa cum i-ar fi fost oricărui alpinist în acele condiții. După cum Anatoli însuși a explicat în *Men's Journal*, într-un citat pe care l-a aprobat înainte de publicare,

> *Am stat* [pe vârf] *aproximativ o oră.* [...] *Evident, e foarte rece, îți secătuiește puterile.* [...] *M-am gândit că nu aș fi de nici un folos dacă aș aștepta acolo înghețând.* [...] *Dacă la altitudinea aceea ești imobil, îți pierzi forța din cauza frigului, iar apoi nu mai ești în stare de nimic.*

Lui Boukreev îi era din ce în ce mai rece, risca să facă degerături și să sufere de hipotermie, așa că a fost nevoit să coboare, dar nu din cauza oboselii, ci a frigului.

Ca să vă faceți o idee despre cât de mult accentuează lipsa de oxigen efectele vântului letal de la altitudini mari, gândiți-vă la ce a pățit Ed Viesturs la treisprezece zile după tragedia din 1996, când a urcat pe vârf cu echipa IMAX. La 23 mai, Viesturs a părăsit tabăra IV dis-de-dimineață, cu vreo 20-30 de minute în fața celorlalți. A plecat mai devreme decât ceilalți, deoarece, precum Boukreev, nu folosea oxigen suplimentar (în acel an Viesturs era protagonist în filmul IMAX, nu ghid) și își făcea griji că, din cauza asta, s-ar putea să nu țină pasul cu membrii echipei de filmare – toți foloseau oxigen îmbuteliat.

Însă Viesturs era un alpinist atât de puternic, încât nici unul nu a putut să țină pasul cu el, chiar dacă Ed era cel care făcea potecile prin zăpadă până la coapse. Deoarece știa că este important ca David Breashears să îl filmeze în timp ce urcă spre vârf, Viesturs se oprea din când în când și aștepta oricât era nevoie ca echipa de filmare să-l ajungă din urmă. Dar de fiecare dată când nu se mai mișca simțea instantaneu efectele epuizante ale frigului – chiar dacă ziua de 23 mai era mult mai caldă decât cea de 10 mai. Pentru că îi era frică să nu facă degerături sau să i se întâmple ceva și mai rău, Viesturs a fost forțat de fiecare dată să-și reia ascensiunea înainte ca echipa de filmare să se apropie destul ca să-l filmeze.

— Ed este cel puțin la fel de puternic ca Anatoli, și totuși, fără oxigen, de fiecare dată când s-a oprit ca să ne aștepte, i s-a făcut frig, explică Breashears.

Prin urmare, Breashears nu a reușit să-l filmeze pe Viesturs mai sus de tabăra IV (filmarea finală din „ziua marii ascensiuni" s-a făcut într-o altă zi). Ce încerc să explic este că Boukreev a trebuit să fie mereu în mișcare din același motiv ca Viesturs: ca să nu înghețe. Fără oxigen suplimentar, nimic – nici măcar cei mai puternici alpiniști – nu poate să zăbovească în aerul extrem de rece de pe crestele înalte ale Everestului.

— Îmi pare rău, dar Anatoli a fost extrem de iresponsabil când a urcat fără oxigen, subliniază Breashears. Indiferent cât de puternic ești, te afli la limită când urci pe Everest fără oxigen suplimentar. Nu poți să-ți ajuți clienții. Anatoli disimulează când zice că Scott l-a trimis jos ca să facă ceai. La Șaua Sudică erau șerpași care să facă asta. Singurul loc în care ar trebui să fie un ghid este fie lângă clienți, fie imediat în spatele lor, folosind oxigen îmbuteliat, gata să le vină în ajutor.

Cei mai respectați ghizi de mare altitudine, precum și experți importanți din ezotericul domeniu al medicinei/psihologiei de mare altitudine, sunt de acord că este extrem de riscant ca un ghid să-și conducă clienții pe Everest fără să folosească oxigen îmbuteliat. Întâmplarea face că, atunci când s-a documentat pentru cartea lui, DeWalt l-a însărcinat pe un asistent să ia legătura cu Peter

Hackett, doctor în medicină, una dintre autoritățile mondiale care au studiat efectele devastatoare ale altitudinilor extreme. Voia să solicite părerea expertului în legătură cu disputa legată de folosirea oxigenului suplimentar. Dr. Hackett – care, în 1981, a ajuns pe vârful Everest ca membru al unei expediții de cercetare medicale – a dat un răspuns clar și răspicat: după părerea lui este primejdios și nerecomandat să ghidezi clienți pe Everest fără oxigen suplimentar, chiar dacă ești la fel de puternic ca Boukreev. Mai mult, după ce l-a contactat și a primit răspunsul lui Hackett, DeWalt a omis intenționat să-l publice în *Ascensiunea* și a continuat să insiste că Boukreev ar fi fost un ghid mai capabil tocmai pentru că nu a folosit oxigen îmbuteliat în 1996.

În timpul campaniei de promovare a cărții, Boukreev și DeWalt au afirmat cu diverse ocazii că Reinhold Messner – cel mai respectat și important alpinist din era modernă – aprobă acțiunile lui Boukreev de pe Everest, inclusiv decizia lui de a nu folosi oxigen. În noiembrie 1997, când am vorbit cu Boukreev, mi-a spus în față că „Messner zice că am făcut ce trebuia pe Everest". În *Ascensiunea*, răspunzând criticii mele aduse modului în care Boukreev s-a comportat pe munte, DeWalt îl citează pe acesta:

> *Puținele voci care captaseră imaginația presei americane aveau doar lucruri rele de spus despre mine. Dacă nu m-aș fi bucurat de susținerea colegilor europeni precum* [...] *Reinhold Messner, m-ar fi deprimat perspectiva americană a ceea ce aveam de oferit profesiei mele.*

În mod lamentabil, la fel ca alte declarații din *Ascensiunea*, și afirmația lui Boukreev/DeWalt despre spusele lui Messner s-a dovedit a fi neadevărată.

În februarie 1998, în timpul unei întâlniri din New York, l-am înregistrat pe Messner zicând, fără tăgadă, că Anatoli a greșit când a coborât înaintea clienților. El a presupus că dacă Anatoli ar fi rămas cu clienții lui, urmările tragediei ar fi putut să fie diferite. Messner a declarat că „nimeni nu ar trebui să ghideze pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar" și că Anatoli se înșela dacă credea că Messner era de acord cu ce făcuse pe munte.

Messner nu este singurul alpinist respectat ale cărui păreri au fost denaturate de DeWalt în încercarea de a mă discredita. L-a citat de asemenea și pe David Breashears, care, într-un interviu publicat în 1997 în *The Improper Bostonian*, a criticat portretul pe care i-l făcusem lui Sandy Hill Pittman, una dintre prietenele lui apropiate. Admir loialitatea lui Breashears față de Pittman. De asemenea, el este cunoscut și pentru că uneori spune lucrurilor pe nume; îi admir și această calitate, chiar dacă cel criticat sunt eu. Se pare că și Breashears și-a exprimat părerea cât se poate de sincer în ceea ce privește afirmațiile lui DeWalt din *Ascensiunea*. Următorul pasaj provine dintr-un e-mail pe care Breashears mi l-a trimis din proprie inițiativă în iulie 1998:

> *Părerea mea este că* [DeWalt] *nu are nici o credibilitate din moment ce se afla la 16 000 de kilometri depărtare de locul unde a avut loc tragedia. Sunt convins că îmi dai dreptate când zic că nu ai fi putut să scrii cu acuratețe despre alpinismul de mare altitudine fără să fi fost acolo, chiar dacă ai ani buni de experiență în domeniu. În ciuda a ceea ce DeWalt declară referitor la alpinismul fără oxigen suplimentar, majoritatea alpiniștilor cu experiență la mare altitudine nu sunt de acord cu el.* [...] *TOATE dovezile și logica (oxigen=combustibil=energie=căldură, forță etc.) contestă afirmațiile lui DeWalt.* [...] *Anatoli a coborât, chipurile, ca să fie pregătit să sară în ajutor. Dar nu și-a găsit clienții – aceștia mureau din cauza frigului pe Șaua Sudică. A trebuit ca ei să ajungă la tabără cu informațiile vitale salvării lor.* [...] *Anatoli a stat la el în cort și nu a putut să ajute pe nimeni până când nu i s-a spus unde se aflau alpiniștii care se rătăciseră. Mare păcat că Anatoli nu e aici ca să continue conversația! Îmi mențin părerea că a coborât pentru că îi era frig și era obosit și nu putea să mai rămână (relativ nemișcat) pe vârf, în așteptarea clienților.* [...] *În definitiv, de ce nu se mai termină controversa despre cartea ta? De ce nu se indignează nimeni în legătură cu adevăratele probleme?* [...] *Tu pur și simplu ai avut curajul să scrii despre tot ce s-a întâmplat.*

Mulți dintre cei care am fost în mai pe Everest am făcut anumite greșeli. După cum am arătat mai devreme în carte, acțiunile

mele se poate să fi cauzat moartea a doi dintre coechipierii mei. Nu mă îndoiesc că Boukreev a avut intenții bune în ziua ascensiunii pe vârf. Sunt ferm convins că a fost bine intenționat. Cu toate acestea mă tulbură faptul că Anatoli refuză să ia în considerare posibilitatea că a greșit măcar o dată.

DeWalt a scris că l-am criticat pe Boukreev în *În aerul rarefiat* ca să „abat atenția de la întrebarea care începuse să se contureze în săptămânile de după tragedia din 1996 de pe Everest: Faptul că Krakauer a făcut parte din expediția Adventure Consultants [în calitate de reporter pentru revista *Outside*] a contribuit la tragedia care a urmat?". Adevărul este că încă mă neliniștește posibilitatea ca prezența mea ca jurnalist, și cea a lui Sandy Hill Pittman, să fi contribuit în mod direct la tragedie. În ciuda afirmației cinice a lui DeWalt, eu nu am încercat niciodată să abat atenția de la acest subiect. Mai mult, chiar eu am adus în discuție această problemă în numeroase interviuri, ca să nu mai zic de această carte. Îi sugerez lui DeWalt să citească din nou paginile 100-101, unde tratez pe larg acest subiect. Nu m-am ferit să recunosc greșelile pe care le-am făcut pe Everest, oricât de dureros a fost acest lucru. Îmi doresc doar ca și alții să-și fi prezentat propriile versiuni despre tragedie cu aceeași sinceritate.

Chiar dacă am am criticat în scris unele dintre hotărârile lui Anatoli, mereu am subliniat că s-a comportat ca un erou când tragedia s-a abătut asupra noastră, înainte de zorii zilei de 11 mai. Nimeni nu contestă că Anatoli le-a salvat pe Sandy Hill Pittman și pe Charlotte Fox, riscându-și propria viață – am spus asta de câte ori am avut ocazia, în mai multe locuri. Îl admir foarte mult pe Anatoli pentru că a plecat singur pe furtună ca să-i găsească pe alpiniștii pierduți, în timp ce noi zăceam neajutorați în corturi. Dar unele dintre deciziile pe care le-a luat mai devreme în acea zi și mai devreme în expediție sunt, fără îndoială, tulburătoare și pur și simplu nu puteau fi ignorate de un jurnalist care își propusese să descrie cu franchețe tot ce se petrecuse.

Întâmplarea face că multe dintre lucrurile pe care le-am văzut pe Everest m-au tulburat, și la fel s-ar fi întâmplat și dacă tragedia nu ar fi avut loc. Revista *Outside* m-a trimis în Nepal ca să scriu

despre expedițiile ghidate de pe cel mai înalt munte din lume. Eram acolo ca să evaluez pregătirea ghizilor și a clienților și ca să ofer publicului un reportaj pătrunzător și direct de la sursă despre cum se desfășoară expedițiile ghidate de pe Everest. De asemenea, cred cu tărie că aveam datoria – față de ceilalți supraviețuitori, de familiile îndoliate, de arhivele istorice și față de coechipierii mei care nu s-au întors acasă – să scriu pe larg tot ce s-a întâmplat pe Everest în 1996, indiferent de cum ar fi primit reportajul meu. Și asta am și făcut: m-am bazat pe experiența mea de jurnalist și de alpinist ca să scriu cea mai exactă și sinceră relatare posibilă.

*

Disputa legată de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996 a luat o întorsătură groaznică în ziua de Crăciun a anului 1997, la șase săptămâni după ce apăruse *Ascensiunea*, când Anatoli Nikoliavich Boukreev a murit într-o avalanșă pe Annapurna, al zecelea cel mai înalt munte din lume. Pierderea lui a fost plânsă pe tot mapamondul. Avea treizeci și nouă de ani când a murit; fusese un atlet incredibil cu un curaj colosal. Părerea generală este că fusese un om remarcabil și foarte complex.

Boukreev a crescut într-un oraș minier sărac din sudul munților Ural, în Uniunea Sovietică. Conform articolului publicat în ziarul londonez *Mail on Sunday* de către jurnalistul britanic Peter Gillman, când Anatoli era mic, tatăl său

> *își câștiga existența ca pantofar și ceasornicar. Erau cinci frați, locuiau într-o casă mică de lemn fără canalizare* [...]. *Boukreev visa să scape de acolo. Munții au fost șansa lui.*

Boukreev a învățat să se cațere când avea nouă ani, și aptitudinile lui fizice nemaipomenite au fost imediat remarcate. La șaisprezece ani a câștigat un loc mult râvnit în tabăra de alpinism din lanțul muntos Tian Shan din Kazahstan. La douăzeci și patru de ani a fost selectat să facă parte din echipa națională de alpinism, ceea ce i-a adus o bursă, prestigiu și alte beneficii, atât tangibile, cât și intangibile. În 1989 a ajuns pe vârful Kanchenjunga, al treilea

cel mai înalt vârf din lume, ca membru al unei expediții sovietice, și, când s-a întors acasă, în Almaty, Kazahstan, președintele Mihail Gorbaciov i-a conferit titlul sovietic de Maestru al Sportului.

Însă având în vedere revoluțiile care au însoțit Noua Ordine Mondială, această situație fericită nu avea să dureze mult. După cum explică Gillman,

> *Uniunea Sovietică se dizolva. Doi ani mai târziu Gorbaciov și-a dat demisia și Boukreev – care urcase recent pe Everest – s-a trezit fără statut și privilegii. „Nu mai aveam nimic", i-a spus lui* [Linda] *Wylie* [iubita lui americană]. *„N-aveam bani – trebuia să mănânc la cantina săracilor." Boukreev a decis să nu se dea bătut. Dacă regimul comunist dispăruse, atunci trebuia să se adapteze la noua lume a afacerilor private, folosindu-se de aptitudinile lui de alpinist și de dârzenia-i caracteristică.*

Într-o însemnare despre Anatoli postată pe Internet la începutul lui 1997, prietena lui, Fran Distefano-Arsentiev[1], își amintește că

> *Acelea au fost vremuri foarte grele [pentru Boukreev]; simplul fapt de a cumpăra mâncare era considerat un lux.* [...] *Singura modalitate în care un alpinist sovietic putea ajunge în Himalaya era să concureze cu sistemul și să câștige acel privilegiu. Să ai libertatea de a merge pur și simplu în Himalaya, indiferent dacă erai sau nu un alpinist suficient de bun, nu a fost niciodată o opțiune. Era un vis.* [...] *Înainte ca Buka să devină faimos, a trecut printr-o perioadă în care nu i-a fost deloc ușor. Dar și-a urmat visurile cu o dârzenie și o vitalitate pe care nu le-am mai întâlnit la nimeni.*

---

1 Fran Distefano-Arsentiev locuiește în Norwood, Colorado, şi l-a cunoscut pe Boukreev prin intermediul soţului ei, faimosul alpinist rus Serguei Arsentiev. În 1998, Fran şi Serguei au ajuns împreună pe Everest urcând pe Creasta Nord-Estică, fără să folosească oxigen suplimentar. Prin urmare, Fran a devenit prima femeie de origine americană care a urcat pe Everest fără oxigen. Însă înainte să ajungă pe vârf, cuplul a petrecut trei nopți la peste 8200 de metri, fără oxigen îmbuteliat, şi la coborâre a fost forţat să mai stea încă o noapte chiar mai sus pe creastă – atunci au fost complet expuși intemperiilor, nu aveau oxigen, cort, saci de dormit. Ambii alpiniști au murit înainte să ajungă la taberele de mai jos. (N. a.)

Boukreev s-a transformat într-un fel de nomad aflat în căutarea munților și a banilor care să-i permită să supraviețuiască. Ca să-și câștige existența s-a angajat ghid pe Himalaya, în Alaska și Kazahstan; a ținut prezentări în magazine de alpinism americane și, din când în când, a lucrat ca zilier. Dar în tot acest timp a continuat să adune un număr record de ascensiuni la mare altitudine.

Deși iubea alpinismul și iubea să fie pe munte, Boukreev nu s-a prefăcut niciodată că i-ar plăcea să fie ghid. În *Ascensiunea* a vorbit foarte deschis despre asta:

> *Îmi doresc foarte mult să fi existat și alte posibilități de a-mi câștiga existența* [...]. *Este prea târziu să găsesc alte modalități de a-mi finanța propriile proiecte; și totuși am mari rezerve de fiecare dată când lucrez ca să aduc în această lume* [a alpinismului periculos de mare altitudine] *oameni fără experiență.*

Astfel a continuat să ghideze alpiniști începători pe cele mai înalte vârfuri, chiar și după ce a trecut prin experiența îngrozitoare și prin controversele iscate de tragedia din 1996.

Un an mai târziu, în primăvara lui 1997, Boukreev a acceptat să ghideze o echipă de ofițeri din Armata Indoneziană care sperau să devină primii membri ai națiunii aceleia insulare care să urce pe Everest – în ciuda faptului că nici unul nu avea nici un fel de experiență în ceea ce privește alpinismul și nici unul nu mai văzuse zăpadă până atunci. Ca să-l ajute cu clienții lui începători, Boukreev a angajat doi alpiniști ruși foarte buni, pe Vladimir Bashkirov și pe Evgheny Vinogradski, și pe Apa Sherpa, care urcase pe Everest de șapte ori. Mai mult, spre deosebire de 1996, în 1997 toți membrii expediției au folosit oxigen suplimentar în ziua ascensiunii pe vârf, inclusiv Boukreev – în ciuda faptului că a insistat că era mai sigur pentru el „să urce fără oxigen ca să nu aibă o cădere atunci când avea să i se termine rezerva". Merită menționat și că, în 1997, Anatoli a stat mereu în apropierea clienților în ziua ascensiunii finale.

La 26 aprilie, puțin după miezul nopții, echipa a plecat de pe Șaua Sudică spre vârf. Pe la prânz, Apa Sherpa, care se afla în fruntea expediției, a ajuns la Pasul lui Hillary, unde a dat peste

corpul neînsuflețit al lui Bruce Herrod[1] atârnat de o coardă veche. Trecând cu greutate peste corpul fotografului britanic, Apa, Anatoli și indonezienii și-au continuat urcușul spre vârf.

Abia la 15.30 a ajuns primul indonezian, Asmujiono Prajurit, pe vârf, în urma lui Boukreev. Au rămas acolo doar zece minute, iar Boukreev i-a convins pe ceilalți doi indonezieni să se întoarcă, deși unul se afla la aproximativ 30 de metri de vârf. Echipa a ajuns doar la Balcon în acea seară, unde au bivuacat, la 8412 metri. Datorită calităților de conducător ale lui Boukreev și a unei nopți fără vânt, toți au ajuns cu bine pe Șaua Sudică, la 27 aprilie. „Am avut noroc", a recunoscut Anatoli.

În timp ce coborau spre tabăra IV, Boukreev și Vinogradski s-au oprit la 8290 de metri ca să acopere corpul lui Scott Fischer cu pietre și zăpadă. „Am adus un ultim omagiu celui pe care l-am considerat a fi cea mai bună și mai strălucită expresie a sufletului american", a reflectat Boukreev în *Ascensiunea*. „Mă gândesc des la zâmbetul lui luminos și la felul lui optimist de a fi. Sunt o persoană dificilă, dar sper să-mi aduc mereu aminte de el urmându-i exemplul." În ziua următoare Boukreev a traversat Șaua Sudică până la marginea Feței Kangshung, unde a găsit corpul lui Yasuko Namba, l-a acoperit cum a putut cu pietre și a luat câteva dintre obiectele ei personale ca să le dea familiei acesteia.

La o lună după ce urcase pe Everest cu indonezienii, Boukreev a încercat o traversare-fulger a Lhotse și Everest împreună cu un extraordinar alpinist italian în vârstă de 30 de ani, Simone Moro.[2]

---

1 L-au găsit pe Herrod atârnând cu capul în jos. Se pare că s-a rostogolit în timp ce făcea rapel pe Pasul lui Hillary, la data de 25 mai 1996, și nu a putut să se reechilibreze – poate pentru că era obosit sau poate pentru că se lovise la cap și își pierduse cunoștința. În orice caz, Boukreev și indonezienii nu s-au atins de el. O lună mai târziu, la 23 mai 1997, Pete Athans a tăiat coarda care-l ținea pe Herrod în timp ce urca spre vârf; făcea parte dintr-o expediție care filma un documentar pentru NOVA, o emsiune de la PBS. Înainte să-l elibereze, Athans a recuperat aparatul de fotografiat al lui Herris, unde a văzut ultima poză a acestuia: un autoportret pe Everest. (N. a.)

2 După ce l-a cunoscut pe Boukreev în 1997, Moro a devenit unul dintre prietenii lui cei mai apropiați. „L-am iubit și încă îl iubesc foarte mult (ca pe un prieten, evident) pe Anatoli Boukreev", mi-a spus Moro, „încât, după

La data de 26 mai, Boukreev și Moro au pornit spre vârful Lhtose. În aceeași zi, opt membri dintr-o altă echipă rusă – printre care și prietenul lui Boukreev Vladimir Bashkirov, care l-a ajutat să ghideze expediția indoneziană – au urcat de asemenea tot pe Lhotse. Nici unul dintre cei zece alpiniști nu folosea oxigen suplimentar.

Moro a ajuns pe vârf la ora 13.00. Boukreev l-a atins douăzeci și cinci de minute mai târziu, dar nu se simțea bine, așa că a coborât după ce petrecuse doar câteva minute sus. Moro a rămas pe vârf încă vreo 40 de minute, apoi a coborât și el. Pe drumul de întoarcere s-a întâlnit cu Bashkirov, care și acesta se simțea rău, dar care continua să se chinuie să urce. În aceeași după-amiază Bashkirov și ceilalți ruși au ajuns cu toții pe vârf.

La scurt timp după ce rușii au atins vârful, Moro și Boukreev au ajuns înapoi în tabără și s-au culcat. Când s-a trezit în dimineața următoare, Moro a dat drumul la stația radio și a auzit o transmisiune a unor prieteni italieni care urcau pe Fața Lhotse. Italienii erau panicați, deoarece, sus pe vârf, au dat peste cadavrul unui alpinist îmbrăcat într-o salopetă verde și cu bocanci galbeni.

— Mi-am dat seama pe loc că probabil era vorba de Bashkirov, zice Moro. L-a trezit imediat pe Boukreev, care a luat legătura prin radio cu echipa rusă. Rușii i-au confirmat că Bashkirov murise în timpul nopții, când cobora de pe vârf, din cauza unei boli cauzate de altitudine.

Deși Boukreev mai pierduse încă un prieten din cauza înălțimilor, nu a lăsat ca asta să-i domolească pasiunea de a escalada

---

ce l-am cunoscut, mi-am schimbat viața, proiectele, visurile. Probabil că doar mama lui și Linda, iubita lui, țineau mai mult la el". Evident, Moro nu este deloc de acord cu portretul pe care i l-am făcut lui Boukreev în această carte. „Nu înțelegi cine era Anatoli cu adevărat", mi-a explicat Moro. „Tu ești american, el era rus. Tu erai pentru prima dată pe un optmiar; el era cel mai bun la astfel de altitudini (nimeni altcineva nu mai urcase de douăzeci și unu de ori la peste 8000 de metri). Tu ești un alpinist obișnuit; el era un atlet extraordinar și un supraviețuitor. Tu nu ai probleme financiare; el a știut ce înseamnă foamea. [...] După părerea mea, tu ești ca un om care, după ce a citit un tratat de medicină, se preface că-l învață pe unul dintre cei mai faimoși și competenți chirurgi ce înseamnă să fii doctor. [...] Când judeci deciziile pe care le-a luat Anatoli în 1996, trebuie să ții minte asta: nici unul dintre clienții din echipa lui nu a murit." (N. a.)

cei mai înalți munți din lume. La 7 iulie 1997, la șase săptămâni de la moartea lui Bashkirov, Boukreev a urcat singur pe Broad Peak din Pakistan. Exact o săptămână mai târziu a realizat o ascensiune-fulger pe vârful Gasherbrum III din apropiere. Deși Moro spune că pentru Boukreev nu era neapărat important să urce pe toate cele paisprezece optmiare, acesta urcase deja pe 11 dintre ele: îi mai rămăseseră Nanga Parbat, Hidden Peak și Annapurna I.

În acea vară Anatoli l-a invitat pe Reinhold Messner să-l însoțească în Tian Shan, pe care să-l escaladeze de plăcere. În timpul acelei vizite, Boukreev i-a cerut sfatul legendarului alpinist italian în legătură cu cariera lui. De când a fost prima dată în Himalaya, în 1989, Boukreev adunase un număr record de ascensiuni la mare altitudine. Însă în afară de două urcări, toate celelalte urmaseră trasee tradiționale, destul de umblate, care ridicau puține dificultăți tehnice. Messner a subliniat că, dacă Boukreev voia să se numere printre cei mai buni alpiniști din lume, trebuia să se concentreze pe trasee extreme, neîncercate încă.

Anatoli s-a gândit foarte serios la sfatul oferit de Messner. De fapt, chiar înainte să se consulte cu el, Boukreev și Moro hotărâseră să încerce să urce pe Annapurna I pe un traseu faimos pentru dificultatea lui, aflat pe enorma față sudică a muntelui; acest traseu mai fusese urcat de o echipă foarte bună de anglo-americani în 1970. Ca provocarea să fie și mai mare, Boukreev și Moro au decis să urce iarna. Ar fi o inițiativă extraordinar de ambițioasă și periculoasă, care ar presupune tehnici extreme de alpinism efectuate pe un vânt și la niște temperaturi inimaginabile. Chiar și când este escaladat pe cele mai ușoare trasee, vârful Annapurna – 8091 de metri – este considerat unul dintre cele mai mortale din lume: la fiecare doi alpiniști care ajung pe vârf, unul moare. Dacă Boukreev și Moro aveau să reușească, ar fi fost una dintre cele mai îndrăznețe ascensiuni din istoria alpinismului himalayan.

La sfârșitul lui noiembrie 1997, la scurt timp după apariția cărții *Ascensiunea*, Boukreev și Moro au mers în Nepal și au zburat cu elicopterul până la tabăra de bază Annapurna, însoțiți de cameramanul kazah Dimitri Sobolev. Iarna venise mai repede anul acela. Furtunile erau dese și ningea foarte mult, iar pe traseul pe care voiau să urce aveau loc avalanșe enorme. Prin urmare, la o

lună de la începutul expediției, și-au schimbat planul original și și-au propus să urce pe un traseu diferit, din partea estică a feței sudice. Mai mulți alpiniști cu experiență încercaseră acel traseu, dar fără succes. Dificultățile pe care le aveau de înfruntat erau extreme – echipa lui Boukreev ar fi trebuit să escaladeze un formidabil vârf-satelit, numit Fang, ca să ajungă pe vârf – dar riscul formării avalanșelor părea mult mai mic pe acel nou traseu.

Au ridicat tabăra I la 5100 de metri, puțin mai jos de versantul noului traseu. În ziua de Crăciun, dis-de-dimineață, Boukreev, Moro și Sobolev au plecat din tabără cu intenția de a fixa corzi de-a lungul unui defileu lat până la o creastă care se afla la 800 de metri mai sus de corturile lor. Pe la amiază, Moro, care se afla în frunte, ajunsese la vreo 70 de metri de vârful crestei. La 12.27, când s-a oprit să ia ceva din rucsac, a auzit o detunătură. Când s-a uitat în sus a văzut o avalanșă formată din blocuri masive de gheață care se rostogolea spre el. A strigat și i-a avertizat pe Boukreev și pe Sobolev, care urcau prin defileu și se aflau cu vreo 200 de metri mai jos, înainte ca masa de zăpadă și gheață să-l izbească și să-l târască la vale.

Inițial Moro a încercat să-și oprească alunecarea ținându-se bine de coarda fixă – care i-a lăsat urme adânci în palme –, dar degeaba. Avalanșa l-a purtat aproximativ 800 de metri în jos și el și-a pierdut cunoștința. Când masa de gheață sfărâmată s-a oprit pe o pantă lină de deasupra taberei I, norocul a făcut ca Moro să fie deasupra resturilor avalanșei. Când și-a revenit, i-a căutat înnebunit pe coechipierii lui, dar nu i-a găsit nicăieri. În următoarea săptămână au fost căutați prin aer și pe jos, dar fără nici un rezultat. Boukreev și Sobolev au fost declarați morți.

Vestea morții lui Anatoli Boukreev a fost primită cu groază și neîncredere pe mai multe continente. Călătorise foarte mult și avusese prieteni peste tot prin lume. Mulți oameni au fost afectați de moartea lui, mai ales femeia cu care își petrecea viața, Linda Wylie din Santa Fe, New Mexico.

Și pe mine m-a bulversat moartea lui Anatoli, dintr-o mulțime de motive complicate. După ce a avut loc accidentul de pe Annapurna, disputa legată de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996 a căpătat

o nouă perspectivă. M-am gândit la cum s-au stricat relațiile dintre noi. Deoarece amândoi eram încăpățânați și mândri și urâm să lăsăm de la noi când ne certăm, neînțelegerea dintre noi a căpătat proporții uriașe și ne-a discreditat. Și dacă e să fiu cinstit cu mine însumi, și eu sunt la fel de vinovat pentru ce s-a întâmplat precum Boukreev.

Îmi doresc să-l fi prezentat pe Anatoli altfel în carte? Nu, nu cred. Nimic din ce am învățat de când au fost publicate *În aerul rarefiat* și *Ascensiunea* nu mă face să cred că am înțeles greșit lucrurile. Poate că ceea ce îmi doresc este să fi fost mai puțin tăios în faimosul schimb de scrisori dintre Anatoli și mine, care a fost publicat pe Internet la scurt timp după ce articolul meu despre Everest a apărut în numărul din septembrie 1996 al revistei *Outside*. De la cearta respectivă a pornit tonul nefericit care s-a intensificat în următoarele luni și care a polarizat discuția.

Deși criticile pe care i le-am adus lui Boukreev în articolul din *Outside* și în carte erau moderate și aplanate de cuvinte sincere de laudă, totuși Anatoli s-a simțit rănit și jignit. El și DeWalt au ripostat folosind atacul la persoană și prezentând niște interpretări foarte inventive ale faptelor. Ca să-mi apăr onoarea am fost nevoit să fac publice anumite informații pe care inițial nu le publicasem ca să nu îl rănesc pe Boukreev degeaba. Ca urmare, Boukreev, DeWalt și St. Martin's Press și-au intensificat atacurile *ad hominem* asupra mea și discuțiile au devenit tot mai acerbe în perioada următoare. Poate că, așa cum a scris DeWalt în *Ascensiunea*, există „un avantaj în cazul unei dezbateri deschise și neîntrerupte" legate de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996. În mod clar a ajutat la vânzarea cărții lui – și a cărții mele, fără îndoială. Dar, luând în considerare toată amărăciunea pe care a cauzat-o, nu cred că lucrurile cu adevărat importante au fost lămurite.

Disputa a ajuns la apogeu la începutul lui noiembrie 1997, la Târgul de Carte Banff Mountain. Boukreev participa la o masă rotundă din cadrul unui forum cu alpiniști de excepție. Eu refuzasem să particip în calitate de vorbitor, de teamă ca evenimentul să nu se transforme într-un câmp de bătălie, dar am făcut greșeala să rămân în public. Când a venit rândul lui Anatoli să vorbească, a pus-o pe Linda Wylie (care făcea pe interpreta) să citească o

declarație pregătită dinainte, care începea cu afirmația că majoritatea lucrurilor pe care le scrisesem despre el erau „niște porcării". Rezultatul a fost că am înghițit momeala întinsă de Anatoli și am ajuns la un schimb de replici nechibzuit și înfierbântat în sala plină.

Mi-am regretat imediat ieșirea. După ce forumul s-a încheiat și mulțimea s-a împrăștiat, m-am grăbit să ies și să-l caut pe Anatoli; l-am prins din urmă în timp ce traversa împreună cu Wylie Centrul Banff. Le-am zis că sunt de părere că trebuie să vorbim între patru ochi ca să încercăm să lămurim lucrurile. La început Anatoli s-a împotrivit zicând că deja întârziase la alt eveniment de la târgul de carte. Dar am insistat și, în cele din urmă, mi-a acordat câteva minute. El, Wylie și cu mine am stat jumătate de oră în aerul rece din acea dimineață canadiană și am vorbit deschis, dar calm despre neînțelegerile noastre.

La un moment dat Anatoli mi-a pus mâna pe umăr și mi-a zis:

— Jon, nu sunt supărat pe tine, dar nu înțelegi.

La finalul discuției, înainte să pornească fiecare pe drumul lui, ajunsesem la concluzia că atât Anatoli, cât și eu trebuia să facem un efort ca să temperăm tonul dezbaterii. Amândoi am fost de acord că nu era necesar ca atmosfera dintre noi să fie atât de încărcată emoțional și atât de beligerantă. Am stabilit că avem păreri diferite despre anumite aspecte – în primul rând despre cât de înțelept este să ghidezi clienți pe Everest fără să folosești oxigen suplimentar și despre ultima discuție dintre Boukreev și Fischer de pe Pasul lui Hillary –, dar amândoi ne-am dat seama că suntem pe aceeași lungime de undă în privința celorlalte aspecte importante.

Deși coautorul lui Boukreev, DeWalt (care nu a fost de față la întâlnirea sus-menționată), a continuat să atâțe de zor focul disputei, după ce m-am despărțit de Anatoli în Banff am fost oarecum încrezător că vom rezolva problema. Poate că eram prea optimist, dar chiar vedeam o ieșire din această încurcătură. Însă șapte săptămâni mai târziu Anatoli a murit în Annapurna, iar eu mi-am dat seama că începusem eforturile de împăcare mult prea târziu.

Jon Krakauer,
august 1999

Bibliografie selectivă

Armington, Stan, *Trekking in the Nepal Himalaya*, Lonely Planet, Oakland, CA, 1994.

Bass, Dick și Frank Wells cu Rick Ridgeway, *Seven Summits*, Warner Books, New York, 1986.

Baume, Louis C., Sivalaya, *Explorations of the 8,000-Meter Peaks of the Himalaya*, The Mountaineers, Seattle, 1979.

Cherry-Garrad, Apsley, *The Worst Journey in the World*, Carroll & Graf, New York, 1989.

Dyrenfurth, G.O., *To the Third Pole*, Werner Laurie, London, 1955.

Fischer, James F., *Sherpas: Reflections on Change in Himalayan Nepal*, University of California, Berkeley, 1990.

Holzel, Tom și Audrey Salkeld, *The Mystery of Mallory and Irvine*, Henry Holt, New York, 1986.

Hornbein, Thomas F., *Everest: The West Ridge*, The Sierra Club, San Francisco, 1966.

Hunt, John, *The Ascent of Everest*, The Mountaineers, Seattle, 1993.

Long, Jeff, *The Ascent*, William Morrow, New York, 1992.

Messner, Reinhold, *The Crystal Horizon: Everest – the First Solo Ascent*, The Mountaineers, Seattle, 1989.

Morris, Jan, *Coronation Everest: The First Ascent and the Scoop That Crowned the Queen*, Boxtree, London, 1993.

Roberts, David, *Moments of Doubt*, The Mountaineers, Seattle, 1986.

Shipton, Eric, *The Six Mountain-Travel Books*, The Mountaineers, Seattle, 1985.

Unsworth, Walt, *Everest*, GraftonBooks, London, 1991.

Le suntem recunoscători următoarelor edituri pentru că ne-au dat permisiunea să retipărim materialele apărute deja:

BÂTON WICKS PUBLICATIONS: Citate din *Upon That Mountain* de Eric Shipton (Hodder, London, 1943). Acest titlu apare în volumul colectiv *Eric Shipton – The Six Mountain Travel Books* (Diadem, London și

Mountaineers, Seattle, 1995). Retipărite cu permisiunea lui Nick Shipton și Bâton Wicks Publications, Macclesfield, Cheshire, Anglia.

HAYNES PUBLISHING: Citate din *Everest* de Walt Unsworth. Carte publicată de Oxford Illustrated Press, parte a Haynes Publishing, Sparkford, Nr Yeovil, Somerset, BA22 7JJ. Retipărite cu permisiunea autorului și a editurii.

SIMON AND SCHUSTER ȘI A.P. WATT LTD: Șase versuri din „The Second Coming" de William Butler Yeats, din *The Collected Works of W.B. Yeats, Volume 1: The Poems* revizuit și editat de Richard J. Finneran. Copyright © 1924 Macmillan Publishing Company. Copyright reînnoit în 1952 de Bertha Georgie Yeats. Retipărite cu permisiunea Editurii Simon and Schuster și A.P. Watt Ltd., reprezentantul lui Michael Yeats.

CUPRINS

Introducere 7
Dramatis personae 11
Capitolul unu 19
Capitolul doi 24
Capitolul trei 39
Capitolul patru 49
Capitolul cinci 65
Capitolul șase 80
Capitolul șapte 93
Capitolul opt 107
Capitolul nouă 126
Capitolul zece 136
Capitolul unsprezece 145
Capitolul doisprezece 158
Capitolul treisprezece 171
Capitolul paisprezece 180
Capitolul cincisprezece 191
Capitolul șaisprezece 208
Capitolul șaptesprezece 213
Capitolul optsprezece 227
Capitolul nouăsprezece 231
Capitolul douăzeci 244
Capitolul douăzeci și unu 251
Epilog 265
Nota autorului 271
Post-scriptum 275
Bibliografie selectivă 301

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

Jon Krakauer s-a născut în 1954 în Brookline, Massachusetts, și a crescut în Corvallis, Oregon, fiind încă din copilărie un împătimit al drumețiilor și al alpinismului. După ce a absolvit Hampshire College, Massachusetts, în 1976, și-a câștigat o vreme existența ca tâmplar, pescar și vânzător de somon. În 1977 a escaladat de unul singur calota Stikine, pentru ca în 1992 să cucerească Cerro Torre, din Patagonia. În 1996 i-a apărut volumul *Into the Wild* (*În sălbăticie*; Humanitas Fiction, 2012), devenit imediat bestseller. În 1996 Jon Krakauer a ajuns pe culmea Everestului, însă în timpul coborârii o furtună i-a ucis pe patru dintre cei cinci tovarăși alături de care începuse ascensiunea. Articolul pe care l-a scris în revista *Outside* pornind de la această tragedie a primit National Magazine Award, ulterior fiind dezvoltat într-o carte, ***În aerul rarefiat*** (*Into Thin Air*), publicată în 1997 și tradusă în peste douăzeci și cinci de limbi. A fost desemnată „Cartea anului" de către *Time Magazine*, numărându-se printre finalistele la National Book Critics Circle Award, iar în 1998 a fost inclusă pe lista celor trei finaliste pentru Pulitzer Prize. În 1997 Jon Krakauer a fost distins cu Walter Sullivan Award for Excellence in Science Journalism, acordat de American Geophysical Union. În 1999 scriitorul a fost recompensat cu Academy Award in Literature, acordat de American Academy of Arts and Letters. Cartea sa din 2003, *Under the Banner of Heaven: A Story of Violent Faith*, are ca temă centrală fundamentalismul mormon. În 2009 publică volumul *When Men Win Glory: The Odyssey of Pat Tillman*, urmat, în 2011, de *Three Cups of Deceit - How Greg Mortenson, Humanitarian Hero, Lost His Way*. De peste două decenii, Krakauer este un neobosit colaborator al publicațiilor *Outside*, *Architectural Digest*, *The Washington Post*, *The New York Times* și *National Geographic Magazine*.

Volum tradus în peste douăzeci și cinci de limbi, desemnat în 1997 „Cartea anului" de către *Time Magazine*, finalist la National Book Critics Circle Award și inclus în anul următor pe lista celor trei finaliste pentru Pulitzer Prize.

În după-amiaza zilei de 10 mai 1996, Jon Krakauer a ajuns pe vârful Everest. Nu mai dormise de cincizeci și șapte de ore și suferea din cauza lipsei de oxigen. Când a început periculoasa coborâre de la 8848 de metri (aproape aceeași altitudine la care zboară un avion Airbus), alți douăzeci de alpiniști continuau cu încăpățânare să urce, fără să-și dea seama că deasupra lor cerul se înnorase îngrijorător...

„O carte la fel de acută și impresionantă precum *În sălbăticie*, bestsellerul lui Krakauer din 1996."

The New York Times

„Autorul este la fel de echilibrat în proză precum a fost și pe munte. El ne ține mereu în suspans și ne descrie cu acuratețe ce s-a întâmplat când furtuna nimicitoare s-a dezlănțuit."

New York Observer

„Krakauer combină perseverența și curajul celei mai de seamă tradiții a jurnalismului cu talentul de povestitor și o profundă intuiție. Relatarea lui despre ascensiunea pe Everest a dus la o reevaluare a alpinismului și a comercializării a ceea ce odinioară a fost un sport romantic, solitar; în timp ce relatarea lui despre viața și sfârșitul lui Christopher McCandless, care a murit de foame după ce și-a măsurat forțele cu sălbăticia din Alaska, este o cercetare profundă și tulburătoare despre ce înseamnă fascinația naturii și efectele nimicitoare ale acesteia asupra minților tinere și curioase."

Motivația pentru acordarea Academy Award in Literature de către American Academy of Arts and Letters

„Munții se urcă nu doar cu pioleți și colțari, ceea ce putem avea cu toții, ci mai ales cu smerenie."

Alex Găvan, alpinist

ISBN 978-973-689-558-6

IN AERUL RAREFIAT
0 041958 361218
Pret: 35 0:21.41

Alexey B
foto © Al